

ქალაქ გორის მიწათსარგებლობის
გენერალური გეგმის წინასაპროექტო კვლევის
დასკვნითი ანგარიში

სიტი ინსტიტუტი საქართველო

ა. ბარბაქაძე

კომპანიის დირექტორი

მ. სალუქვაძე

კომპანიის დირექტორი

ე. დარჯანია

პროექტის ხელმძღვანელი

2018

სარჩევი

ნაწილი 1: ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთება	8
შესავალი	9
პროექტის შესახებ.....	10
დაგეგმარების მიზანშეწონილობა	11
ნაწილი 2: ქალაქ გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში	15
1. შესავალი	16
ანგარიშის მიზანი და სტრუქტურა	16
მეთოდოლოგია.....	17
2. ქ. გორი ქვეყნის განსახლების სისტემაში	18
მდებარეობა და სტრატეგიული პოზიცია	18
პოლიტიკურ-ადმინისტრაციული დაყოფა და საზღვრები	22
3. დემოგრაფიული დახასიათება	24
შესავალი	24
რიცხოვნობა.....	24
ბუნებრივი მოძრაობა.....	25
ქორწინებითი მდგომარეობა	28
მიგრაცია	30
დაბერება	31
ასაკობრივ-სქესობრივი სტრუქტურა და ეროვნულობა	32
იძულებით გადაადგილებული პირები	36
დასკვნა	36
4. ეკონომიკური დახასიათება	37
შესავალი	37
მთლიანი შიდა პროდუქტი	38
საინვესტიციო გარემო	42
არასასოფლო-სამეურნეო წარმოება.....	45
მრეწველობა.....	45
მშენებლობა	46
ტურიზმი	47
ვაჭრობა	49
მომსახურება	49
ქ. გორის სივრცით-ეკონომიკური მახასიათებლები	50
გასათვალისწინებელი სივრცით-ეკონომიკური დებულებები	53
5. გორის გარემოს აღწერა	60
შესავალი	60
გარემოსდაცვითი საკანონმდებლო ჩარჩო.....	60

ქალაქ გორისა და მისი მიდამოების ზოგადგეოგრაფიული აღწერა	64
ზოგადკლიმატური მონაცემები, კლიმატის ცვლილება და ექსტრემალური მოვლენები. 64	
ატმოსფერული ჰაერი	73
წყლის რესურსები	79
ზოგადგეოლოგიური, ზოგადსეისმური მონაცემები და ნიადაგები.....	90
ჰაბიტატები და ბიომრავალფეროვნება	98
საქალაქო მწვანე ზონები	105
6. გეგმარებითი სტრუქტურა და სივრცის ორგანიზება.....	110
შესავალი	110
ქ. გორის წინამორბედი ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტები	110
სტრუქტურული ელემენტების მიმოხილვა	114
ტერიტორიათა გამოყენება	122
საბინაო ფონდი და საცხოვრებელი ტერიტორიები	124
სოციალური მომსახურების, საგანმანათლებლო, კულტურული, სასპორტო და რელიგიური ობიექტები.....	131
7. ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობა.....	136
შესავალი	136
ქ. გორის ისტორიული განვითარების რეტროსპექტივა	136
ქალაქის უბნებისა და სტრუქტურის გენეზისი.....	139
კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის მნიშვნელობა და საქართველოში გამოყენებადი მექანიზმები.....	147
ძეგლის ინდივიდუალური დამცავი ზონები	148
ძეგლის ზოგადი დამცავი ზონები.....	149
ქ. გორში არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები	152
8. ტრანსპორტი	154
შესავალი	154
გზათა ქსელი	154
საზოგადოებრივი ტრანსპორტი	156
არამოტორიზებული ტრანსპორტი	159
მოტორიზებული ტრანსპორტი	160
რკინიგზა.....	165
საკანონმდებლო ჩარჩო.....	165
9. საინჟინრო ქსელები და კომუნალური მომსახურება	168
ელექტრომომარაგება და წყალმომარაგება	168
წყლის სისტემა და კანალიზაცია	168
მყარი ნარჩენები.....	172
11. გამოყენებული ლიტერატურა.....	192
12. დანართი 1: ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები	196

დიაგრამები

დიაგრამა 1: გორის მოსახლეობის აბსოლუტური რაოდენობის დინამიკა (ათასი კაცი, 2000-2017 წლები) წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებზე დაყრდნობით	25
დიაგრამა 2: გორის მოსახლეობის შობადობის ზოგადი კოეფიციენტების დინამიკა (პრომილე, 2000-2016 წლები)	26
დიაგრამა 3: გორის მოსახლეობის მოკვდაობის ზოგადი კოეფიციენტის დინამიკა (პრომილე), 2000-2016 წლები	26
დიაგრამა 4: გორის მოსახლეობის ბუნებრივი მატების კოეფიციენტების დინამიკა (პრომილე, 2000-2016 წლები)	27
დიაგრამა 5: პოპროვსკი პირლის ინდექსები და პოლინომიალური რეგრესის ტრენცი, 2000-2016 წლები	27
დიაგრამა 6: გორის მოსახლეობის ქორწინებითი მდგომარეობა მოსახლეობის 1989 და 2014 წლების აღწერების მიხედვით	29
დიაგრამა 7: ქორწინებისა (ქზკ) და განქორწინების (გზკ) ზოგადი კოეფიციენტების დინამიკა	29
დიაგრამა 8: გორის მოსახლეობის მიგრაცია	30
დიაგრამა 9: 65 და უფროსი ასაკის მოსახლეობის წილი გორის მოსახლეობის საერთო რაოდენობაში 1989, 2002 და 2014 წლების აღწერების მიხედვით (%)	31
დიაგრამა 10: გორის მოსახლეობის ასაკობრივ-სქესობრივი პირამიდები მოსახლეობის 1989, 2002 და 2014 წლების აღწერების მიხედვით	34
დიაგრამა 11: შიდა ქართლის, მცხეთა-მთიანეთისა და საქართველოს მთლიანი დამატებული ღირებულების დინამიკა	38
დიაგრამა 12: შიდა ქართლის, მცხეთა-მთიანეთისა და საქართველოს მთლიანი დამატებული ღირებულების დინამიკა	39
დიაგრამა 13: შიდა ქართლისა მცხეთა-მთიანეთში შექმნილი მთლიანი დამატებითი ღირებულება სექტორების მიხედვით	40
დიაგრამა 14: 15 წლის და უფროსი ასაკის მოსახლეობის განაწილება ეკონომიკური აქტივობის მიხედვით შიდა ქართლის რეგიონში	41
დიაგრამა 15: 15 წლის და უფროსი ასაკის მოსახლეობის განაწილება ეკონომიკური აქტივობის მიხედვით შიდა ქართლის რეგიონში	41
დიაგრამა 16: შიდა ქართლსა და საქართველოში მრეწველობაში განხორციელებული ინვესტიციების ოდენობა ფიქსირებულ აქტივებში	42
დიაგრამა 17: შიდა ქართლსა და საქართველოში მშენებლობაში განხორციელებული ინვესტიციების ოდენობა ფიქსირებულ აქტივებში	43
დიაგრამა 18: შიდა ქართლსა და საქართველოში ვაჭრობაში განხორციელებული ინვესტიციების ოდენობა ფიქსირებულ აქტივებში	44
დიაგრამა 19: მრეწველობაში დასაქმებულთა რაოდენობა, შიდა ქართლი	45
დიაგრამა 20: მრეწველობაში პროდუქციის გამოშვება, შიდა ქართლი 1999-2016 წლები	46
დიაგრამა 21: მრეწველობაში ბრუნვის მოცულობა, შიდა ქართლი 1999-2016 წლები	46
დიაგრამა 22: მშენებლობის დარგის ძირითადი მაჩვენებლები, შიდა ქართლი 2011-2015 ..	47
დიაგრამა 23: ვაჭრობის დარგის ძირითადი მაჩვენებლები, შიდა ქართლი 2011-2015	49
დიაგრამა 24: მომსახურების სფეროს ძირითადი მაჩვენებლები, შიდა ქართლი 2011-2015 წლები წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური	50
დიაგრამა 25: ქ. გორში დარეგისტრირებულ ორგანიზაციათა ფუნქციური განაწილება	53
დიაგრამა 26: საშუალო ტემპერატურის სეზონური და წლიური მაჩვენებელი	66

დიაგრამა 27: ტემპერატურის აბსოლუტური მაქსიმუმებისა და მინიმუმების სეზონური და წლიური მაჩვენებლები და დღეღამური ამპლიტუდა, °C	66
დიაგრამა 28: ყინვიანი დღეებისა და ღამეების სეზონური და წლიური რაოდენობა წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო	67
დიაგრამა 29: ცხელი დღეებისა და ღამეების სეზონური და წლიური რაოდენობა წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო	67
დიაგრამა 30: ჰაერის საშუალო წლიური ტემპერატურის ანომალიები (1961-1990 წ.წ. პერიოდთან მიმართებაში) 1961-2010 წ.წ. პერიოდისათვის და 11-წლიანი მცოცავი საშუალო წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო	68
დიაგრამა 31: უზენაესი დღეთა რაოდენობის, ნალექების 5-დღიური მაქსიმუმებისა და ნალექის საშუალო წლიური ინტენსივობის სეზონური და წლიური განაწილება	68
დიაგრამა 32: ნალექების ჯამების და დღეღამური მაქსიმუმების სეზონური და წლიური მაჩვენებლები, მმ	69
დიაგრამა 33: ნალექების წლიური ჯამების ანომალიები (1961-1990 წ.წ. პერიოდთან მიმართებაში) 1961-2010 წ.წ. პერიოდისათვის და 11-წლიანი მცოცავი საშუალო	69
დიაგრამა 34: ჰაერის საშუალო წლიური ტემპერატურისა და ატმ. ნალექების წლიური ჯამების მრავალწლიური სვლა (1961-2010 წ.წ.)	70
დიაგრამა 35: ჰაერის ფარდობითი ტენიანობის სეზონური და წლიური მაჩვენებლები, % ..	70
დიაგრამა 36: ქარის სიჩქარის სეზონური და წლიური მაჩვენებლები, მ/წმ	71
დიაგრამა 37: წლიური ინდიკატორები	72
დიაგრამა 38: სხვადასხვა ხანგრძლივობის მკაცრი და ექსტრემალურად გვაღვიანი თვეების რაოდენობა პერიოდების მიხედვით	72
დიაგრამა 39: ქალაქ გორის რადიაციული ფონი 2016 წლის 12 თვის მონაცემებით	78
დიაგრამა 40: ქ.გორი, თუთიის შემცველობა ნიადაგში (მგ/კგ)	97
დიაგრამა 41: ქ.გორი, სპილენძის შემცველობა ნიადაგში (მგ/კგ)	97
დიაგრამა 42: ქ.გორი, ტყვიის შემცველობა ნიადაგში (მგ/კგ)	98

ილუსტრაციები

ილუსტრაცია 1: ქ. გორი და გორის მუნიციპალიტეტის მდებარეობის სქემა	19
ილუსტრაცია 2: თბილისის „დისტანციური ზონების“ სქემა	20
ილუსტრაცია 3: მოსახლეობის სიმჭიდროვის რუკა მუნიციპალიტეტების მიხედვით	21
ილუსტრაცია 4: ურბანიზაციის დონე მუნიციპალიტეტების მიხედვით (2012)	21
ილუსტრაცია 5: ქალაქ გორში რეგისტრირებული ორგანიზაციების რუკა, 2017	52
ილუსტრაცია 6: სტაციონარული გამაფრქვევლების რუკა	78
ილუსტრაცია 7: ქ გორის ძირითადი მდინარეების სქემა	83
ილუსტრაცია 8: საქართველოს ჰიდროეკოლოგიური რუკა	84
ილუსტრაცია 9: საქართველოს ტერიტორიის დარაიონების რუკა ღვარცოფული მოვლენებით დაზიანების ხარისხისა და აქტიურობის რისკის მიხედვით	87
ილუსტრაცია 10. ქალაქი გორი, საყოფაცხოვრებო ნარჩენები მდ. ლიახვის კალაპოტში ბაზრობის მიმდებარედ	88
ილუსტრაცია 11: საქართველოს ტერიტორიაზე სტიქიური და კატასტროფული წყალმოვარდნების რისკის რუკა	89
ილუსტრაცია 12: სეისმური საშიშროების რუკა წყარო: დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა ინსტიტუტი და სეისმური მონიტორინგის ცენტრი	90

ილუსტრაცია 13: საქართველოს არალითონური წიაღისეულის რუკა	91
ილუსტრაცია 14: გაუდაზნოვებისადმი მოწყვლადი ტერიტორიები	94
ილუსტრაცია 15: საქართველოს გვალვიანობის რეგიონების რუკა.....	95
ილუსტრაცია 16: „გორის მუნიციპალიტეტში არსებული მგრძობიარე ტერიტორიების რუკა.....	96
ილუსტრაცია 17. ფოთლოვანი ტყეები გორიჯვრის მიდამოებში.....	101
ილუსტრაცია 18. მტკვრის ჭალა	101
ილუსტრაცია 19 ინერტული მასალის მოპოვება ჭალის ტყის ფრაგმენტებს შორის	103
ილუსტრაცია 20. ქსეროფიტული ბუჩქნარები და მდელოები ქვერნაკის ხედით.....	104
ილუსტრაცია 21. ახალი ბაღი ფოტოს ავტორი: ხატია ბასილაშვილი.....	106
ილუსტრაცია 22 სამეზობლო მნიშვნელობის სკვერი ი.აბრამიშვილის ქუჩის მიმდებარედ	107
ილუსტრაცია 23: ქ. გორის გენერალური გეგმის პროექტი	112
ილუსტრაცია 24: ქ. გორის გენერალური გეგმის პროექტი (1971 წ.)	113
ილუსტრაცია 25: გორის ციხე და მისი მიმდებარე განაშენიანება.....	114
ილუსტრაცია 26: გორის ციხის მიმდებარე ისტორიული განაშენიანების ფრაგმენტი	115
ილუსტრაცია 27: ი. სტალინის მუზეუმის ეზო	115
ილუსტრაცია 28: გორის იუსტიციის სახლი და გორის ციხე.....	116
ილუსტრაცია 29: იძულებით გადაადგილებულ პირთა დასახლება ცხინვალის გზატკეცილის გასწვრივ.....	118
ილუსტრაცია 30: „ვერხვების“ უბნის კვარტული განაშენიანების ფრაგმენტი.....	119
ილუსტრაცია 31: ინდუსტრიული დანიშნულების მიწების ფრაგმენტო შინდისის გატკეცილის გასწვრივ.....	119
ილუსტრაცია 32: კომბინატის დასახლების საცხოვრებელი კვარტლების ფრაგმენტი.....	120
ილუსტრაცია 33: „ახალი ჭალის“ უბნის ურბანული ქსოვილის ფრაგმენტი.....	121
ილუსტრაცია 34: სადგურის დასახლების ურბანული ქსოვილის ფრაგმენტი.....	122
ილუსტრაცია 35: ქ. გორის სართულიანობის რუკა	129
ილუსტრაცია 36: გორის ციხე.....	137
ილუსტრაცია 37: ქ. გორის ციხე-ქალაქის ზედი სამხრეთიდან	139
ილუსტრაცია 38. ქ. გორის ციხის კომპლექსის გრძივი განაკვეთი ჩრდილოეთისკენ	140
ილუსტრაცია 39: ხედი ქალაქ გორის ციხეზე	141
ილუსტრაცია 40. ქ. გორის სავაჭრო ტერიტორია ციხის მიმდებარე ტერიტორიაზე.....	142
ილუსტრაცია 41. პანორამა გორის ციხიდან	143
ილუსტრაცია 42. ყოფილი ლენინის ქუჩა ქ. გორში	143
ილუსტრაცია 43. ქ. გორის „ერეკლეს აბანო“.....	144
ილუსტრაცია 44. ქ. გორის ისტორიული უბნების სქემა.....	145
ილუსტრაცია 45. XX საუკუნეში აგებული შენობების მაგალითები ქრონოლოგიურად	146
ილუსტრაცია 46. ქ. გორის ტერიტორიაზე არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების ინდივიდუალური დამცავი ზონების სქემა.....	149
ილუსტრაცია 47. კულტურული მემკვიდრეობის ზოგადი დამცავი ზონების სქემა	150
ილუსტრაცია 48. ქ. გორში რეგისტრირებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები და მათი ინდივიდუალური დაცვის საორიენტაციო არეალების რუკა.....	153
ილუსტრაცია 49: ქ. გორის გზათა ქსელი.....	155
ილუსტრაცია 50: ტროლეიბუსის სქემა (საბჭოთა).....	158
ილუსტრაცია 51: ქალაქ გორის ცენტრიდან 3 კმ რადიუსის მანძილზე არსებული ტერიტორია.....	160

ილუსტრაცია 52: ქალაქ გორის მუნიციპალიტეტის ბალანსზე არსებული საპარკინგე ტერიტორიები	163
ილუსტრაცია 53: ქ. გორის რკინიგზა	165
ილუსტრაცია 54: გაზომომარაგების ქსელი	169
ილუსტრაცია 55: ელექტრომომარაგების ქსელი	170
ილუსტრაცია 56: წყლის და წყალარინების რუკა	171
ილუსტრაცია 57: გორის მუნიციპალური ნაგავსაყრელი	174
ილუსტრაცია 58: გორის ნაგავსაყრელის მიმდებარე ტერიტორიების დაბინძურება.....	176
ილუსტრაცია 59: ნარჩენების განთავსების რეგიონული სისტემის სქემა იმერეთის მაგალითზე	177

ცხრილი

ცხრილი 1: გორის მოსახლეობის ქორწინებისა და განქორწინების მაჩვენებლები	28
ცხრილი 2: მოსახლეობის ასაკობრივ-სქესობრივი სტრუქტურა, მსხვილი ასაკობრივი ჯგუფები. 1989, 2002 და 2014 წლების მოსახლეობის აღწერების მიხედვით (%)	32
ცხრილი 3: გორის მოსახლეობის საშუალო ასაკი სქესის მიხედვით 1989, 2002 და 2014 წლების მოსახლეობის აღწერების მიხედვით	32
ცხრილი 4: გორის მოსახლეობის ასაკობრივ სქესობრივი სტრუქტურა 1989, 2002 და 2014 წლების მოსახლეობის აღწერების მიხედვით (აბსოლუტური მონაცემები)	33
ცხრილი 5: გორის მოსახლეობის ეროვნული შემადგენლობა მოსახლეობის 1989 და 2014 აღწერების მიხედვით	35
ცხრილი 6: ქ. გორში რეგისტრირებული ორგანიზაციები, კატეგორიების მიხედვით, 2017 წელი წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო.....	51
ცხრილი 7: წლიური ინდიკატორები წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო	71
ცხრილი 8 ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციები	75
ცხრილი 9 ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციები	76
ცხრილი 10 ქ. გორი ჰაერის ინდიკატორული გაზომვების მეორე ეტაპი.....	76
ცხრილი 11 ქ. გორი ჰაერის ინდიკატორული გაზომვების მესამე ეტაპი.....	77
ცხრილი 12 ქ. გორი ჰაერის ინდიკატორული გაზომვების მეოთხე ეტაპი	77
ცხრილი 13: გორის მწვანე ღია სივრცეების ძირითადი ობიექტები	108
ცხრილი 14: ქ. გორის ტერიტორიის ბალანსი 2004 წლის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის პროექტის მიხედვით.....	123
ცხრილი 15: შიდა ქართლის ურბანული საცხოვრებელი ფონდის შემადგენლობა (%-ში) აშენების პერიოდის მიხედვით	126
ცხრილი 16: გასაყიდი ბინების მინიმალური და მაქსიმალური ფასები, აშშ, ოთახების რაოდენობის მიხედვით, 2017 წლის ნოემბრის მგომარეობით.....	130
ცხრილი 17: ქ. გორში რეგისტრირებული საზოგადოების მომსახურების ობიექტები, კატეგორიებისა და მათ შესახებ ხელმისაწვდომი ინფორმაციის ტიპის მითითებით .	132

ნაწილი 1:

ტექნიკურ-ეკონომიკური
დასაბუთება

შესავალი

ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთება არის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის წინასაპროექტო კვლევის სავალდებულო ნაწილი. ის ეყრდნობა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ სამართლებრივ ჩარჩოსა და საპროექტო მომსახურების ხელშეკრულებით დადგენილ პირობებს.

ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთება მოიცავს:

- ზოგად ინფორმაციას პროექტის შესახებ;
- დაგეგმარების მიზანშეწონილობას, მიზნებს და ამოცანებს;
- საპროექტო ტერიტორიის ძირითად მიზნებს;

მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის განახლება-შემუშავება კომპლექსური პროექტია. ის დიდ დროსა და მნიშვნელოვან ფინანსურ თუ ადამიანურ რესურსებს მოითხოვს. ამ ტიპის საპროექტო სამუშაოებისათვის ერთ-ერთი ურთულესი ამოცანაა გადაწყვეტებს მიეცეს ერთიანი სისტემის სახე. ამის მისაღწევად კი აუცილებელია ყველა საკითხის დაყვანა ე.წ. 'საერთო ნიშნულზე' - კონკრეტული მომენტისათვის ამოსავალი მდგომარეობის ფიქსაცია. ეს უზრუნველყოფს ორი სტრატეგიული ამოცანის შესრულებას:

- შესაძლებელია ქალაქის განვითარებისათვის რეალისტური და, რაც მთავარია, განხორციელებადი მიზნების დასახვა;
- კონკრეტული, შესრულებადი გეგმარებითი ამოცანების დასახვა, რომლებსაც მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმამ უნდა უპასუხოს.

ყოველივე ეს, პირველ რიგში, უზრუნველყოფს დროისა და რესურსების დაზოგვას გეგმარების პროცესში, რადგან დამკვეთი - ქალაქის მთავრობა - იღებს წინასწარ განჭვრეტად შედეგებს.

პროექტის შესახებ

პროექტი “ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის წინასაპროექტო კვლევის, საყრდენი რუკის, ზოგადი გეგმარებითი რეკომენდაციების და გეგმარებითი დავალების შემუშავების საპროექტო მომსახურება” 2017 წლის სექტემბერში, ქ. გორის მთავრობის ინიციატივით დაიწყო.

პროექტის მიზანია ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის განახლებისათვის საფუძვლის შექმნა. ეს გულისხმობს შემდეგი ურთიერთშემავსებელი დოკუმენტების შემუშავებას:

1. მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის წინასაპროექტო კვლევა და საყრდენი რუკა;
2. ზოგადი გეგმარებითი რეკომენდაციები;
3. გეგმარებითი დავალება.

წინასაპროექტო კვლევა არსებული სიტუაციის აღწერას და შესაბამისი გრაფიკულ-კარტოგრაფიული მეთოდების მეშვეობით მის ასახვას გულისხმობს;

საყრდენი გეგმა არის რუკა ან რუკათა კრებული, რომელიც, წინასაპროექტო კვლევის მონაცემებზე დაყრდნობით, დროში ფიქსირებულ საპროექტო გარემოს ასახავს. ის იძლევა საშუალებას ქალაქი გააზრებულ იქნას, როგორც დროში გაჩერებული ერთიანი სტრუქტურა, სხვადასხვა პერიოდების ამსახველი საყრდენი მონაცემების შეჯერების საფუძველზე. სწორედ ამიტომ, საყრდენი რუკა და მასთან აფილირებული მონაცემები - წინასაპროექტო კვლევები - ერთიანი საინფორმაციო ბაზის ურთიერთშემავსებელ ნაწილებს წარმოადგენენ.

ზოგადი გეგმარებითი რეკომენდაციები არის მითითებები, რომლებიც კვლევებით გამოვლენილი გამოწვევების საპასუხოდ არის შემოთავაზებული. ისინი შემდგომში მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის კონცეფციამ უნდა გაითვალისწინოს.

გეგმარებითი დავალება წარმოადგენს გეგმარების სავალდებულო ნაწილს რომელიც გათვალისწინებულია საქართველოს კანონით სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის შესახებ. შინაარსობრივად, ის ტექნიკური დოკუმენტია. მისი ძირითადი ფუნქციაა განსაზღვროს საპროექტო სამუშაოების ზუსტი ჩარჩო და მოაწესრიგოს ურთიერთობა მუნიციპალიტეტსა და მგეგმარებელს შორის. ამასთან, ის უზრუნველყოფს ყველა მხარის ინტერესის თანაბარ დაცულობას, ისევე როგორც საჯარო და კერძო ინტერესების წინასწარ გათვალისწინებული ბალანსის შესაბამის ასახვას საბოლოო დოკუმენტაციაში.

ამ დოკუმენტების შესამუშავებლად, სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ #131 ხელშეკრულების საფუძველზე, მომსახურების მიმწოდებელი - ა(ა)იპ “სითი ინსტიტუტი საქართველო” კონკურსის მეშვეობით შეირჩა.

პროექტი შედგებოდა სამი ეტაპისგან. თითოეული ეტაპის შემდეგ დამკვეთს - ადგილობრივ თვითმმართველობას - და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს, საშუალება ეძლეოდათ შეემოწმებინათ მიმდინარე სამუშაოები. ეს უზრუნველყოფდა პროექტის გამჭვირვალობას, მის ინტეგრირებულობას ადგილობრივ ხედვებთან და სტრატეგიებთან. რაც, თავის მხრივ, დადებითად აისახებოდა მის სანდოობის ხარისხსა და მდგრადობაზე.

დაგეგმარების მიზანშეწონილობა

2016 წლის სექტემბერში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ (გაერო) მხარი დაუჭირა დღის ახალ წესრიგს (New Urban Agenda). ამ შეთანხმებამ კიდევ ერთხელ ხაზი გაუსვა, რომ მსოფლიო ქალაქების მდგრადი განვითარების მიზნების მისაღწევად, ურბანული დაგეგმარება არის აუცილებელი და უპირობო ინსტრუმენტი. ამდენად, ყველა სახელმწიფო, რეგიონული თუ ადგილობრივი სტრატეგია, პროგრამა თუ პროექტი უნდა იყოს გამყარებული სათანადო ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტაციით.

ამასთან, საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით, დასახლების ტერიტორიის დაგეგმარება არის მუნიციპალიტეტის საკუთარი უფლება. სწორედ ამიტომ ქ. გორის გადაწყვეტილება დაიწყო ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტაციის მომზადება არის დროული და გადაუდებელი ნაბიჯი.

დასახლების ტერიტორიის დაგეგმარების მეთოდოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენს საქართველოს კანონი სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის საფუძვლების შესახებ. ის ადგენს სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის ძირითად ასპექტებს, მათ შორის:

- ა) მოსახლეობისათვის ჯანსაღი და უსაფრთხო საცხოვრებელი და სამოღვაწეო გარემოს შექმნა;
- ბ) ქვეყნის კონკურენტუნარიანობისა და ეკონომიკური ზრდა;
- გ) კულტურული მემკვიდრეობისა და ბუნებრივი რესურსების დაცვა და განვითარება;
- დ) კავკასიურ, ევროპულ და მსოფლიო სისტემებსა და სტრუქტურებში სრულფასოვანი ინტეგრაცია.

ამავე კანონის მიხედვით, ქალაქთმშენებლობის განხორციელებისას სავალდებულოდ უნდა იყოს დაცული შემდეგი პრინციპები:

ა) შეიქმნას დასახლებათა და დაუსახლებელი ტერიტორიების გაწონასწორებული სტრუქტურა, კერძოდ, ქვეყნის თანაბარი ეკონომიკური, ინფრასტრუქტურული, სოციალური, ეკოლოგიური და კულტურული განვითარების ტერიტორიული წინაპირობები;

ბ) განვითარდეს განსახლების დეცენტრალიზებული და პოლიცენტრული სტრუქტურა; საქმიანობა ტერიტორიების გამოყენებისა და განვითარების თვალსაზრისით იყოს სივრცით-ტერიტორიულად კონცენტრირებული და განვითარების ცენტრების სისტემაზე ორიენტირებული; დაუსახლებელი ტერიტორიების ათვისებასთან შედარებით უპირატესობა მიენიჭოს დასახლებათა ტერიტორიების განახლებასა და ინტენსიფიკაციას;

გ) განხორციელდეს რეგიონული და სუბრეგიონული კავშირების გეგმარებითი უზრუნველყოფა;

დ) შეიქმნას წინაპირობა საბინაო მოთხოვნის დაკმაყოფილებისათვის;

ე) უზრუნველყოფილ იქნეს ინფრასტრუქტურის შესაბამისობა დასახლებათა და დაუსახლებელი ტერიტორიების სტრუქტურასთან; ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე დაცულ იქნეს პარიტეტულობა კომუნიკაციების ხელმისაწვდომობისა და ინფორმაციის მიღების თვალსაზრისით;

ვ) დასახლებათა განვითარება ორიენტირებულ იქნეს ინტეგრირებული სატრანსპორტო სისტემის ჩამოყალიბებაზე; სატრანსპორტო მომსახურების ეფექტიანობა გაიზარდოს ადეკვატური სატრანსპორტო არტერიებისა და კვანძების შექმნით; პრიორიტეტი მიენიჭოს საზოგადოებრივი ტრანსპორტის განვითარებას;

ზ) უზრუნველყოფილ იქნეს დასახლებათა, მათ შორის, საზოგადოებრივ-საქმიანი ცენტრების, არქიტექტურულ-გეგმარებითი და მხატვრულ-ესთეტიკური სრულყოფა;

თ) გაიზარდოს ქალაქების კონკურენტუნარიანობა ინვესტიციების მოზიდვის, დასაქმებისა და მოსახლეობის შენარჩუნების უზრუნველსაყოფად;

ი) სასოფლო დასახლებები განვითარდეს ინტენსიურად, ქალაქებთან თანაბარუფლებიანი და პარტნიორული ურთიერთობის საფუძველზე;

კ) შენარჩუნდეს და განვითარდეს დაუსახლებელი ტერიტორიების სისტემა; უზრუნველყოფილ იქნეს ნიადაგის, წყლის, ფლორის, ფაუნისა და კლიმატის შენარჩუნება და დაცვა;

ლ) მაქსიმალურად შემსუბუქდეს ინფრასტრუქტურის გავლენა გარემოზე; ინფრასტრუქტურას ჰქონდეს პოზიტიური ეფექტი იმ ტერიტორიებისათვის, სადაც განთავსებულია;

მ) ხელი შეეწყოს მოწყვლადი ზონებისა და დეპრესიული რეგიონების გათანაბრებას;

ნ) კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობა განხილულ იქნეს, როგორც ქვეყნის განვითარების ერთ-ერთი საფუძველი;

ო) შენარჩუნდეს ისტორიული და კულტურული კავშირები; კულტურული ლანდშაფტები მათი დამახასიათებელი ნიშნებით, ისტორიული და ბუნებრივი ძეგლებით;

პ) შენარჩუნდეს და განვითარდეს სარეკრეაციო ტეიტორიები;

ჟ) სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის პროცესში უზრუნველყოფილ იქნეს საჯაროობა;

რ) უზრუნველყოფილ იქნეს სხვადასხვა დარგობრივი გეგმების და დაგეგმვის სხვადასხვა იერარქიულ დონეებზე შესრულებული გეგმების თავსებადობა;

ს) ტერიტორიის ჯეროვანი განვითარებისა და ორგანიზების უზრუნველყოფის მიზნით ხელი შეეწყოს სახელმწიფო და კერძო სუბიექტების ინტერესების ურთიერთშეთანხმებას.

ჩამოთვლილის გარდა, დაგეგმარების მიზნები და ამოცანებია:

მიზანი 1: მუნიციპალიტეტის ინტერესების დაცვა

ამოცანები:

- მუნიციპალიტეტის ხედვების ასახვა და ინტეგრირება გეგმარებით დავალებაში;
- მუნიციპალიტეტის ფინანსური შესაძლებლობების გათვალისწინება გეგმარებით დავალებაში საპროექტო ამოცანების დასახვისას.

მიზანი 2: დაინტერესებული მხარეების მოსახლეობის ჩართულობის გაზრდა

ამოცანები:

- დაინტერესებული პირების (მოსახლეობის, ბიზნესის, ცენტრალური მთავრობის ორგანოების) ინტერესების ასახვა ზოგადი გეგმარებითი რეკომენდაციებისა და გეგმარებით დავალების შემუშავებისას;
- გეგმარებით დავალებაში ჩართულობის ელემენტების ინტეგრირება.

მიზანი 3: პროფესიული სტანდარტის დაცვა:

ამოცანები:

- გეგმარებით დავალების შედგენისას, საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული მოთხოვნების სრულფასოვანი ინტეგრირება;

- გეგმარებით დავალების შედგენისას, საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის გაზიარება.

საპროექტო ტერიტორიის ძირითადი მიზნები და ამოცანები

წინასაპროექტო კვლევების საფუძველზე, გამოვლენილია ძირითადი მიზნები და ამოცანები საპროექტო ტერიტორიის დაგეგმარებისათვის. ესენია:

მიზანი 1: ბუნებრივი გარემოს და ეკოლოგიური უსაფრთხოების დაცვა

ამოცანები:

- ეკოლოგიური მდგომარეობის გაუმჯობესება,
- ბუნებრივი რესურსების დაცვა და რაციონალური განვითარება;
- მრავალფეროვანი, ყველასათვის ადვილად ხელმისაწვდომი გამწვანებული სარეკრეაციო სივრცეების განვითარება.

მიზანი 2: ისტორიულ–კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა

ამოცანები:

- კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების იდენტიფიცირება და მათთვის სათანადო დაცვითი ღონისძიებების შეფარდება;
- კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების სრულფასოვანი ჩართვა ქალაქის ყოველდღიურ ცხოვრებაში.

მიზანი 3: ქალაქში ცხოვრების ხარისხის დონის ამაღლება

ამოცანები:

- ქალაქის მაცხოვრებლებისათვის განვითარების თანაბარი პირობების შექმნა;
- ქალაქის ექსტენსიური განვითარების შეჩერება და ქალაქში არსებული ტერიტორიული რესურსის მაქსიმალურად ათვისება;
- ყველასათვის ხელმისაწვდომი, მოქნილი, ქვეითსა და საზოგადოებრივ ტრანსპორტის უპირატესობაზე დაფუძნებული სატრანსპორტო სისტემის შექმნა;
- სოციალურ და საინჟინრო ინფრასტრუქტურაზე თანაბარი წვდომის უზრუნველყოფა.

ნაწილი 2: ქალაქ გორის
მიწათსარგებლობის
გენერალური გეგმის
წინასაპროექტო კვლევის
დასკვნითი ანგარიში

1. შესავალი

ანგარიშის მიზანი და სტრუქტურა

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს წინასაპროექტო კვლევის პირველი ეტაპის ფარგლებში წარმოდგენილ ანგარიშის საბოლოო, კონსოლიდირებულ ვერსიას. მისი მიზნებია ოფიციალური მონაცემების საფუძველზე არსებული სიტუაციის აღწერა. მისი ამოცანებია ქ. გორის „ქალაქგეგმარებითი პროფილის“ შედგენა და მისი ვიზუალიზაცია.

ეს ანგარიში არის ამოსავალი წერტილი სივრცით-ტერიტორიული ანალიზის შესასრულებლად. ის ახდენს ქ. გორის ფიზიკური და იურიდიული გარემოს შესახებ არსებული ცოდნის ინვენტარიზაციას.

ანგარიში დაყოფილია თემატურ თავებად. თითოეულში მოცემულია შემდეგი ინფორმაცია:

- არსებული სიტუაციის აღწერა;
- ამოსავალი მონაცემები;
- რელევანტური საკანონმდებლო და/ან სტრატეგიული მოთხოვნები;

ანგარიშს თან ერთვის გრაფიკული მასალა:

- საყრდენი რუკა, რომელიც არის ერთიანი, კონსოლიდირებული, მრავალშრიანი რუკა;
- რუკებისა და სქემების ატლასი, რომელიც თემატურად აღწერს ქ. გორში არსებულ გარემოებებს.

მეთოდოლოგია

წინამდებარე ანგარიშში გამოყენებულია მეორადი მონაცემები, რომლებიც გამოთხოვილი იყო შესაბამისი პასუხისმგებელი საჯარო და კერძო დაწესებულებებიდან. აქ აღწერილი რეალობები ქ. გორის ფიზიკური და იურიდიული გარემოს შესახებ ეყრდნობა მხოლოდ ოფიციალურ და/ან აღიარებულ წყაროებს (მაგ., არასამთავრობო ორგანიზაციების ანგარიშები, რეფერირებადი აკადემიური ნაშრომები).

მონაცემების შერჩევა ამ კრიტერიუმით (ოფიციალური წყარო) ორი მიზეზით არის განპირობებული:

- პირველწყაროს მონაცემები მიჩნეულია მიუკერძოებელ რეალობად, რომლის შემდგომი ანალიზი დიდ წილად დამოკიდებულია მეთოდოლოგიაზე და ანალიტიკოსის სუბიექტურობაზე. მონაცემების შემდგომში, სხვა მსგავსი პროექტებში გამოყენებადობის უზრუნველყოფის მიზნით, მიზანშეწონილია გორის მუნიციპალიტეტის მთავრობას სრულად ქონდეს დახარისხებული, სისტემატიზებული საყრდენი მონაცემები.
- ჩვენს მიერ საქართველოში გამოვლინდა შემთხვევები, როდესაც დოკუმენტურად ასახულია მცდარი რეალობა, რომელიც მაინც წარმოშობს გეგმარებით ვალდებულებებს¹. მისი იგნორირებით შესრულებული გეგმარებითი დოკუმენტები იქნება როგორც შინაარსობრივ, ასევე იურიდიულ კონფლიქტში სხვა დოკუმენტების მოცემულობებთან. ეს საშუალებას იძლევა ხარვეზები გამოვლინდეს და შესწორდეს პირველწყაროში, შესაბამისი პასუხისმგებელი უწყების მიერ.

საპროექტო გარემო შედგება არა მხოლოდ ფიზიკური ობიექტებისაგან. მისი ნაწილია ასევე ის იურიდიული ვალდებულებები, პოლიტიკური და სტრატეგიული რეალობები და კონცეპტუალური მოსაზრებები, რომლებიც აქტუალურია მოცემულ ტერიტორიაზე. ამიტომ, პირველი ეტაპზე ჩატარებული დოკუმენტური კვლევის ფარგლებში გამოვლინდა ასეთი მოცემულობებიც. აღნიშნული ასევე მოიცავდა დამტკიცებულ სტრატეგიულ დოკუმენტებში მოცემული SWOT ანალიზის შეჯერებას, ანალიზის სტადიაზე ყველა შესაძლო ვითარების გათვალისწინებისათვის (იხ. მე-10 თავი, SWOT ანალიზი).

აღწერილი სამუშაოები ჩატარდა გეგმიურად, პროექტის პირველ ეტაპზე, რომლისთვისაც იყო განსაზღვრული 70 დღე: 11 სექტემბერი 2017 – 19 ნოემბერი 2017.

¹ ქ. გორისთვის გამოვლენილი ასეთი შემთხვევები მოცემულია საბოლოო ანგარიშის მეორე ნაწილში „ქ. გორის ქალაქთმშენებლობითი ანალიზი და ზოგადი გეგმარებითი რეკომენდაციები მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შედგენისათვის“.

2. ქ. გორი ქვეყნის განსახლების სისტემაში

მდებარეობა და სტრატეგიული პოზიცია

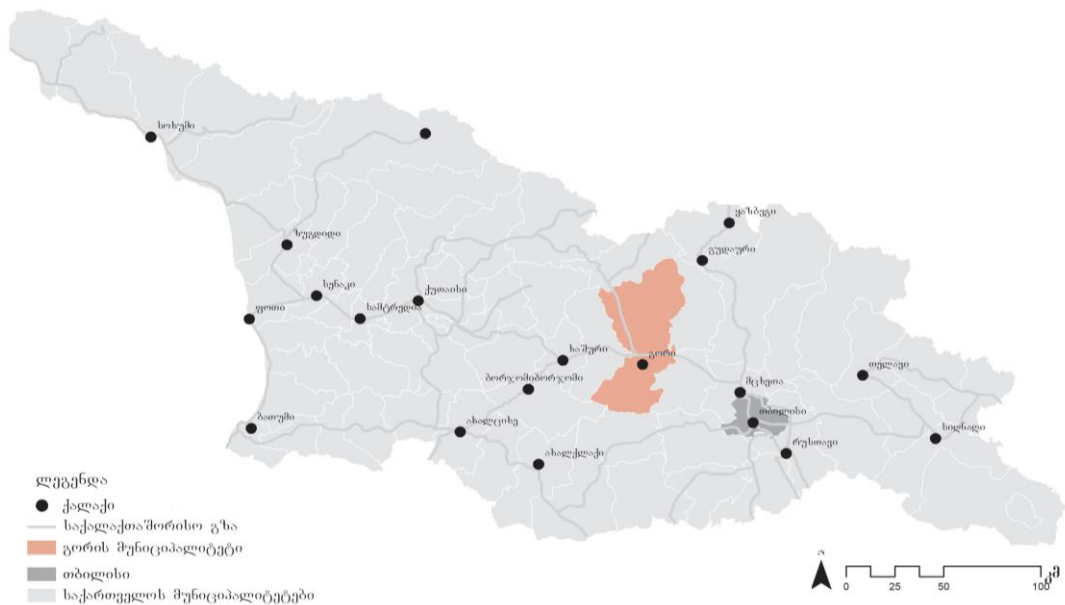
ქალაქი გორი ისტორიული მხარის - ქართლის შუაგულში მდებარეობს და მისი მთავარი ქალაქია. ის დედაქალაქიდან დაახლოებით 80 კმ-ითაა დაშორებული და, ქ. რუსთავის შემდეგ, მეორე დიდი ქალაქია თბილისის სიახლოვეს. ქ. გორი, გორის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული, ეკონომიკური და კულტურული ცენტრია. მუნიციპალიტეტს აღმოსავლეთით – კასპის, სამხრეთით – ბორჯომისა და წალკის, დასავლეთით – ქარელის მუნიციპალიტეტები ესაზღვრებიან, ხოლო ჩრდილოეთიდან - სამხრეთ ოსეთის ადმინისტრაციული ოლქი. ეს გარემოება ხაზს უსვამს ქ. გორის სტრატეგიულ პოზიციას: ბოლო ათწლეულების მანძილზე, ის საომარი მოქმედებების წინა ხაზზე მდებარე მსხვილი ქალაქია.

ამასთან, ქ. გორი საქართველოს ძირითადი ქალაქების ხუთეულში შედის, ქ. ქუთაისთან, ქ. ბათუმთან და ქ. რუსთავთან ერთად. თუმცა, სტრატეგიულ დონეზე, ამ ქალაქების პროფილი და ერთმანეთთან მიმართება ჯერ კიდევ განუსაზღვრელია. ეს, ერთის მხრივ, განპირობებულია იმით, რომ საქართველოს სივრცით-ტერიტორიული მოწყობის სქემა არ არის დამუშავებული, ხოლო მეორეს მხრივ - ყველა ქალაქს არ აქვს დამტკიცებული ადგილობრივი განვითარების სტრატეგიები და, მათ შორის, მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმები.

საქართველოს ურბანიზაციის სტრატეგიაში (World Bank, 2013) ხაზგასმულია, რომ საქართველომ უნდა გამოიყენოს ე.წ. 'ქალაქთა სისტემის მიდგომა'. ამ კონცეფციის ფარგლებში თითოეულ ქალაქს განსაკუთრებული როლი უნდა მიენიჭოს ორი ძირითადი მიზნის მისაღწევად:

- მათი ეკონომიკური პოტენციალის გაზრდა და

- კონვერგენციის მიღწევა, საბაზისო ინფრასტრუქტურასა და სოციალურ მომსახურებაზე წვდომის გაზრდის გზით.

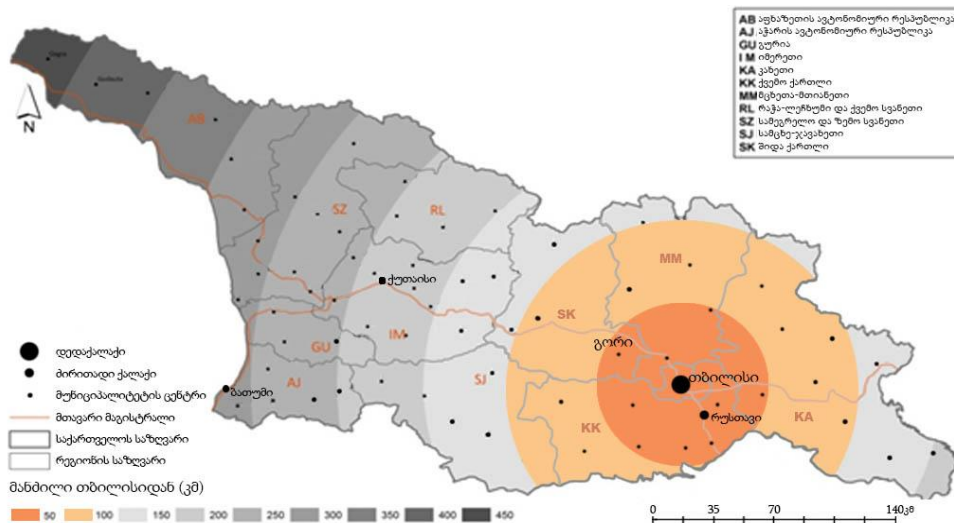
ილუსტრაცია 1: ქ. გორი და გორის მუნიციპალიტეტის მდებარეობის სქემა
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, 2017

ამავე სტრატეგიაში ქ. გორი განხილულია როგორც ინდუსტრიული ქალაქი. ეს სტატუსი გამომდინარეობს ქალაქის წარსული, საბჭოთა დროინდელი კლასიფიკაციიდან. ამასთან, გორი არ იყო მონო-ფუნქციური ქალაქი. ამის გამო, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, ის უფრო მედეგი აღმოჩნდა საქართველოს სხვა ქალაქებთან შედარებით. ქალაქი დღესაც გამოირჩევა ინდუსტრიული მიწების სიმრავლით, თუმცა, დღევანდელი მდგომარეობით, სამეწარმეო საქმიანობა გორში მასშტაბური არ არის (იხ. თავი 4, ეკონომიკური დახასიათება). აქვე აღსანიშნავია, რომ საბჭოთა პერიოდში, გორის ინდუსტრიული საწარმოები მოკავშირე რესპუბლიკებიდან შემოტანილი ნედლეულით მარაგდებოდა. (ინტერვიუ, ბიძინა სუმბაძე, ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმების ავტორი, 8.11.2017). ეს ხაზს უსვამს გორის მაშინდელ საკავშირო ფუნქციას, რომელიც, გლობალური ეკონომიკის პირობებში, დაკარგულია.

საქართველოს ურბანიზაციის სტრატეგიაში (World Bank, 2013) ინდუსტრიული ფუნქციის ქალაქებად ასევე მოიაზრება ქალაქები: რუსთავი, ფოთი და ზუგდიდი. შესაბამისად, ქ. გორისთვის განვითარებითი მიმართულების არჩევასა, მნიშვნელოვანი იქნება ამ დასახლებებთან კონკურენტუნარიანობის საკითხის გათვალისწინება. ამ თვალსაზრისით, განსაკუთრებით საყურადღებოა ქ. გორის და

გორის თემის როლი თბილისის მეტროპოლიურ არეალთან მიმართებაში. დღევანდელი მდგომარეობით ეს უკანასკნელი გეგმარებითად და ნორმატიულად განსაზღვრული არ არის, თუმცა, არსებობს მოსაზრება, რომ ქ. გორი ამ სივრცის ნაწილია. ამ მოსაზრებას ამყარებს ის ფაქტორი, რომ ქ. გორი დედაქალაქიდან დაახლოებით 80 კმ-ითაა დაშორებული და ორ ქალაქს აკავშირებს როგორც ჩქაროსნული ავტობანი, ისე რკინიგზა. აღსანიშნავია ისიც, რომ ქ. გორი საბჭოთა კავშირის დროსაც ქ. თბილისის გეგმარებითი რაიონის ქვეცენტრად მოიაზრებოდა (სს „საქქალაქმშენპროექტი“, 2003).

ქ. გორის სოციო-ეკონომიკურ და სივრცით-ტერიტორიულ განვითარებაზე დიდ გავლენას ახდენს აღმოსავლეთი-დასავლეთის შემაკავშირებელი თბილისი-სენაკი-ლესელიძის მაგისტრალი. დასტურდება, რომ “ის მუნიციპალიტეტები, რომლებიც ამ მაგისტრალიდან 20 კმ-ის რადიუსით დაშორებით მდებარეობენ, უფრო სწრაფად ვითარდებიან, არიან უფრო მჭიდროდ დასახლებულნი და ხასიათდებიან ურბანიზაციის მაღალი მაჩვენებლით.” (World Bank, 2013, გვ. E5). გორის მუნიციპალიტეტი ამის კარგი მაგალითია. ილუსტრაციაზე #4 კარგად ჩანს, რომ გორის მუნიციპალიტეტი გზატკეცილის გასწვრივ წარმოშობილ ურბანულ დერეფანში მდებარეობს.

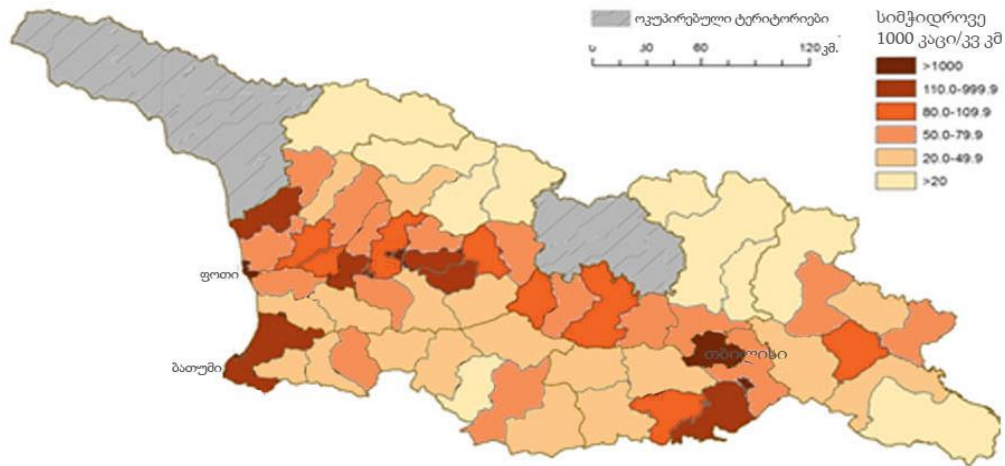

ილუსტრაცია 2: თბილისის „დისტანციური ზონების“ სქემა
წყარო: Georgia Urban Strategy. 2015, The World Bank

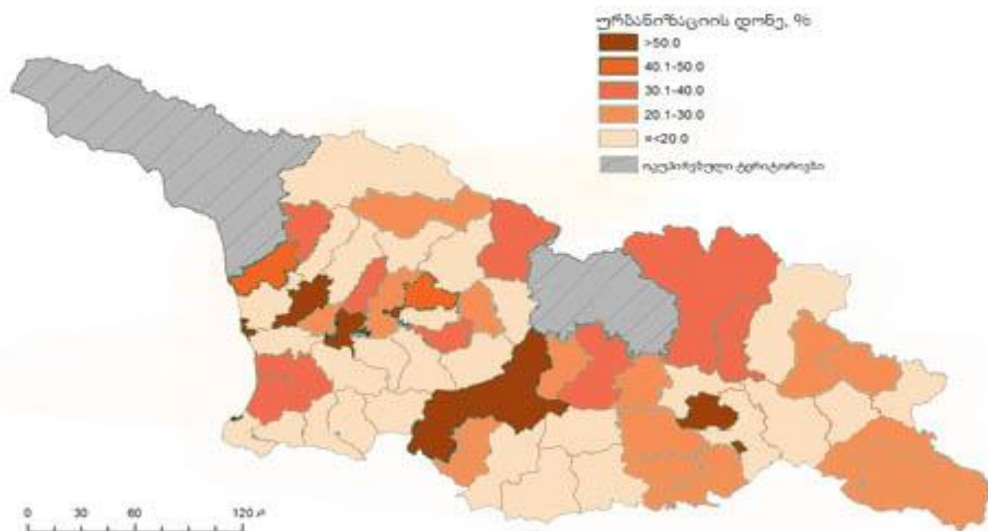
ამავე წყაროში ქ. გორი ხასიათდება როგორც “კარგი მდებარეობის მქონე ქალაქი”. ეს ინდექსი შემუშავდა ოთხი გეოგრაფიული ფაქტორის გათვალისწინებით: 1.

მანძილი თბილისამდე, 2. მანძილი ‘დიდ ოთხეულამდე’² 3. მანძილი გზატკეცილამდე და 4. მანძილი პორტამდე.

კიდევ ერთი გარემოება, რომელიც გამოარჩევს ქალაქ გორსა და გორის მუნიციპალიტეტს, არის ურბანიზაციის დონე (50%-მდე ურბანიზებულია, იხ. ილუსტრაცია #5). გორის მუნიციპალიტეტი არის საშუალოდ ურბანიზებული ერთეული, ურბანული ცენტრით - საშუალო ზომის ქალაქით. ამკარაა, რომ საქმე გვაქვს ურბანიზებად ტერიტორიებთან, “სადაც დასახლებათა აგლომერირება ეკონომიკურ უკუგებაში აისახება” (World Bank, 2013, გვ.9).

ილუსტრაცია 3: მოსახლეობის სიმჭიდროვის რუკა მუნიციპალიტეტების მიხედვით
წყარო: Georgia Urban Strategy. 2015, The World Bank

ილუსტრაცია 4: ურბანიზაციის დონე მუნიციპალიტეტების მიხედვით (2012)
წყარო: Georgia Urban Strategy. 2015, The World Bank

² აქ იგულისხმება ოთხი უდიდესი ქალაქი: ქუთაისი, ბათუმი, ზუგდიდი, რუსთავი.

გორის მუნიციპალიტეტი ურბანიზაციის საშუალოდ ეტაპზეა, რაც ნიშნავს რომ სოფელი დიდ როლს თამაშობს თემის განვითარებაზე და შესაბამისად, აქვს გავლენა ქ. გორზეც. ამ გარემოების გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია საქართველოს სოფლის განვითარების სტრატეგიაში (2017-2020) (საქართველოს მთავრობა, 2016) განსაზღვრული დებულებების გათვალისწინება. დასახელებულ დოკუმენტში განსაზღვრულია საქართველოს სოფლებისათვის სტრატეგიული განვითარების სამი მიმართულება, ესენია:

- ეკონომიკა და კონკურენტუნარიანობა;
- სოციალური პირობები და ცხოვრების დონე;
- გარემოს დაცვა და ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მართვა.

ქ.გორი, გორის თემში შემავალი სოფლებისათვის, ცენტრალურადაა განლაგებული და მონაწილეობს ურთიერთობათა ჯაჭვში: ეს არის შემაკავშირებელი სატრანსპორტო, სავაჭრო (მაგ. გორის აგრარული ბაზარი), და მომსახურების (მაგ. იუსტიციის სახლი) ჰაბი. ამდენად, სოფლების განვითარება აისახება ქ. გორის სივრცით პროცესებზეც, განსაკუთრებით, სერვისებისა და პროდუქციის ცირკულაციის მიმართულებით.

2013 წლის 17 სექტემბერს საქართველოს მთავრობამ მიიღო შიდა ქართლის რეგიონის განვითარების სტრატეგია (2014-2021 წლებისათვის). ამ სტრატეგიის ერთ-ერთი მიზანია (გვ.39) „ქალაქების ზრდა და საქალაქო ცხოვრების წესის შეღწევა რეგიონის ტერიტორიაზე – ურბანიზაცია“. გაწერილია კონკრეტული ამოცანაც: „ქალაქებისათვის ახალი, კონკურენტუნარიანი ეკონომიკური გარემოსა და სამუშაო ადგილების შექმნის ხელშეწყობა“ - რაც ხაზს უსვამს რეგიონში ქალაქის როლის გაზრდის მნიშვნელობას და, ამასთან ერთად - ამ პროცესის დაგეგმილად წარმართვის აუცილებლობას.

პოლიტიკურ-ადმინისტრაციული დაყოფა და საზღვრები

ქ. გორმა თვითმმართველი ქალაქის სტატუსი 2014 წელს მიიღო, როდესაც, საქართველოს პარლამენტმა მიიღო “ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი”. ამავე ორგანულ კანონზე თანდართული სქემატური რუკებით განისაზღვრა ახალშექმნილი თვითმმართველი თემის - ქ. გორის - საზღვრები. თუმცა, 2017 წელს, ქ. გორის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შედეგად, ქ. გორი ისევ შეუერთდება გორის მუნიციპალიტეტს.

ისტორიული ცნობების მიხედვით, ქ. გორს თვითმმართველობა მე-19 საუკუნის ბოლოდან გააჩნდა. გასაბჭოების მერე ქალაქს მართავდა ქ. გორის აღმასრულებელი კომიტეტი, ე.წ. “აღმასკომი”, თუმცა, 1980-იან წლებში, ქ. გორი გაერთიანდა გორის რაიონთან. საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ, 1997 წლის 16

ოქტომბერს საქართველოს პარლამენტმა “ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის შესახებ” ორგანული კანონი მიიღო. ამ კანონის მიხედვით, ადგილობრივი თვითმმართველობა ორდონიანი იყო. პირველ დონეს რაიონებში შემავალი დასახლებები - ქალაქები, დაბები, თემები და ამ თემებში არსებული სოფლები მიეკუთვნებოდნენ, ხოლო მეორე დონეს - ქ. თბილისი, 67 რაიონი და ქალაქები, რომლებიც რაიონების შემადგენლობაში არ შედიოდნენ. შესაბამისად, ამ პერიოდში, ქ. გორი, გორის რაიონის ნაწილი იყო. თუმცა, მას მაინც ყავდა პირდაპირი წესით არჩეული საკრებულო და მერი. ეს სისტემა შეიცვალა 2005 წლის 16 დეკემბერს, საქართველოს ორგანული კანონის “ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ” მიღებით. კანონი 2006 წლის ადგილობრივი არჩევნების შემდეგ ამოქმედდა. შედეგად მივიღეთ თვითმმართველობის ერთდონიანი სისტემა, რომელიც ახლაც მოქმედებს. ანუ, თვითმმართველობა ხორციელდება მხოლოდ მუნიციპალიტეტის და თვითმმართველი ქალაქის დონეზე.

დღევანდელი მდგომარეობით, გორის მუნიციპალიტეტის შემადგენლობაში 116 სოფელი შედის, აქედან რამდენიმე კონფლიქტის ზონაში მდებარეობს. სოფლები 22 ტერიტორიულ ორგანოზეა გადანაწილებული, მათ შორის 2 ტერიტორიული ორგანო მაღალმთლიან ზონაში მდებარეობს, სადაც მოსახლეობა მცირე რაოდენობითაა წარმოდგენილი.

3. დემოგრაფიული დახასიათება

შესავალი

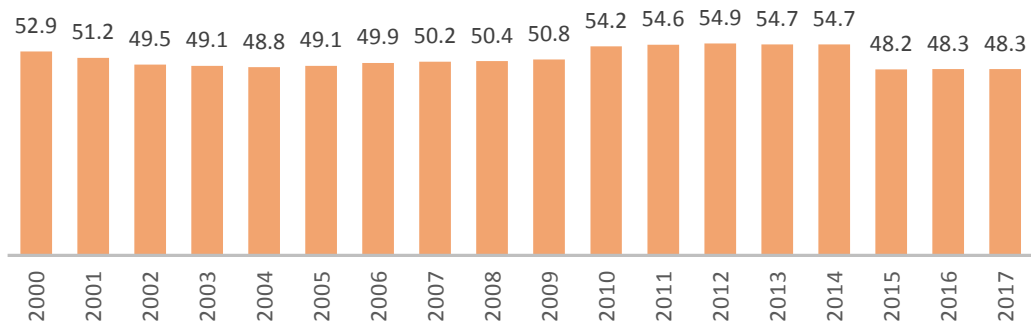
გასული საუკუნის უკანასკნელ ათწლეულში, საქართველოში განვითარებულმა ეპოქალური მნიშვნელობის მოვლენებმა, უდიდესი ზეგავლენა მოახდინეს ქვეყნის საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროზე. საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდგომ, პოსტსაბჭოთა ქვეყნებთან კავშირების მყისიერმა გაწყვეტამ, რუსეთის მიერ ცხინვალის რეგიონში და აფხაზეთში ხელოვნურად ინსპირირებულმა ეთნოპოლიტიკურმა კონფლიქტებმა, სამოქალაქო ომმა და შიდა დაპირისპირებამ, უმწვავესი, ყოვლისმომცველი სოციალურ-ეკონომიკური კრიზისი განაპირობა. ქვეყანაში მკვეთრად შემცირდა მოსახლეობის აბსოლუტური რაოდენობა, შობადობა, არნახულ მასშტაბებს მიაღწია როგორც გარე, ასევე შიდა მიგრაციულმა პროცესებმა. გაუარესდა სხვა დემოგრაფიული პარამეტრებიც. ბუნებრივია არსებულმა ვითარებამ დემოგრაფიული სისტემის დეფორმირება გამოიწვია. ქვეყანაში არსებული საერთო ვითარება გვერდს ვერ აუვლიდა გორის მინიციპალიტეტს და ქალაქ გორს, რაც შესაბამისად აისახა კიდევ - როგორც სოციალურ-ეკონომიკურ, ასევე დემოგრაფიულ მაჩვენებლებში.

რიცხოვნობა

გორის მოსახლეობის აბსოლუტური რაოდენობა 2000-2017 წწ. არაერთგვაროვნად იცვლებოდა. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემების თანახმად, 2000-2004 წწ. მიმდინარეობდა მოსახლეობის კლების ტენდენცია, რომელიც 2005 წლიდან – 2013 წლის ჩათვლით მატებით შეიცვალა. აღსანიშნავია, რომ 2009-2010 წწ. ქალაქის მოსახლეობა 3.4 ათასით გაიზარდა, რაც განპირობებული იყო ცხინვალის რეგიონში, 2008 წლის აგვისტოში რუსეთ-საქართველოს ომის შედეგად კონფლიქტური

ტერიტორიებიდან დევნილი მოსახლეობის ჩასახლებით. 2014-2015 წწ. მოსახლეობის აბსოლუტური რაოდენობის მნიშვნელოვანი (12%-ით) კლების ფაქტი დაფიქსირდა – იგი 54.7 ათასიდან 48.2 ათასამდე შემცირდა. ეს უკანასკნელი რიცხვი ეფუძნება საქართველოს მოსახლეობის 2014 წლის საყოველთაო აღწერის შედეგებს, ხოლო წინა წლების მონაცემები - 2002 წლის - გამოკლებით დაფუძნებულია მოსახლეობის მიმდინარე აღრიცხვის ინფორმაციაზე. დაფიქსირებული ფაქტი განაპირობა მიმდინარე აღრიცხვისა და აღწერის მონაცემებს შორის არსებულმა განსხვავებებმა.

მოსახლეობის დინამიკას ორი ძირითადი ელემენტი – ბუნებრივი მატება (სხვაობა დაბადებულთა და გარდაცვლილთა შორის) და მიგრაცია განსაზღვრავს. აღნიშნული პროცესები გორში არაერთმნიშვნელოვნად ვითარდებოდა.

დიაგრამა 1: გორის მოსახლეობის აბსოლუტური რაოდენობის დინამიკა (ათასი კაცი, 2000-2017 წლები)

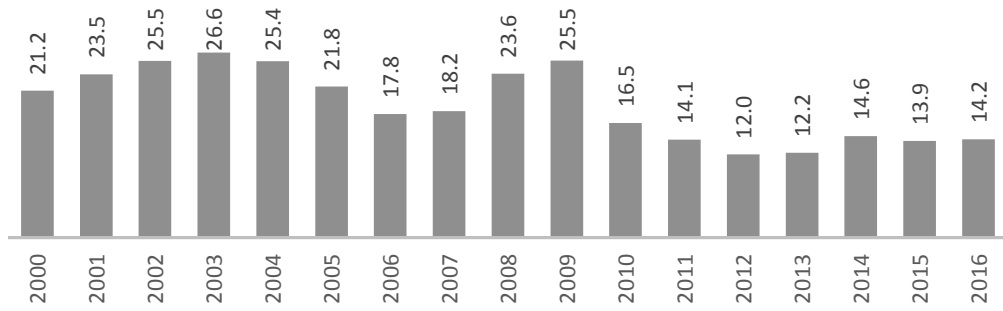
წყარო: სიტი ინსტიტუტი საქართველო, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებზე დაყრდნობით

ბუნებრივი მოძრაობა

შობადობის ზოგადი კოეფიციენტების მნიშვნელობები 21-ე საუკუნის დასაწყისში საკმაოდ მაღალი იყო. ჩვენს მიერ საანალიზო დროის მონაკვეთში (2000-2016 წწ.), განხილულმა მაჩვენებელმა თავის უმაღლეს მნიშვნელობას 2003 წელს მიაღწია და 26.6% შეადგინა. აღსანიშნავია, რომ ეს უკანასკნელი 1.9-ჯერ აღემატებოდა იგივე წელს საქართველოს ქალაქებში არსებული შესაბამისი კოეფიციენტის მნიშვნელობას (13.7%), ხოლო ქვეყანაში არსებულს კი 2.5-ჯერ (10.7%).

2000-2009 წწ. გორში დაფიქსირებული შობადობის ზოგადი კოეფიციენტების მაღალი მნიშვნელობები ექვის საფუძველს ქმნიან და ისინი შედარებულ დაბალი უნდა იყოს. უნდა ვივარაუდოთ, რომ დაფიქსირებული ფაქტი უმთავრესად გამოწვეული იყო გორის მუნიციპალიტეტის სოფლებიდან, სამშობიაროდ ჩამოსული ქალების ხარჯზე, ვინაიდან მათ მიერ გაჩენილი ბავშვები, სავარაუდოდ გორში დაბადებულებად არიან აღრიცხულნი. აღნიშნული ვარაუდი მეტნაკლებად ეხება 2008-2010 წწ., ვინაიდან ამ წლებში შობადობის კოეფიციენტის მატება, ცხინვალის რეგიონიდან დევნილი მოსახლეობის შედეგი უნდა იყოს.

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

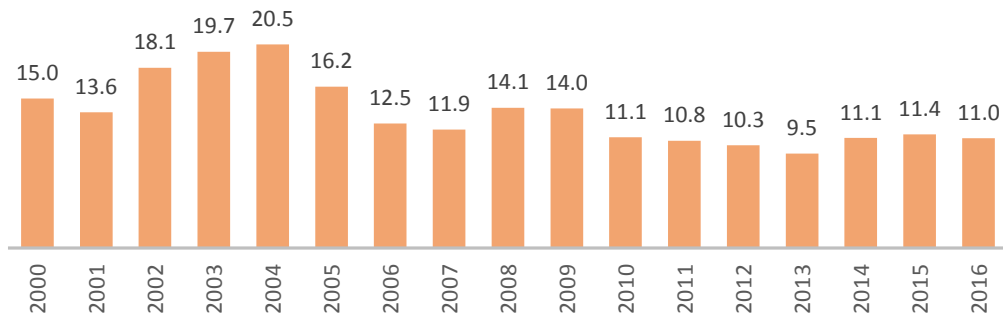
დიაგრამა 2: გორის მოსახლეობის შობადობის ზოგადი კოეფიციენტების დინამიკა (პრომილე, 2000-2016 წლები)

წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების საფუძველზე

2011 წლიდან შობადობის ზოგადი კოეფიციენტების მნიშვნელობები, მეტნაკლებად ჯდებათ განხილულ სფეროში მიმდინარე ზოგად ტენდენციებში. 2016 წლიდან განხილულმა კოეფიციენტმა გორში 14.2% შეადგინა, იგივე მაჩვენებელი საქართველოს ქალაქის მოსახლეობაში 15.1, ხოლო საქართველოში 15.2%-ს ტოლი იყო.

რაც შეეხება მოსახლეობის ბუნებრივი მოძრაობის მეორე მნიშვნელოვან ელემენტს – მოკვდაობას, მისი მნიშვნელობები ისევე როგორც შობადობის ზოგადი კოეფიციენტის შემთხვევაში, მეტ-ნაკლებად რეალურად ასახავენ ვითარებას. აღსანიშნავია, რომ ეს უკანასკნელი 2010 წლიდან, შედარებით სტაბილურობას ამჟღავნებდა. 2016 წელს გორში ყოველ ათას მცხოვრებზე 11 ადამიანი გარდაიცვალა. განხილულმა მაჩვენებელმა იგივე წელს, საქართველოს ქალაქებში 12.6, ხოლო საქართველოში 13.7% შეადგინა.

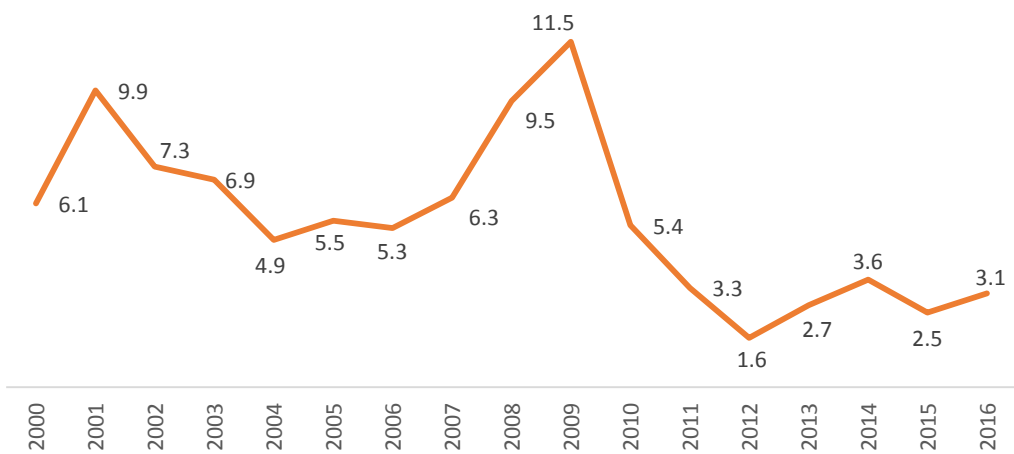
2000-2016 წწ. პრაქტიკულად განახევრდა გორის მოსახლეობის ბუნებრივი მატება. აღნიშნული მაჩვენებელი 2000 წელს 6.1%-ს ტოლი იყო, ხოლო 2016 წელს კი 3.1%. იგივე მაჩვენებელი საქართველოს ქალაქების მოსახლეობისათვის 2.5, ხოლო საქართველოსათვის 1.5%-ს შეადგენდა. განსაკუთრებით დაბალი იყო მოსახლეობის ბუნებრივი მატების მაჩვენებელი 2010 წლის შემდგომ.

დიაგრამა 3: გორის მოსახლეობის მოკვდაობის ზოგადი კოეფიციენტის დინამიკა (პრომილე), 2000-2016 წლები

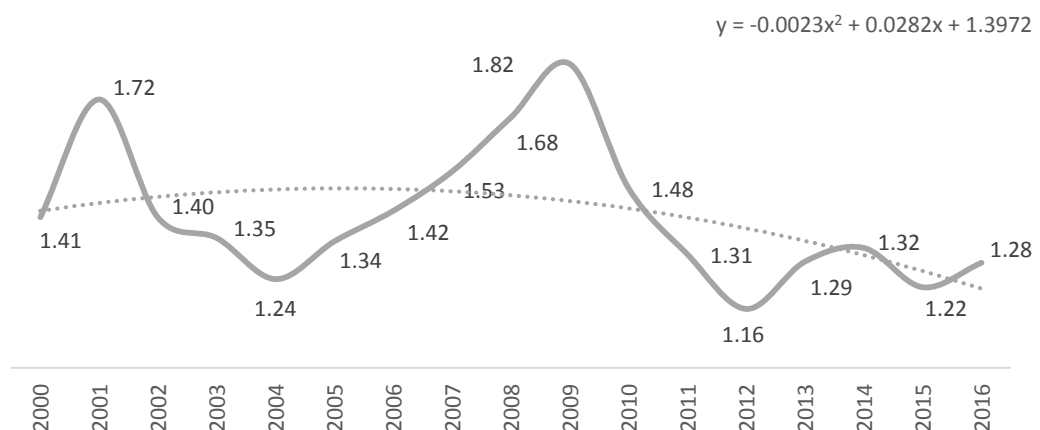
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების საფუძველზე

მოსახლეობის აღწარმოების თვალსაზრისით საინტერესოა პოკროვსკი-პირლის ინდექსის განხილვა. აღნიშნული ინდექსი წარმოადგენს დროის გარკვეულ მონაკვეთში დაბადებულების შეფარდებას გარდაცვლილთა რაოდენობასთან. იმ შემთხვევაში, თუკი ინდექსის მნიშვნელობა მეტია ერთზე – ბუნებრივი მატება „დადებითია“, ხოლო „უარყოფითი“ ბუნებრივი მატების შემთხვევაში ერთზე ნაკლებია. სხვა სიტყვებით, იგი გვიჩვენებს თუ რამდენი ადამიანი იბადება ყოველ ერთ გარდაცვლილზე. გაანგარიშებებმა გვიჩვენა, რომ საანგარიშო დროის პერიოდში (2000-2016 წწ.), მიუხედავად განხილული ინდექსის სინუსოიდური ცვლილებებისა, მისი მნიშვნელობა კლების ტენდენციას ამჟღავნებდა სულ უფრო და უფრო უახლოვდება 1-ს, ამასვე ადასტურებს ჩვენს მიერ აგებული პოლინომიალური რეგრესიის ტრენდიც.

დიაგრამა 4: გორის მოსახლეობის ბუნებრივი მატების კოეფიციენტების დინამიკა (პრომილე, 2000-2016 წლები)

წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების საფუძველზე

დიაგრამა 5: პოკროვსკი პირლის ინდექსები და პოლინომიალური რეგრესიის ტრენდი, 2000-2016 წლები

წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების საფუძველზე

წლები	აბსოლუტური მონაცემები		ყოველ 1000 მცხოვრებზე	
	დაქორწინებულთა რაოდენობა	განქორწინებულთა რაოდენობა	ქორწინების ზოგადი კოეფიციენტი	განქორწინების ზოგადი კოეფიციენტი
2000	157	52	3.0	1.0
2001	170	53	3.3	1.1
2002	175	49	3.5	1.0
2003	187	37	3.8	0.8
2004	236	50	4.8	1.0
2005	210	60	4.3	1.2
2006	278	55	5.6	1.1
2007	291	56	5.8	1.1
2008	525	46	10.4	0.9
2009	620	76	12.2	1.4
2010	464	73	8.6	1.3
2011	382	87	7.0	1.6
2012	384	122	7.0	2.2
2013	404	112	7.4	2.0
2014	423	158	7.7	3.1
2015	326	110	6.8	2.3
2016	343	130	7.1	2.7

ცხრილი 1: გორის მოსახლეობის ქორწინებისა და განქორწინების მაჩვენებლები 2000-2016 წწ.

წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო,

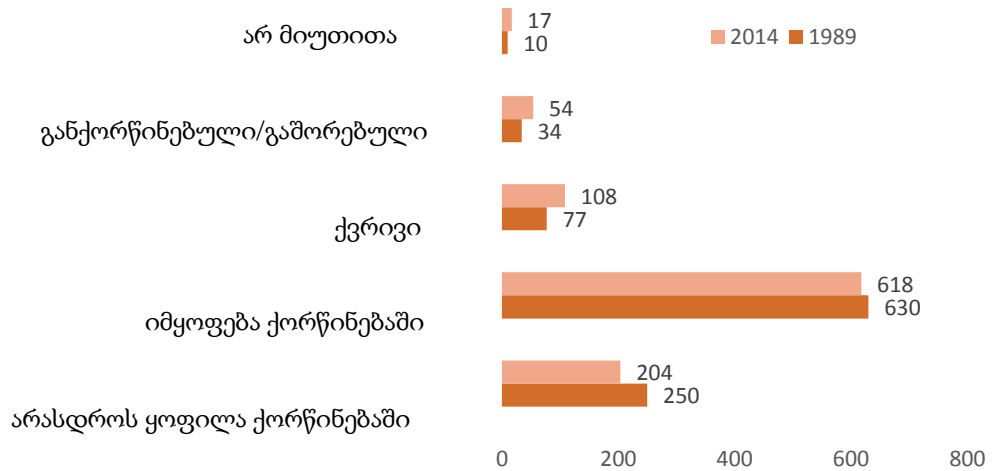
საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების საფუძველზე

ქორწინებითი მდგომარეობა

მოსახლეობის 1989 და 2014 წლების აღწერების მიხედვით, გორის მოსახლეობის ქორწინებითი მდგომარეობის განხილვამ გვიჩვენა, რომ 2014 წელს, ყოველ ათას მცხოვრებზე უფრო ნაკლები ადამიანი იმყოფებოდა ქორწინებაში, ვიდრე 1989 წელს. ორ აღწერათაშორის პერიოდში დაიკლო ქორწინებაში არასდროს მყოფთა რაოდენობამ. აღსანიშნავია, რომ მკვეთრად გაზრდილი განქორწინებულ - განშორებულთა და ქვრივების რაოდენობა.

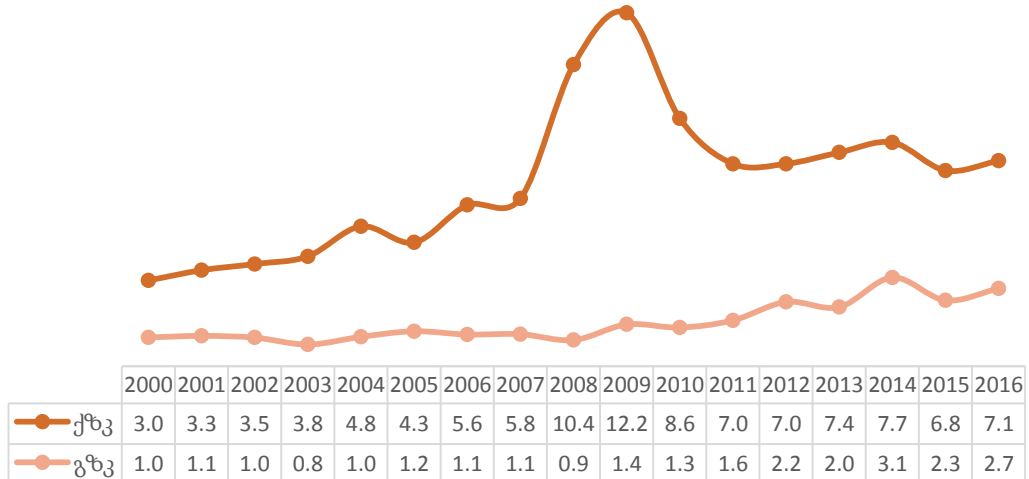
ქორწინების ზოგადი კოეფიციენტების განხილვამ გვიჩვენა, რომ 2006 წლამდე მისი მნიშვნელობები ძალიან დაბალი იყო. 2008 და 2009 წლებში მოხდა განხილული კოეფიციენტების ნახტომისებური მატება, რის შემდგომ იგი შემცირდა და 2011-2016 წწ. სტაბილურობას ინარჩუნებდა 2016 წელს ქორწინების ზოგადი კოეფიციენტი გორში 7.1%-ს ტოლი იყო, იგივე მაჩვენებლებმა საქართველოს ქალაქებში და მთლიანად ქვეყანაში, შესაბამისად 7.0 და 6.7% შეადგინეს.

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

დიაგრამა 6: გორის მოსახლეობის ქორწინებითი მდგომარეობა მოსახლეობის 1989 და 2014 წლების აღწერების მიხედვით (შესაბამისი სქესისა და ასაკის ყოველ 1000 მცხოვრებზე)
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების საფუძველზე

უკანასკნელ წლებში საქართველოში მიმდინარე დემოგრაფიულ პროცესებს შორის, თვალსაჩინო მოვლენას განქორწინებათა მატება წარმოადგენს. გამონაკლისი ამ მხრივ არც გორის მოსახლეობაა. თუკი განქორწინების ზოგადი კოეფიციენტი 2000-2008 წწ. ძალიან დაბალი იყო. 2012 წლიდან მისი მაჩვენებელი მატების ტენდენციას ამჟღავნებდა (იხ. ნახაზი 6).

დიაგრამა 7: ქორწინებისა (ქზკ) და განქორწინების (გზკ) ზოგადი კოეფიციენტების დინამიკა (პრომილე, 2000-2016 წლები)

წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების საფუძველზე

2014 წელს განქორწინების ზოგადი კოეფიციენტის უპრეცედენტოდ მაღალი მნიშვნელობა – 3.1‰ დაფიქსირდა რაც ტოლი იყო საქართველოს ქალაქებში

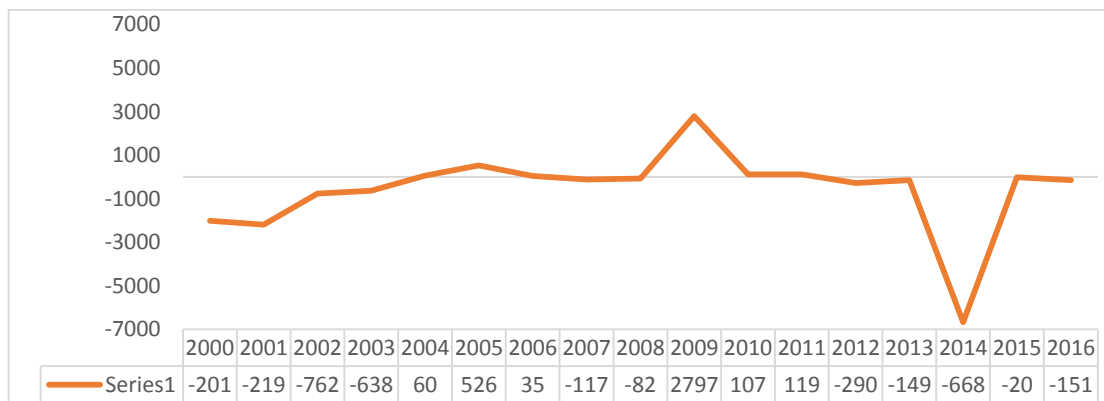
დაფიქსირებული სიდიდის და 0.7 პუნქტით აღემატებოდა საქართველოში აღნიშნულ განქორწინების ზოგადი კოეფიციენტის დონეს. საგულისხმო ფაქტია რომ 2016 წელს გორში ყოველ 100 ქორწინებაზე 38 განქორწინება მოდიოდა. ეს უკანასკნელი ზუსტად ემთხვევა საქართველოს ქალაქების მოსახლეობის მაჩვენებელს და ნაკლებია ქვეყანაში არსებულ დონესთან შედარებით, სადაც განხილულ წელს ყოველ 100 ქორწინებაზე 44 განქორწინება დაფიქსირდა. მიუხედავად ამისა მდგომარეობა განქორწინებათა სფეროში სავალალოა. შექმნილი ვითარება ოჯახების არასტაბილურობაზე მიგვითითებს.

მიგრაცია

მონაცემები მოსახლეობის რაოდენობრივი ცვლილების ერთ-ერთ უმთავრესი კომპონენტის – მიგრაციის შესახებ, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ აღნიშნული პროცესის აღრიცხვიანობის ერთგვარ გაუმჯობესებას უკანასკნელ წლებში საქართველოს მასშტაბით - გორის მიმართ, პრაქტიკულად არ არსებობს.

იშვიათ გამონაკლისს წარმოადგენს, 2003 წელს ჩატარებული სოციოლოგიური გამოკვლევა. გორის რეგიონის მოსახლეობის პოტენციური მიგრაციული განწყობის შესწავლის შედეგად, მიღებულ იქნა საოცრად შემაშფოთებელი შედეგები. გამოკითხულთა 58.8%-მა აღნიშნა, რომ სურთ საქართველოდან წასვლა მუდმივად ან დროებით (სამუშაოდ). ქალებში ეს მაჩვენებელი 57.1%, ხოლო კაცებში ოდნავ მეტს 60.5%-ს შეადგენდა. გორის მოსახლეობაში აღნიშნული მაჩვენებელი 57.3%-ის ტოლი იყო [ახალაია ნ. გვ. 25]. აღნიშნულიდან გამომდინარე სავარაუდოა, რომ გორის მოსახლეობის მიგრაციული განწყობები დიდად განსხვავებული არ იქნება.

მიგრაციული პროცესების ამსახველი სტატისტიკური ინფორმაციის დეფიციტის გამო, გამოვიყენეთ მიგრაციის გაანგარიშების ირიბი მეთოდი, რომელიც მიუხედავად თავის ნაკლოვანებებისა ერთგვარ წარმოდგენას იძლევა გორში მიმდინარე მიგრაციული პროცესების შესახებ.

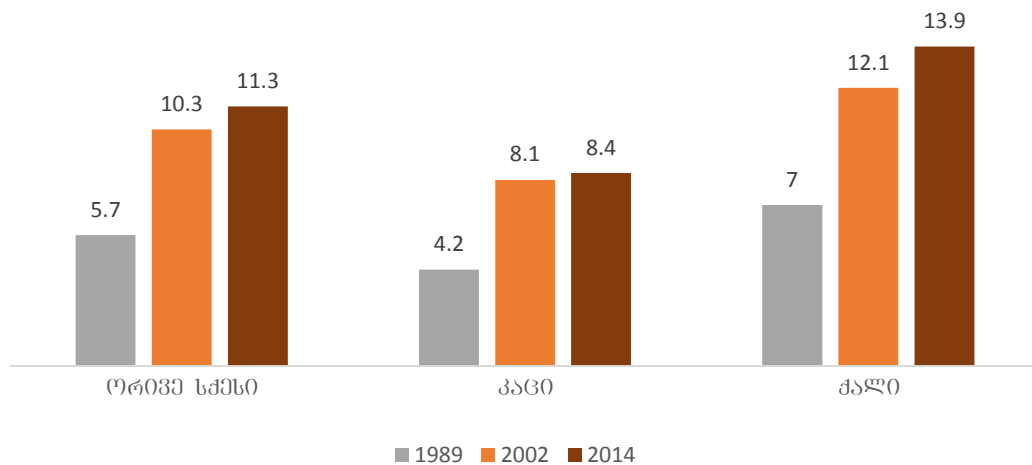

დიაგრამა 8: გორის მოსახლეობის მიგრაცია (აბსოლიტური სიდიდე, 2000-2016 წლები)
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

დაბერება

დემოგრაფიული პროცესების ერთ-ერთ ნიშანდობლივ მოვლენას მოსახლეობის დემოგრაფიული დაბერება წარმოადგენს. გაეროს მოსახლეობის დაბერების სამსაფეხურიანი სკალის მიხედვით, თუკი მოსახლეობის საერთო რაოდენობაში 65 წლისა და უფროსი ასაკის მოსახლეობის წილი 4%-ზე ნაკლებია, ასეთი მოსახლეობა მიიჩნევა როგორც ახალგაზრდა მოსახლეობა. 4-7%-ის შემთხვევაში მოსახლეობა ითვლება სიბერის ზღურბლზე მყოფად, ხოლო 7%-ზე მეტის შემთხვევაში მოსახლეობა დემოგრაფიულად დაბერებულია.

მოსახლეობის 1989 წლის აღწერის თანახმად, გორის მოსახლეობა სიბერის ზღურბლზე იმყოფებოდა. სქესის მიხედვით ანალიზმა გარკვეული განსხვავებები გვიჩვენა. კერძოდ, კაცების მაჩვენებელი ოდნავ აღემატებოდა ახალგაზრდა მოსახლეობის სტატუსს (4.2%), რაც შეეხებათ ქალებს, აღნიშნული სკალის მიხედვით ისინი დაბერებულ მოსახლეობას მიეკუთვნებოდნენ შემდგომ წლებში პროგრესულად მიმდინარეობდა მოსახლეობის დაბერების შეუქცევადი პროცესი.

დიაგრამა 9: 65 და უფროსი ასაკის მოსახლეობის წილი გორის მოსახლეობის საერთო რაოდენობაში 1989, 2002 და 2014 წლების აღწერების მიხედვით (%)
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

მოსახლეობის უკანასკნელი აღწერის (2014 წ.) მიხედვით გორის მოსახლეობა დემოგრაფიულად დაბერებულია. დაბერებული მოსახლეობის სტატუსი გააჩნიათ როგორც კაცებს (8.4%), ასევე ქალებს. აღსანიშნავია, რომ ამ უკანასკნელთა შორის დემოგრაფიული დაბერების დონე თითქმის ორჯერ აღემატებოდა, გაეროს სკალაში აღნიშნულ მაჩვენებელს და 13.9%-ს შეადგენდა.

ზოგადად, გორის მოსახლეობის დემოგრაფიული დაბერების მაჩვენებლები, ჩამორჩებიან საქართველოს ქალაქის მოსახლეობისა და საქართველოს მოსახლეობის იდენტურ მაჩვენებლებს (იხ.ცხრილი 2).

ასაკობრივ-სქესობრივი სტრუქტურა და ეროვნულობა

გორის მოსახლეობის დემოგრაფიული დაბერების პარალელურად, მატულობდა მისი მოსახლეობის საშუალო ასაკი. 1989-2014 წწ. აღწერებს შორის პერიოდში 5 წლით გაიზარდა მოსახლეობის საშუალო ასაკი და 36.4 წელი შეადგინა (2014 წ.). აღსანიშნავია, რომ მამაკაცებთან შედარებით, ქალების დემოგრაფიული დაბერების პროცესი უფრო ინტენსიურ ხასიათს ატარებდა. 1989-2014 წწ. ქალების საშუალო ასაკი 4.5 წლით გაიზარდა, ხოლო კაცების 4 წლით და 2014 წელს შესაბამისად 38.4 და 34.0 წელი შეადგინა. თუკი პარალელს გავავლებთ საქართველოს ქალაქისა და საქართველოს მოსახლეობის შესაბამის მაჩვენებლებთან, გორის მაჩვენებლები შედარებით ჩამორჩებიან მათ (იხ. ცხრილები 2-4).

ასაკობრივი ჯგუფები	1989			2002			2014		
	ორივე სქესი	კაცი	ქალი	ორივე სქესი	კაცი	ქალი	ორივე სქესი	კაცი	ქალი
გორი									
-15	25.8	27.6	24.3	21.4	24.3	19.1	20.9	23.5	18.7
15-64	68.4	68.2	68.7	68.2	67.6	68.8	67.8	68.1	67.5
65+	5.7	4.2	7.0	10.3	8.1	12.1	11.3	8.4	13.9
საქართველოს ქალაქის მოსახლეობა									
-15	24.3	26.4	22.4	20.2	22.5	18.3	19.4	21.8	17.3
15-64	67.9	68.1	67.8	68.9	68.9	68.9	68.2	68.7	67.8
65+	7.8	5.4	9.8	10.9	8.6	12.8	12.4	9.5	14.9
საქართველო									
-15	24.8	26.6	23.1	21.0	22.8	4	17.1	18.9	15.5
15-64	66.3	67.2	65.6	66.2	66.7	65.8	68.9	70.0	67.9
65+	8.9	6.2	11.3	12.8	10.5	14.8	14.0	11.1	16.6

ცხრილი 2: მოსახლეობის ასაკობრივ-სქესობრივი სტრუქტურა, მსხვილი ასაკობრივი ჯგუფები. 1989, 2002 და 2014 წლების მოსახლეობის აღწერების მიხედვით (%)
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

აღწერის წელი	ორივე სქესი	კაცი	ქალი
გორი			
1989	31.4	30.0	32.7
2002	33.8	32.6	36.6
2014	36.4	34.0	38.4
საქართველოს ქალაქის მოსახლეობა			
1989	33.1	31.3	34.7
2002	35.7	33.7	37.4
2014	37.3	34.9	39.3
საქართველო			
1989	33.6	31.7	35.3
2002	36.1	34.3	37.8
2014	38.1	35.9	40.1

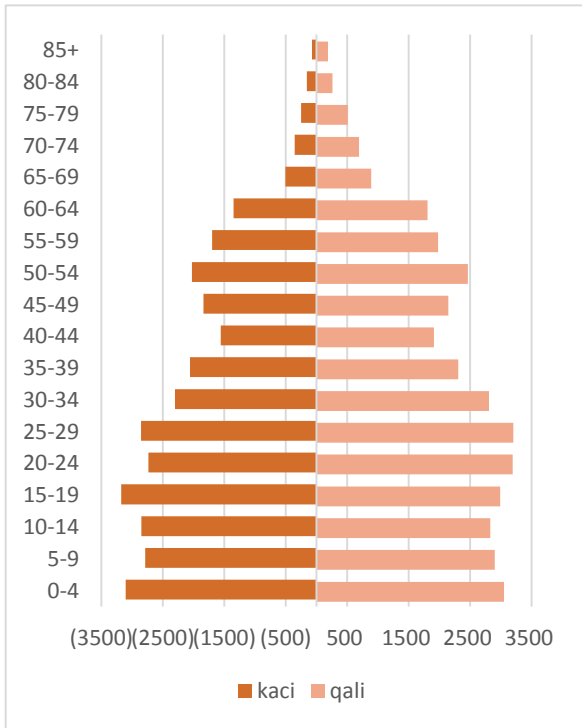
ცხრილი 3: გორის მოსახლეობის საშუალო ასაკი სქესის მიხედვით 1989, 2002 და 2014 წლების მოსახლეობის აღწერების მიხედვით
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

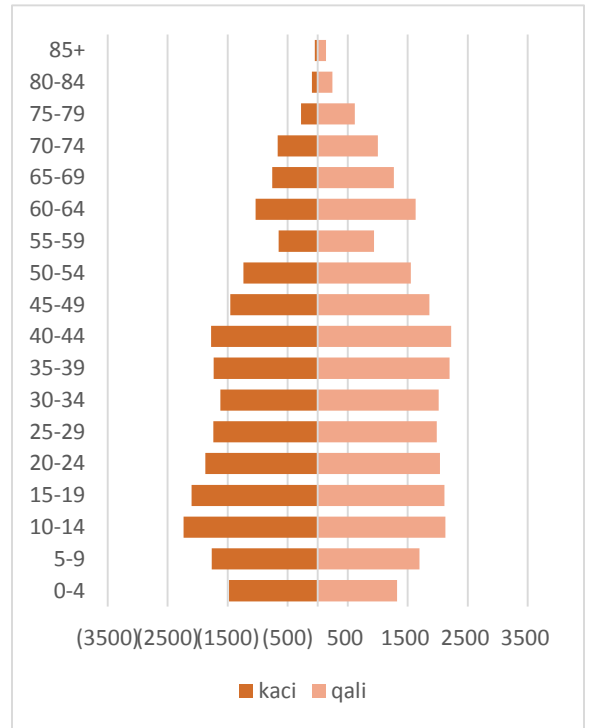
ასაკი	1989			2002			2014		
	ორივე სქესი	კაცი	ქალი	ორივე სქესი	კაცი	ქალი	ორივე სქესი	კაცი	ქალი
0-4	6154	3103	3051	2800	1478	1322	3626	1855	1771
5-9	5687	2787	2900	3460	1763	1697	3349	1742	1607
10-14	5678	2851	2827	4361	2231	2130	3086	1608	1478
15-19	6166	3175	2991	4211	2099	2112	2921	1531	1390
20-24	5925	2734	3191	3911	1872	2039	3426	1663	1763
25-29	6057	2854	3203	3719	1736	1983	3767	1807	1960
30-34	5110	2301	2809	3642	1623	2019	3732	1678	2054
35-39	4362	2055	2307	3935	1735	2200	3613	1690	1923
40-44	3467	1556	1911	4002	1777	2225	3426	1589	1837
45-49	3982	1838	2144	3315	1455	1860	3175	1407	1768
50-54	4489	2025	2464	2791	1238	1553	3383	1531	1852
55-59	3678	1699	1979	1591	652	939	2857	1204	1653
60-64	3159	1351	1808	2668	1034	1634	2321	981	1340
65-69	1395	505	890	2026	756	1270	1700	624	1076
70-74	1046	352	694	1668	666	1002	1261	435	826
75-79	760	249	511	894	275	619	1429	473	956
80-84	414	155	259	337	93	244	667	219	448
85+	258	73	185	185	46	139	404	104	300
ჯამი	67787	31663	36124	49516	22529	26987	48143	22141	26002

ცხრილი 4: გორის მოსახლეობის ასაკობრივ სქესობრივი სტრუქტურა 1989, 2002 და 2014 წლების მოსახლეობის აღწერების მიხედვით (აბსოლუტური მონაცემები)
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

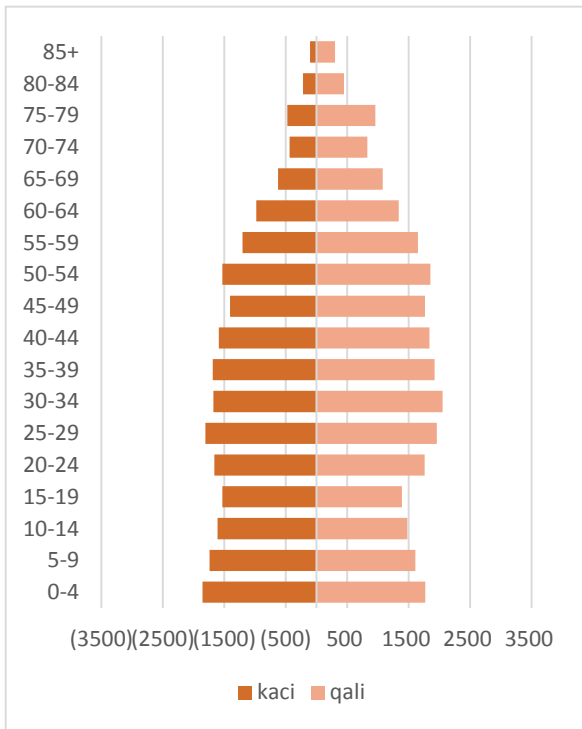
ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

1989

2002

2014

დიაგრამა 10: გორის მოსახლეობის ასაკობრივ-სქესობრივი პირამიდები მოსახლეობის 1989, 2002 და 2014 წლების აღწერების მიხედვით (აბსოლუტური მონაცემები)
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

გორის მოსახლეობის ასაკობრივ-სქესობრივ სტრუქტურაში მიმდინარე პროცესებს ნათლად ასახავენ მოსახლეობის ასაკობრივ-სქესობრივი პირამიდები (იხ. დიაგრამა 10), რომლებიც თავისი ფორმით, წლითი-წლობით სულ უფრო ემსგავსებიან რეგრესულ პირამიდას –შევიწროებული ქვედა და გამოზნექილი შუა და ზედა ნაწილებით.

მნიშვნელოვანი ცვლილებები განიცადა გორის მოსახლეობის ეროვნულმა შემადგენლობამ. 1989 წლის მოსახლეობის აღწერის მონაცემების თანახმად, მოსახლეობის საერთო რაოდენობაში ქართველი მოსახლეობის წილი 76.9%-ს შეადგენდა, ხოლო 2014 წელს 95.6%-ს.

წელი	ქართველი	სომეხი	ოსი	რუსი	უკრაინელი	აზერბაიჯანელი	ბერძენი	სხვა	სულ
აბსოლუტური მონაცემები									
1989	52156	2630	8222	2791	489	162	131	1206	67787
2014	46044	838	574	289	90	66	45	197	48143
პროცენტი									
1989	76.9	3.9	12.1	4.1	0.7	0.2	0.2	1.8	100
2014	95.6	1.7	1.2	0.6	0.2	0.1	0.1	0.4	100

ცხრილი 5: გორის მოსახლეობის ეროვნული შემადგენლობა მოსახლეობის 1989 და 2014 აღწერების მიხედვით

წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო,

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების საფუძველზე

მოსახლეობის უკანასკნელი აღწერის (2014 წელი) თანახმად, ქართველების შემდგომ რაოდენობრივად ყველაზე მეტნი იყვნენ: სომხები, ოსები და რუსები. მათი ერთობლივი წილი მოსახლეობის საერთო რაოდენობაში 3.5%-ს შეადგენდა.

ასეთი კარდინალური ცვლილებები მოსახლეობის ეროვნულ სტრუქტურაში განპირობებული იყო 1980-იანი წლების დასასრულიდან ცხინვალის რეგიონში (მაშინდელი ე.წ. სამხრეთ ოსეთი), დამაბულობის მატების შედეგად - კონფლიქტის საომარ მოქმედებებში გადაზრდით და 2008 წლის აგვისტოს რუსეთ-საქართველოს ომით. ასევე მნიშვნელოვანი კორექტივები შეიტანა, 1990-იანი წლებიდან შექმნილმა უმძიმესმა სოციალურ-ეკონომიკურმა კრიზისმა, რის შედეგადაც მოსახლეობის გარკვეული ნაწილი, იძულებული გახდა ქალაქი დაეტოვებინა დროებით ან მუდმივად.

იძულებით გადაადგილებული პირები

საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროს მონაცემებით, ქვეყანაში 1998 წელს 282 827 დევნილი აღირიცხა, რომელთაგან 6816 გორის მუნიციპალიტეტში იყო განთავსებული [UNDP, 1998, გვ. 77]. 2008 წლის აგვისტოს ომის შემდეგ, გორის მუნიციპალიტეტში 4585 დევნილი დაფიქსირდა [<http://www.refworld.org>].

2014 წლის მონაცემებით ცხინვალის ოკუპირებული რეგიონიდან დევნილების რაოდენობამ 34 920 ადამიანი შეადგინა, რომელთაგან გორის მუნიციპალიტეტში იყო განსახლებული 14 737 ადამიანი. (2015 Migration Profile of Georgia, p. 34].

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის (შემდგომში – სსეს) ოფიციალური მონაცემების თანახმად, 2017 წელს ქალაქ გორის წილი სხვადასხვა ტერიტორიულ ერთეულებთან მიმართებაში შემდეგნაირად გამოიყურებოდა:

- გორის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის საერთო რაოდენობაში 38,3% (მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა - 126.2 ათასი);
- შიდა ქართლის მხარის ქალაქის მოსახლეობაში - 45,9% (მხარის ქალაქის მოსახლეობა - 105.3 ათასი);
- შიდა ქართლის მხარის საერთო მოსახლეობაში - 18.3% (მხარის მთლიანი მოსახლეობა - 263.7 ათასი);
- ქვეყნის ქალაქის მოსახლეობაში - 2,3%. (ქვეყნის ქალაქის მოსახლეობა 2 128.6 ათასი);
- ქვეყნის საერთო მოსახლეობაში - 1,3% (ქვეყნის მოსახლეობა - 3 718.2 ათასი).

დასკვნა

განხილული მასალების საფუძველზე შესაძლებელია აღინიშნოს, რომ ქალაქ გორის მოსახლეობის დემოგრაფიულ პროცესებში, უმთავრესი როლი შეასრულეს საქართველოს უახლეს ისტორიაში განვითარებულმა ტრაგიკულმა მოვლენებმა – 1990-იანი წლების დასაწყისში მომხდარმა შეიარაღებულმა კონფლიქტმა და 2008 წლის აგვისტოს რუსეთ-საქართველოს ომმა. ასევე უმნიშვნელოვანესი იყო სოციალურ-ეკონომიკური კრიზისის შედეგად გამოწვეული, ბუნებრივი მატების კლებისა და ემიგრაციული პროცესების ნეგატიური როლი.

4. ეკონომიკური დახასიათება

შესავალი

მოცემულ თავში აღწერილია ის ძირითადი ეკონომიკური ფაქტორები და განვითარებითი მიმართულებები, რომლებიც გავლენას ახდენენ ქ. გორის ტერიტორიულ ფორმაზე. წინამდებარე ტექსტის მიზნებია:

- არსებული სოციალურ-ეკონომიკური ვითარების აღწერა ხელმისაწვდომი სოციალურ-ეკონომიკური ინდიკატორების მეშვეობით;
- აქტუალური სტრატეგიული დოკუმენტებით დადგენილი სივრცით-ეკონომიკური განვითარებითი მიმართულებების დეკლარირება;

წარმოდგენილი მონაცემები მოცემულია რეგიონის და/ან მუნიციპალიტეტის დონეზე შემდეგი ფაქტორების გამო:

- ქ. გორი მუნიციპალიტეტსა და შიდა ქართლის მხარეში შემაჯავლი სხვა დასახლებებისთვის ეკონომიკურ ცენტრს წარმოადგენს; ის ხასიათდება მუდმივი, ქანქარისებრი მიგრაციით.
- ეკონომიკური ინდიკატორების უმრავლესობა საქართველოში მხოლოდ რეგიონულ დონეზე გროვდება;
- ძირითადი პოლიტიკურ-ეკონომიკური სტრატეგიები შემუშავებულია გორის მუნიციპალიტეტის თემის და/ან შიდა ქართლის რეგიონისთვის.

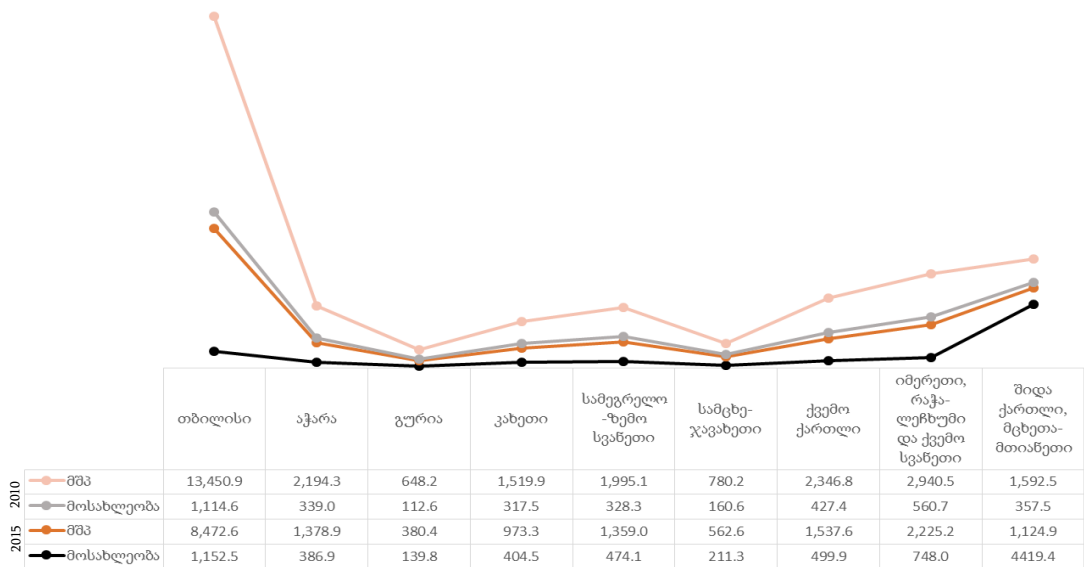
წარმოდგენილი მასალის სწორად ინტერპრეტირებისათვის მნიშვნელოვანია იმის გათვალისწინება, რომ უკანასკნელ წლებში საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური შიდა ქართლის რეგიონზე მონაცემებს აღრიცხავს მცხეთა-მთიანეთის რეგიონის მონაცემებთან ერთად.

სამომავლოდ დოკუმენტების შედარებითი ანალიზისა და დინამიკის გააზრების მიზნით მოცემულ თავში განხილული საკითხები მაქსიმალურად მორგებულია

“შიდა ქართლის რეგიონის ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის (2014-2021)” სტრუქტურას.

მთლიანი შიდა პროდუქტი

შიდა ქართლის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა, უკანასკნელ წლებში განვითარებული პროცესების ფონზე, პრინციპული პოლიტიკური მნიშვნელობა შეიძინა ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობისა და კეთილდღეობისათვის. თუმცა, ეკონომიკური ინდიკატორების მიხედვით, რეგიონის განვითარება დღესდღეობით არ შეესაბამება მის, როგორც სტრატეგიულ როლს ქვეყნისათვის, ასევე სამოსახლო და ტერიტორიულ რესურსებს.

დიაგრამა 11: შიდა ქართლის, მცხეთა-მთიანეთისა და საქართველოს მთლიანი დამატებული ღირებულების დინამიკა 2006-2015 წლებში
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

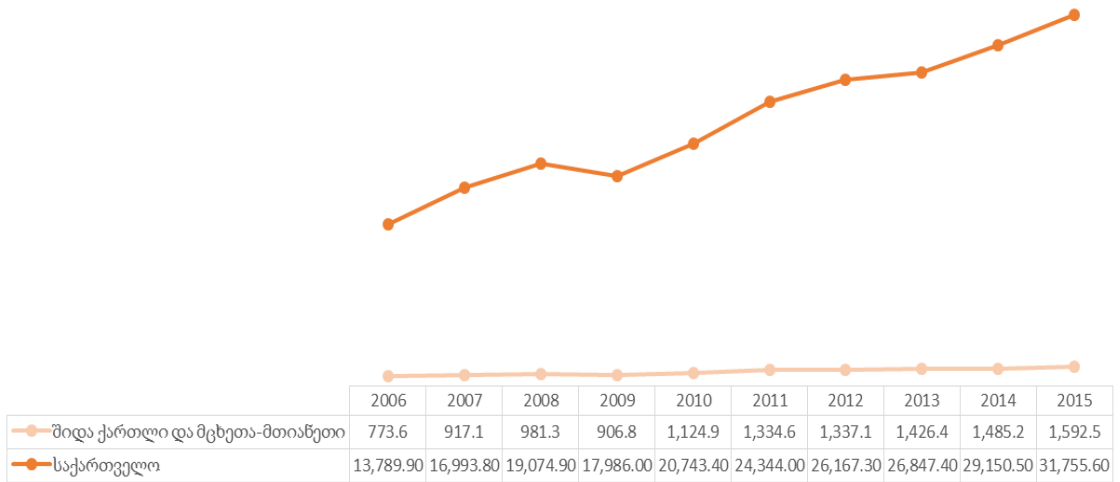
2015 წელს შიდა ქართლსა და მცხეთა მთიანეთში, ერთობლივად შექმნილმა მთლიანმა დამატებითმა ღირებულებამ 1 592.5 მლნ. ლარი შეადგინა, რაც წინა წლის მაჩვენებელს 7.2%-ით აღემატება. ამ ორი რეგიონის მოსახლეობის წილი საქართველოში 9.6%-ს უტოლდება, მაშინ როდესაც მშპ-ს ერთიანი მაჩვენებელი ქვეყნის ფარგლებში მხოლოდ 5%-ს შეადგენს.

ამ ინდიკატორის დინამიკა დადებითია 2010 წლიდან, თუმცა, აღსანიშნავია, რომ ქვეყნის შესაბამისი მაჩვენებლის განვითარების სიჩქარე მნიშვნელოვნად აღემატება რეგიონის შესაბამის ნამატს. ასევე, მოცემულ დინამიკაზე 2008-2009 წლებში მძიმე გავლენა იქონია, როგორც რუსეთთან ომმა ასევე ეკონომიკურმა კრიზისმა.

შიდა ქართლში მნიშვნელოვანი ეკონომიკური აქტივობები შემდეგი ძირითად ჯგუფებად იყოფა:

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

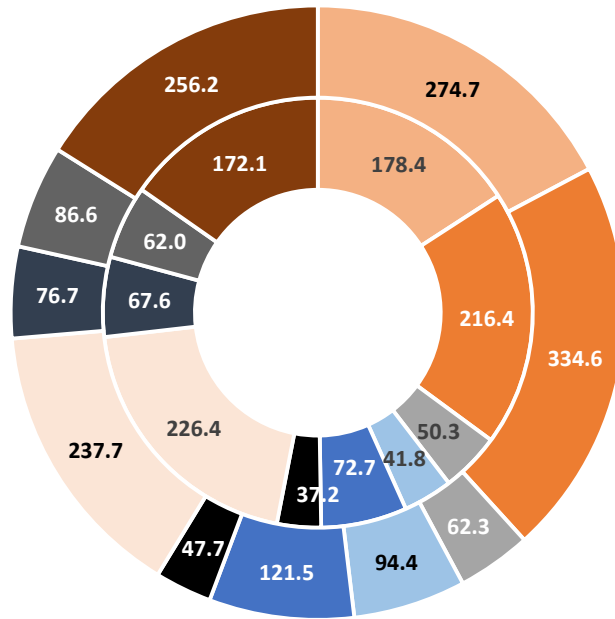
- პროდუქციის გადამუშავება შინამეურნეობების მიერ;
- მშენებლობა;
- ვაჭრობა;
- ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა;
- სახელმწიფო მმართველობა;
- განათლება;
- ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება;
- მომსახურების სხვადასხვა სახეები.

დიაგრამა 12; შიდა ქართლის, მცხეთა-მთიანეთისა და საქართველოს მთლიანი დამატებული ღირებულების დინამიკა 2006-2015 წლებში
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

მათგან, რეგიონში შექმნილ მთლიან დამატებულ ღირებულებაში უდიდესი წილი მომსახურებისა და სახელმწიფო მმართველობის სფეროებზე მოდის. 2015 წელს მათი გაერთიანებული წილი მდღ-ის 31%-ს შეადგენდა. ასევე დიდი წილი ვაჭრობას უკავია, რაც 2015 წლისათვის 7.6%-ს მოიცავდა.

რეგიონში შექმნილი მდღ-ს უდიდესი წილი მომსახურებისა და სახელმწიფო მმართველობის სფეროებზე მოდის. 2015 წელს მათი გაერთიანებული წილი მთლიანი დამატებითი ღირებულების (მდღ)-ის 31%-ს შეადგენდა. ასევე დიდი წილი ვაჭრობას უკავია, რაც 2015 წლისათვის 7.6%-ს მოიცავდა.

- სოფლის მეურნეობა, ნადირობა და სატყეო მეურნეობა; თევზჭერა, მეთევზეობა
- მრეწველობა
- პროდუქციის გადამუშავება შინამეურნეობების მიერ
- მშენებლობა
- ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი
- ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა
- სახელმწიფო მმართველობა
- განათლება
- ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება
- მომსახურების სხვადასხვა სახეები

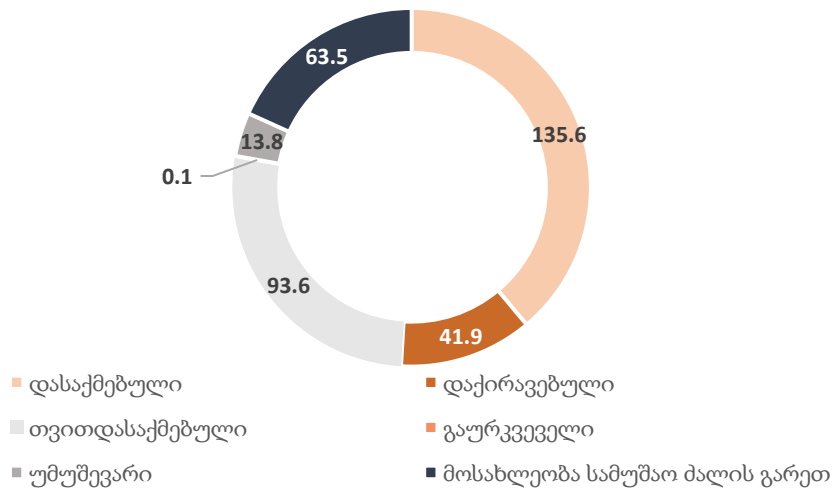
დიაგრამა 13: შიდა ქართლისა მცხეთა-მთიანეთში შექმნილი მთლიანი დამატებითი ღირებულება სექტორების მიხედვით (მიმდინარე ფასებში, მლნ. ლარი)
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

დასაქმება

2016 წლის მონაცემების მიხედვით, შიდა ქართლში აქტიური მოსახლეობის წილი 70.2%-ს შეადგენდა, რაც 149.4 ათას მოსახლეს უტოლდებოდა. აქედან 135.6 ათასი მოსახლე, მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, მიჩნეულია დასაქმებულად. 2016 წლისთვის უმუშევრობის დონე 9.2%-ს აღწევდა. თუმცა აქვე გასათვალისწინებელია რომ დასაქმებულთა დიდი წილი თვითდასაქმებულია. მოცემული მაჩვენებელი კი თავის თავში მოიცავს მცირე

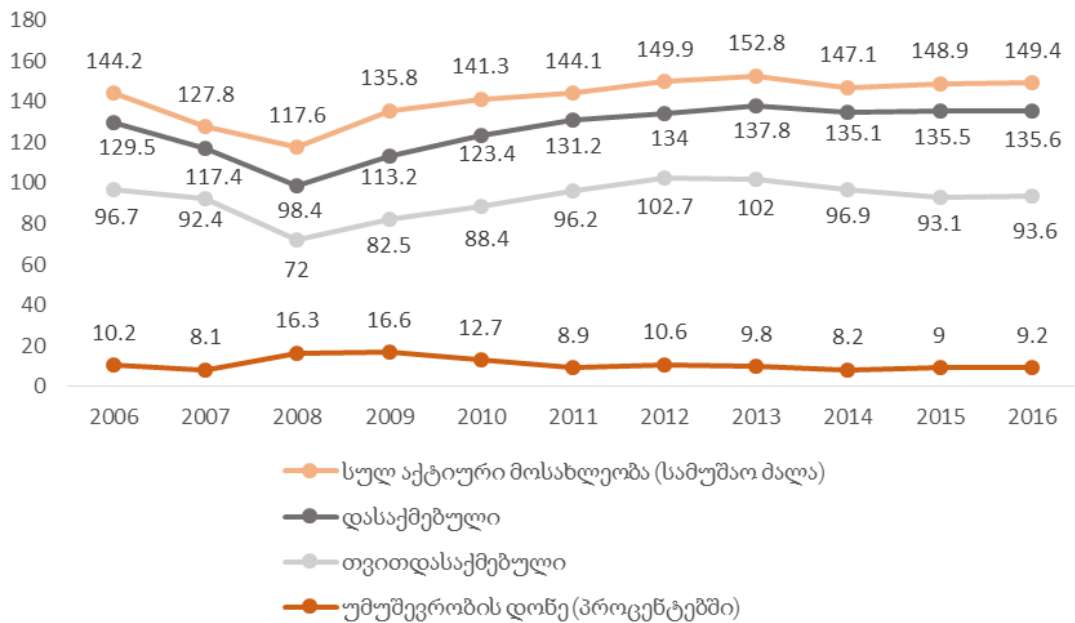
ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

საკარმიდამო მეურნეობის მქონე მოსახლეობასაც, რომელსაც, ხშირ შემთხვევაში, არ გააჩნია რეალური მონეტარული შემოსავალი.

სულ აქტიური მოსახლეობა (სამუშაო ძალა)	149.4
მოსახლეობა სამუშაო ძალის გარეთ	63.5
აქტიურობის დონე (პროცენტებში)	70.2
დასაქმების დონე (პროცენტებში)	63.7
უმუშევრობის დონე (პროცენტებში)	9.2

დიაგრამა 14: 15 წლის და უფროსი ასაკის მოსახლეობის განაწილება ეკონომიკური აქტივობის მიხედვით შიდა ქართლის რეგიონში, 2016 წელი
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

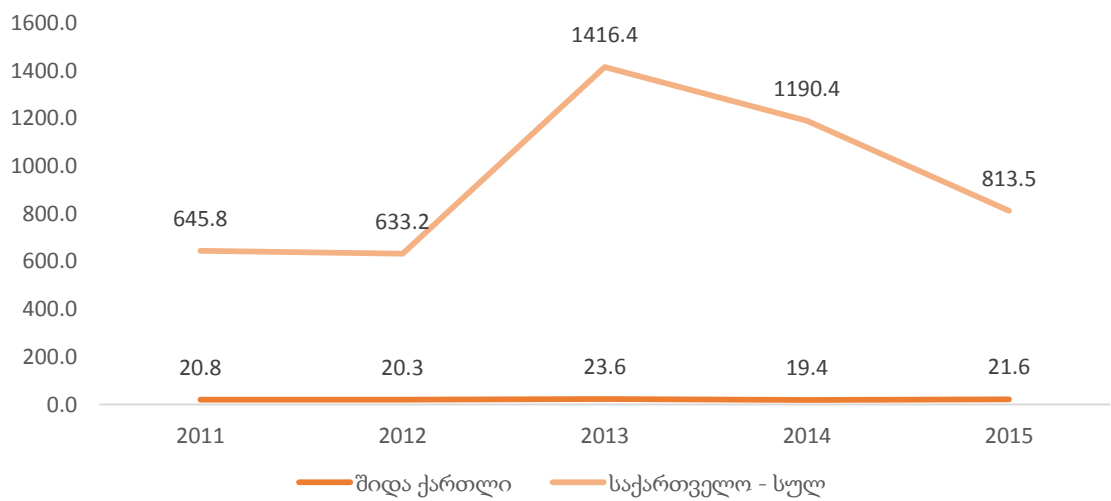

დიაგრამა 15: 15 წლის და უფროსი ასაკის მოსახლეობის განაწილება ეკონომიკური აქტივობის მიხედვით შიდა ქართლის რეგიონში, 2006-2016 წლები

საინვესტიციო გარემო

ინვესტიციები წამყვან ეკონომიკურ სექტორებში

შიდა ქართლში მრეწველობაში განხორციელებული ინვესტიციების ოდენობამ საგრძნობლად იკლო 2008 წლის ომის შემდგომ, თუმცა 2013 წელს 15%-იანი ზრდა დაფიქსირდა. შემდგომ წლებში მაჩვენებელი კვლავ დაუბრუნდა 2010-2011 წლის ოდენობას და 2015 წელს 21.6 მლნ. ლარით შემოიფარგლა, რაც იმავე წელს ქვეყნის მასშტაბით მრეწველობაში განხორციელებულ ინვესტიციათა მხოლოდ 2.7%-ს შეადგენს.

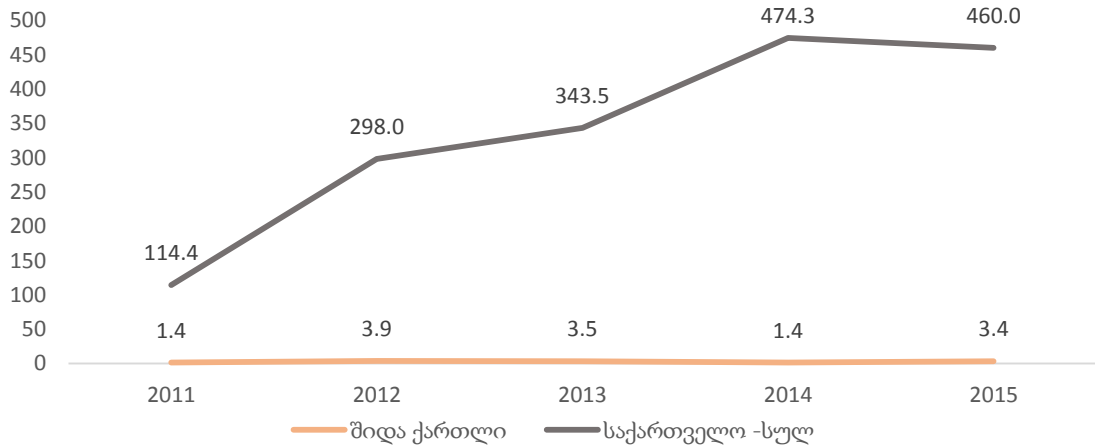
დიაგრამა 16: შიდა ქართლსა და საქართველოში მრეწველობაში განხორციელებული ინვესტიციების ოდენობა ფიქსირებულ აქტივებში (მლნ.ლარი), 2011-2015 წლები

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

მშენებლობის დარგში განხორციელებული ინვესტიციები შიდა ქართლში დიდწილად შემთხვევით ხასიათს ატარებს და კონკრეტული ობიექტებით შემოიფარგლება, ამდენად ერთიანი დინამიკის გამოვლენა მოცემული მაჩვენებლის მიხედვით არ არის შესაძლებელი. სრული ოდენობის მიხედვით ინვესტირებული თანხა უკანასკნელი წლების მანძილზე არ აღემატება წლიურ 3.9 მლნ. ლარს. მოცემული მაჩვენებელი 2012 წელს დაფიქსირდა და ამავე წლის ქვეყნის მასშტაბით მშენებლობაში განხორციელებულ ინვესტიციათა 1.3%-ს შეადგინა.

აღსანიშნავია, რომ უკანასკნელი წლების მანძილზე მოცემულ დარგში ინვესტიციებმა საქართველოში საგრძნობლად იმატა. 2011 წელს სრული ოდენობა 114 მლნ. ლარს შეადგენდა, 2015 წლისათვის კი ამ მაჩვენებელმა 460 მლნ. ლარს მიაღწია. საუბედუროდ, მოცემულ მატებას არ ჰქონია ასახვა შიდა ქართლის რეგიონზე და ხშირ შემთხვევაში ქვეყნისა და რეგიონის დინამიკა საპირისპირო მაჩვენებლით ვითარდებოდა.

უნდა აღინიშნოს, რომ მნიშვნელოვანი პოლიტიკური ან სტრატეგიული ცვლილებების გარეშე არ არის მოსალოდნელი რეგიონის სამშენებლო განვითარებაში ინვესტიციათა ოდენობის ზრდა, რაც შესაბამის ასახვას ჰპოვებს როგორც რეგიონის ისე ქ. გორის სამომავლო მოთხოვნაზე სამშენებლო ტერიტორიების მიმართ.

დიაგრამა 17: შიდა ქართლსა და საქართველოში მშენებლობაში განხორციელებული ინვესტიციების ოდენობა ფიქსირებულ აქტივებში (მლნ.ლარი), 2011-2015 წლები
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

ვაჭრობაში განხორციელებულ ინვესტიციათა მიხედვით შიდა ქართლი თბილისისა და აჭარის შემდგომ პირველ ადგილს იკავებდა 2013 წელს, რაც დიდწილად სახელმწიფო პოლიტიკური ინტერესისა და რუსეთთან ვაჭრობის გააქტიურების მოლოდინით იყო განპირობებული. მოცემულ წელს რეგიონში ვაჭრობის დარგში ინვესტიციათა სრული ოდენობა 11.9 მლნ. ლარს შეადგენდა.

შემდგომ წლებში მდგომარეობა შეიცვალა და ინვესტიციები დარგში დიდწილად წინა 2010-2011 წლების მაჩვენებელს მიუახლოვდა. მოცემული მნიშვნელოვნად იმეორებს საქართველოს რეგიონების ზოგად დინამიკას. სხვაობა, ქვეყნის ფარგლებში სავაჭრო სექტორში ინვესტიციათა ზრდის ტემპსა და რეგიონის შესაბამის მაჩვენებელს შორის, დიდწილად განპირობებულია ერთადერთი რეგიონის - თბილისის ამავე მაჩვენებლის სხვა რეგიონებისადმი არაპროპორციული ზრდით.

მიუხედავად კონკრეტულ წლებში ინვესტიციათა შემცირებისა, ზოგადი დინამიკა მაინც შეიძლება დადებითად იქნას მიჩნეული, ამდენად მოსალოდნელად შეიძლება განისაზღვროს მომავალ წლებში სავაჭრო სივრცეებსა და ტერიტორიებზე მოთხოვნის ზრდა.

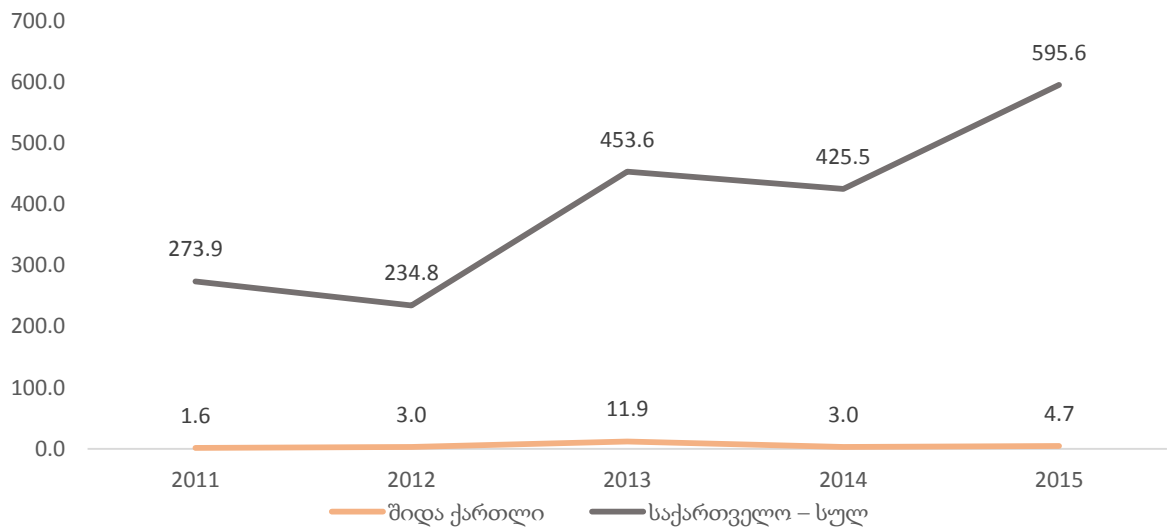
მიუხედავად წარმატებული ტურისტული პრაქტიკისა, შიდა ქართლის რეგიონი არსებული პოლიტიკური კურსის მიხედვით არ განიხილება პრიორიტეტულ სივრცედ სასტუმროების განვითარების მხრივ. მოცემული თანაბრად

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

სამართლიანია, როგორც სასოფლო დასახლებებისათვის, ასევე უშუალოდ ქ. გორისათვის. მოცემული ორი ძირითადი მიზეზით არის განპირობებული. პირველი უთუოდ რეგიონში არსებული კონფლიქტური არეალი და მასთან დაკავშირებული არასტაბილური გარემოა. მეორე მიზეზად კი შესაძლოა განხილულ იქნას თბილსთან ახლო გეოგრაფიული მდებარეობა, რომელსაც სასტუმრო სერვისის შეთავაზებით ქ. გორის შესაბამისი ინფრასტრუქტურა ვერ უწყევს კონკურენციას. ამდენად მისი ტურისტული მიმართულებებისათვის განვითარების თანხების მოზიდვის უნარი მნიშვნელოვნად შეზღუდულია. მოცემული სახის ინვესტიციები 2015-2016 წლებში რეგიონში არ დაფიქსირებულა.

ტრანსპორტსა და კავშირგაბმულობაში განხორციელებული ინვესტიციების საერთო ოდენობა უმნიშვნელოა და უკანასკნელ წლებში წლიურ 1მლნ. ლარს არ აღემატება.

ტრანსპორტსა და კავშირგაბმულობაში განხორციელებული ინვესტიციების საერთო ოდენობა უმნიშვნელოა და უკანასკნელ წლებში წლიურ 1მლნ. ლარს არ აღემატება.

დიაგრამა 18: შიდა ქართლსა და საქართველოში ვაჭრობაში განხორციელებული ინვესტიციების ოდენობა ფიქსირებულ აქტივებში (მლნ.ლარი), 2011-2015 წლები
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები

რეგიონში პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციათა მოცულობა უმნიშვნელოა. უკანასკნელი 10 წლის პერიოდში მას არ გააჩნია მუდმივი დინამიკა და მერყეობს -15 600 ათასი აშშ. დოლარიდან +14 750 ათას აშშ. დოლორამდე. 2016 წლის წინასწარი მონაცემების თანახმად მათი სრული მოცულობა 715 ათას აშშ. დოლარს შეადგენდა. ეს, მოცემული წლისათვის ქვეყნის მასშტაბით უმდაბლესი

მაჩვენებელია. ამის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მიზეზად რეგიონში არსებული კონფლიქტი შეიძლება განვიხილოთ, რომელიც არ იძლევა მიმზიდველი საინვესტიციო გარემოს ჩამოყალიბების საშუალებას და არეალს დიდწილად ნაკლებ პროგროზირებად სახეს აძლევს. ომის შემდგომ პერიოდში, 2009 წლიდან 2016 წლის ჩათვლით, შიდა ქართლის რეგიონზე მოსულ პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციათა წილი ქვეყნის მასშტაბით 0.3% არ აღემატებოდა.

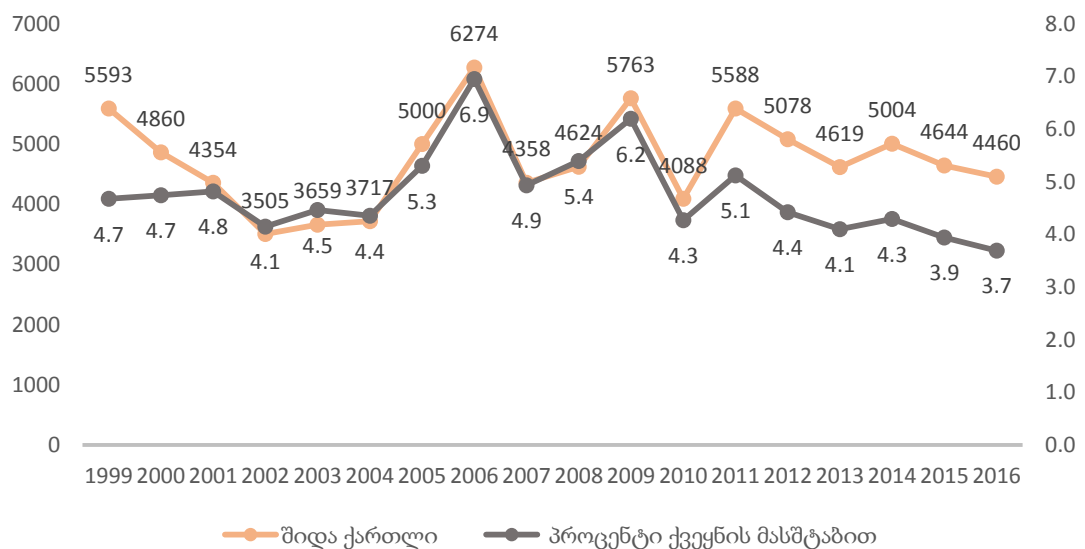
არასასოფლო-სამეურნეო წარმოება

მიუხედავად იმისა, რომ რეგიონში წარმოებისა და მომსახურების მრავალი დარგია წარმოდგენილი, წარმოების სექტორი საჭიროებს დამატებით დივერსიფიცირებასა და განვითარებას. წარმოებათა დიდი წილი წვრილმასშტაბიანია და არ ხასიათდება ფუნქციონირების ხანგრძლივი განგრძობადობითა და მუდმივობით. შესაბამისად წარმოების სექტორს წლიდან წლამდე მნიშვნელოვანი ფლუქტუაცია ახასიათებს.

მრეწველობა

რეგიონში წარმოების სექტორი განვითარების დაბალი დონით ხასიათდება ყველა ეკონომიკური მაჩვენებლის მიხედვით. მისი ძირითადი მიმართულება კვების მრეწველობით არის წარმოდგენილი.

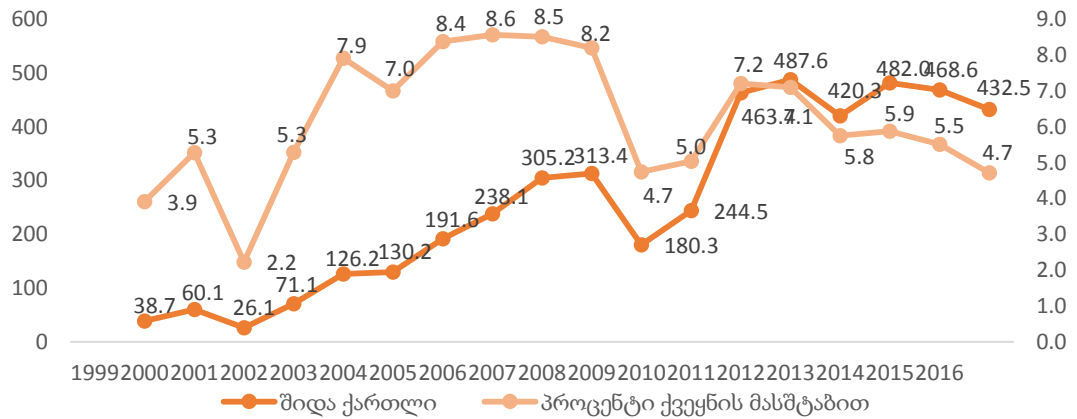
არსებული არასტაბილური მდგომარეობა და მუდმივ ინვესტიციათა ნაკლებობა მძიმედ ასახვას ჰპოვებს სამრეწველო დარგზე. უკანასკნელი წლების მონაცემები მნიშვნელოვან ფლუქტუაციას ასახავენ, როგორც დასაქმებულთა რაოდენობისა და პროდუქციის გამოშვების, ასევე მთლიანი დამატებული ღირებულების მოცულობის მიხედვით. აღსანიშნავია, რომ მოცემული მაჩვენებლების მიხედვით რეგიონის მნიშვნელობა ქვეყნის მასშტაბით იკლებს 2011-2012 წლების შემდგომ.

დიაგრამა 19: მრეწველობაში დასაქმებულთა რაოდენობა, შიდა ქართლი (ათასი აშშ დოლარი, 1999-2016 წლები)

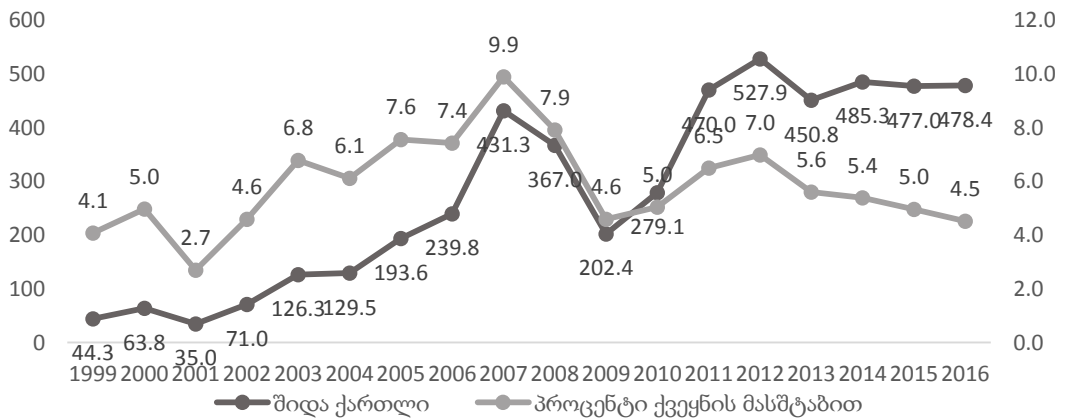
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

დიაგრამა 20: მრეწველობაში პროდუქციის გამოშვება, შიდა ქართლი 1999-2016 წლები

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

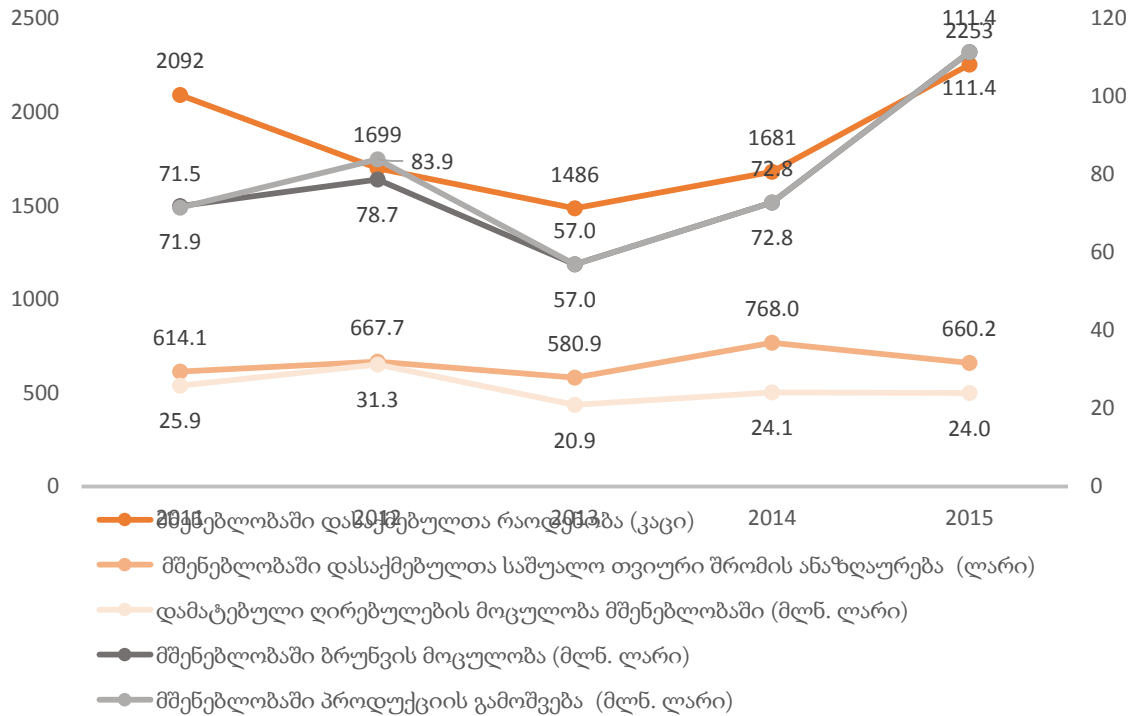
დიაგრამა 21: მრეწველობაში ბრუნვის მოცულობა, შიდა ქართლი 1999-2016 წლები

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

მშენებლობა

მშენებლობის დარგში არსებული რეალობა დიდწილად იმეორებს მრეწველობის დარგში არსებულ პრობლემებს. 2008 წლამდე ის დადებითი დინამიკით ხასიათდებოდა, შემდგომ პერიოდში მკაფიოდ შემცირდა. 2011 წელს ისევ გარკვეული ზრდა აღინიშნება, თუმცა შემდგომ 2015 წლამდე კვლავ ჩავარდნაა. ამრიგად მშენებლობის დარგის რეგიონისათვის დამახასიათებელი ფლუქტუაციით ხასიათდება.

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

დიაგრამა 22: მშენებლობის დარგის ძირითადი მაჩვენებლები, შიდა ქართლი 2011-2015 წლები
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

ტურიზმი

უკანასკნელ წლებში შიდა ქართლში არსებულ ტურისტულ ობიექტთა დამთვალიერებლების რიცხვი მნიშვნელოვნად გაიზარდა. თუმცა დამთვალიერებელთა უდიდესი წილი რეალურად ვიზიტორებს შეადგენს და არა ტურისტებს.

შიდა ქართლის ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის განმსაზღვრელი დოკუმენტის მიხედვით, რეგიონში ტურიზმის განვითარებასთან დაკავშირებული შემდეგი პრობლემური გარემოებები პრევალირებს:

- შიდა ქართლის მუნიციპალიტეტებში არ ფუნქციონირებს არცერთი კერძო ტურისტული სააგენტო. შესაბამისად, ტურისტთა უმრავლესობის შიდა-ქართლში მოგზაურობების კოორდინაციას ახორციელებს თბილისში მოქმედი ტურისტული სააგენტოები. ხშირად, ვიზიტორები სრულიად უსისტემოდ მოგზაურობენ და თავიანთთვის ცნობილ საინტერესო ობიექტებს თბილისიდან 'ტრანზიტულად' მოინახულებენ. შედეგად ვერ ხდება შიდა ქართლში არსებული ტურისტული ობიექტების სრულფასოვნად და ჯეროვნად ათვისება, ტურისტები და ვიზიტორები ძირითადად შემოდიან მხოლოდ ყველაზე ცნობილი და 'ზრენდირებული' ორიოდე ტურისტული ობიექტის დასათვალიერებლად, როგორცაა სტალინის მუზეუმი გორში და უფლისციხე, მაშინ, როცა მუნიციპალიტეტში ბევრად მეტია სხვადასხვა სახის და ღირებულების მქონე ტურისტული ადგილი და ობიექტი. მაგ:

„ერეკლეს აბანო“, „გორი-ჯვარი“ და სხვა. მსგავსი ვითარებაა შიდა ქართლის სხვა მუნიციპალიტეტებშიც.

- **დაბალია კოორდინაციის ხარისხი დედაქალაქში მოქმედ ტურისტულ სააგენტოებსა და შიდა ქართლის მუნიციპალიტეტებში არსებული ტურისტული ობიექტების წარმომადგენლებს შორის.** მაგალითისთვის შეიძლება დასახელდეს გორის ეთნოგრაფიული მუზეუმი, სადაც ძალზე დაბალია საკუთრივ მუზეუმის დამთვალიერებელთა ნაკადები, რაც, მუზეუმის წარმომადგენლების აზრით, სწორედ მუზეუმსა და ტურისტულ სააგენტოებს შორის არასრულყოფილი კომუნიკაციით არის გამოწვეული. გარდა ამისა, გორის საინფორმაციო ცენტრის მიერ შემუშავებულ ტურისტულ ბუკლეტში მოცემულ ტურისტულ ობიექტებს შორის არ არის ინფორმაცია ეთნოგრაფიული მუზეუმის შესახებ, რაც ასევე ზემოთაღნიშნული პრობლემის ერთ-ერთი გამომწვევი მიზეზი შეიძლება იყოს.
- მიუხედავად იმისა, რომ შიდა ქართლის რეგიონში გარკვეულწილად მოწესრიგდა საგზაო ინფრასტრუქტურა, **პრობლემას წარმოადგენს უშუალოდ ტურისტული ინფრასტრუქტურის არარსებობა.** მაგალითად, შიდა ქართლის არც ერთ მუნიციპალიტეტში არ არსებობს კეთილმოწყობილი ადგილები კემპინგისათვის, სადაც ტურისტები შეძლებდნენ რამდენიმე დღით გაჩერებას (დაბანაკებას). რაოდენობრივად მცირე და დაბალი სტანდარტების მქონე რეგიონში არსებული სასტუმროები და ე.წ. „გესტჰაუზები“;
- შიდა ქართლში არსებული ზოგიერთი ტურისტული ობიექტის წარმომადგენლის აზრით, **პრობლემას წარმოადგენს ასევე ტურისტული ობიექტების დათვალიერებაზე დაწესებული ტარიფების საკითხი.** იგულისხმება ყველა ტიპის ობიექტზე დაწესებული ერთი და იგივე ოდენობის საფასური, რაც არ არის სამართლიანი, რამდენადაც ტურისტული ობიექტები განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან, როგორც ისტორიული ღირებულებით, ასევე გეოგრაფიული სიდიდით და სხვადასხვა პარამეტრებით;
- **მოსაგვარებელია ტურისტული ობიექტების დასუფთავების საკითხი,** განსაკუთრებით ზაფხულის პერიოდში, როდესაც ტურისტთა და ვიზიტორთა ნაკადები პიკს აღწევს. აუცილებელია ტურისტულ ობიექტებთან და საზოგადოებრივი თავშესაფრის ადგილებზე საპირფარეშოების მოწყობა და მათი პერმანენტული ფუნქციონირება.

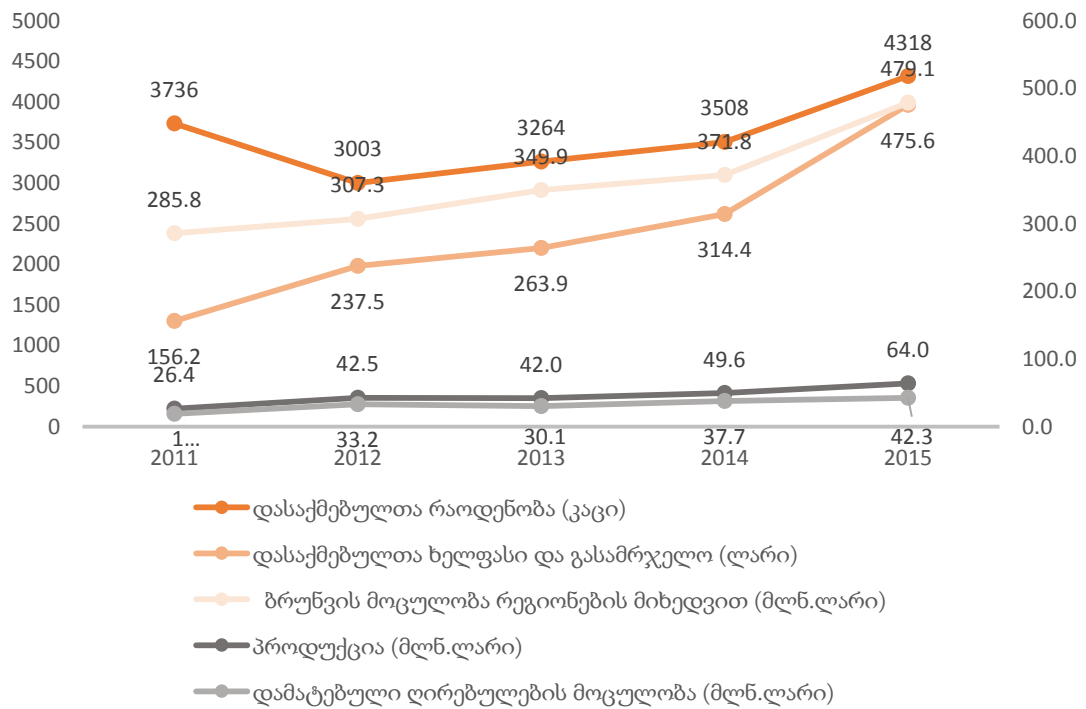
ასევე ზემოხსენებულ დოკუმენტში დარგის ობიექტების მიმართ შემდეგი შენიშვნები ფიქსირდება:

- სანიშნე დაფების და ქუჩების ნიშანდების საერთაშორისო ენაზე არარსებობა;
- ტრანსპორტის განრიგის საერთაშორისო ენაზე არარსებობა;
- მომსახურების ობიექტებში ენობრივი ბარიერის არსებობა;
- საზოგადოებრივი ტუალეტების არარსებობა;
- გასართობი ადგილებისა და საკვები ობიექტების სიმცირე;
- მომსახურების დაბალი დონე;

- დასახლებებისა და ტურისტული ობიექტების რუკებისა და ინფორმაციის ხელმიუწვდომობა;
- ადგილზე (რეგიონში) ტურისტული სააგენტოების არარსებობა.

ვაჭრობა

ვაჭრობის სფეროც, მშენებლობისა და მრეწველობის მსგავსად, ფლუქტუაციით ხასიათდება. თუმცა ზოგადი დინამიკის მიხედვით ზრდის ტენდენცია მოცემულ დარგში უფრო გამოკვეთილია.

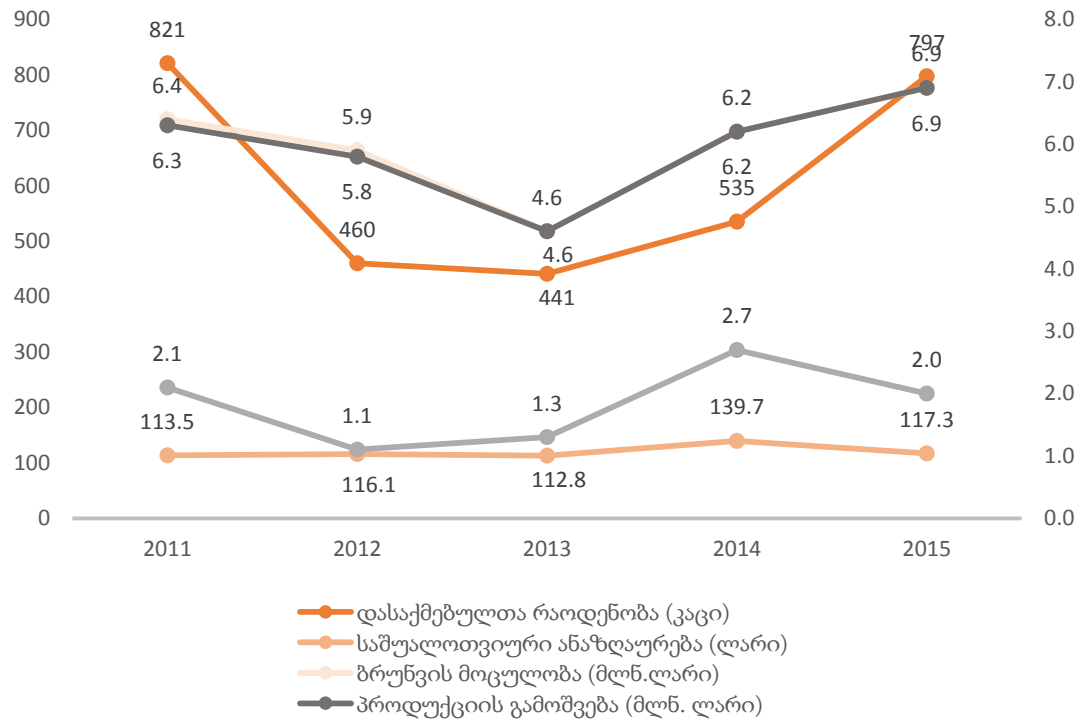

დიაგრამა 23: ვაჭრობის დარგის ძირითადი მაჩვენებლები, შიდა ქართლი 2011-2015 წლები
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

მომსახურება

მომსახურების დაბალი დონე უარყოფითად აისახება ყველა სხვა დარგის განვითარების მაჩვენებლებზე. ამ გავლენისადმი განსაკუთრებით სენსიტიურია ტურიზმი და რეკრეაციული მიმართულებები. მოსახლეობის სხვადასხვა გამოკითხვებისა და სტრატეგიულ დოკუმენტების ძირითადი მოცემულობების თანხმად, რეგიონი განიცდის გართობისა და დასვენების ობიექტების დეფიციტს, რაც შესაძლოა პრიორიტეტულად განისაზღვროს ქ. გორის მომავალი განვითარებისათვის. შესაბამისი ინფრასტრუქტურისა და მომსახურების არარსებობის გამო ხშირია შემთხვევები, როდესაც ტურისტი ღამისთვისა და კვების მიზნით თბილისში ბრუნდება. ამდენად, რეგიონი ვერ ახერხებს ტურისტული პოტენციალის სრულ რეალიზებას.

აღსანიშნავია, რომ რეგიონში ტურისტულ და საკვებ ობიექტებში მომსახურე პერსონალის ხელფასი ქვეყნის მასშტაბით უმცირესია და მისი საშუალოთვიური მაჩვენებელი 2015 წელს მხოლოდ 117.3 ლარს შეადგენდა.

დიაგრამა 24: მომსახურების სფეროს ძირითადი მაჩვენებლები, შიდა ქართლი 2011-2015 წლები
წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

ქ. გორის სივრცით-ეკონომიკური მახასიათებლები

ქალაქი გორი რეგიონის ძირითად ქალაქს წარმოადგენს და მისი განვითარების ძირითადი მამოძრავებელი ერთეულია. მისი გეოგრაფიული განლაგებიდან გამომდინარე მისი წარმატებული ეკონომიკური განვითარება ქვეყნისათვის სტრატეგიულ მნიშვნელობას ატარებს.

უახლოესი ისტორიის მანძილზე, საბჭოთა პერიოდში, ქალაქი ინდუსტრიული ერთეულის სახით ვითარდებოდა. საბჭოთა კავშირის შემდგომ პერიოდში, აქაც ისევე როგორც ქვეყნის დანარჩენ ქალაქებსა და რეგიონებში, სამრეწველო დარგმა მნიშვნელოვანი უკუსვლა განიცადა. შედეგად, ქალაქის ტერიტორიაზე წარმოიქმნა მიტოვებული ერთეულები, რომლებიც დიდწილად უზრუნველყოფილია საგზაო და საინჟინრო ინფრასტრუქტურით და საჭიროებს სამომავლო განვითარებითი ფუნქციების განსაზღვრას. ასეთი ტერიტორიებიდან უმნიშვნელოვანესია „ბამბის კომბინატისა“ და „ძველი წყალგამწმენდის“ ტერიტორიები, რომლებიც შესაბამისად ქალაქის დასავლეთ და ჩრდილოეთ არეალებშია განთავსებული.

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

ქალაქის ეკონომიკური პოტენციალის შეფასებისას, ასევე მნიშვნელოვან გასათვალისწინებელ გარემოებას წარმოადგენ ქალაქში სარკინიგზო კავშირის არსებობა და მისი დედაქალაქისადმი მოხერხებული განთავსება.

2017 წლის მონაცემებით ქალაქის საზღვრებში სულ 2571 ორგანიზაცია არის დარეგისტრირებული. აღსანიშნავია, რომ მათ ნაწილს არ გააჩნია მიწის ნაკვეთის საკადასტრო რეგისტრაცია.

ხსენებული ობიექტებში გამოსაყოფია შემდეგი ჯგუფები:

თავდაცვის	2
კავშირგაბმულობის	7
გართობის, სპორტის და კულტურის	104
განათლების	153
ჯანდაცვის	80
ვეტერინარიის	5
სოციალური დახმარების	8
რელიგიური	1
სადაზღვევო	3
სატრანსპორტი	184
სამდინარო სატრანსპორტო	1
ტურიზმის	10
საფინანსო-სამუშაველო	50
სავაჭრო და ყოველდღიური მომსახურების	1963

ცხრილი 6: ქ. გორში რეგისტრირებული ორგანიზაციები, კატეგორიების მიხედვით, 2017 წელი
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო

მოცემული ობიექტები ახდენენ არა მხოლოდ ქ. გორის, არამედ მუნიციპალიტეტისა და დიდ წილად შიდა ქართლის უზრუნველყოფას, როგორც პროდუქციითა და მომსახურებით ასევე სამუშაო ადგილებით.

წარმოება ქალაქში ძირითადად წარმოდგენილია საკვების წარმოებითა მდინარისპირა სამშენებლო მასალის მოპოვებით.

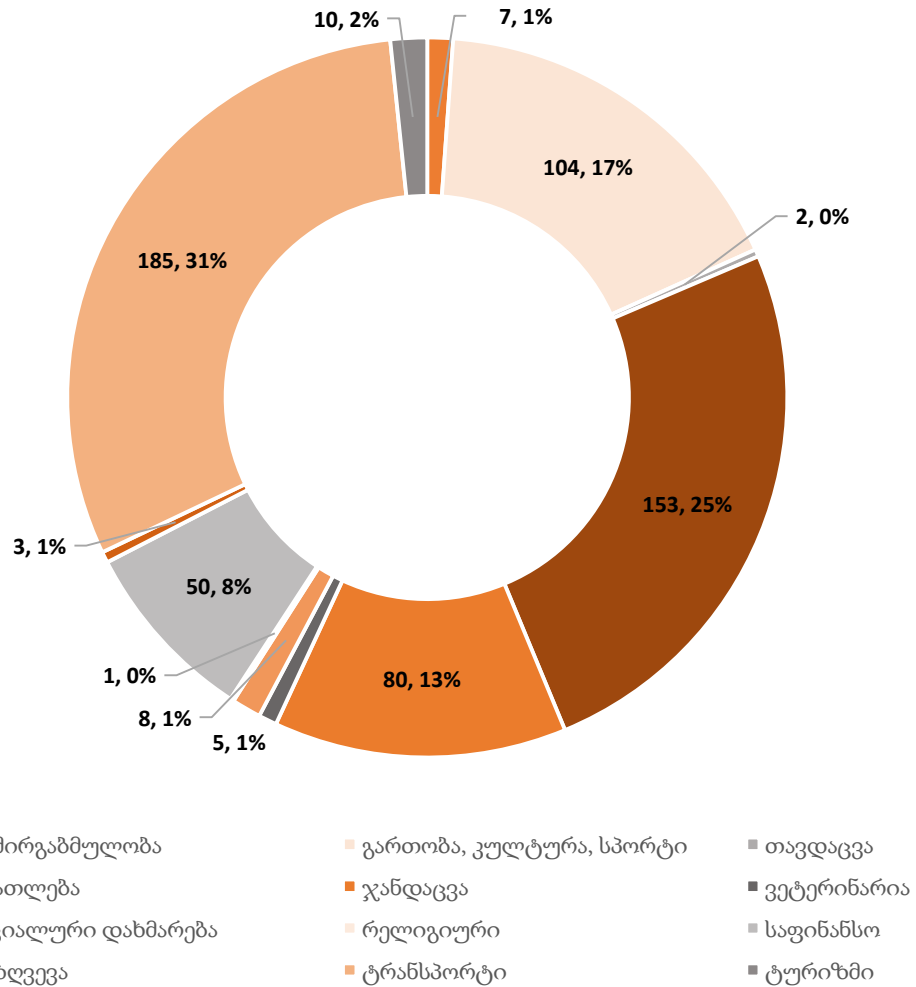

ილუსტრაცია 5: ქალაქ გორში რეგისტრირებული ორგანიზაციების რუკა, 2017

წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო

(უკეთესი გარჩევადობისათვის იხილეთ საყრდენი რუკის ელექტრონული ვერსია)

ქალაქის ფარგლებში არსებული ძირითად ორგანიზაციათა განლაგების ხილვა შესაძლებელია პროექტის საყრდენ გეგმაზე.

დიაგრამა 25: ქ. გორში დარეგისტრირებულ ორგანიზაციათა ფუნქციური განაწილება, 2017
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო

გასათვალისწინებელი სივრცით-ეკონომიკური დებულებები

მოცემულ თავში, კუმულატიური სახით მოყვანილია სოციო-ეკონომიკის დარგში რელევანტურ დოკუმენტთა ის ძირითადი მოცემულობები, რომლებიც მნიშვნელოვანი ან/და სავალდებულოა გათვალისწინებისათვის ქ. გორის გემგარეობითი რეკომენდაციების შედგენისას. ინტერპრეტაციული დამახინჯების თავიდან არიდების მიზნით, ზემოხსენებული დებულებები მოყვანილია ციტირების სახით. ზოგიერთი დებულებას შესაძლოა არ გააჩნდეს პირდაპირი მიმართება ქ. გორის ტერიტორიული განვითარებისადმი, თუმცა ახდენდეს ირიბ გავლენას რეგიონის განვითარებითი აუცილებლობებიდან გამომდინარე.

რეფერენტულ დოკუმენტებად გამოყენებულია:

- შიდა ქართლის რეგიონის განვითარების სტრატეგია 2014-2021
- გორის მუნიციპალიტეტის ეკონომიკური განვითარების გეგმა

- გორის მუნიციპალიტეტის ინფრასტრუქტურის განვითარების პროგრამა

აღსანიშნავია, რომ მოცემული დოკუმენტები ასახავს მათი ზემდგომი დონეების (საერთაშორისო, ეროვნული), იმ მოცემულობებს რომლებიც რელევანტურობას ინარჩუნებს რეგიონის ფარგლებში და შესაძლოა გავლენა მოახდინონ მის ცალკეულ ერთეულებზე. ამდენად, უფრო მაღალი საფეხურის დოკუმენტები გამოყენებული იქნება შემდგომ ეტაპებზე ამ დოკუმენტების მიერ მოწოდებული დებულებების გადამოწმების აუცილებლობის შემთხვევაში.

ა. შიდა ქართლის რეგიონის განვითარების სტრატეგია 2014-2021

რეგიონის განვითარების პრიორიტეტებია:

- სასოფლო-სამეურნეო წარმოების სისტემური განვითარება;
- აგროექტორთან დაკავშირებული ბიზნესის განვითარება;
- რეგიონში არსებულ რესურსებზე ორიენტირებული სხვადასხვა (აგრარულის გარდა) ბიზნესის განვითარება;
- განვითარებისათვის აუცილებელი ადამიანური კაპიტალის არსებობა და ამისთვის აუცილებელი სერვისების მიწოდება;
- პრიორიტეტი: ეკოლოგიურად უსაფრთხო და კომფორტული გარემოს არსებობა.

სოფლის მეურნეობა

მიზანი #1: მეურნეობების განვითარება კონსოლიდაციის გზით.

ამოცანები :

- მცირე მეურნეობების კონსოლიდაცია;
- კონსოლიდაციის შესახებ მცირე მიწის მესაკუთრეების ცნობიერების ამაღლება;
- ნებაყოფლობითი სასოფლო-სამეურნეო კოოპერირება;
- მიწების პირველადი რეგისტრაციის სისტემატური განხორციელება/დასრულება.

მიზანი #2: სასოფლო-სამეურნეო წარმოების განვითარება აგროწარმოების პროცესში თანამედროვე ტექნოლოგიების მიდგომებისა და მასალების დანერგვისა და გამოყენების გზით.

ამოცანები:

- მაღალპროდუქტიული ჯიშებისა და სათესლე მასალების წარმოება-გამოყენება;
- სანერგეების რაოდენობისა და ხარისხის ზრდა;
- მრავალფუნქციური ს-ს ტექნიკის/მექანიზაციის განახლების გაგრძელება;
- სასუქებისა და შესაწამლი მასალის ხელმისაწვდომობა; • სექტორის საწინააღმდეგო ბადეების შემოტანა;

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

- სარწყავ-მელიორაციული სისტემების რეაბილიტაცია და მოდერნიზება;
- საგზაო ინფრასტრუქტურის (შიდა სასოფლო) გაუმჯობესება;
- მოსავლის დასაწყობების/შენახვის შესაძლებლობის შექმნა.

მიზანი #3: ფერმერთა მიერ თანამედროვე ცოდნისა და გამოცდილების ათვისება და სექტორში ინოვაციური მიდგომების დანერგვა.

ამოცანები:

- გრძელი და მოკლევადიანი სწავლება და ტრენინგების ჩატარება;
- საცდელ-სადემონსტრაციო მეურნეობების მოწყობა;
- ბაზრის და ტექნოლოგიების შესახებ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა;
- აგროფორუმებსა და გამოფენებში მონაწილეობა და მათი ადგილობრივად მოწყობა.

ამ სფეროში მნიშვნელოვანია რეგიონული და საერთაშორისო თანამშრომლობისა და კონტაქტების დამყარება და მხარდაჭერა.

მოსალოდნელი შედეგები:

აგროსექტორში ზემოთ შემოთავაზებული ცვლილებების განხორციელება, სავარაუდოდ, შემდეგ პოზიტიურ ცვლილებებს გამოიწვევს.

ბაზარზე შეღწევადობის გაზრდა ადგილობრივი პროდუქციისათვის, რასაც შემდეგი ფაქტორები განაპირობებენ:

- კონკურენტუნარიანი (იაფი და ხარისხიანი) პროდუქციის წარმოება რეგიონში;
- ადგილობრივი ბაზრის უფრო სრული ათვისება მთელი წლის განმავლობაში იმპორტის ჩანაცვლების გზით;
- პროდუქციის ექსპორტი და ახალი პერსპექტიული ბაზრების ძიება.

საფინანსო-სადაზღვევო ინსტიტუტების დაინტერესება და ჩართვა აგრობიზნესში

იმ შემთხვევაში, თუ აგროწარმოება მეტ-ნაკლებად მომგებიან ბიზნესად გარდაიქმნება, მოსალოდნელია ბაზრის მნიშვნელოვანი მონაწილეების, ბანკებისა და სადაზღვევო კომპანიების, დაინტერესება ამ სექტორში თანამშრომლობით, რაც გამოიწვევს:

- ხელმისაწვდომი (იაფი და გრძელვადიანი) კრედიტების შემოთავაზებას;
- სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის დაზღვევის სისტემის ამოქმედებას. აგროსექტორის მეტი დივერსიფიკაცია და საბაზრო მოთხოვნებთან შესაბამისობა
- მეხილეობასა და მარცვლეულის წარმოებასთან ერთად სხვა კონკურენტუნარიანი დარგების
- მეცხოველეობის, მეფრინველეობის, მეთევზეობის, მეფუტკრეობის და ა.შ. გამოვლენა და უკეთესი განვითარება;

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

- ხილისა და ბოსტნეულის არატრადიციული, მაგრამ მოთხოვნადი სახეობების წარმოება რეგიონის აგროკლიმატური პირობებიდან გამომდინარე.

სახელმწიფოს როლი მიზნების მიღწევაში

სახელმწიფოს მიზნობრივი და ზომიერი ჩართვა აგრობიზნესში და ადგილობრივ ფერმერთა მხარდაჭერა:

- სექტორისათვის განვითარების შესაძლებლობების ანალიზი;
- საბაზო აგროსაწარმოო ინფრასტრუქტურით უზრუნველყოფა;
- ინვესტირება ცოდნის ამაღლებას და ინოვაციების დანერგვაში;
- მართვის სწორი/მოქნილი ფორმების დანერგვა და თანამშრომლობა კერძო და საზოგადოებრივ სექტორებს შორის.

ფერმერთათვის თანაბარი პირობების შექმნა ბაზარზე, როგორც ქვეყნის შიგნით, ასევე, იმპორტიორებთან მიმართებაში:

- ადგილობრივ ფერმერთა საზიანო და უსამართლო კერძო და ჯგუფური ინტერესების გამორიცხვა.

მიზანი #4: სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გადამუშავება-შენახვის ციკლის განვითარება.

ამოცანები:

- ადგილობრივი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გადამუშავება, წვენების, კონცენტრატების და მზა პროდუქტების დამზადება;
- სოფლის მეურნეობის პროდუქციის შენახვის სისტემის შექმნის ხელშეწყობა;
- სასაწყობო მეურნეობების, მაცივრების, წისქვილების, ხორცის დამამზადებელი პუნქტების შექმნის ხელშეწყობა;
- სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ჩასატვირთი და შესაფუთი პროდუქციის წარმოების ხელშეწყობა.

მიზანი #5: მომსახურების სფეროების განვითარება.

ამოცანები:

- სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის შემკეთებელი სახელოსნოების შექმნა;
- აგროკონსალტინგური სერვისების შექმნა სოფლის მეურნეობაში.

ეკონომიკის სხვა დარგები

მიზანი#1: ტურიზმისა და რეკრეაციის შემდგომი განვითარება.

ამოცანები:

- ტურისტული კომპანიების შექმნა;

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

- პერსონალის კვალიფიკაციის ამაღლება;
- ეკო და აგროტურიზმის, კულტურულ-შემეცნებითი და აქტიური ექსტრემ-ტურიზმის და კურორტების განვითარება (მ. შ. მარკეტინგული კვლევებისა და ღონისძიებების ჩატარება);
- არსებული ტურისტული ობიექტების (სტალინის მუზეუმი, უფლისციხე) ინფორმაციული განახლება და მათ გარშემო სათანადო ტურისტული სერვისების შექმნა;
- საკულტო ობიექტებში (მაგ. ყინწვისი, ატენის სიონი) ტურისტების რაოდენობის ზრდისკენ მიმართული ღონისძიებების ჩატარება;
- ხალხური რეწვის ხელშეწყობა;
- ორიენტაციის გაძლიერება შიდა ტურიზმისა და რეკრეაციაზე.

მიზანი #2: სამშენებლო ბიზნესი/საშენ მასალათა წარმოების განვითარება.

ამოცანა:

- ქვიშის და ღორღის წარმოების გაფართოება მტკვრის კალაპოტიდან.

მიზანი #3: ლოგისტიკური სერვისების განვითარება.

ამოცანა:

- სხვადასხვა ტვირთის გადაზიდვის მომსახურების განვითარება. რეგიონის ადგილმდებარეობა ხელს უწყობს ამ ბიზნესის განვითარებას.

მიზანი #4: ენერჯის გამომუშავება ჰიდრო და ალტერნატიული წყაროებიდან.

ამოცანები:

- მთავარი აქცენტი მზის/სოლარული ენერჯის მიღებაზე;
- ალტერნატიული ენერჯოწყაროების გამოყენების ხელშეწყობა(მაგ. ბიოსაწვავი).

სოციალური სფერო

მიზანი #1: განათლების შემდგომი განვითარება.

ამოცანები:

- რეგიონის უმაღლესი სასწავლებლების, კოლეჯებისა და პროფესიული სასწავლებლების სასწავლო პროგრამები ფართოდ უნდა ითვალისწინებდნენ რეგიონის ეკონომიკურ პრიორიტეტებს და ადგილობრივი ბაზრის მოთხოვნებს;
- შიდა და საერთაშორისო კონტაქტების გადრმავება და პროფესიულ ქსელებში მონაწილეობა: ინფორმაციული და

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

კომუნიკაციური ტექნოლოგიების ცოდნა და უცხო ენ(ებ)ის ცოდნა;

- რეგიონში კვალიფიციური კადრების მოზიდვისა (მათ შორის, სხვა რეგიონებიდან და ქვეყნებიდან) და დამაგრების სტიმულის შექმნა;
- ბიზნესებსა და უნივერსიტეტებს შორის თანამშრომლობის დამყარება.

მიზანი #2: ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობა და სოციალური ჩართულობა.

ამოცანები:

- მოწყვლადი ჯგუფების უზრუნველყოფა სამედიცინო სერვისებით;
- მოწყვლადი ჯგუფების: ინვალიდების, დევნილების, პენსიონერებისა და დაბალშემოსავლიანი ოჯახების სოციალური ინტეგრირება.

მიზანი #3: ღირსეული საცხოვრისით უზრუნველყოფა.

ამოცანები:

- ჯანსაღი და კომფორტული საცხოვრებელი პირობების შექმნა;
- კომუნალური (წყალი, გაზი, კანალიზაცია, დენი და სხვ.) მომსახურებით ქალაქებისა და სოფლების უზრუნველყოფა.

ბ. გორის მუნიციპალიტეტის ეკონომიკური განვითარების გეგმა

სტრატეგიული მიმართულება 1. ინფრასტრუქტურის განვითარება უკეთესი საცხოვრებელი გარემოს შექმნისთვის და ბიზნესის განვითარებისთვის.

- 1.1 ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზების მოწესრიგება
- 1.2 ბუნებრივი აირით მომარაგება
- 1.3 სასმელი წყლის მიწოდების სისტემების მოწესრიგება
- 1.4 საკანალიზაციო სისტემების მოწესრიგება

სტრატეგიული მიმართულება 2. ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა შემოსავლების ზრდისა და მოსახლეობის დასაქმების მიზნით.

- 2.1 უფლისციხის მუზეუმ-ნაკრძალის ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარება
- 2.2 გორის ციხის ირგვლივ ურბანული გარემოს განვითარება

სტრატეგიული მიმართულება 3.- აგრო ბიზნესის ხელშეწყობა მოსახლეობის შემოსავლების ზრდის მიზნით

- 3.1 სამელიორაციო სისტემების მოწესრიგება

გ. გორის მუნიციპალიტეტის ინფრასტრუქტურის განვითარების პროგრამა

გორის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ინფრასტრუქტურის განვითარების მიზნით განსახორციელებელი პრიორიტეტული პროექტები

ქ. გორში წყალსადენის მაგისტრალისა და ქსელების რეაბილიტაცია	მთლიანობაში შესაცვლელია 19 კმ მილსადენი.
ქალაქის გამანაწილებელი კვანძების აღდგენა	აღსადგენია 16 გამანაწილებელი კვანძი, რაც გააიოლებს წყალსადენის მართვას
ქ. გორში, რკინიგზის დასახლების კანალიზირება	დასახლებაში საერთოდ არ არის სისტემა და იგი თავიდან ასაშენებელია
ქ. გორში ყიფიანის ქუჩის კოლექტორის რეაბილიტაცია	შესაცვლელია 2 კმ სიგრძის საკანალიზაციო კოლექტორი
ქ. გორის მთლიანი საკანალიზაციო ქსელის გარეცხვა	შემცირებულია სისტემის კვეთი. გაიზრდება სისტემის გამტარიანობას.
გორის ციხისა და მიმდებარე ტერიტორიის რეაბილიტაცია	უნდა შეიქმნას მნიშვნელოვანი კულტურული და ტურისტული ცენტრი
ქ. გორში, რკინიგზის დასახლებაში, სანიაღვრე სისტემის მოწყობა	სისტემა მოეწყობა სამხრეთის ქედის ძირში და ნიაღვარი გადავა მდ.მტკვარში
ქ. გორში 12 ახალი მინი მოედნის აშენება	აშენდეს ხელოვნურსაფარიანი მოედნები
ქ. გორში ახალი ნაგავსაყრელის აშენება	უნდა აშენდეს ახალი, ეკოლოგიურად სუფთა ნაგავსაყრელი.
ქ. გორში ორგანული ნარჩენების უტილიზაციის ნაგებობა	მოეწყოს რკინა ბეტონის, ე.წ. "ბეკერის" ორმო
ქალაქის სამეურნეო-ფეკალური ჩანადენი წყლების გამწმენდი ნაგებობა	გამწმენდი ნაგებობა არ არსებობს. ასაშენებელია ახალი.

5. გორის გარემოს აღწერა

შესავალი

წინამდებარე თავი - „გორის გარემოს აღწერა“, წარმოადგენს ქ. გორისა და მისი მიმდებარე ფიზიკური გარემოს ტერიტორიაზე მოქმედი გარემოსდაცვითი საკანონმდებლო რეჟიმებისა და სტრატეგიული მიდგომების აღწერას.

თავის მიზანია, წარმოადგინოს ბუნებრივი ფასეულობების, გარემოს თავისებურებების და გარემოს რისკების ის ერთობლიობა, რომელიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ქალაქის ცხოვრების რიტმზე და რომელთა შესახებ ინფორმაციაც, ასახვადია ქალაქის მიწათსარგებლობითი გეგმარების პროცესში.

მიწათსარგებლობის მდგრადი გეგმარების უზრუნველსაყოფად, წინასაპროექტო კვლევების ფარგლებში წარმოდგენილია ბუნებრივი, ნახევრად-ბუნებრივი, ურბანული მწვანე სივრცეების მახასიათებლების აღწერა, კლიმატური, სეისმური, გეო-ჰიდრო-დინამიკური მახასიათებლები, ინფორმაცია ბუნებრივი რესურსების შესახებ, ინფორმაცია ბუნებრივი გარემოს მნიშვნელოვანი ობიექტების შესახებ.

აქ წარმოდგენილი მასალის ანალიზისა და შეფასების ნაწილი მოცემულია დოკუმენტში „ქ. გორის ქალაქთმშენებლობითი ანალიზი და ზოგადი გეგმარებითი რეკომენდაციები მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შედგენისათვის“.

გარემოსდაცვითი საკანონმდებლო ჩარჩო

საქართველოს მიერ, საქართველოს კონსტიტუციის მუხლი 37-ით აღიარებულია საქართველოს მოქალაქეთა მიერ ჯანსაღი ბუნებრივი და კულტურული

გარემოთი სარგებლობის უფლება: „ყველას აქვს უფლება ცხოვრობდეს ჯანმრთელობისათვის უვნებელ გარემოში, სარგებლობდეს ბუნებრივი და კულტურული გარემოთი. ყველა ვალდებულია გაუფრთხილდეს ბუნებრივ და კულტურულ გარემოს“.

საქართველოს სტრატეგიულ მიმართულებებს გარემოსდაცვით სფეროში განსაზღვრავს საქართველოს გარემოსდაცვითი სტრატეგიული გეგმები, რომლებიც თავის მხრივ, შემუშავებულია საქართველოს მიერ ნაკისრი ვალდებულებებისა და შეთანხმებების, მათ შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმებით გაწერილი ვალდებულებების შესაბამისად.

საქართველო წარმოადგენს შემდეგი ძირითადი საერთაშორისო შეთანხმებების ხელისმომწერს:

- კონვენცია ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ;
- გაეროს კონვენცია გაუდაბნობასთან ბრძოლის შესახებ;
- გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენცია;
- კონვენცია ველური ცხოველების მიგრირებადი სახეობების დაცვაზე;
- კონვენცია „საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი, განსაკუთრებით წყლის ფრინველთა საბინადროდ ვარგისი ტერიტორიების შესახებ“;
- ევროპის ლანდშაფტების კონვენცია.

საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შესახებ შეთანხმების გეგმა-გრაფიკით, საქართველომ აიღო ვალდებულება, ეტაპობრივად შეუერთდეს შემდეგი ევრო-დირექტივებით გათვალისწინებულ ცალკეულ მოთხოვნებს:

- ნარჩენების მართვის თაობაზე ევროპის პარლამენტის და საბჭოს 2008 წლის 19 ნოემბრის დირექტივა“ (2008/98/EC);
- ნაგავსაყრელების შესახებ 1991 წლის 26 აპრილის (1999/31/EC) დირექტივა;
- ევროპარლამენტის დირექტივა 2009/147/EC ველურ ფრინველთა დაცვის შესახებ;
- 1992 წლის 21 მაისის დირექტივა 92/44/EC ფლორისა და ფაუნის ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ;
- ევროპარლამენტის 2010 წლის 24 ნოემბრის დირექტივა 2010/75/EU „ინდუსტრიული გაფრქვევების შესახებ“;
- ევროპარლამენტის 2006 წლის რეგულაცია (EC) No 842/2006 „ფტორისშემცველი სათბური აირების შესახებ“;
- ევროპარლამენტის 2009 წლის 16 სექტემბრის რეგულაცია (EC) 1005/229 „ოზონდამშლელ ნივთიერებათა შესახებ“;
- ევროპარლამენტის 2010 წლის 24 ნოემბრის დირექტივა 2010/75/EU „ინდუსტრიული გაფრქვევების შესახებ“;
- და სხვ.

მნიშვნელოვანია, რომ საქართველოს კანონმდებლობის ევროკანონმდებლობასთან დაახლოვების მიმდინარე პროცესი აქტიურ ფაზაშია, (ძირითადი ცვლილებები, რომელთა განხორციელების ვალდებულებაც სახელმწიფომ აიღო, ხელშეკრულებაზე ხელისმოწერიდან 3-9 წლიან ვადაზეა გაწერილი) და მათი უდიდესი ნაწილი უახლოეს 3-4 წლიან ვადაში უნდა შესრულდეს, რაც მოქმედი გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის მნიშვნელოვან ცვლილებებს გამოიწვევს.

აღნიშნულ ცვლილებებთან დაკავშირებით, ძირითადი ინფორმაცია წარმოდგენილია როგორც უშუალოდ ასოცირების შესახებ შეთანხმების ტექსტში, ასევე საქართველოს მიერ შემუშავებულ ძირითად სტრატეგიულ გარემოსდაცვით დოკუმენტებსა და სამოქმედო გეგმებში:

- „საქართველოს გარემოსდაცვით მოქმედებათა მესამე ეროვნული პროგრამა (2017-2021)“;
- „საქართველოს ბიოლოგიური მრავალფეროვნების დაცვის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა“;
- „საქართველოს გაუდაბნობასთან ბრძოლის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამა“;
- ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა;
- საქართველოს სატყეო კონცეფცია და სხვ.

საქართველოს კანონი გარემოს დაცვის შესახებ, რომელიც წარმოადგენს ძირითად მაკოორდინირებელ გარემოსდაცვით კანონს, განსაზღვრავს ბუნებრივი გარემოსა და ეკოსისტემების დაცვის პრინციპებს: „*ბუნებრივი ეკოსისტემები, ლანდშაფტები და ტერიტორიები დაცული უნდა იყოს დაბინძურების, დარღვევის, დაზიანების, დეგრადაციის, გამოფიტვისა და დაშლისაგან*“; ხოლო ადამიანისათვის უსაფრთხო გარემოს უზრუნველყოფა ხორციელდება დაცვითი და შეზღუდვითი პარამეტრების საშუალებით, რომლებიც მოცემულია საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2001 წლის 16 აგვისტოს №297/ნ ბრძანებით, გარემოს ხარისხობრივი მდგომარეობის ნორმების დამტკიცების შესახებ.

ბუნებრივი გარემოს მიმართ მოქმედი ძირითადი კანონებია:

- საქართველოს კანონი გარემოს დაცვის შესახებ;
- საქართველოს კანონი წყლის შესახებ;
- საქართველოს კანონი ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ;
- საქართველოს კანონი ნიადაგის კონსერვაციისა და ნაყოფიერების აღდგენა-გაუმჯობესების შესახებ;
- საქართველოს კანონი საქართველოს ტყის კოდექსი;
- საქართველოს კანონი საქართველოს ნარჩენების მართვის კოდექსი;
- საქართველოს კანონი მიწის შესახებ;
- საქართველოს კანონი დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ.

კანონების მოთხოვნათა შესრულებას ხელს უწყობენ კანონქვემდებარე აქტები, დებულებები, დადგენილებები და ბრძანებები:

- საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება №297/ნ 2001 წლის 16 აგვისტო ქ. თბილისი გარემოს ხარისხობრივი მდგომარეობის ნორმების დამტკიცების შესახებ
- საქართველოს მთავრობის დადგენილება №242 2010 წლის 20 აგვისტო: ტყითსარგებლობის წესის დამტკიცების შესახებ
- ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყის განსაზღვრის წესის შესახებ 2007 წლის 23 მაისის N105 დადგენილება
- საქართველოს მთავრობის დადგენილება N445 საქართველოს მცირე მდინარეების წყალდაცვითი ზოლების (ზონების) შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე
- საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 440 წყალდაცვითი ზოლის ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების შესახებ
- დადგენილება N17 გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტების დამტკიცების თაობაზე
- საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება N349/ნ სასმელი წყლის ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების შესახებ
- და ა.შ

ძირითად პასუხისმგებელს გარემოს დაცვის საკითხებში წარმოადგენს საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო³. ამასთან, სამინისტრო წარმოადგენს ძირითად მაკოორდინირებელ სტრუქტურას, რომელიც უზრუნველყოფს საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის ევროკანონმდებლობასთან დაახლოვებას. გარემოს ცალკეული ელემენტებისა და ობიექტების დაცვაზე პასუხისმგებლები არიან სხვა სამინისტროებიც - მაგალითად, ნიადაგის დაცვა, ძირითადად, სოფლის მეურნეობის სამინისტროს კომპეტენციაა, ადამიანის ჯანმრთელობისთვის უსაფრთხო გარემოს ხარისხობრივ ნორმებს ადგენს საქართველოს ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო. ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები, გარემოსდაცვით საკითხებში, ცენტრალური მთავრობის დამხმარე ფუნქციას ითავსებენ და პასუხისმგებლები არიან ადგილობრივად, მიწათსარგებლობის დაგეგმვაზე.

³ აღსანიშნავია, რომ წინამდებარე დოკუმენტის შემუშავების პროცესში მიმდინარეობს ცვლილება - სამინისტროთა კომპეტენციების შერწყმა - განცალკევება, თუმცა კონკრეტული გადაწყვეტების შესახებ დაზუსტებული გადაწყვეტილება მიღებული არ არის, შესაბამისად, უახლოეს მომავალში, შესაძლოა კომპეტენტურ სტრუქტურათა იერარქია საფუძვლიანად შეიცვალოს (მაგალითად, რესტრუქტურირაციის გზით, დაგეგმილია გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შექმნა).

ქალაქ გორისა და მისი მიდამოების ზოგადგეოგრაფიული აღწერა

ქალაქი გორი შიდა ქართლის ცენტრალურ ნაწილში მდებარეობს, კერძოდ, ტირიფონის ვაკეზე, მდინარეების მტკვრის, ლიახვის და მათი შენაკადების მიერ ფორმირებულ დაბლობზე. ესაზღვრება კვერნაკისა და გორიჯვრის მაღლობები. ქალაქი საშუალოდ ზღვის დონიდან 580-600 მ სიმაღლეზეა გაშენებული ხოლო შემოგარენის მაღლობების საშუალო სიმაღლე 800-900 მეტრია. ქალაქის ტერიტორია, ქვეყნის ტერიტორიასთან შედარებით საშუალო სიდიდის სეისმურად აქტიური ზონაა.

კლიმატური თვალსაზრისით ქალაქი გორი მოიაზრება ზომიერად ნოტიო და ნახევრადმშრალი კლიმატის ზღვარზე, ცივი ზამთრითა და ხანგრძლივი თბილი ზაფხულით. შიდა ქართლის ცენტრალურ ნაწილში წელიწადში 440-450 მმ ნალექი მოდის. ნალექიანობა აქედან ყველა მიმართულებით იზრდება, მაგრამ აღნიშნული ზონის ფარგლებში არ აღემატება 500-550 მმ. ქარიანობის კუთხით, გორის მუნიციპალიტეტი 36-40 მ/წმ მაქსიმალური სიჩქარის ზონაში მდებარეობს და ქვეყნის ერთ-ერთ ქარიან მხარეს წარმოადგენს.

ქალაქ გორის მიდამოები არ არის მდიდარი ბუნებრივი წიაღისეულით, ძირითადად, მოიპოვებენ სამშენებლო-ინერტულ მასალებს. მეორეს მხრივ, მტკნარი მიწისქვეშა წყლების რესურსით ქალაქის მოთხოვნები დიდწილად კმაყოფილდება. ქალაქის სიახლოვეს, გვხვდება მინერალური წყლებიც.

ქალაქის გარემო, ბუნებრივი ჰაბიტატები, ძლიერაა სახეცვლილი ადამიანის მიერ, და მხოლოდ მცირე ფრაგმენტების სახითაა წარმოდგენილი, ცალკეულ შემთხვევებში ფიქსირდება გარემოს ელემენტების (ჰაერი, წყალი, ნიადაგი) დაბინძურება, ქალაქისთვის გამოწვევაა სტიქიური ჰიდრო-დინამიკური პროცესებიც, რომლებიც დროგამომგებით არღვევენ მისი ცხოვრების ჩვეულ რიტმს. რეგიონში სახეზეა კლიმატის ცვლილების ტენდენცია, რაც გამოხატულია გვალვიანობის მომატებით, სეზონების მიხედვით ნალექიანობის ცვლილებითა და სხვ.

ზოგადკლიმატური მონაცემები, კლიმატის ცვლილება და ექსტრემალური მოვლენები

ქვემოთ უცვლელად გთავაზობთ მასალებს, რომლებიც „სითი ინსტიტუტი საქართველოს“ მიაწოდა „საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ“. მასალები დამუშავებულია გარემოს ეროვნულ სააგენტოში გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის მიმართ საქართველოს მესამე ეროვნული შეტყობინების ფარგლებში და მოიცავს

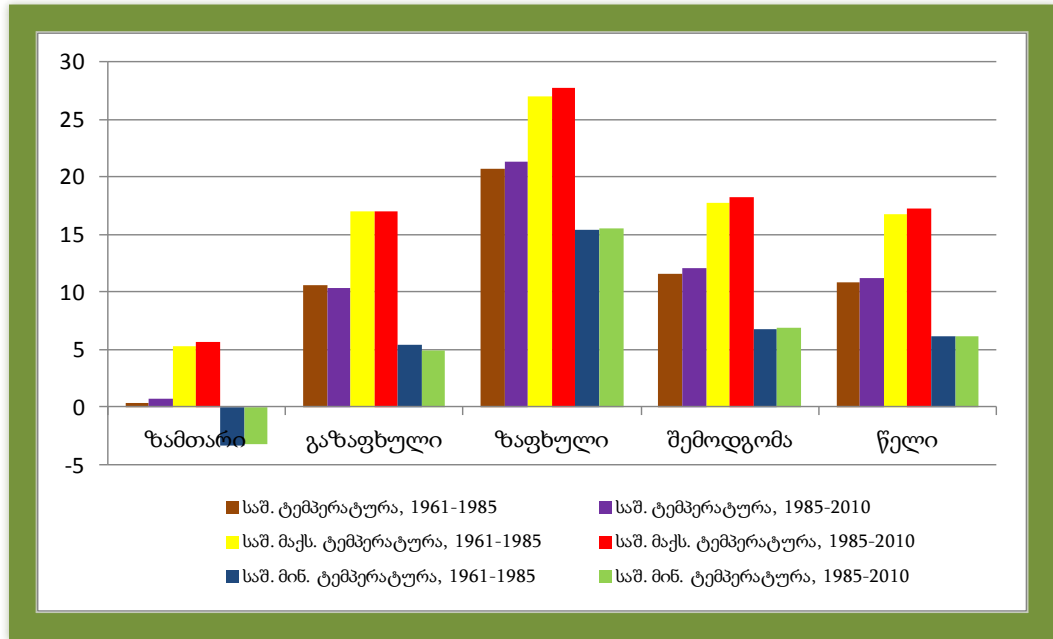
ინფორმაციას, ქ.გორის ტერიტორიაზე არსებული კლიმატური მონაცემებისა და კლიმატის ცვლილების შესახებ.

გორის მუნიციპალიტეტის კლიმატური მახასიათებლები

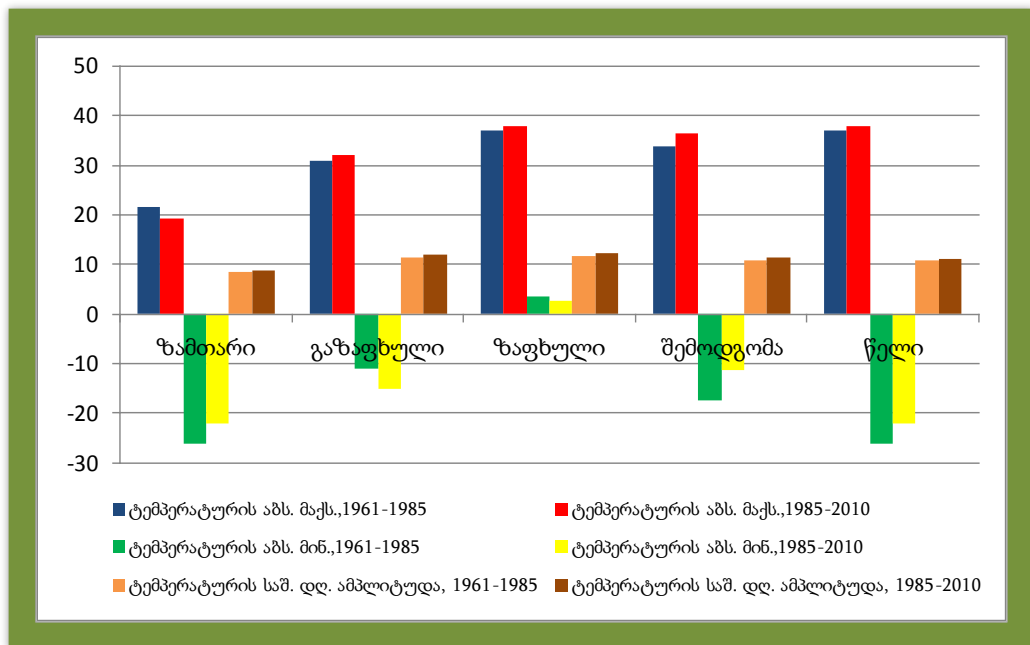
თვალსაზრისით, მუნიციპალიტეტის ტერიტორია მიეკუთვნება ზომიერად ნოტიო სუბტროპიკული კონტინენტური კლიმატის ოლქს. ტერიტორიაზე გამოიყოფა რამდენიმე კლიმატური ზონა. მუნიციპალიტეტის ცენტრალურ ვიწრო ზოლში, ჩამოყალიბებულია ზომიერად თბილი სტეპურიდან ზომიერად ნოტიო სუბტროპიკულზე გარდამავალი კლიმატი. აქ ზამთარი ზომიერად ცივია, ზაფხული – ცხელი. ტერიტორიის უმეტეს ნაწილში, შიდა ქართლის ვაკეზე და ცენტრალური კავკასიონის სამხრეთ ფერდობებზე, 600-დან 1 000 მეტრ სიმაღლებამდე, განვითარებულია ზომიერად ნოტიო ჰავა ცივი ზამთრითა და თბილი ხანგრძლივი ზაფხულით. სიმაღლეზე ასვლით (1 900-2 000 მ-მდე) ზაფხული ხდება შედარებით ხანმოკლე და ცივი, ხოლო ამ სიმაღლეების ზემოთ, მაღალმთიანი ზონისათვის (2 500-2 600 მ-მდე) დამახასიათებელია შედარებით მშრალი, ცივი ზამთარი და მოკლე ზაფხული. შიდა ქართლის ცენტრალურ ნაწილში წელიწადში 440-450 მმ ნალექი მოდის. ნალექიანობა აქედან ყველა მიმართულებით იზრდება, მაგრამ აღნიშნული ზონის ფარგლებში არ აღემატება 500-550 მმ. ცენტრალური კავკასიონის სამხრეთ ფერდობებზე ნალექების წლიური ჯამები 550-750 მმ-მდე იმატებს, ხოლო მუნიციპალიტეტის მაღალმთიან ნაწილში 1 000-1 200 მმ აღწევს. ვაკე ტერიტორიაზე ნალექებს ორმაგი წლიური მსვლელობა ახასიათებს.

ქვემოთ წარმოდგენილ გრაფიკებზე მოცემულია ძირითადი კლიმატური პარამეტრების (ტემპერატურა, ნალექი, ტენიანობა, ქარი) შიდაწლიური განაწილებისა და მრავალწლიური სვლის ამსახველი მრუდები. ასევე, ტემპერატურისა და ნალექების საშუალო მრავალწლიური ნორმიდან გადახრის ტენდენციები გორის მეტეოროლოგიური სადგურის (ს.ზ.დ. 588 მ.) მონაცემებზე დაყრდნობით. როგორც ნახაზებიდან ჩანს, უკანასკნელი 50 წლის განმავლობაში, განსაკუთრებით ბოლო 20-25-წლიან პერიოდში, შიდა ქართლის ვაკე ტერიტორიაზე გამოკვეთილია დათბობის ტენდენცია, რაც ძირითადად განპირობებულია ზაფხულისა და შემოდგომის ტემპერატურების მატებით და მიმდინარეობს ჰაერის სინოტივის ზრდისა და ქარის საშ. სიჩქარის შემცირების ფონზე. ნალექების რეჟიმში ცვლილებები არამდგად ხასიათს ატარებს

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

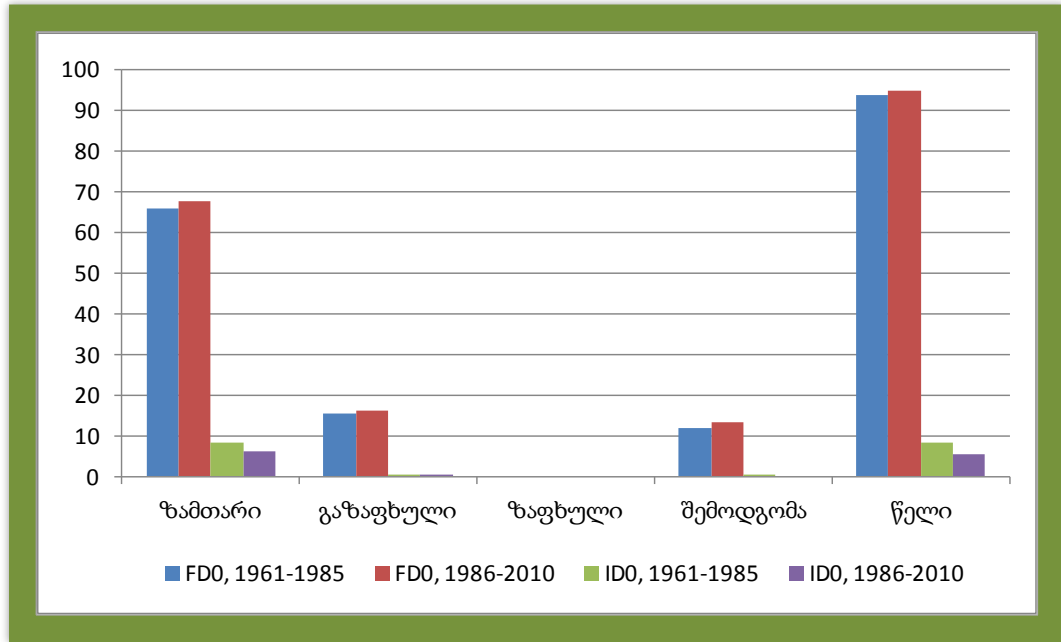

დიაგრამა 26: საშუალო ტემპერატურის სეზონური და წლიური მაჩვენებელი, 0C
წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

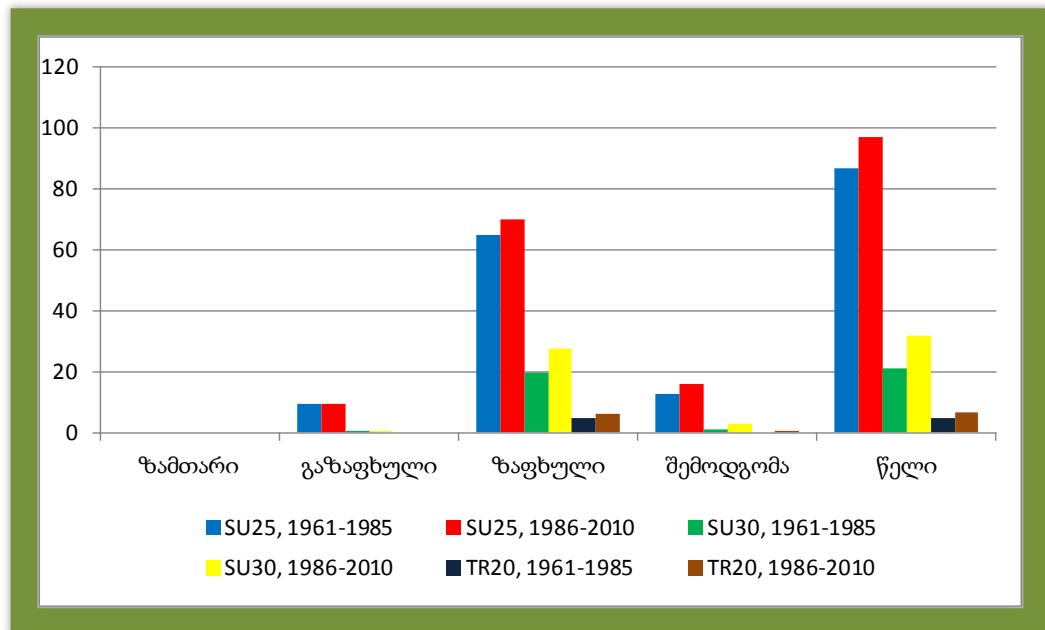

დიაგრამა 27: ტემპერატურის აბსოლუტური მაქსიმუმებისა და მინიმუმების სეზონური და წლიური მაჩვენებლები და დღეღამური ამპლიტუდა, 0C
წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

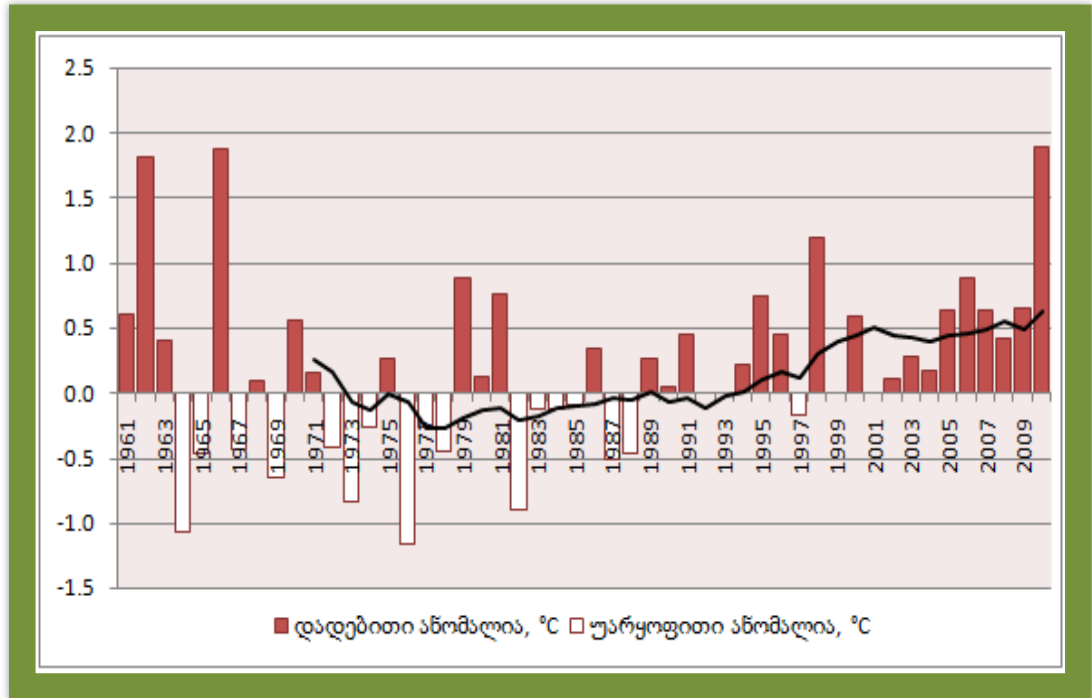

დიაგრამა 28: ყინვიანი დღეებისა და ღამეების სეზონური და წლიური რაოდენობა
წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

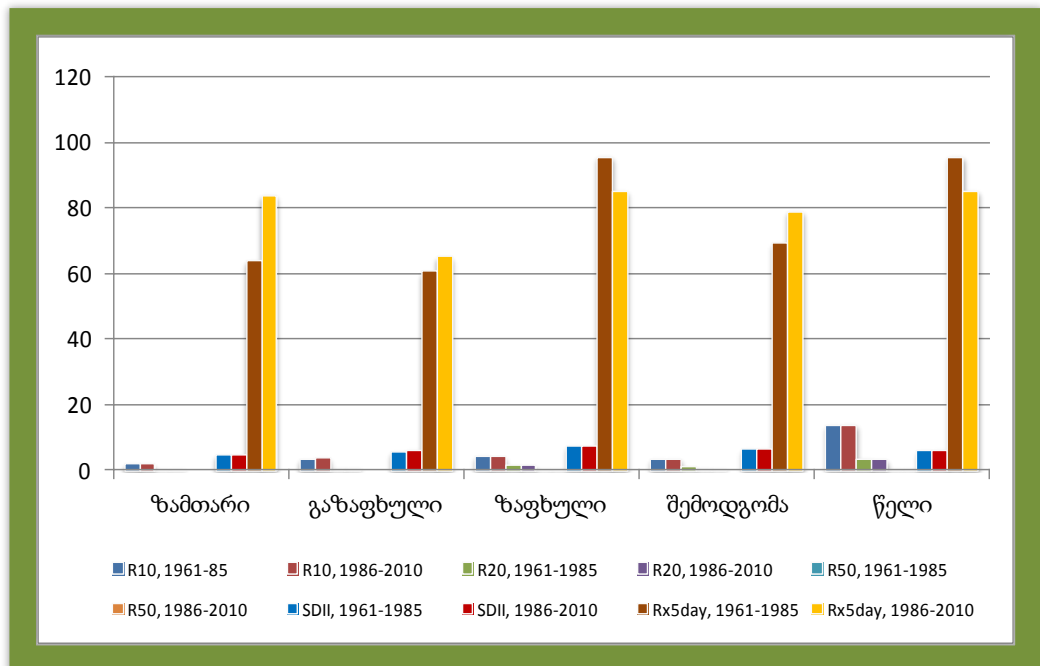

დიაგრამა 29: ცხელი დღეებისა და ღამეების სეზონური და წლიური რაოდენობა
წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

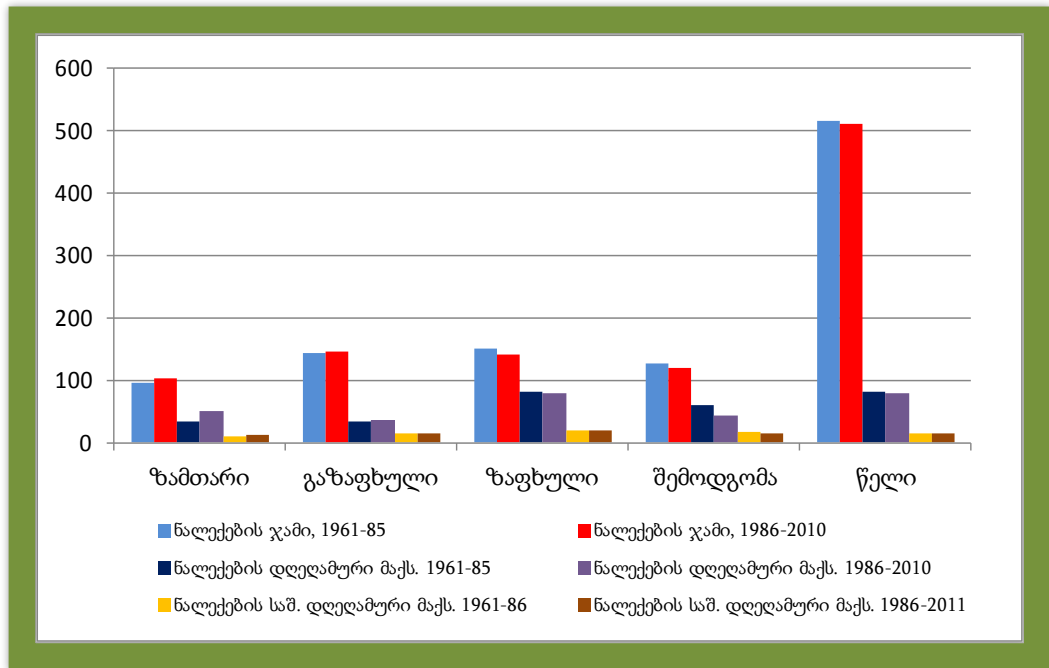

დიაგრამა 30: ჰაერის საშუალო წლიური ტემპერატურის ანომალიები (1961-1990 წ.წ. პერიოდთან მიმართებაში) 1961-2010 წ.წ. პერიოდისათვის და 11-წლიანი მცოცავი საშუალო წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

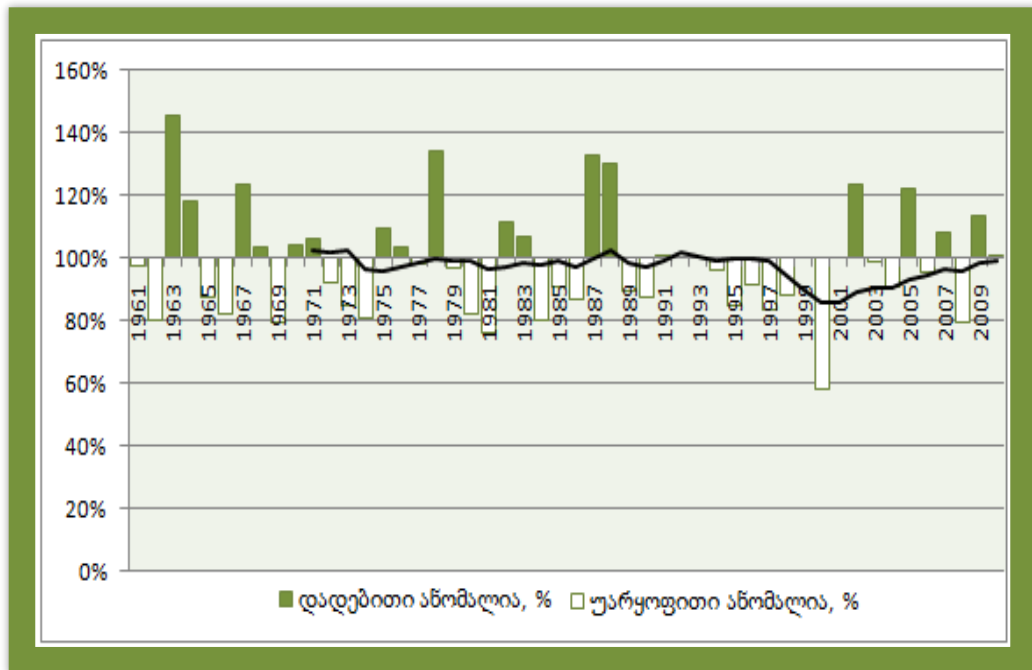

დიაგრამა 31: უხვნალექიან დღეთა რაოდენობის, ნალექების 5-დღიური მაქსიმუმებისა და ნალექის საშუალო წლიური ინტენსივობის სეზონური და წლიური განაწილება წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

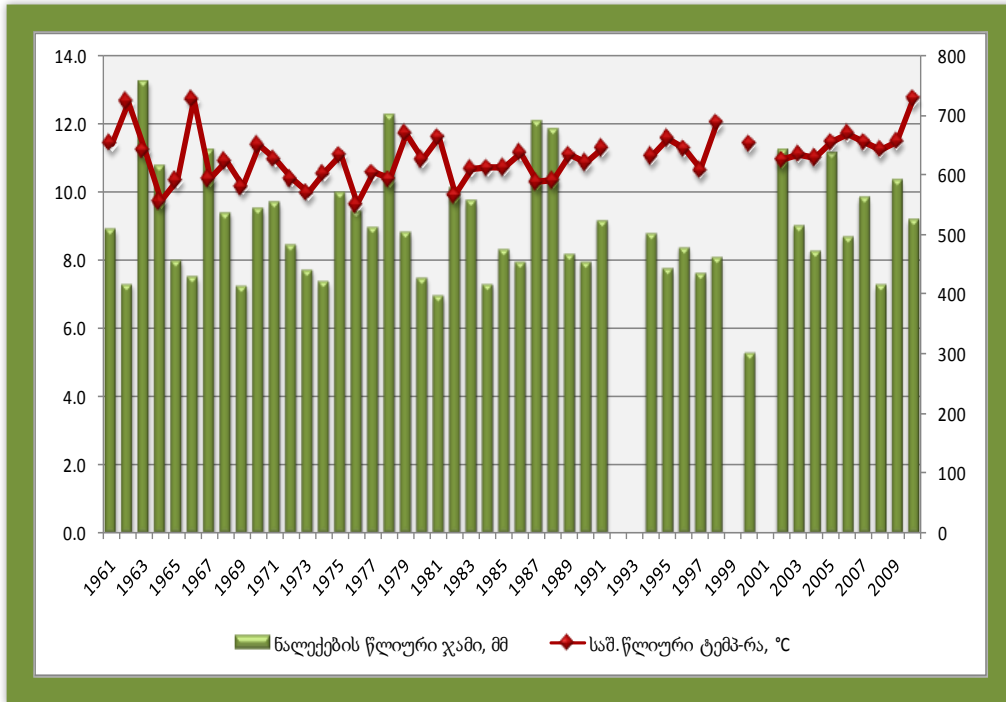

დიაგრამა 32: ნაღებების ჯამების და დღეღამური მკსიმუმების სეზონური და წლიური მაჩვენებლები, მმ
წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

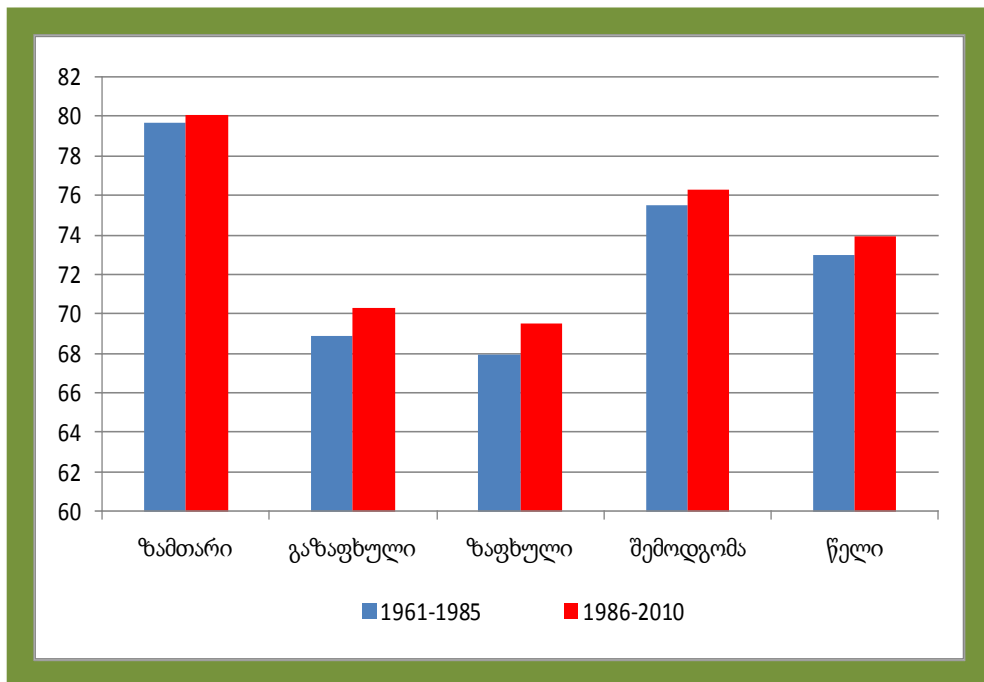

დიაგრამა 33: ნაღებების წლიური ჯამების ანომალიები (1961-1990 წ.წ. პერიოდთან მიმართებაში) 1961-2010 წ.წ. პერიოდისათვის და 11-წლიანი მცოცავი საშუალო
წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

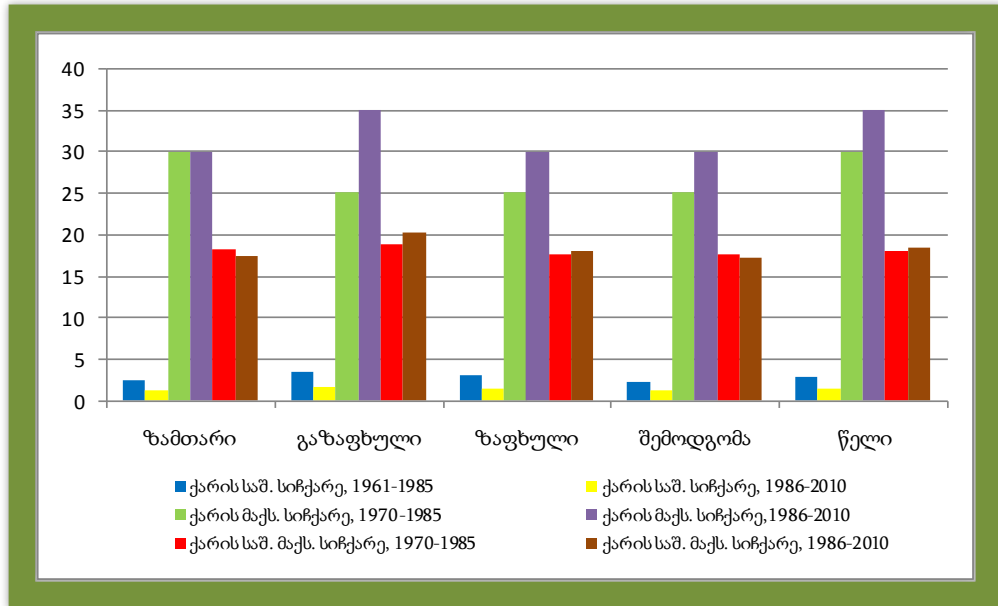

დიაგრამა 34: ჰაერის საშუალო წლიური ტემპერატურისა და ატმ. ნაღებების წლიური ჯამების მრავალწლიური სვლა (1961-2010 წ.წ.)
წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

დიაგრამა 35: ჰაერის ფარდობითი ტენიანობის სეზონური და წლიური მაჩვენებლები, %
წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

დიაგრამა 36: ქარის სიჩქარის სეზონური და წლიური მაჩვენებლები, მ/წმ

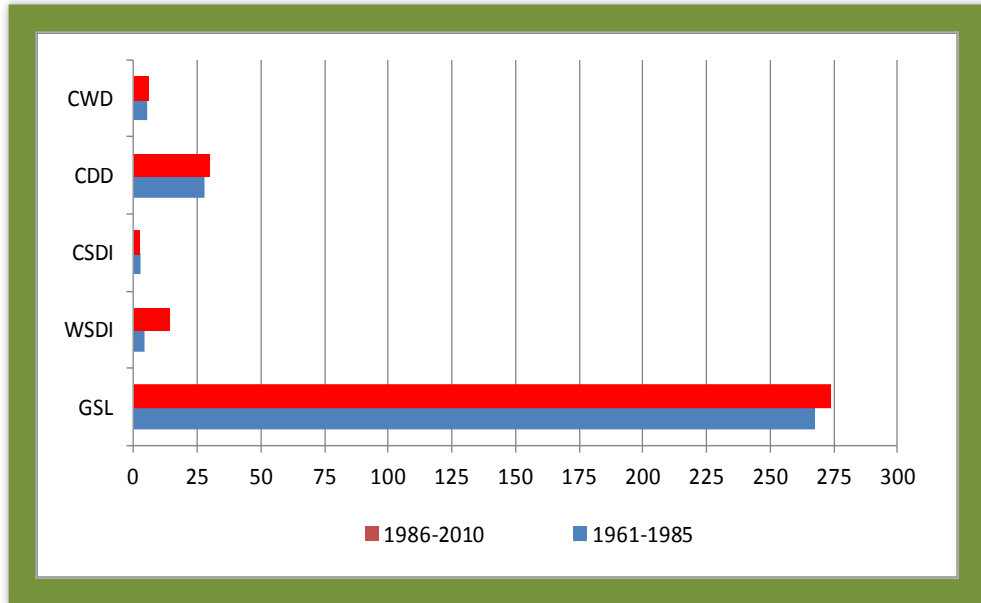
წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

ზრდის სეზონის ხანგრძლივობა (GSL), 1961-1985	267.6
ზრდის სეზონის ხანგრძლივობა (GSL), 1986-2010	273.1
თბილი პერიოდების ხანგრძლივობის ინდიკატორი (WSDI), 1961-1985	4.1
თბილი პერიოდების ხანგრძლივობის ინდიკატორი (WSDI), 1986-2010	13.6
ცივი პერიოდების ხანგრძლივობის ინდიკატორი (CSDI), 1961-1985	2.5
ცივი პერიოდების ხანგრძლივობის ინდიკატორი (CSDI), 1986-2010	1.7
თანმიმდევრულად მშრალი დღეების რაოდენობა (CDD), 1961-1985	27.8
თანმიმდევრულად მშრალი დღეების რაოდენობა (CDD), 1986-2010	29.5
თანმიმდევრულად ნალექიანი დღეების რაოდენობა (CWD), 1961-1985	5.2
თანმიმდევრულად ნალექიანი დღეების რაოდენობა (CWD), 1986-2010	5.5

ცხრილი 7: წლიური ინდიკატორები

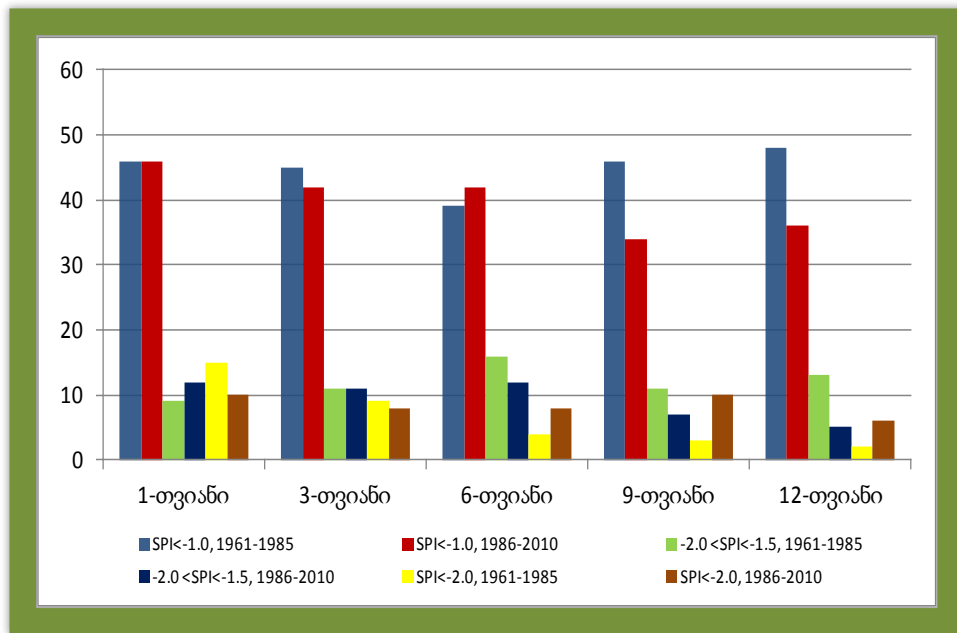
წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

დიაგრამა 37: წლიური ინდიკატორები

წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

დიაგრამა 38: სხვადასხვა ხანგრძლივობის მკაცრი და ექსტრემალურად გვაღვიანი თვეების რაოდენობა პერიოდების მიხედვით

წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

ექსტრემალური მოვლენები

ღვარცოფი და მეწყერსაშიში პროცესები. გორის რაიონში, რომლის ტერიტორიის ნაწილი მიეკუთვნება ღვარცოფისა და მეწყერსაშიში პროცესების მიმართ ძლიერ მაღალი და მნიშვნელოვანი რისკის ზონებს, ღვარცოფის რისკი შემცირებულია. ნალექთა წლიური ჯამის 200 მმ და მეტით გადამეტების შემთხვევები კი, რაც მეწყერსაშიში პროცესების კრიტერიუმია, დაკვირვებული იყო მხოლოდ ერთხელ პირველ პერიოდში, თუმცა მეწყერების რისკი მუნიციპალიტეტის სამხრეთ რაიონებში მაინც რჩება.

გვალვა. გორის რაიონში ადგილი აქვს, ძირითადად, დიდი დროითი მასშტაბის ექსტრემალური გვალვების გახშირებას. ამ ზონაში გაზრდილია 1-თვიანი დროითი მასშტაბის (სასოფლო-სამეურნეო) მკაცრი გვალვები. აგრეთვე, იმატებს ისეთი ტიპის ექსტრემალური გვალვების ხდომილების ალბათობა, რომელთაც შესაძლოა გავლენა ჰქონდეს წყლის რესურსებზე, კერძოდ კი მდინარეთა ჩამონადენსა და მიწისქვეშა წყლებზე, რაც შესაბამისობაშია ნალექების ცვლილების ხასიათთან.

ატმოსფერული ჰაერი

ატმოსფერული ჰაერში ხარისხს დიდი მნიშვნელობა აქვს როგორც ადამიანის ჯანმრთელობისათვის, ასევე, ბიოლოგიური მრავალფეროვნებისათვის. სამრეწველო, სატრანსპორტო, მოპოვებითი და სხვა საქმიანობები იწვევენ ისეთი ნივთიერებების გაფრქვევას, რომელთა მაღალი კონცენტრაციები ცოცხალი ორგანიზმების, მათ შორის, ადამიანის ჯანმრთელობას აუარესებს. ამასთან, აღნიშნული გაფრქვევების დიდი ოდენობა, მიჩნეულია კლიმატის გლობალური ცვლილების გამომწვევ მიზეზად. გაფრქვევათა ოდენობის კონტროლის მიზნით, საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე, მათ შორის, ქალაქ გორსა და მის მიდამოებში წარმოებს როგორც სტაციონარულ ჰაერის დამაბინძურებელთა მონიტორინგი, ასევე, ჰაერის ინდიკატორული გაზომვები სხვადასხვა წერტილებზე. ჰაერში, ცალკეული მავნე ნივთიერებების კონცენტრაციები, იზომება გარემოს ეროვნული სააგენტოს მიერ ყოველწლიურად. ქვემოთ წარმოგიდგენთ გორის მუნიციპალიტეტში 2015 და 2016 წლის ჰაერის ხარისხის ინდიკატორული გაზომვების მონაცემებს, ასევე, გორის ტერიტორიაზე 2014-2015 წლის მონაცემებით, მოქმედი ჰაერის სტაციონარული დამაბინძურებლების მიმოხილვას.

საკანონმდებლო-ნორმატიული ბაზა

ატმოსფერული ჰაერის დაცვის საკითხებს არეგულირებს საქართველოს კანონი „ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“ და მისი მოთხოვნების შესაბამისი საკანონმდებლო ნორმატიული აქტები.

საქართველოში ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურებისაგან დაცვის მიზნით, დადგენილია სხვადასხვა ნივთიერებების ჰაერში შემცველობის ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციები (ზდკ). ზღვრულად დასაშვებ კონცენტრაციას წარმოადგენს ნივთიერებათა ის კონცენტრაცია, რომელიც ადამიანის ცხოვრების განმავლობაში არ ახდენს უარყოფით გავლენას ადამიანის ჯანმრთელობაზე (გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2011).

ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციების მნიშვნელობასა და ნივთიერებების სახეობათა ჩამონათვალს განსაზღვრავს საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2003 წლის 24 თებერვლის N38/ნ ბრძანებით „გარემოს ხარისხობრივი მდგომარეობის ნორმების დამტკიცების შესახებ“ და საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2001 წლის 16 აგვისტოს N297/ნ ბრძანებაში დამატებების შეტანის თაობაზე.

ქვემოთ, ცხრილში ჩანს, რომ აღნიშნული ნორმატიული აქტებით დადგენილი ნორმები ცალკეულ შემთხვევებში არ მოდიან თავსებადობაში ევროკანონმდებლობით და ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის მოთხოვნებით გათვალისწინებულ ნორმებთან და ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმებით ნაკისრი ვალდებულებების შესაბამისად, ევროკანონმდებლობასთან ჰარმონიზაციის პროცესში შესაძლოა აღნიშნულმა ნორმებმა ცვლილება განიცადონ.

მავნე ნივთიერებების დასახელება	ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაცია (ზდკ) მგ/მ3			კონცენტრაციის გასაშუალოების პერიოდი
	ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით	ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის რეკომენდაცია	ევროგაერთიანების კანონმდებლობის მიხედვით	
2.5 მიკრონზე მცირე მყარი ნაწილაკები	-	0,01	0,025	წელიწადი
	-	0,025	-	დღე-ღამე
10 მიკრონზე მცირე მყარი ნაწილაკები	-	0,02	0,04	წელიწადი
	-	0,05	0,05	დღე-ღამე
მყარი ნაწილაკები (საერთო)	0,5	-	-	30 წთ
	0,15	0,12	-	დღე-ღამე
აზოტის ორჟანგი	-	0,2	0,2	1 სთ
	-	0,04	0,04	წელიწადი
	0,04	-	-	დღე-ღამე
	0,085	-	-	30 წთ
-	0,5	-	10 წთ	

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

გოგირდის ორჟანგი	-	-	0,35	1 სთ
	-	0,05	-	წელიწადი
	0,05	0,02	0,125	დღე-ღამე
	0,5	-	-	30 წთ
ნახშირჟანგი	-	100	-	10 წთ
	-	10	10	8 სთ
	-	30	-	1 სთ
	5	60	-	30 წთ
	3	-	-	დღე-ღამე
ტყვიის ნაერთები	-	0,0005	0,0005	წელიწადი
	0,0003	-	-	დღე-ღამე
	0,001	-	-	30 წთ
მიწისპირა ოზონი	-	0,12	0,12	8 სთ
	0,03	-	-	დღე-ღამე
	0,16	-	-	30 წთ

ცხრილი 8 ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციები
წყარო: საქართველოს გარემოს შესახებ მეორე ეროვნული მოხსენება მოხსენება, სამუშაო მასალები

ევროპასთან ასოცირების შეთანხმების შესაბამისად, საქართველოს ნაკისრი აქვს ვალდებულება შეასრულოს ქვემოთ მოცემულ დირექტივათა და რეგულაციათა მოთხოვნები:

- ევროპარლამენტის 2010 წლის 24 ნოემბრის დირექტივა 2010/75/EU „ინდუსტრიული გაფრქვევების შესახებ“;
- ევროპარლამენტის 2006 წლის რეგულაცია (EC) No 842/2006 „ფტორისშემცველი სათბური აირების შესახებ“;
- ევროპარლამენტის 2009 წლის 16 სექტემბრის რეგულაცია (EC) 1005/229 „ოზონდამშლელ ნივთიერებათა შესახებ“.
-
- ადგილობრივ დონეზე, ძირითად სამოქმედო გეგმას, ჰაერის დაბინძურებისა და ემისიების შემცირების კუთხით, წარმოადგენს „მერების შეთანხმების“ ფარგლებში შემუშავებული „გორის მდგრადი ენერჯეტიკის სამოქმედო გეგმა“. აღნიშნული სამოქმედო გეგმით, ქალაქს გამიზნული აქვს სათბური ემისიების 20%-ით შემცირება 2020 წლამდე.

ატმოსფერული ჰაერის მდგომარეობა

2015 წელს 3 წერტილზე განხორციელდა 7-7 ინდიკატორული გაზომვა ორ ეტაპად (გარემოს ეროვნული სააგენტო, 2016). გაიზომა აზოტის დიოქსიდის, გოგირდის დიოქსიდისა და ოზონის შემცველობები სტალინის ქუჩასა და მშვიდობის გამზირზე, ხოლო მხოლოდ აზოტის დიოქსიდისა - ცხინვალის გზატკეცილზე, ლუკოილის ავტოგასამართ სადგურთან. გარდა ამ უკანასკნელი წერტილისა, ყველა გაზომვამ ჰაერში ნივთიერებათა შემცველობის დაბალი ინდექსი აჩვენა. გაზომვების მეორე ეტაპზე, აზოტისა და გოგირდის დიოქსიდების შემცველობა გაიზომა ლერმონტოვისა და ჭანტურიას ქუჩებზე, ხოლო მხოლოდ აზოტის დიოქსიდისა - რაზმაძის ქუჩაზე. ყველა აღნიშნულმა გაზომვამ აჩვენა ჰაერში ნივთიერებათა შემცველობის დაბალი ინდექსი.

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

2016 წელს გარემოს ეროვნულმა სააგენტომ, ჰაერის მდგომარეობის მონიტორინგი განახორციელა სამ წერტილზე: სტალინის ქუჩაზე, მშვიდობის გამზირსა და ცხინვალის ზგატკეცილზე, 4 ეტაპად. იხ. ცხრილი 2, ცხრილი 3, ცხრილი 4, ცხრილი 5. იზომებოდა აზოტის დიოქსიდის, გოგირდის დიოქსიდისა და ოზონის კონცენტრაციები. სულ, 28 გაზომვიდან სამ შემთხვევაში, დაფიქსირდა ჰაერში ნივთიერებათა (აზოტის დიოქსიდის) საშუალო კონცენტრაცია. ყველა სხვა შემთხვევაში დაფიქსირდა ჰაერში გაზომილ ნივთიერებათა დაბალი მაჩვენებელი (გარემოს ეროვნული სააგენტო, 2017).

N	მისამართი	X,y კოორდინატები		NO ₂		SO ₂		O ₃				
				კონცენტრაცია, მკგ/მ ³	ჰაერის ხარისხის ინდექსი	კონცენტრაცია, მკგ/მ ³	ჰაერის ხარისხის ინდექსი	კონცენტრაცია, მკგ/მ ³	ჰაერის ხარისხის ინდექსი			
1	სტალინის ქ.	426 298	4647 878	30.27	დაბალი	3						
2	მშვიდობის გამზ.	425 215	4648 723	31.02	დაბალი	3	<1.74	დაბალი	1	55.48	დაბალი	2
3	ცხინვალის გზატ.	426 391	4649 613	20.1	დაბალი	2	<1.74	დაბალი	1	58.51	დაბალი	2

ცხრილი 9 ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციები
წყარო: 2016 წლის ჰაერის წელიწადული, სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტო

N	მისამართი	X,y კოორდინატები		NO ₂		SO ₂		O ₃				
				კონცენტრაცია, მკგ/მ ³	ჰაერის ხარისხის ინდექსი	კონცენტრაცია, მკგ/მ ³	ჰაერის ხარისხის ინდექსი	კონცენტრაცია, მკგ/მ ³	ჰაერის ხარისხის ინდექსი			
1	სტალინის ქ.	426 298	4647 878	34.8	დაბალი	3						
2	მშვიდობის გამზ.	425 215	4648 723	31.54	დაბალი	3	<2.10	დაბალი	1	52.48	დაბალი	2
3	ცხინვალის გზატ.	426 391	4649 613	41.13	საშუალო	4	<2.11	დაბალი	1	48.95	დაბალი	2

ცხრილი 10 ქ. გორი ჰაერის ინდიკატორული გაზომვების მეორე ეტაპი
წყარო: 2016 წლის ჰაერის წელიწადული, სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტო

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

N	მისამართი	X,y კოორდინატები		NO ₂		SO ₂		O ₃				
				კონცენტრაცია, მკგ/მ ³	ჰაერის ხარისხის ინდექსი	კონცენტრაცია, მკგ/მ ³	ჰაერის ხარისხის ინდექსი	კონცენტრაცია, მკგ/მ ³	ჰაერის ხარისხის ინდექსი			
1	სტალინის ქ.	426 298	4647 878	42.62	საშუალო	4						
2	მშვიდობის გამზ.	425 215	4648 723	41.31	საშუალო	4		41.65	დაბალი	2		
3	ცხინვალის გზატ.	426 391	4649 613	30.5	დაბალი	3	<2.43	დაბალი	1	70.61	დაბალი	2

ცხრილი 11 ქ. გორი ჰაერის ინდიკატორული გაზომვების მესამე ეტაპი
წყარო: 2016 წლის ჰაერის წელიწდეული, სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტო

N	მისამართი	X,y კოორდინატები		NO ₂		SO ₂		O ₃				
				კონცენტრაცია, მკგ/მ ³	ჰაერის ხარისხის ინდექსი	კონცენტრაცია, მკგ/მ ³	ჰაერის ხარისხის ინდექსი	კონცენტრაცია, მკგ/მ ³	ჰაერის ხარისხის ინდექსი			
1	სტალინის ქ.	426 298	4647 878	36.79	დაბალი	3						
2	მშვიდობის გამზ.	425 215	4648 723	27.01	დაბალი	3		42.85	დაბალი	2		
3	ცხინვალის გზატ.	426 391	4649 613	38.96	დაბალი	3	<2.06	დაბალი	1	35.45	დაბალი	1

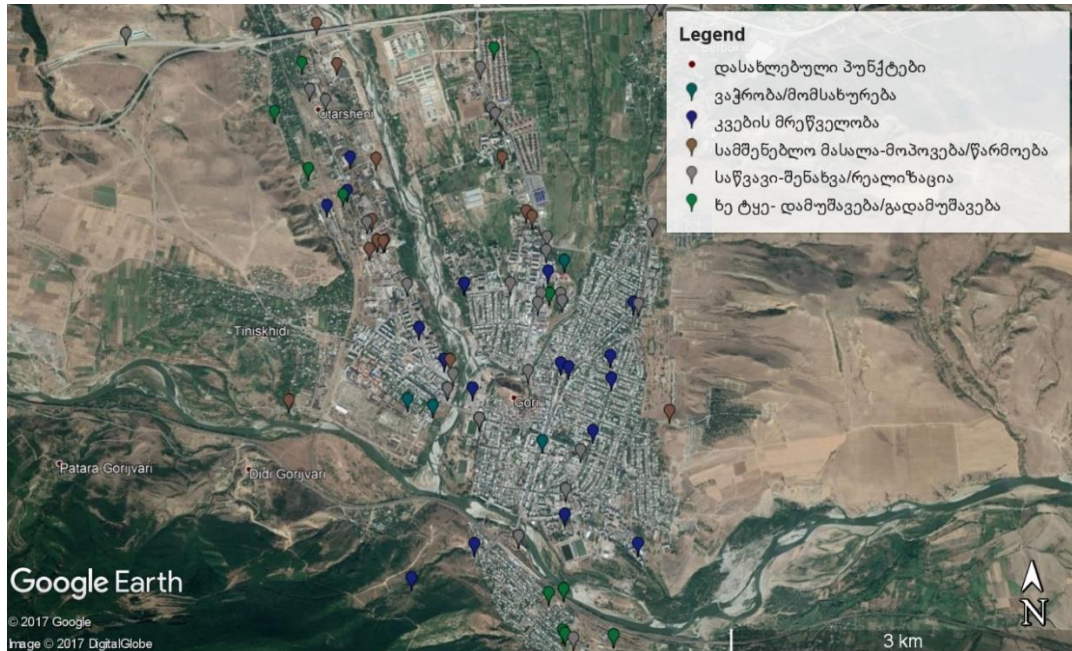
ცხრილი 12 ქ. გორი ჰაერის ინდიკატორული გაზომვების მეოთხე ეტაპი
წყარო: 2016 წლის ჰაერის წელიწდეული, სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტო

ატმოსფერული ჰაერის **სტაციონარული დამაბინძურებლების მონიტორინგი** მიმდინარეობს საქართველოს კანონის (მუხლი 37) „ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“ მოთხოვნებიდან გამომდინარე და იგი წარმოადგენს საანგარიშო პერიოდში დამაბინძურების სტაციონარული წყაროებიდან (ობიექტებიდან) ფაქტიურად წარმოქმნილ, დაჭერილ და ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვეულ მავნე ნივთიერებათა მაჩვენებლის ერთობლიობას. გაზომვები ხორციელდება სტაციონარული დამაბინძურებლების მფლობელთა მიერ, „ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის (მუხლი 37) პუნქტი 3 - ში მითითებული ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნების შესაბამისად. იზომება ჰაერში გოგირდის დიოქსიდის, აზოტის დიოქსიდის, ნახშირჟანგის, ნახშირორჟანგის, მყარი ნაწილაკების (PM) და აქროლადი ნივთიერებების წლიური გაფრქვევების ოდენობა.

შიდა ქართლის რეგიონში, ატმოსფერული ჰაერის 251 სტაციონარული დამაბინძურებელია წარმოდგენილი. გაფრქვევების უდიდესი ოდენობა, ერთ

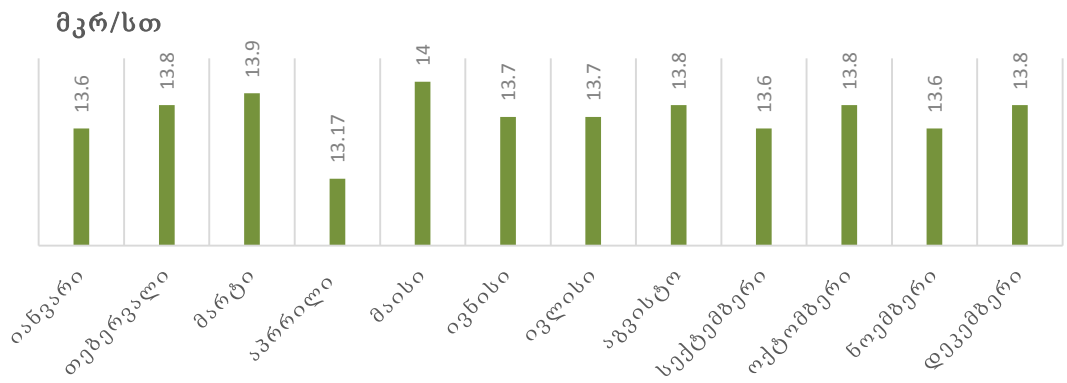
ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

ობიექტზე (ჰაიდელბერგ ცემენტის კასპის ქარხანა) მოდის, რომელიც რეგიონის ძირითად დამაბინძურებელს წარმოადგენს, თუმცა, შედარებით მცირე მასშტაბის ატმოსფერული დამაბინძურებლები წარმოდგენილია გორის მუნიციპალიტეტშიც, ძირითადად, სწორედ ქალაქ გორის ტერიტორიასა და მის სიახლოვეს.

ილუსტრაცია 6: სტაციონარული გამაფრქვევლების რუკა
 წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მონაცემების საფუძველზე

გორში, გარემოზე ზემოქმედებას ახდენენ შემდეგი საქმიანობები: კვების მრეწველობა, ნავთობ პროდუქტების რეალიზაცია (ძირითადად - ბენზინგასამართი სადგურებიდან), ხე-ტყის დამუშავება, ცემენტისა და სამშენებლო მასალების წარმოება.

დიაგრამა 39: ქალაქ გორის რადიაციული ფონი 2016 წლის 12 თვის მონაცემებით
 წყარო: სსიპ.გარემოს ეროვნული სააგენტოს რადიაციის წელიწადი

რადიაცია

გორში სისტემატურად იზომება გამა გამოსხივების ექსპოზიციური დოზის სიმძლავრე. მაჩვენებელი როგორც 2015 ასევე 2016 წლის მონაცემებით ნორმის ფარგლებშია (გარემოს ეროვნული სააგენტო, 2017).

წყლის რესურსები

წყალი ადამიანისა და ცოცხალი გარემოს სასიცოცხლო მნიშვნელობის რესურსს წარმოადგენს. შესაბამისად მისი ხარისხობრივი მდგომარეობა და რესურსების მდგრადობის უზრუნველყოფა უაღრესად მნიშვნელოვანია. გორი მდიდარია როგორც ზედაპირული წყლის ობიექტებით, ასევე, მიწისქვეშა მტკნარი და მინერალური წყლებით, ადამიანის ზემოქმედების შედეგად, როგორც ზედაპირული წყლის ობიექტების ფიზიკური მახასიათებლები, ასევე ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლების შემადგენლობა ზოგ შემთხვევაში არ შეესაბამება ადამიანის ჯანმრთელობისა და ბუნებრივი გარემოს მდგრადობისთვის აუცილებელ სტანდარტებს.

გორის ტერიტორიაზე, ადამიანის ზემოქმედების შედეგად, მდინარეთა კალაპოტები სხვადასხვა ხარისხითაა ტრანსფორმირებული, ჭალების, დატბორვის ზონები ზოგან ათვისებულია. კალაპოტების ათვისება-დეგრადაცია, ამცირებს მათ მედეგობას ბუნებრივ-სტიქიური მოვლენების მიმართ, რამაც, შესაძლოა გამოიწვიოს მატერიალური ზარალი და საფრთხე შეუქმნას ადამიანების სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას.

ადამიანის საქმიანობის შედეგად წყლის ქიმიური შემადგენლობის ცვლილება, რაც, ძირითადად ბიოგენური ნარჩენების წყალში ჩაშვებითაა გამოწვეული, უარყოფითად აისახება როგორც წყლის ბიომრავალფეროვნებაზე, ასევე ადამიანის ჯანმრთელობაზე (გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2011), შესაბამისად, წყლის ობიექტების შესახებ ინფორმაციის საყრდენ მონაცემებში ასახვა უაღრესად მნიშვნელოვანია.

წყლის ობიექტების მიმართ მოქმედი საკანონმდებლო ნორმატიული რეჟიმები საქართველოში წყლის ობიექტებისა და წყლის რესურსების დაცვას უზრუნველყოფს საქართველოს კანონი წყლის შესახებ. წყლის კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად შემუშავებული ცალკეული რეგლამენტები არეგულირებენ წყლის ობიექტების დაცვისა და გამოყენების სხვადასხვა ასპექტებს.

- საქართველოს მთავრობის დადგენილება N445 „საქართველოს მცირე მდინარეების წყალდაცვითი ზოლების (ზონების) შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე“;
- საქართველოს მთავრობის დადგენილება N440 „წყალდაცვითი ზოლის ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების შესახებ“;
- დადგენილება N17 „გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტების დამტკიცების თაობაზე“;
- საქართველოს შრომის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება N349/ნ „სასმელი წყლის ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების შესახებ“.

საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 17 ახდენს ზედაპირული წყლის ობიექტებში საწარმოო წყლების ჩაშვების რეგლამენტირებას, ჩაშვებულ წყლებში სხვადასხვა ნივთიერებების მაქსიმალური კონცენტრაციების განსაზღვრას, ასევე წყლის ობიექტიდან წყლის ამოღების რეგლამენტირებას.

საქართველოს მთავრობის დადგენილებები N445 და N440, განსაზღვრავენ მცირე და დიდი მდინარეების, ასევე ბუნებრივი ტბებისა და წყალსატევების წყალდაცვითი ზოლების (ზონების) დადგენის წესსა და აღნიშნული ზოლების მინიმალურ პარამეტრებს.

საქართველოს მთავრობის დადგენილება N425 განსაზღვრავს წყალში სხვადასხვა ნივთიერებათა ბიომრავალფეროვნებისა და ადამიანის ჯანმრთელობისთვის უსაფრთხო ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციების დონეებს, ახდენს წყლის ობიექტების რეგლამენტირებას სასმელ-სამეურნეო, სამეურნეო-საყოფაცხოვრებო და თევზსამეურნეო წყალსარგებლობის მიხედვით, განსაზღვრავს თითოეული სახეობისათვის შესაბამისი წყლის ობიექტების ქიმიურ-ფიზიკურ მახასიათებლებს.

სასმელი წყლის ხარისხისა და სასმელ-სამეურნეო წყალმომარაგების ობიექტის სანიტარული უსაფრთხოების რეჟიმებს განსაზღვრავს საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება N349/ნ „სასმელი წყლის ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების შესახებ“.

მიწისქვეშა წყლები საქართველოს კანონმდებლობით წიაღისეულ რესურსს წარმოადგენენ. ამჟამად ლიცენზიის გამცემი ორგანო საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროა. ასევე, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო აწესებს საექსპლუატაციო მარაგებს მიწისქვეშა წყლების მოპოვებისთვის. ლიცენზიათა გაცემის წესებს განსაზღვრავს:

- საქართველოს კანონი „ლიცენზირებისა და ნებართვების შესახებ“;
- საქართველოს მთავრობის დადგენილება „სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების ლიცენზიის გაცემის შესახებ“.

საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმების პროცესის ფარგლებში, სახელმწიფოს ნაკისრი აქვს ვალდებულება დააკმაყოფილოს წყლის შესახებ

ევროკავშირის დირექტივების ცალკეული მოთხოვნები, ხოლო საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობა სწორედ ევროდირექტივების მოთხოვნათა შესაბამისად ტრანსფორმირდება.

ასოცირების შესახებ შეთანხმების ფარგლებში გაწერილია კონკრეტული დირექტივები რომლებით გათვალისწინებული ღონისძიებებიც, წყლის დაცვის სფეროში, საქართველომ უნდა განახორციელოს:

- ევროპარლამენტის 2000 წლის 23 ოქტომბრის დირექტივა 200/60/EC – „წყლის პოლიტიკის სფეროში სამოქმედო ჩარჩოს ჩამოყალიბების შესახებ“;
- ევროპარლამენტის 2007 წლის 23 ოქტომბრის დირექტივა 2007/60/EC – „წყალდიდობების რისკების შეფასებისა და მართვის შესახებ“;
- ევროპარლამენტის 1991 წლის 21 მაისის დირექტივა 91/271/EEC „ურბანული საკანალიზაციო წყლების შესახებ“;
- 1998 წლის 3 ნოემბრის დირექტივა 98/83/EC „ადამიანის მიერ გამოყენებული წყლის ხარისხის შესახებ“;
- 1991 წლის 12 დეკემბრის დირექტივა 91/676/EEC „აგროკულტურული წყაროებიდან წყლის ობიექტების ნიტრატებით დაბინძურებისაგან დაცვის შესახებ“.

მდინარეები

გორი მდინარისპირა ქალაქია. ქალაქში გარდა მტკვრისა და ლიახვისა, წარმოდგენილია მათი შენაკადები. ლიახვს ქალაქის ტერიტორიაზე ერთვის მდინარე მეჯუდა, რომელსაც, თავის მხრივ, დასავლეთიდან-მდინარე აძულა ხოლო აღმოსავლეთიდან-მდინარე ტორტლა უერთდება.

მტკვრის მარჯვენა სანაპიროზე, გორის სიახლოვეს, ერთადერთ შენაკადს წარმოადგენს მდ.ტანა, რომელიც ქალაქის ადმინისტრაციული საზღვრების სიახლოვეს უერთდება მტკვარს, თუმცა, ქალაქის საზღვრებში არ შედის.

მტკვარი ამიერკავკასიის კასპიის ზღვის აუზის უდიდესი მდინარეა. მტკვარი შერეული საზრდოობის მდინარეა, მისი აუზის ფართობია 188 000 კმ². საზრდოობს თოვლის, წვიმისა და მიწისქვეშა წყლით. მისთვის დამახასიათებელია

გაზაფხულის წყალდიდობა, ზაფხულისა და ზამთრის წყალმცირობა.

გაზაფხულის წყალდიდობა მარტის პირველ ნახევარში იწყება, მაისის დასაწყისში მაქსიმუმს აღწევს, ივნისის ბოლოს კი

სრულდება. ივლისი-აგვისტოს პერიოდში მტკვარი წყალმცირეა. შემოდგომაზე

წვიმებით გამოწვეული წყალმოვარდნები იცის, ხოლო ზამთრობით მდგრადი

წყალმცირობა. მტკვრის ჩამონადენი წლის სეზონების მიხედვით ასეთია:

გაზაფხულზე ჩამოედინება წლიური ჩამონადენის 48,5%, ზაფხულში — 26,9%,

შემოდგომაზე —13,7%, ზამთარში — 10,9%. ჩამონადენის განაწილება

საზრდოობის კომპონენტების მიხედვით: მიწისქვეშა წყლები — 38,6%, თოვლის

წყლები — 36,6%, წვიმის წყლები — 24,8%. წყლის მაქსიმალური ხარჯი

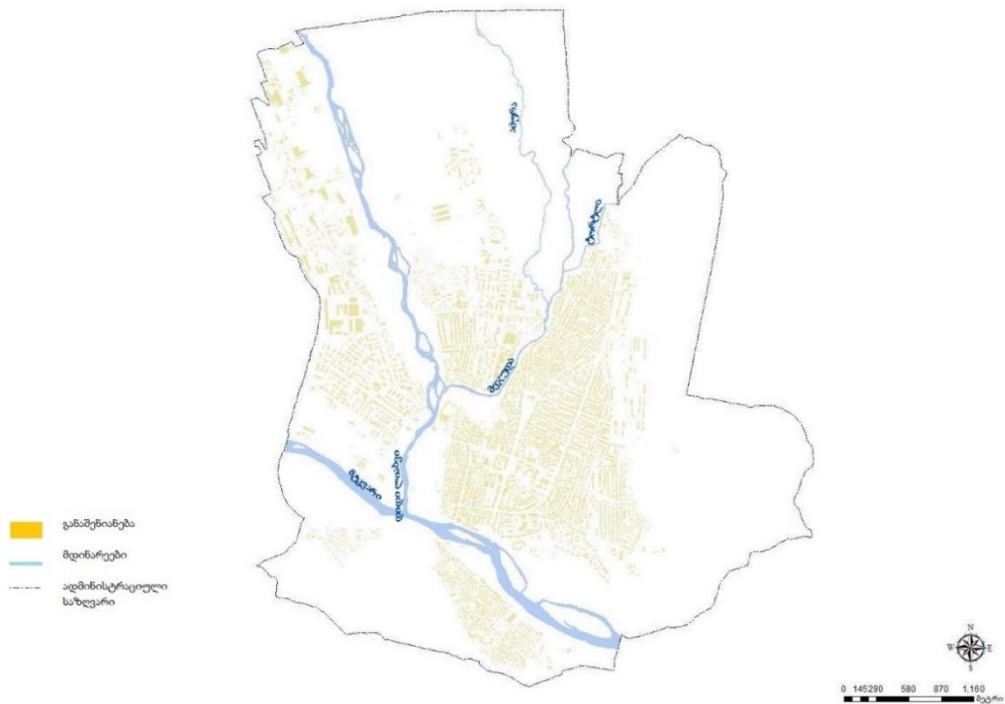
მტკვრისთვის გასულ ასწლეულში, აღინიშნა 1968 წლის წყალდიდობის დროს და გორში შეადგინა 1750 მ³/წამში.

მტკვარი ქალაქ გორის ადმინისტრაციულ საზღვრებში დაახლოებით 4.5 კილომეტრის მანძილზე მიედინება. გორსა და მის მიდამოებში მტკვრის კალაპოტი შედარებით გაშლილი ჭალებითაა წარმოდგენილი, ზოგან ქმნის კუნძულებს (აფხაზავა, ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტომი 7, 1984). ქალაქის ტერიტორიაზე მტკვრის ნაწილი წყალდამცავ ჯებირებშია მოქცეული.

დიდი ლიახვი - მოედინება, მდინარე კავკასიონის მთავარი წყალგამყოფი ქედის სამხრეთ კალთაზე. სათავე აქვს ყელის ვულკანურ მთიანეთში. წარმოიქმნება

მდინარეების ყაღლასანისწყლისა და დესკოხირდონის შეერთებით ზღვის დონიდან 2338 მ-ზე. ერთვის მდინარე მტკვარს მარცხნიდან ქალაქ გორთან. სიგრძე მდინარე ყაღლასანისწყლის სათავიდან 115 კმ, აუზის ფართობი 2440 კმ². მთავარი შენაკადებია ერმანისწყალი, ჯომალისწყალი, გუდისიდონი, პატარა ლიახვი და მეჯუდა. ლიახვი საზრდოობს თოვლის, წვიმის, მიწისქვეშა და მყინვარული წყლით. წყალდიდობა იცის მარტის ბოლოდან აგვისტოს დასაწყისამდე. წყალმცირობა — ზაფხულ-შემოდგომაზე, რომელსაც წვიმებით გამოწვეული წყალმოვარდნები არღვევს. მდგარი წყალმცირობაა დეკემბრიდან თებერვლის ბოლომდე. ჩამონადენი წლის სეზონების მიხედვით ასეთია: გაზაფხულსა და ზაფხულზე მოდის წლიური ჩამონადენის 76%, შემოდგომაზე — 16%, ზამთარზე — 8%, საშუალო წლიური ხარჯი ჯავასთან 20,3 მ³/წმ, მდინარე პატარა ლიახვის შეერთების შემდეგ 47,3 მ³/წმ. ლიახვზე ზამთარში პერიოდულად შეინიშნება ცინულნაპირისი, თოში და ძგიფი. იყენებენ სარწყავად. ლიახვიდან გაყვანილია სარწყავ-სამეურნეო არხები (აფხაზავა, ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტომი 6, 1983).

მეჯუდა — მდინარე ახალგორისა და გორის რაიონებში, სათავე აქვს ხარულის ქედის დასავლეთ კალთაზე, ზღვის დონიდან 1940 მ. ერთვის ლიახვს მარცხნიდან, ქ. გორთან. სიგრძე 46 კმ, აუზის ფართობი 651 კმ². საზრდოობს თოვლის, წვიმისა და მიწისქვეშა წყლით. წყალდიდობა იცის გაზაფხულზე, დანარჩენ დროს — არამდგრადი წყალმცირობა. საშუალო წლიური ხარჯი 6,5 მ³/წმ. ქვემო დინებაში იყენებენ სარწყავად. მდინარე მეჯუდას ზემო წელში უერთდება ორი შენაკადი, აძულა და ტორტლა (აფხაზავა, ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტომი 6, 1983).

ილუსტრაცია 7: ქ. გორის ძირითადი მდინარეების სქემა
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო

მიწისქვეშა მინერალური და მტკნარი წყლები

საქართველო ერთ-ერთი უმდიდრესი ქვეყანაა მიწისქვეშა წყლებით. გასული საუკუნის 80-იანი წლების მონაცემებით, საქართველოს მიწისქვეშა მტკნარი წყლების საექსპლუატაციო მარაგი 286.5მ³-ია (გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2011). მტკნარი მიწისქვეშა წყლის რესურსებზე დაფუძნებული საქართველოს მოსახლეობის სასმელი წყლით მომარაგების უდიდესი წილი. მათ შორის, როგორც ცენტრალიზებული ფორმით (ერთიანი ქსელების სახით) ასევე მიწისქვეშა წყლების დეცენტრალიზებულად, კერძო ჭაბურღილებიდან ან ჭების საშუალებით სასმელი წყლის მიღების სახით. მიწისქვეშა მინერალური და თერმული წყლები მათი სამკურნალო, სარეკრეაციო და ენერგეტიკული ღირებულების გამო ასევე ძვირფას რესურსს წარმოადგენენ. შესაბამისად, მიწისქვეშა წყლები სტრატეგიული მნიშვნელობის სასიცოცხლო რესურსია.

ქალაქი გორის წყალმომარაგება ძირითადად მიწისქვეშა წყლებიდან ხდება. გორი მდებარეობს საქართველოს ბელტის არტეზიული აუზების ზონაში, კერძოდ, ქართლის ფოროვანი, ნაპრალოური და ნაპრალოური -კარსტული არტეზიული წყლების აუზში. გორის მუნიციპალიტეტში არსებული მიწისქვეშა სასმელი წყლის საბადო მდებარეობს ქ. გორიდან 8 კილომეტრში, მდ. ლიახვის მარცხენა ნაპირზე. სამინისტროს ინფორმაციით, მარაგები დამტკიცებულ იქნა 1975 წელს,

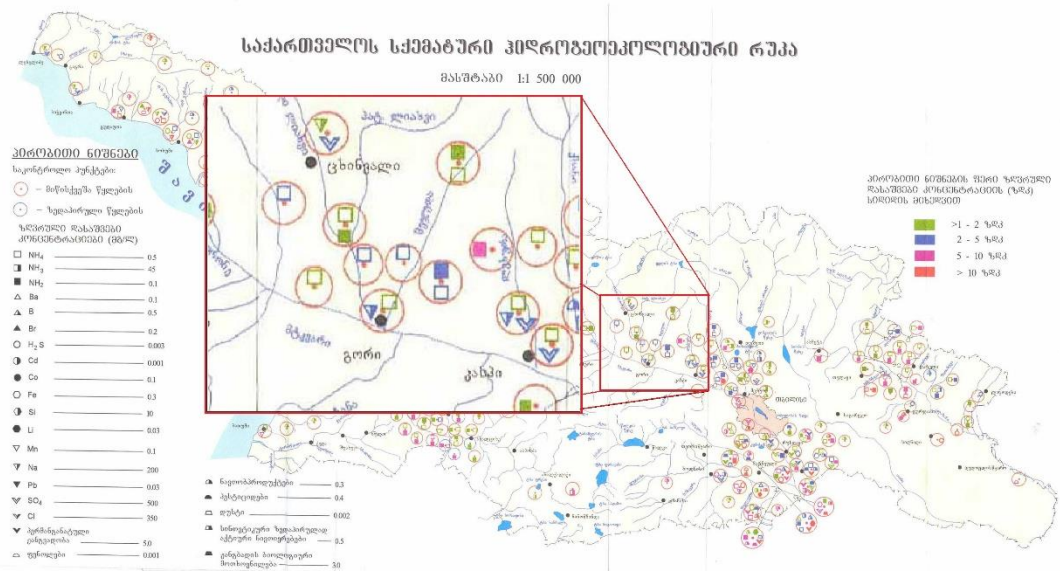
მტკ-ს მიერ, 25 წლის ვადით, რომლის მიხედვითაც საბადოს დებიტი შეადგენს 250600 მ³/დღ.

გორის მუნიციპალიტეტში, კერძოდ, მტკვრის მარჯვენა სანაპიროზე, მდებარეობს გორიჯვრის კურორტი, გოგირდოვანი სამკურნალო მინერალური წყლებით. წყალი მცირე მინერალიზაციის ჰიდროსულფიდური, ქლორიდულ-ჰიდროკარბონატული, ნატრიუმიანი შემადგენლობისაა, მისი დებიტი შეადგენს 20 000 ლ-ს დღე/ღამეში (უშვერიძე, 1978).

წყლის ხარისხობრივი მდგომარეობა გორის მდინარეებსა და მიწისქვეშა წყლებში

ზედაპირული წყლების ხარისხობრივი მდგომარეობა საარსებო გარემოს საერთო მდგომარეობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტია. წყლის ობიექტების დაბინძურება უარყოფითად აისახება როგორც ადამიანის ჯანმრთელობასა და ცხოვრების ხარისხზე, ასევე წყლისა და ხმელეთის ფლორისა და ფაუნის სიცოცხლისუნარიანობაზე.

გასული საუკუნის 80-90-იან წლებში გორის ტერიტორიაზე მიწისქვეშა წყლების მონიტორინგი მიმდინარეობდა დიდი ლიახვისა და მეჯუდას აუზში არსებულ ჭაბურღილებზე. ყველა აღნიშნულ წერტილზე, ზღვრულად დასაშვებ კონცენტრაციას აღემატებოდა ამონიუმის იონების შემცველობა (გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2011).

ილუსტრაცია 8: საქართველოს ჰიდროეკოლოგიური რუკა

წყარო: საქართველოს მეორე ეროვნული მოხსენება გარემოს მდგომარეობის შესახებ

2013 წლიდან ეტაპობრივად მიმდინარეობს მიწისქვეშა წყლების მონიტორინგის განახლება, თუმცა უშუალოდ გორის ტერიტორიაზე გაზომვები ჯერ-ჯერობით არ განხორციელებულა.

გორის ზედაპირული წყლის ობიექტების ხარისხობრივი მდგომარეობის მონიტორინგი სისტემატურად მიმდინარეობს გარემოს ეროვნული სააგენტოს მიერ.

ქალაქ გორის ტერიტორიაზე წარმოდგენილია გაზომვის 3 წერტილი - მტკვარზე, ლიახვსა და მეჯუდაზე. ამათგან, მეჯუდაზე გაზომვა ხორციელდება წელიწადში 4-ჯერ, ლიახვსა და მტკვარზე კი 12-12-ჯერ. იზომება ჟანგბადის ბიოლოგიური მოთხოვნის, აზოტოვანი ნივთიერებების, ასევე ფოსფატების, სულფატების, ქლორიდებისა, კალციუმის, კალიუმის ნატრიუმის, რკინის, თუთიის, სპილენძის, ტყვიის მაგნიუმისა და მანგანუმის კონცენტრაციები.

წყლის მდგომარეობის მონიტორინგი აჩვენებს ამონიუმის იონების ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციის გადაჭარბებას მთელ რიგ შემთხვევებში.

მდ. მეჯუდას წყალზე 2015 წელს, აღებული 4 სინჯიდან ერთში, სექტემბრის თვეში, ამონიუმის იონის კონცენტრაცია შეადგენდა 1.711 მგ/ლ-ს და აღმატებოდა ზღვრულად დასაშვებს 4.4-ჯერ. მდ. მეჯუდას წყალზე დაკვირვება წარმოებდა 1 კვეთაზე ქ. გორთან. სულ აღებული იქნა 4 სინჯი. ამონიუმის იონის შემცველობა დეკემბერში აღებულ სინჯში შეადგინა 0.397 მგ/ლ. აღმატებოდა ზღვრულად დასაშვებს. (გარემოს ეროვნული სააგენტო, 2013 - 2017)

- მდ. ლიახვი 2015 წელი - მდ.ლიახვის წყალზე დაკვირვება წარმოებდა 1 კვეთაზე ქ. გორთან. სულ აღებული იქნა 12 სინჯი. მიმდინარე წელს ჟანგბადის შემცველობა იყო დამაკმაყოფილებელი. ჟბმ5 იცვლებოდა 0.67-2.24 მგ/ლ-ის ფარგლებში. ამონიუმის აზოტის შემცველობა მერყეობდა 0.031-1.189 მგ/ლ-ის ფარგლებში. მისმა საშუალო წლიურმა კონცენტრაციამ შეადგინა 0.3272 მგ/ლ. მაქსიმალური მნიშვნელობა 1.189 მგ/ლ (3.1 ზდკ) აღინიშნა ივლისში;
- მდ. ლიახვი 2016 -მდ.ლიახვის წყალზე დაკვირვება წარმოებდა 1 კვეთაზე ქ. გორთან. სულ აღებული იქნა 12 სინჯი. მიმდინარე წელს ჟანგბადის შემცველობა იყო დამაკმაყოფილებელი. ჟბმ5 იცვლებოდა 0.64-3.88 მგ/ლ-ის ფარგლებში. ამონიუმის იონების შემცველობა მერყეობდა 0.086-0.404 მგ/ლ-ის ფარგლებში. მისმა საშუალო წლიურმა კონცენტრაციამ შეადგინა 0.287 მგ/ლ. მაქსიმალური მნიშვნელობა 0.404 მგ/ლ აღინიშნა ივლისში;
- მდ. მტკვარი, 2016 ქ.გორი - ამონიუმის, ნიტრატისა და ნიტრიტის აზოტის, ფოსფატების, ქლორიდების, მაგნიუმის, კალიუმის, ნატრიუმის, კალციუმის, სულფატების, სპილენძის, ტყვიის, თუთიის, რკინისა და მანგანუმის კონცენტრაციები არ აღმატებოდა ზღვრულად დასაშვებ კონცენტრაციებს.

სხვა წლების ზოგიერთი მონაცემი: 2013 წლის დეკემბერი: ამონიუმის იონები მტკვარი - 1.4 ზდკ, ლიახვი- 1.1 ზდკ, 2014 წ მაისი, ლიახვი - 3.8 ზდკ. ივლისი, მტკვარი - 1.7 ზდკ, ლიახვი - 1.5 ზდკ და ა.შ. მტკვარზე, ამონიუმის იონის კონცენტრაცია ზღვრულად დასაშვებს აღმატებოდა 2017 წლის ივლისის თვეში და შეადგენდა 0.404 მგ/ლ-ს და ა.შ

აღნიშნულ ნივთიერებას თავისთავად არ გააჩნია ძლიერ ტოქსიკური მახასიათებლები, თუმცა იგი სპეციფიურ პირობებში გარდაიქმნება ნიტრიტად, რომელიც უაღრესად ტოქსიკურია იხტოფაუნისათვის. ამასთან, აზოტის მაღალი შემცველობა წყლის ობიექტებში იწვევს წყალმცენარეთა სწრაფ ზრდას, რამაც შესაძლოა წყლის ეკოსისტემების მდგრადობაზე უარყოფითი გავლენა მოახდინოს.

ფოსფატების, სულფატების, ქლორიდების, კალციუმის, კალიუმის ნატრიუმის, რკინის, თუთიის, სპილენძის, ტყვიის მაგნიუმისა და მანგანუმის ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციების გადაჭარბება გორის მუნიციპალიტეტის ზედაპირულ წყლებზე აღებულ სინჯებში არ ფიქსირდება.

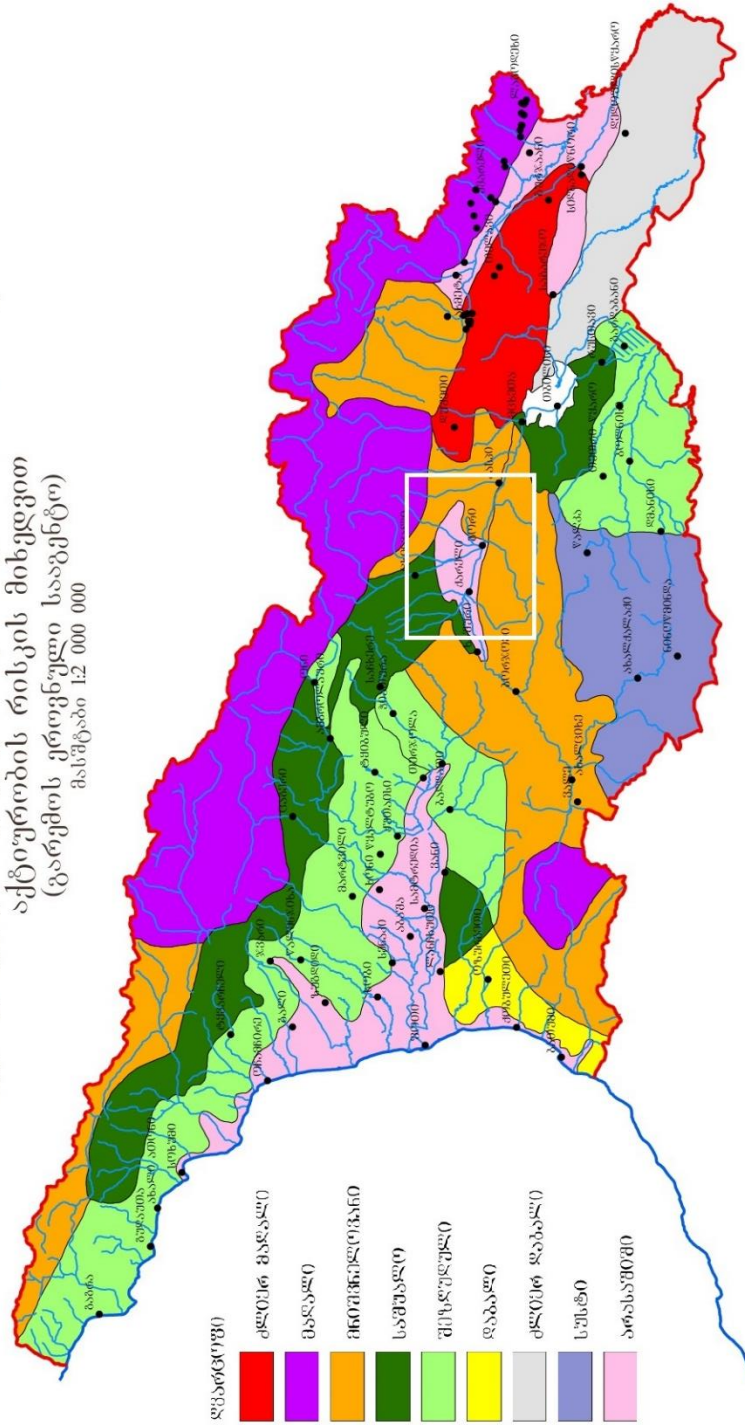
წყლის სავარაუდო დამაბინძურებლები

ამონიუმის იონების მაღალი კონცენტრაციის გამომწვევი ძირითადი მიზეზი, ურბანულ და რურალურ ტერიტორიებზე, როგორც წესი, გაუწმენდავი საკანალიზაციო წყლების ჩადინებაა. იმის გათვალისწინებით, რომ გორის ტერიტორიაზე არსებულ საკანალიზაციო ქსელს არ გააჩნია ერთიანი, ფუნქციონირებადი გამწმენდი ნაგებობა (ადგილობრივ თვითმმართველობათა ეროვნული ასოციაცია, NALAG, 2016), წყალში ამონიუმის იონების კონცენტრაციის გადაჭარბება არ წარმოადგენს მოულოდნელობას.

აღსანიშნავია, რომ 2016 წლისთვის დასრულდა სადგურის დასახლებაში საკანალიზაციო-გამწმენდი ნაგებობის მშენებლობა, თუმცა აღნიშნული ობიექტის მოცულობა მხოლოდ ამ დასახლების საკანალიზაციო წყლების გაწმენდის საშუალებას იძლევა რაც ქალაქის საჭიროების მხოლოდ მცირე ნაწილია.

ამონიუმის იონების წყალში მოხვედრას, შესაძლოა ასევე იწვევდეს სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობაში გამოყენებული სასუქების ნალექებთან ერთად მდინარეში მოხვედრა.

საქართველოს ტერიტორიის დარაიონების რუკა
 ღვარცოფული მოვლენებით დაზიანების ხარისხისა და
 აქტიურობის რისკის მიხედვით
 (გარემოს ეროვნული სააგენტო)
 მასშტაბი 1:2 000 000

ილუსტრაცია 9: საქართველოს ტერიტორიის დარაიონების რუკა ღვარცოფული მოვლენებით
 დაზიანების ხარისხისა და აქტიურობის რისკის მიხედვით

ილუსტრაცია 10. ქალაქი გორი, საყოფაცხოვრებო ნარჩენები მდ. ლიახვის კალაპოტში ბაზრობის მიმდებარედ
ფოტოს ავტორი: ხატია ბასილაშვილი

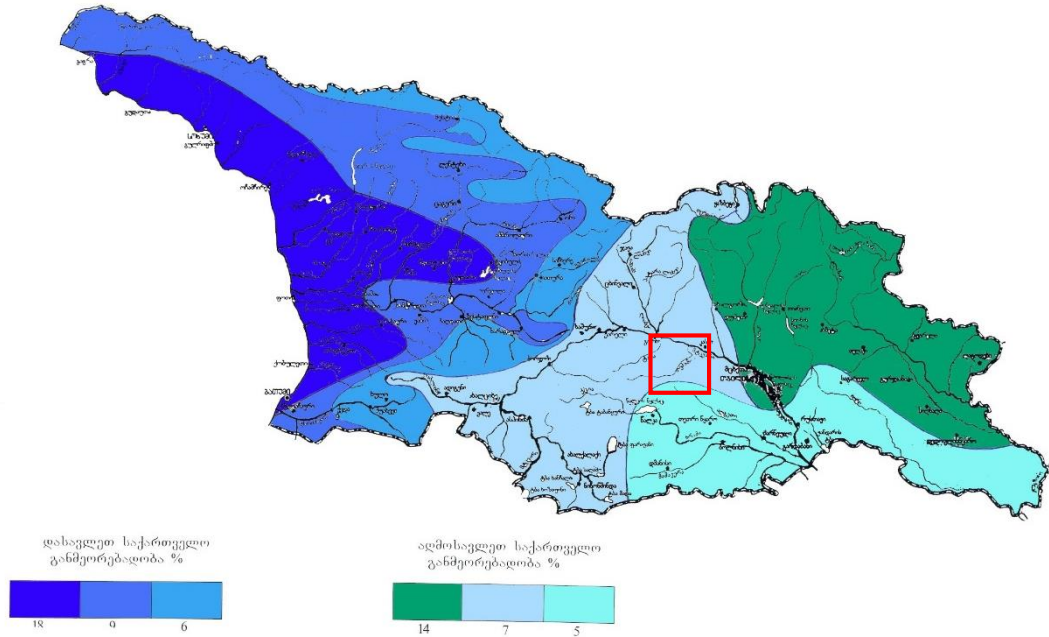
მდინარის და მიწისქვეშა წყლების დაბინძურების შესაძლო რისკის მატარებელ ობიექტს წარმოადგენს და შესაბამისად, მონიტორინგს საჭიროებს ამჟამად ფუნქციონირებადი ნაგავსაყრელი, რომელიც მდინარე მტკვრის ქვემო წელში, უშუალოდ მტკვრის ჭალების პირასაა განთავსებული.

წყლის ობიექტებთან დაკავშირებული სტიქიური მოვლენები

საქართველოს რელიეფიდან და კლიმატური პირობებიდან გამომდინარე წყლის ობიექტებთან დაკავშირებული სტიქიური მოვლენები (წყალდიდობები, ღვარცოფები) საკმაოდ ხშირი მოვლენაა (გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2011). ამასთან, ბუნებრივ-სტიქიური პროცესების გაუთვალისწინებლობა ხშირად სტიქიური პროცესების განვითარების გამომწვევ მიზეზსაც წარმოადგენს. წყლის ობიექტების ბუნებრივი მახასიათებლების გაუთვალისწინებლობის გამო, სტიქიური მოვლენების შედეგად გამოწვეული ზარალი კიდევ უფრო იზრდება.

გორი, როგორც წყალმომარაგების განმეორებადობის, ასევე, კატასტროფული წყალდიდობების მაჩვენებლებით საქართველოს მასშტაბით შუალედურ პოზიციას იკავებს და არ შედის განსაკუთრებულად სახიფათო ტერიტორიების ნუსხაში, თუმცა როგორც მტკვრის, ასევე ლიახვისა და მათი მცირე

შენაკადებისათვის დამახასიათებელია წყალმოვარდნა და ნიაღვრული პროცესები.

ილუსტრაცია 11: საქართველოს ტერიტორიაზე სტიქიური და კატასტროფული წყალმოვარდნების რისკის რუკა

წყარო: მეორე ეროვნული მოხსენება საქართველოს გარემოს მდგომარეობის შესახებ

მდინარეების აგრესიულობის მოტივით, გორის 2004 წლის გენგეგმაში გათვალისწინებული იყო გარკვეული ნაპირ-სამაგრი სამუშაოების განხორციელება, თუმცა ხაზგასმული იყო რომ მდინარის ჯებირებში მოქცევის ნაცვლად, ეკონომიკური ეფექტიანობის მიზეზით, უნდა განხორციელებულიყო ძელ-ყორებისა და დამბების მოწყობა საშიშ ადგილებში. ქალაქში დროგამოშვებით ხორციელდება აღიშნული ტიპის ნაპირსამაგრი სამუშაოები, მაგალითად, 2008-2009 წლის პროგრამის „მდინარეთა კალაპოტების ნაპირსამაგრი სამუშაოები“ ფარგლებში, ქ.გორში, ბაზრის მიმდებარე ტერიტორიაზე, მდ.ლიახვზე მოწყობილ იქნა ნაპირდამცავი „ქვანაყარი ბერმა“. აღსანიშნავია, რომ ე.წ „საშიშ“ ტერიტორიებს წარმოადგენენ ის ტერიტორიები, სადაც ურბანული განაშენიანება მდინარის კალაპოტის შევიწროვების ხარჯზე არის განვითარებული (მაგ. ლიახვისა და მეჯუდას შენაკადი, ბაზრობის მიმდებარედ).

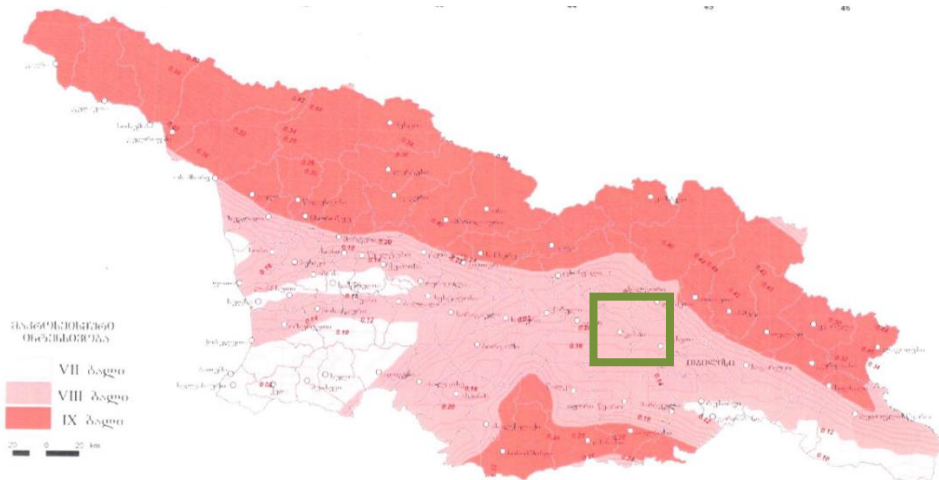
გასათვალისწინებელია, რომ მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული ჰიდრომეტეოროლოგიური სადგურის მონაცემების მიხედვით, უკანასკნელ ათწლეულში წყალდიდობების სიხშირე მუნიციპალიტეტში 3-ჯერ არის გაზრდილი (ადგილობრივ თვითმმართველობათა ეროვნული ასოციაცია, NALAG, 2016). ამასთან, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მოწოდებული ინფორმაციით, ისეთი ექსტრემალური მოვლენების

განხირობამ, როგორცაა მაგალითად გვალვები, შესაძლოა გავლენა მოახდინოს ჰიდროლოგიური რეჟიმების ცვლილებაზე მდინარეთა კალაპოტებსა და მიწისქვეშა წყლებში.

ზოგადგეოლოგიური, ზოგადსეისმური მონაცემები და ნიადაგები

საქართველოს გეოლოგიურ თავისებურებას განსაზღვრავს მისი მდებარეობა ევრაზიულ და აფრო-არაბულ ფილათა შესაყარზე. ის, რომ საქართველო სეისმურად აქტიურ რეგიონს მიეკუთვნება სწორედ აღნიშნულითაა გამოწვეული (გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2011). დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა ინსტიტუტისა და სეისმური მონიტორინგის ცენტრის მიერ მოწოდებული ინფორმაციით, საქართველოს მაკროსეისმური ინტენსივობა მერყეობს VII-XI ბალს შორის.

გორი მდებარეობს შიდა ქართლის ვაკეზე, კერძოდ, ტირიფონის ვაკის უკიდურეს სამხრეთ ნაწილში, რომელიც აგებულია ნეოგენური წყებების სინკლინზე და წარმოქმნილია კავკასიონის მდინარეთა აკუმულაციური მოქმედებით. სეისმური საშიშროების რუკის მიხედვით, ქალაქი მდებარეობს VIII - ბალიანი მიწისძვრის ზონაში. აღსანიშნავია, რომ გორის სიახლოვეს, 1920 წელს მოხდა ერთ-ერთი დამანგრეველი მიწისძვრა 20-21-ე საუკუნის საქართველოს ისტორიაში, (8-9 ბალიანი) რომელმაც 150-მდე ადამიანი იმსხვერპლა (CENN, 2012).

ილუსტრაცია 12: სეისმური საშიშროების რუკა

წყარო: დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა ინსტიტუტი და სეისმური მონიტორინგის ცენტრი

მინერალური რესურსები

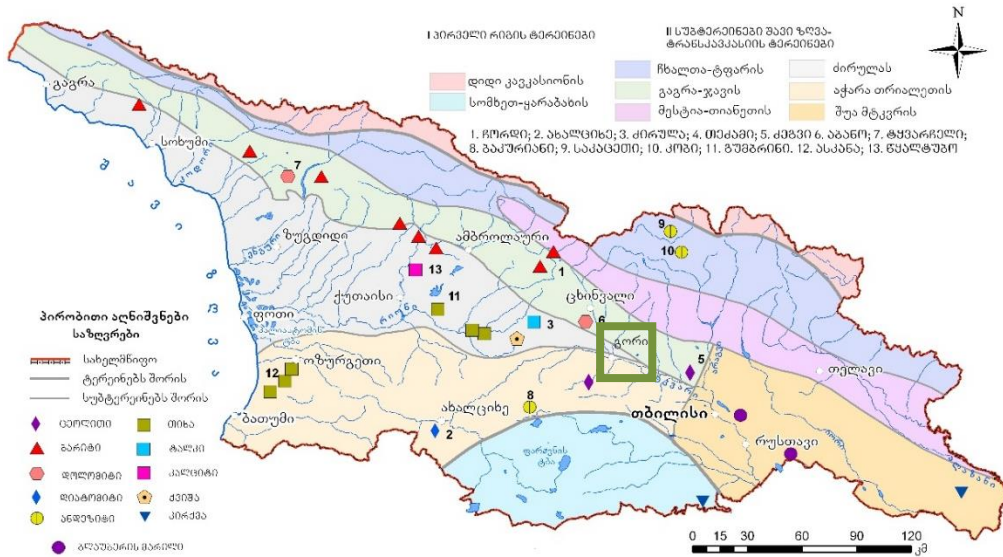
თუკი მხედველობაში არ მივიღებთ მიწისქვეშა მტკნარი და მინერალური წყლის რესურსებს (განხილულია ქვეთავში „წყლის რესურსები“), გორის მუნიციპალიტეტი და განსაკუთრებით ქალაქი გორი, არ არის მდიდარი

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

სასარგებლო წიაღისეულით. ლითონური წიაღისეული გორის მუნიციპალიტეტში არ მოიპოვება. თუმცა, აქ აქტიურად მიმდინარეობს ადგილობრივი მნიშვნელობის სამშენებლო - ინერტული მასალების მოპოვება-დამუშავება.

არალითონური წიაღისეულიდან, გორის მიდამოებში მოიპოვებენ:

- დიაბაზს - გამოიყენება მოსაპირკეთებლად-მოსაკირწყლად. მოიპოვება მდინარე ტანას შენაკადის, ვერის ხეობაში;
- ინერტულ მასალებს, ქვიშასა და ხრეშს - სხვადასხვა სამშენებლო სამუშაოებისთვის, მოიპოვებენ სოფ. ტინისხიდის, სოფ. თედოწმინდის და სოფ. ბერბუკის მიდამოებში;
- ბეტონის მსუბუქ შემავსებლებს - ბეტონის წარმოებისთვის, მოიპოვება სოფ. მერეთისა და სოფ. ტყვიავის მიდამოებში.

ილუსტრაცია 13: საქართველოს არალითონური წიაღისეულის რუკა
წყარო: საქართველოს გარემოს მდგომარეობის შესახებ მეორე ეროვნული მოხსენება

ზემოთ, წარმოდგენილია მნიშვნელოვანი არალითონური მყარი მინერალური რესურსების რუკა, სადაც ჩანს გორის მუნიციპალიტეტსა და მიმდებარე ტერიტორიებზე არსებული არალითონური წიაღისეულის საბადოები.

ქალაქ გორის მიდამოების ნიადაგები

მიწის ნაყოფიერება სახელმწიფოს ერთ-ერთ სასიცოცხლო მნიშვნელობის რესურსს წარმოადგენს. ამ რესურსის მნიშვნელობა და მისი დაცვის აუცილებლობა კიდევ უფრო აქტუალურია საქართველოს ტიპის მცირემიწიან, რთული რელიეფის მქონე ქვეყნებში. ნიადაგების მდგომარეობის

გაუმჯობესებას, მათ დაცვას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს გორის მუნიციპალიტეტისთვის, მითუმეტეს, გასათვალისწინებელია, რომ სოფლის მეურნეობის სფეროში დასაქმებულია მოსახლეობის დიდი ნაწილი. ქალაქ გორისთვის მნიშვნელოვანია ერთის მხრივ, ნიადაგების ხარისხობრივი მდგომარეობა ქალაქის ურბანულ ქსოვილში, ასევე, ქალაქის უშუალო მოსაზღვრე რელიეფის ფორმების (კვერნაკის სერი, გორიჯვარი და ა.შ) წყლისმიერი თუ ქარისმიერი ეროზიისა და სხვა ნეგატიური პროცესებისაგან დაცულობის საკითხი. ნიადაგის დაბინძურების ეტაპობრივად მიმდინარე მონიტორინგის მონაცემები, ქალაქის ურბანულ ნაწილში ნიადაგის მეტალებით დაბინძურებაზე მიუთითებს (გარემოს ეროვნული სააგენტო, 2016). პრობლემას წარმოადგენს მიწების ქარისმიერი და წყლისმიერი ეროზიაც. ქვემოთ წარმოდგენილია როგორც გორის ტერიტორიაზე არსებული ნიადაგების ტიპების აღწერა, ასევე, მათი მდგომარეობის შესახებ არსებული მონაცემები.

ნიადაგების დაცვის ნორმატიული საფუძვლები

ნიადაგების დაცვას უზრუნველყოფს საქართველოს კანონი „ნიადაგების კონსერვაციისა და ნაყოფიერების აღდგენა-გაუმჯობესების შესახებ“. საქართველო შეერთებულია 1994 წლის გაეროს გაუდაბნოებასთან ბრძოლის შესახებ კონვენციას, რომელსაც ეფუძნება გლობალურად გაუდაბნოებისა და მიწების დეგრადაციასთან ბრძოლის ღონისძიებისა და განხორციელების საერთაშორისო სისტემა.

ნიადაგების დაცვაზე, როგორც პირდაპირი ანთროპოგენული ზემოქმედებისგან (ჭარბი ძოვება, არამდგრადი მიწათმოქმედება, არამდგრადი ურბანული განვითარება), ასევე გლობალური კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული რისკებისაგან, საუბარია საქართველოს სტრატეგიულ გარემოსდაცვით დოკუმენტებში:

- „გაუდაბნოებასთან ბრძოლის მოქმედებათა მეორე ეროვნული პროგრამა“;
- „ბიოლოგიური მრავალფეროვნების დაცვის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა 2016-2020“;
- „გარემოსდაცვით მოქმედებათა მესამე ეროვნული პროგრამა“.
- აღნიშნულ დოკუმენტებში გაცხადებულია, რომ მოქმედი კანონმდებლობა ნიადაგის დაცვის ნაწილში, საჭიროებს საფუძვლიან გადამუშავებას.

ნიადაგების ტიპები

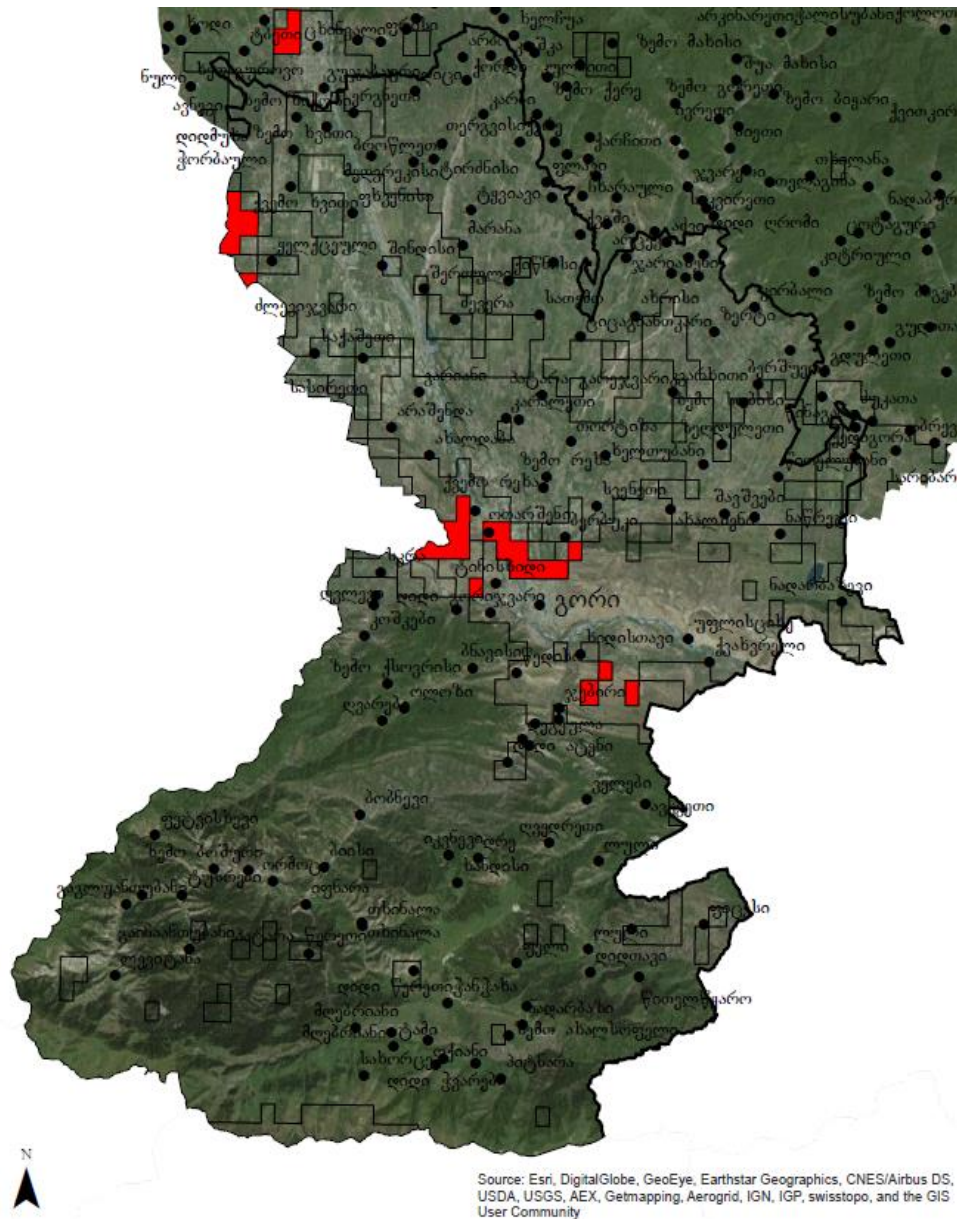
გორის ტერიტორიაზე წარმოდგენილია შემდეგი ტიპის ნიადაგები: ალუვიური მდელოს, არაკარბონატული თიხნარ-ქვიშნარი, საშუალო და მაღალი სისქის ნიადაგი. მდინარე ლიახვის კალაპოტსა და მის ორივე ნაპირზე, არანაკლებ 500 მეტრიან ზოლს. მოიცავს ქალაქის განაშენიანების ცენტრალურ ნაწილს.

- ტყის ყავისფერი ნიადაგები საშუალო და მაღალი სისქის ძლიერ ან საშუალოდ თიხნარ-ქვიშნარი, ჩამოყალიბებულია ლიოსისებურ ლამებზე და ქვიშა-ქვებისა და კონგლომერატების დანალექებზე. წარმოდგენილია გორის დასავლეთ და აღმოსავლეთ ნაწილებში, კვერნაკის მაღლობზე.
- მდელოს ალუვიური, ღია ყავისფერი, კარბონატული, ძლიერ თიხნარ ქვიშნარი ნიადაგები. მეჯუდასა და მის შენაკადებს შორის არსებული, ძირითადად, სასოფლო-სამეურნეო მიწები.
- ალუვიური მდელოს ძლიერ კარბონატული, საშუალოდ და ძლიერ თიხნარ-ქვიშნარი, ლამიანი ნიადაგები. მიუყვება მტკვრის მარცხენა სანაპიროს დასავლეთ ნაწილში, მარჯვენა სანაპიროს - აღმოსავლეთ ნაწილში.

გაუდაბნობა

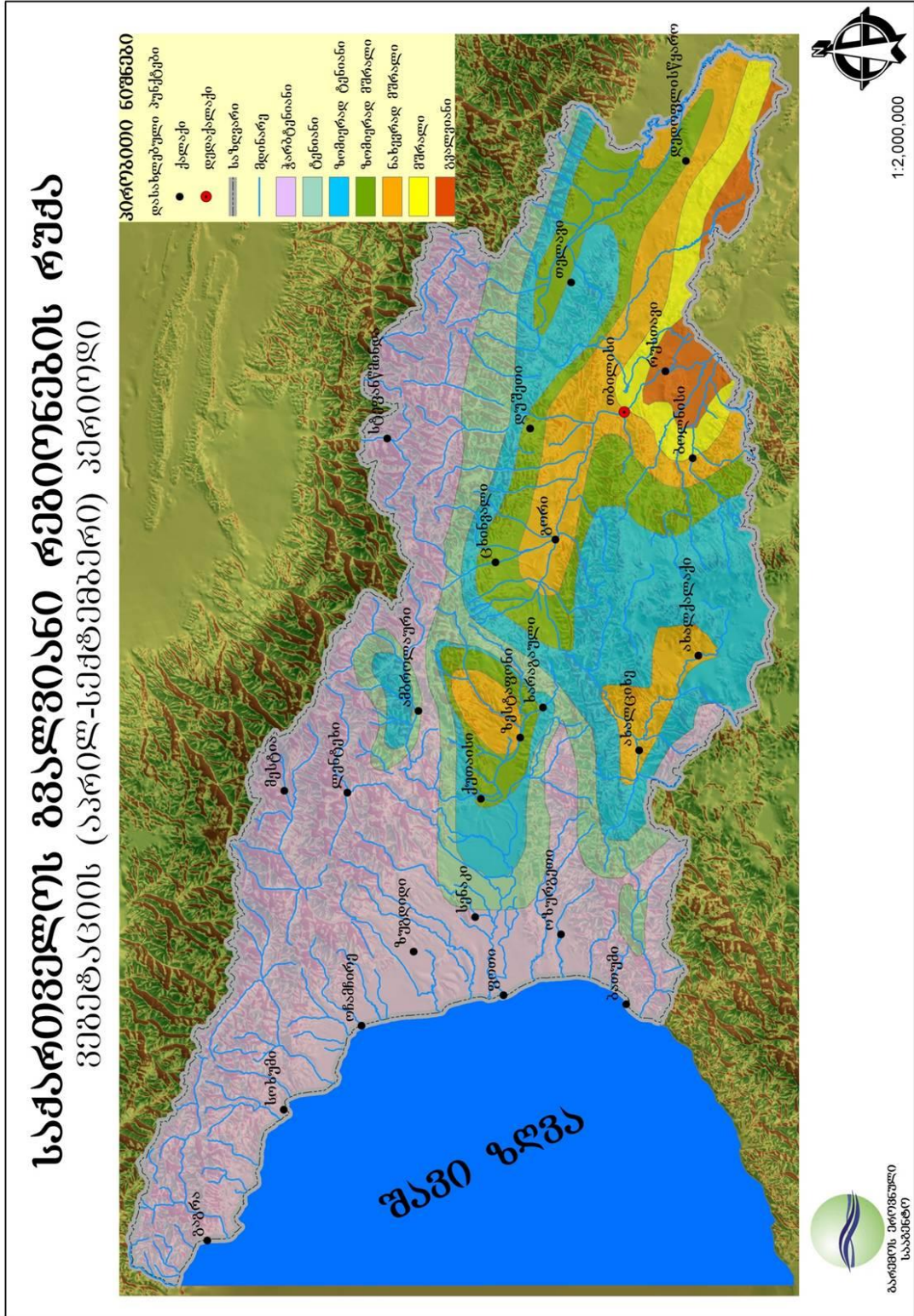
გაუდაბნოვების განმარტება ვრცლად, წარმოდგენილია გაუდაბნობასთან ბრძოლის მოქმედებათა ეროვნულ პროგრამაში: „გაუდაბნობასთან ბრძოლის კონვენცია გაუდაბნობას განმარტავს სხვადასხვა ფაქტორებით, მათ შორის კლიმატური ცვლილებებით და ადამიანის საქმიანობით გამოწვეულ ნიადაგის დეგრადაციას არიდულ, ნახევრად არიდულ და მშრალ სუბნოტიო რაიონებში. მიწის დეგრადაცია, ამავე კონვენციის შესაბამისად, ნიშნავს ბიოლოგიური ან ეკონომიკური პროდუქტიულობის მქონე ურწყავი, სარწყავი სახნავი მიწების, აგრეთვე საძოვრების, ტყეების კომპლექსის შემცირებას ან დაკარგვას, გამოწვეულს მიწათსარგებლობით, პროცესით ან პროცესების ერთობლიობით არიდულ, ნახევრად-არიდულ და მშრალ სუბ-ნოტიო რაიონებში, რომლებიც წარმოქმნილია ადამიანის საქმიანობით და განსახლების სტრუქტურით, როგორცაა: ქარის ან წყლის მიერ გამოწვეული ნიადაგის ეროზია; ნიადაგის ფიზიკური, ქიმიური და ბიოლოგიური, ან ეკონომიკური ხარისხის გაუარესება; ბუნებრივი მცენარეული საფარის ხანგრძლივი დაკარგვა. გაუდაბნოების/მიწების დეგრადაციის წინააღმდეგ ბრძოლის ასპექტები მოიცავენ, როგორც უშუალოდ გაუდაბნოების/ მიწების დეგრადაციის და გვალვის უარყოფითი ზეგავლენის შედეგების შემცირების, ასევე მიწების რესურსების მდგრადი მართვის (მიწათსარგებლობის, მიწათმფლობელობის, წყლის რესურსების ინტეგრირებული მართვის, დაცული ტერიტორიების მართვის, სოფლის მეურნეობის, კლიმატის ცვლილების ადაპტაციის ხელშემწყობი პრაქტიკა და სხვა) საკითხებს“.

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

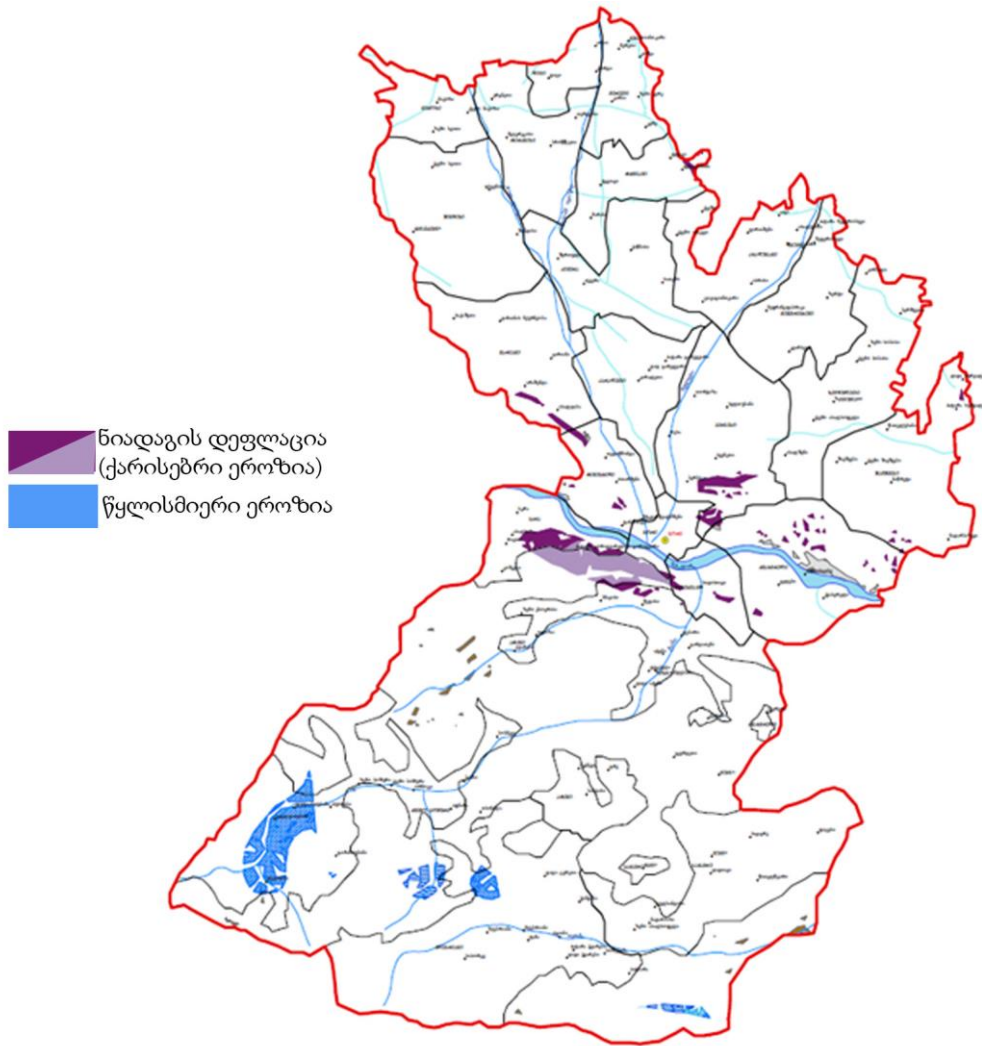

ილუსტრაცია 14: გაუდაბნოებისადმი მოწყვლადი ტერიტორიები
წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

კონკრეტულად ქ.გორის ან გორის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე გაუდაბნოების შესახებ მსხვილმასშტაბიანი კვლევა არ განხორციელებულა, თუმცა საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მიერ „სითი ინსტიტუტი საქართველოს“ მიერ გადახდილი გაუდაბნოებასთან ბრძოლის კონვენციის სამდივნოდან სამინისტროსთვის მიწოდებული გლობალურ მონაცემებზე დაყრდნობილი წვრილმასშტაბიანი რუკა გაუდაბნოებისადმი მოწყვლადი ტერიტორიების შესახებ.

ილუსტრაცია 15: საქართველოს გვალვიანობის რეგიონების რუკა

ილუსტრაცია 16: „გორის მუნიციპალიტეტში არსებული მგრძობიარე ტერიტორიების რუკა
წყარო: გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

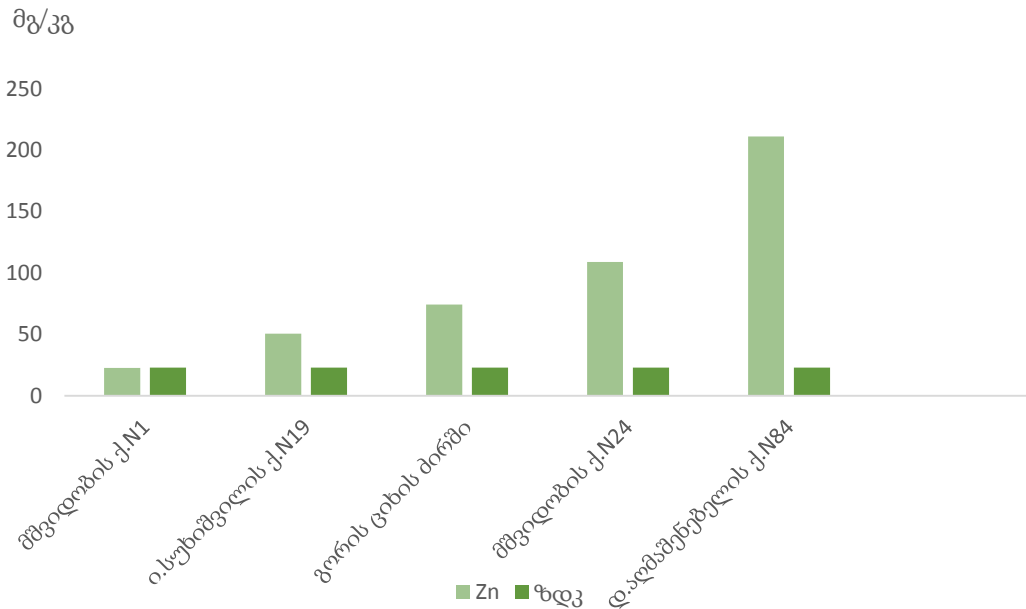
ნიადაგების ქარისმიერი და წყლისმიერი ეროზიით დაზინძურების შესახებ მონაცემები წარმოდგენილია ასევე წვრილი მასშტაბით, საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ მოწოდებული „გორის მუნიციპალიტეტში არსებული მგრძობიარე ტერიტორიების რუკაზე“.

ნიადაგების დაზინძურება მეტალებით

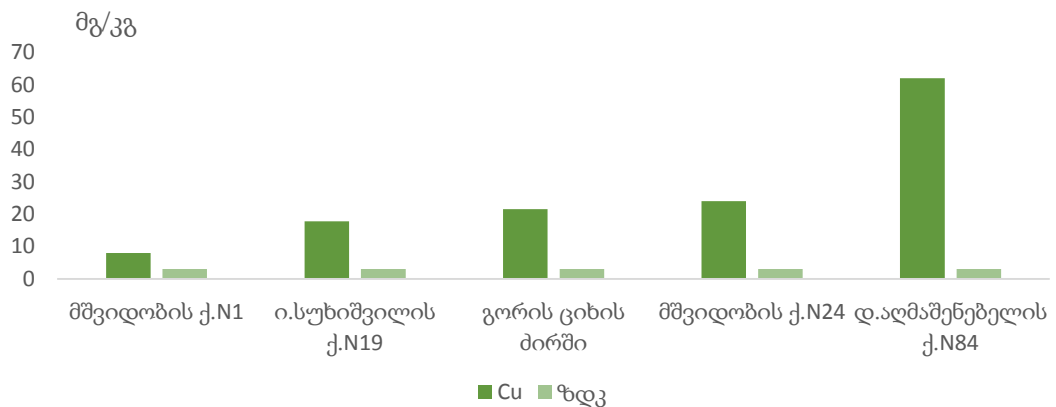
ნიადაგის დაზინძურების მონიტორინგი გასული ათწლეულების განმავლობაში არ ჩატარებულა. გაზომვები განახლდა 2013 წლიდან. გაზომვები ხორციელდება გარემოს ეროვნული სააგენტოს მიერ მთელი ქვეყნის მასშტაბით. მათ შორის, გორის ტერიტორიაზე, 2016 (გარემოს ეროვნული სააგენტო, 2016) წელს, სხვადასხვა ნივთიერებების შემცველობა ნიადაგში გაიზომა ხუთ წერტილში, მხოლოდ საქალაქო - ურბანულ ნაწილში. გაზომვები ჩატარდა შემდეგ მისამართებზე: მშვიდობის ქუჩა №24, მშვიდობის ქუჩა №1, გორის ციხის

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

მიდამოები, დაღმაშენებლის ქუჩა № 84, ი.სუხიშვილის ქუჩა №19. გაიზომა სპილენძის, თუთიის, ტყვიის მანგანუმისა და რკინის შემცველობა ნიადაგში. ყველა წერტილზე. 5 დან 4 წერტილზე ტყვიის, თუთიისა და სპილენძის შემცველობა ნიადაგში რამდენჯერმე აღემატებოდა ზღვრულად დასაშვებს:

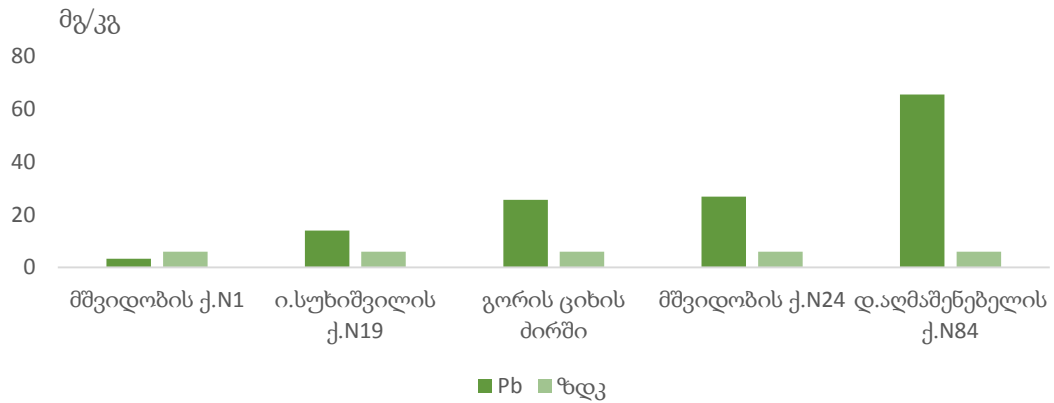

დიაგრამა 40: ქ.გორი, თუთიის შემცველობა ნიადაგში (მგ/კგ)
წყარო: გარემოს ეროვნული სააგენტოს „ნიადაგის წელიწადული“, 2016 წ.

დიაგრამა 41: ქ.გორი, სპილენძის შემცველობა ნიადაგში (მგ/კგ)
წყარო: გარემოს ეროვნული სააგენტოს „ნიადაგის წელიწადული“, 2016 წ.

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

დიაგრამა 42: ქ. გორი, ტყვის შემცველობა ნიადაგში (მგ/კგ)
წყარო: გარემოს ეროვნული სააგენტოს „ნიადაგის წელიწადული“, 2016 წ.

შედეგები, გაზომვათა წერტილების სიმწირის გამო, არ იძლევა საშუალებას მოვახდინოთ მათი მნიშვნელობების განვრცობა ქალაქზე, თუმცა, მეორეს მხრივ, გრაფიკებზე ასახულია, ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციის მრავალჯერადი გადაჭარბება ქალაქის ცალკეულ წერტილებში.

ჰაბიტატები და ბიომრავალფეროვნება

საქართველო კავკასიის ეკორეგიონის ნაწილია და წარმოადგენს ბიოლოგიური მრავალფეროვნების ერთ-ერთ მსოფლიო მნიშვნელობის ცხელ წერტილს. როგორც WWF-ის ბიომრავალფეროვნებისათვის მსოფლიო მნიშვნელობის მატარებელი სივრცე, ქვეყანა ასევე შედის Conservation international-ის მსოფლიო მნიშვნელობის 34 „ცხელ წერტილს“ შორის.

შიდა ქართლის რეგიონის მტკვრისპირეთი ადამიანის მიერ უძველესი დროიდან ძლიერ სახეცვლილ მხარეს წარმოადგენს. შესაბამისად, აქ წარმოდგენილი ველური ბუნების ელემენტები ან ძლიერ სახეცვლილია, ან ფრაგმენტირებული და საფრთხის წინაშე. ქალაქ გორი ამ მხრივ გამოწვევის არ წარმოადგენს, აქ ძლიერ სახეცვლილია როგორც ბარისა და მთის, ასევე, მდინარისპირა ბუნებრივი სივრცეებიც.

ეკოსისტემებისა და ბიომრავალფეროვნების დაცვის საკანონმდებლო ჩარჩო

ბუნებრივი ეკოსისტემებისა და ბიომრავალფეროვნების დაცვითი ღონისძიებების განმახორციელებელი წამყვანი სტრუქტურაა გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო. აგრობიომრავალფეროვნების დაცვაზე პასუხისმგებელია სოფლის მეურნეობის სამინისტრო. ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის კომპეტენცია ამ დარგში მხოლოდ დამხმარე-ხელშეწყობი ღონისძიებებით შემოიფარგლება.

ბუნებრივი გარემოს, ლანდშაფტებისა და ბუნებრივი ეკოსისტემების დაცვის აუცილებლობა განისაზღვრება საქართველოს კანონით „გარემოს დაცვის შესახებ“: „ბუნებრივი ეკოსისტემები, ლანდშაფტები და ტერიტორიები დაცული უნდა იყოს დაბინძურების, დარღვევის, დაზიანების, დეგრადაციის, გამოფიტვისა და დაშლისაგან“ ბიოლოგიური მრავალფეროვნების დაცვის ცალკეულ ასპექტებს მოიცავს სხვა კანონებიც (კანონი წყლის შესახებ, კანონი ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ და ა.შ).

საქართველო მიერთებულია არაერთ გარემოსდაცვით საერთაშორისო შეთანხმებას და შესაბამისად, ნაკისრი აქვს კონვენციებით გათვალისწინებული ვალდებულებები:

- კონვენციას „ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ“ - იცავს მთლიანობაში ფლორასა და ფაუნას. კონვენციის სამი ძირითადი ამოცანაა: ბიოლოგიური მრავალფეროვნების კონსერვაცია, ბიოლოგიური მრავალფეროვნების კომპონენტების მდგრადი გამოყენება, გენეტიკური რესურსების გამოყენების შედეგად მიღებული სარგებლის სამართლიანი და თანაბარი განაწილება;
- „რამსარის“ კონვენციას, რომელიც იცავს წყალჭარბ ჰაბიტატებს (ჭაობებს, ტბებს ჭალის ეკოსისტემებსა და ა.შ), როგორც ველური სახეობების საარსებო გარემოს, დეგრადაციისაგან;
- კონვენციას „ველური ცხოველების მიგრირებადი სახეობების დაცვის შესახებ“ - იცავს ბიოლოგიური მრავალფეროვნების კორიდორებს, ფრინველთა სამიგრაციო დერეფნებსა და სხვ.

ძირითადი მიმდინარე, ეროვნული გარემოსდაცვითი პრიორიტეტები, ასახულია გარემოსდაცვით სტრატეგიულ დოკუმენტებში:

- „საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა მესამე ეროვნული პროგრამა“ (2017-2021) (სამუშაო ვერსია)
- 2014-2020 წწ „საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა“.

საქართველოს კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ“ გამოყოფს შემდეგი ტიპის დაცულ ეკოსისტემებს:

- ჭაობები;
- წყალსატევები და მდინარის სათავეები;
- ტყეები (მწვანე ზონის ტყეები, ჭალის ტყეები);
- სანიტარული დაცვის ზონები და ტერიტორიები (განხილული იქნება ქვემოთ, „დაცვითი ზონებისა და რეჟიმების ნაწილში“).

2014-2020 წწ, საქართველოს ბიოლოგიური მრავალფეროვნების სტრატეგიითა და მოქმედებათა გეგმით, დამატებით, გამოიყოფა შემდეგი დაცული სივრცეები:

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

- ნახევრად ბუნებრივი სათიბ-სამოვრები;
- აგრო-კულტურული სავარგულები.

ტყეების დაცვისა და მართვის საკითხებს განსაზღვრავს შემდეგი საკანონმდებლო-ნორმატიული დოკუმენტები:

- საქართველოს კანონი „საქართველოს ტყის კოდექსი“;
- საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 20 აგვისტოს, დადგენილება # 242 „ტყითსარგებლობის წესის დამტკიცების შესახებ“.

ძირითადი კონცეპტუალური მიდგომები სატყეო დარგის განვითარების შესახებ წარმოდგენილია „საქართველოს ეროვნულ სატყეო კონცეფციაში“. 2014-2020 წწ საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა განსაზღვრავს კონკრეტულ მიზნებსა და ამოცანებს სატყეო დარგის განვითარებისათვის.

საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობა ევროკანონმდებლობის სტანდარტებთან შედარებით საკმაოდ რბილია. ევროკავშირთან ასოცირების პროცესში მიმდინარეობს ევროდირექტივებით გათვალისწინებული მოთხოვნების საქართველოს კანონმდებლობაში ასახვა. საქართველოს ნაკისრი აქვს კონკრეტული ვალდებულებები ეკოსისტემების დაცვის კუთხით, შემდეგი ევროდირექტივების შესაბამისად:

- ევროპარლამენტის დირექტივა 2009/147/EC „ველურ ფრინველთა დაცვის შესახებ“;
- 1992 წლის 21 მაისის დირექტივა 92/44/EC „ფლორისა და ფაუნის ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ“.

ქალაქის ურბანული მწვანე სარეკრეაციო სივრცეების დაგეგმარება და მართვა ხორციელდება ადგილობრივი მუნიციპალური სტრუქტურების მიერ.

ჰაბიტატების ბიომრავალფეროვნება

ქვემოთ წარმოდგენილია მონაცემები იმ ბუნებრივი თუ ადამიანის ზემოქმედებით ჩამოყალიბებული ჰაბიტატების შესახებ, რომელთა ფრაგმენტებიც გვხვდება და გვხვდებოდა შიდა ქართლის რეგიონში. მიმოხილვა ეყრდნობა ჰაბიტატების კლასიფიკაციას, ნარკვევის „საქართველოს ჰაბიტატები“ მიხედვით (ახალკაცი & თარხნიშვილი, 2012).

ილუსტრაცია 17. ფოთლოვანი ტყეები გორიჯვრის მიდამოებში
ფოტოს ავტორი: ხატია ბასილაშვილი

მუხნარ-რცხილნარი ტყეები - შიდა ქართლის გეობოტანიკური რაიონისთვის, რომლის ცენტრალურ არეალშიც გორი მდებარეობს (ქვაჩაკიძე რ, 2010), დომინანტ ფორმაციებს წარმოადგენდნენ მუხნარები, (*Quercus iberica*) რცხილნარები (*Carpinus caucasica*), მუხნარ-რცხილნარები, წიფლნარები, რცხილნარ-წიფლნარი ტყეები. ამჟამადაც, გორიჯვრის სამხრეთით, მთის ტყეები სწორედ მუხნარ-რცხილნარი ტყეების ჰაბიტატებს ქმნიან.

ილუსტრაცია 18. მტკვრის ჭალა
ფოტოს ავტორი: ხატია ბასილაშვილი

ამ ტიპის ტყეებისთვის დამახასიათებელი ცხოველთა სახეობებია: კოდალები (*Dendrocopus major*, *D. minor*, *D. medius*, *D. syriacus*, *Dryocopus martius*, *Picus viridis*), ბუები (*Otus scops*, *Aegolius funereus*, *Strix aluco*, *Bubo bubo*), უფეხურა (*Caprimulgus europaeus*), გუგული (*Cuculus canoris*), ნარჩიტა (*Regulus ingicapillus*), შამშვები (*Turdus spp.*), ასპუჭაკები (*Sylvia spp.*), წივწივები (*Parus spp.*, *Aegithalos caudatus*), ხეცოციები და მგლინავეები (*Sitta spp.*, *Certhia europaea*), სტვენია (*Pyrrhula pyrrhula*), ჭინჭრაქა (*Troglodytes troglodytes*), დიპერი (*Cinclus cinclus*). ტიპური ამფიბიებია მცირეაზიური ბაყაყი (*Rana macrocnemis*), ჩვეულებრივი ვასაკა (*Hyla arborea*); ტრიტონები (*Ommatotriton ophryticus*, *Triturus karelinii*, *Lissotriton vulgaris*). ქვეწარმავლები - ბოხმეჭა (*Anguis fragilis*), ართვინის ხვლიკი (*Darevskia derjugini*), მდელის ხვლიკი (*Darevskia praticola*); ცხვირქოსანი გველგესლა (*Vipera transcaucasiana*); ჩვეულებრივი ანკარა (*Natrix natrix*). ტყის ზონაში მდებარე კლდეებზე ჩვეულებრივი ქვეწარმავლებია ენდემური კლდის ხვლიკები (*Darevskia rudis*, *D. portschinskii*), სპილენძა (*Coronella austriaca*). მცირე ზომის ძუძუმწოვრებია ტყის და ყვითელყელა თაგვი (*Sylvaemus flavicollis*, *S. uralensis*), და რამოდენიმე ენდემური სახეობა: *Chionomys roberti*, *Sorex raddei*, *S. volnuchini*, *Neomys teres*, *Crocidura leucodon*, *Talpa caucasica*, *Sciurus anomalus*. ტიპური მწერებია პეპლები ოჯახებიდან *Satyridae* და *Lycaenidae*, წყაროებთან და ნაკადულებთან - ბზულები გვარიდან *Pterostichus*, ენდემური დიდი ზომის ხმელეთის ლოკოკინა *Helix buchi*, ნიადაგის უხერხემლოების მრავალი სახეობა.

მდინარისპირა ჰაბიტატები (ჭალის ტყეები, რიყის მცენარეულობა და ჭაობები) - მტკვრისა და მისი შენაკადების პირველი ტერასები ეკავათ ჭალის ტყეებს, რომელთა მცირე ფრაგმენტები გორის მიდამოებში ამჟამადაცაა შემორჩენილი. აქ ცალკეული კორომებისა და ჭალის ტყის ნაშთების სახით გვხვდება ოფი (*Populus nigra*), ხვალო (*Populus canescens*), ჭალის მუხა (*Quercus pedunculiflora*), ტირიფი (*Salix excelsa*) მურყანი (*Alnus barbata*) და სხვა.

მდინარის სანაპირო ტყის ჰაბიტატებში გავრცელებული ცხოველები: საზოგადოებრივი მემინდვრია (*Microtus socialis*). მობუდარი ფრინველებია შავი ყარყატი (*Ciconia nigra*), თეთრკუდა ფსოვი (*Haliaeetus albicilla*), ზოგან – ბექობის არწივი (*Aquila heliaca*), ხობობი (*Fasianus colchicus*), დურაჯი (*Francolinus francolinus*). ამფიბიები - მწვანე გომბეშო (*Bufo viridis*), ტბორის ბაყაყი (*Rana ridibunda*), მცირეაზიური ვასაკა (*Hyla savignyi*); ქვეწარმავლები - ჩვეულებრივი და წყლის ანკარები (*Natrix natrix*, *N. tessellata*), წითელმუცელა მცურავი (*Coluber schmidtii*), წენგოსფერი მცურავი (*Coluber najadum*), გველხოკერა (*Pseudopus apodus*), საშუალო ხვლიკი (*Lacera media*), ხმელთაშუაზღვის კუ (*Testudo graeca*), იშვიათად – გიურზა (*Macrovipera lebetina*). ჭალებისთვის დამახასიათებელია ჭაობის მცენარეულობის გავრცელება. მტკვრის და ლიახვის კალაპოტში ჩამოყალიბებულ ტბორებსა და ჭაობებში დღესაც გვხვდება ლელი (*Phragmites australis*), ლაქაში (*Typha latifolia*) და სხვა, ჭაობის მცენარეთა სახეობები. მტკვრის რიყეზე, რომელიც წყლის დონის ცვლილებასთან ერთად

ხშირად წაილეკება ხოლმე, ყალიბდება რიყის მცენარეულობა. აქ მცენარეული საფარი კარგად ვითარდება სეზონურად, ზაფხულის მეორე ნახევარში, მდინარის წყალმცირობის პერიოდში. ძირითად სახეობებს მარცვლოვნები და ისლები წარმოადგენენ. საქართველოში, რიყისა და ლამნარის დამახასიათებელი სახეობებია: თევზები - *Salmo trutta*; ამფიბიები და ქვეწარმავლები – *Bufo viridis*, *Rana macrocnemis*, *Natrix natrix*; *ZuZumwovrebi* – *Arvicola terrestris*, *Microtus (Terricola) spp*; *frinvelebi* – *Motacilla alba*, *M. flava*, *M. cinerea*.

ილუსტრაცია 19 ინერტული მასალის მოპოვება ჭალის ტყის ფრაგმენტებს შორის
ფოტოს ავტორი: ხატია ბასილაშვილი

გორის მიდამოებში მდინარეთა ჭალების აღდგენისა და დეგრადაციის პროცესები ერთმანეთის პარალელურად მიმდინარეობს, თუკი ცალკეულ უბნებზე ახალგაზრდა ჭალის კორომებია წარმოდგენილი (ვერხვნარები, ტირიფები და ა.შ), ზოგან ინერტული მასალები უშუალოდ ჭალის ტყეების ფრაგმენტაციის ხარჯზე მოიპოვება.

მთის ქსეროფილური (სიმშრალი მოყვარული) ბუჩქნარები - ანთროპოგენული ზემოქმედების შედეგად, თანდათანობით განადგურდა როგორც ბარისა და საშუალო მთის ტყეები, ასევე, მტკვრისა და მისი შენაკადების ჭალის ტყეებიც. ნატყევარებზე ჩამოყალიბდა სიმშრალის მოყვარული მეჩხერი ბუჩქნარები და სტეპის ტიპის ბალახეული ცენოზები, ხოლო ნაწილი სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებმა დაიკავა. ამჟამად გორის მიდამოებში (კვერნაკის სერზე, გორიჯვარზე) გავრცელებული ჰემიქსეროფილური და ქსეროფილური ბუჩქნარების ფრაგმენტები, სწორედ აქ წარსულში არსებულ ტყის ნაალაგევებზეა წარმოდგენილი. ქართლის გეო-ბოტანიკური რაიონის ბუჩქნარებში დომინირებენ ძეძვიანები, გრაკლიანები, ჯაგრცხილნარები, ნაირბუჩქნარები და ა.შ.

ილუსტრაცია 20. ქსეროფიტული ბუჩქნარები და მდელოები ქვერნაკის ხედით
ფოტოს ავტორი ხატია ზასილაშვილი

ქსეროფიტული ბუჩქნარებისთვის დამახასიათებელი ცხოველთა სახეობებია: ტყის ძილგუდა (*Dryomys nitedula*), სტეპის თაგვი (*Apodemys fulvipectus*). ჩვეულებრივი ქვეწარმავლებია ხმელთაშუაზღვეთის კუ (*Testudo graeca*), წითელმუცელა მცურავი (*Coluber schmidtii*), საშუალო ხვლიკი (*Lacerta media*) წინამთაში, მარდი ხვლიკი (*Lacerta agilis*) მაღალმთაში. პეპლების მაღალი მრავალფეროვნება, მათ შორის ზერინთიები (*Zerynthia*), ცისფრულები (*Polyommates*, *Agrodiaetus*, *Everes*, *Satyrum*), ნიმფალიდები, სატირიდები. მებვიანი ბუჩქნარისთვის დამახასიათებელი ცხოველთა სახეობებია: ტყის ძილგუდა (*Driomys nitedula*), სტეპის თაგვი (*Apodemys fulvipectus*). ჩვეულებრივი ქვეწარმავლებია ხმელთაშუაზღვეთის კუ (*Testudo graeca*), წითელმუცელა მცურავი (*Coluber schmidtii*). ჩვეულებრივი ფრინველებია შავთავა გრატა (*Emberiza melanocephala*), უფეხურა (*Caprimulgus europaeus*), წყრომი (*Otus scops*).

სტეპები, სემი-არიდული მდელოები - წარმოდგენილი არიან ბუჩქნარების ფორმაციებს შორის, გვხვდება სხვადასხვა ტიპის დაჯგუფებები: უროიან-წივანიანი (*Festuca valesiaca+Botriochla ischaemum*) და წივანიანი (*Festula valesiaca*) სტეპები.

მცირე ფრაგმენტებადაა წარმოდგენილი ვაციწვერიანი (*stipa lessigiana*, *St.tirsa*) სტეპებიც. ამჟამად აღნიშნული სივრცეები საძოვრებად გამოიყენება. დამლაშებულ ნიდაგებზე ფრაგმენტებად წარმოდგენილია ნახევრად უდაბნოს მცენარეულობაც (ავშვნიანები, ავშვნიან-ყარღანიანები). სტეპის ჰაბიტატებზე

გავრცელებული ცხოველთა სახეობებია: ზაზუნები (*Mesocricetus brandti*, *Cricetulus migratorius*), მემინდვრიები (*Microtus arvalis*), სტეპის თაგვი (*Apodemus fulvipectus*). მოზუდარი ფრინველებია ტოროლები (*Galerida cristata*, *Eremophilla alpestris*, *Miliaria calandra*), კვირიონი (*Merops apiaster*), ოფოვი (*Upupa epops*), ტარბი (*Sturnus roseus*), და ასზე მეტი სხვა მოზუდარი ფრინველები. ტიპიური ქვეწარმავლებია ხმელთაშუაზღვის კუ (*Testudo graeca*), რამოდენიმე სახეობის მცურავი (*Coluber schmidtii*, *Elaphe sauromates*), ხელიკები (*Lacerta strigata*, *L. media*).

სასოფლო-სამეურნეო დასახლებებისა და სავარგულების მცენარეულობა (ურბანული და რუდერალური ჰაბიტატები) - წარმოადგენს კულტურული მცენარეების, მათი ველური ნათესავების, ტრადიციულ (ხალხურ) და მეცნიერულ მედიცინაში გამოყენებულ სამკურნალო მცენარეთა და სხვა, ადამიანის მიერ ძლიერ სახეცვლილ გარემოსთან კარგად ადაპტირებულ სახეობათა ნარეცს. აღნიშნულ ჰაბიტატებში შედის ის მცენარეების რომლებიც პირველები ახდენენ ურბანული საქმიანობის შედეგად დეგრადირებული ნიადაგების (მიწაყრილები, სამშენებლო ნარჩენებისა და ნიადაგის ნარეცები და ა.შ. ათვისებას. გავრცელებული ცხოველთა სახეობებია: ჩვეულებრივი მემინდვრია (*Microtus arvalis*), სტეპის თაგვი (*Apodemus fulvipectus*), ხელიკები (*Lacerta media*, *L. agilis*), ბაყაყები (*Rana ridibunda*, *R. macrinensis*), მწვანე გომბეშო (*Bufo viridis*), ჭკა (*Corvus monedula*), ყვავი (*Corvus corone cornix*), შოშია (*Sturnus vulgaris*).

სასოფლო-სამეურნეო სავარგულები

სასოფლო-სამეურნეო სავარგულები წარმოდგენილია ძირითადად, ქალაქის აღმოსავლეთ მიმართულებით, ასევე, ჩრდილოეთით, ლიხვისა და მეჯუდას ხეობებში. აქ გავრცელებულია როგორც მრავალწლიანი კულტურები (ხილი, ვაზი) ასევე, ერთწლიანი ჯიშებიც. ზემოთ აღწერილი სტეპური და სემი/არიდული სივრცეები აქტიურად გამოიყენება სათიბ-სამოვრებად.

საქალაქო მწვანე ზონები

ურბანული მწვანე სივრცეების ხელმისაწვდომობა მნიშვნელოვნად განაპირობებს ქალაქის ცხოვრების ხარისხს, ადვილად ხელმისაწვდომი კეთილმოწყობილი და დაცული მწვანე სივრცეების არსებობა დადებითად აისახება მოსახლეობის ფიზიკურ და ფსიქიკურ სიჯანსაღეზე. ამასთან, ურბანული მწვანე სივრცეები წარმოადგენენ ე.წ. მწვანე კუნძულებს ბიომრავალფეროვნებისთვის, სადაც ადამიანის მიერ ძლიერად სახეშეცვლილ გარემოში, ფლორისა და ფაუნის არაერთი ველური სახეობა აფარებს თავს.

გორის ტერიტორიაზე, მწვანე სარეკრეაციო სივრცეების საერთო ფართობი, თუკი მხედველობაში მივიღებთ 1000 კვადრატულ მეტრზე დიდი ფართობის მქონე სივრცეებს, დაახლოებით 190 000 კვ.მ-ს (19 ჰა) შეადგენს. ამ ფართობზე მცირე

სკვერების ოდენობა დიდი არ არის და საერთო ფართობზე რაიმე მნიშვნელოვან გავლენას ვერ ახდენს. შესაბამისად, ქალაქის მოსახლეობასთან (2014 წლის აღწერის მონაცემებით) შეფარდება, გორში ერთ მოსახლეზე დაახლოებით 4 კვ.მ მწვანე სარეკრეაციო სივრცეს გვაძლევს.

ილუსტრაცია 21. ახალი ბაღი
ფოტოს ავტორი: ხატია ბასილაშვილი

აღსანიშნავია, რომ ქალაქ გორის ისტორიული გეგმარება (1940-იანი, 60-იანი და 80-იანი წლების გენერალური სქემები) ორიენტირებული იყო მწვანე სარეკრეაციო ქსელის მოწყობაზე მდინარე ლიახვისა (მდინარის ორივე ნაპირი სრულად მოიაზრებოდა საპარკო სივრცედ) მეჯუდას და მტკვრის გასწვრივ.

გორის მწვანე სარეკრეაციო სისტემის საფუძველს ქალაქის ცენტრალურ ნაწილში განთავსებული ობიექტები წარმოადგენენ. სწორედ ქალაქის ცენტრალურ ნაწილში მდებარეობს როგორც ქალაქის ყველაზე დიდი ფართობის მქონე, საქალაქო მნიშვნელობის პარკი „ახალიბაღი“, რომელიც ისტორიული მსხვილი საპარკო გეგმარებიდან შემორჩა ქალაქს. ასევე ქალაქის ცენტრშია განთავსებული სტალინის ბაღი და რამდენიმე სხვა, შედარებით მცირე მწვანე სარეკრეაციო სივრცე.

ილუსტრაცია 22 სამეზობლო მნიშვნელობის სკვერი ი.აბრამიშვილის ქუჩის მიმდებარედ
ფოტოს ავტორი: ხატია ბასილაშვილი

გორის ციხე-სიმაგრე, როგორც მწვანე, ღია სივრცე ასევე იანგარიშება ურბანულ ტერიტორიაზე არსებული მწვანე სარეკრეაციო სივრცეების ჩამონათვალში. ურბანული მწვანე სარეკრეაციო სივრცეები, ძირითადად ქალაქის ცენტრალური დასახლების პირველსა და მეორე უბნებშია წარმოდგენილი. უფრო კონკრეტულად, 1000 კვადრატულ მეტრზე დიდი ფართობის სარეკრეაციო სივრცეების საერთო ფართობის 95% სწორედ აღნიშნულ უბნებზე მოდის. საუბნო-სამეზობლო მნიშვნელობის პარკები (0.2-2 ჰა მდე) ქალაქში რამდენიმეა და ძირითადად, ქალაქის ცენტრალურ ნაწილშია წარმოდგენილი.

სამეზობლო - საუბნო მნიშვნელობის მწვანე სივრცეები სიმცირე სახეზეა როგორც მრავალსართულიანი განაშენიანების ტიპის დასახლებებში (მაგ.კომბინატი) სადაც პრობლემის გადაჭრისთვის მეტი თავისუფალი სივრცეა, არამედ, ინდივიდუალური საცხოვრებელი განაშენიანებით ჩამოყალიბებულ უბნებში, სადაც საჯარო თავშეყრის - სარეკრეაციო სივრცეებით უზრუნველყოფა, მიწების საკუთრებათა განაწილების სპეციფიკის გამო შედარებით რთულია.

ქვემოთ მოცემულია ქალაქ გორში არსებული ყველა ის მწვანე სარეკრეაციო სივრცე (პარკები, სკვერები, ბალები, გზისპირა გამწვანება) რომელთა ერთეულის ფართობიც აღემატება 1000 კვ.მ-ს.

დასახელება	უბანი	მიახლ ფართობი	ტიპი
გორის სახელმწიფო თეატრის სკვერი	ცენტრ. დას. I	8000	სკვერი
გოგებაშვილის სკვერი	ცენტრ. დას. I	1800	სკვერი
სტალინის ბაღი	ცენტრ. დას. II	19000	სკვერი
მწვანე ფერდობი სუხიშვილის ქუჩაზე	კვერნაკის დას.	6500	გზისპირა გამწვანება
გორის ციხე	ცენტრ. დას. II	7500	ციხესიმაგრე ე
გოგებაშვილის ბაღი	ცენტრ. დას. II	5000	ბაღი
ახალბაღი	ცენტრ. დას. I	140000	პარკი
ნიკოლოზ ბარათაშვილი ს სკვერი	ცენტრ. დას. I	1500	სკვერი
შიდა სამეზობლო სკვერი	ჭალა- წყაროუბნის დას.	2500	სკვერი

ცხრილი 13: გორის მწვანე ღია სივრცეების ძირითადი ობიექტები
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო

მწვანე სარეკრეაციო სისტემის ანალიზისას, მნიშვნელოვანია განვიხილოთ „მწვანე დერეფნების“ საკითხი. მწვანე დერეფანი წარმოადგენს გამწვანებულ ხაზოვან სივრცეს რომელიც უზრუნველყოფს ქალაქში კომფორტულ გადაადგილებას, აკავშირებს ქალაქის სარეკრეაციო სისტემას ადამიანების ყოველდღიური აქტივობების სივრცეებთან და ამასთან, ცალკეულ შემთხვევებში წარმოადგენს „დერეფნებს ბიომრავალფეროვნებისთვის“. მწვანე დერეფნების კონტექსტში, აღსანიშნავია გორის ზოგიერთი ქუჩა, რომლებიც ცალკეულ მონაკვეთებზე უზრუნველყოფილნი არიან ხაზოვანი ურბანული გამწვანებით. ასეთებია:

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

- ილია ჭავჭავაძის გამზირი, განსაკუთრებით, აღმაშენებლის გამზირის კვეთიდან გელდიაშვილის ქუჩის კვეთამდე;
- დავით აღმაშენებლის გამზირი - გზისპირა - გზაგამყოფი მწვანე თარგებით;
- დავით გურამიშვილის ქუჩა, ცენტრალური სტადიონისა და ახალიზადის მიმდებარედ;
- მშვიდობის გამზირი, ვახტანგ გორგასლის ქუჩასთან კვეთიდან ჭონქაძის ქუჩის კვეთამდე.

6. გეგმარებითი სტრუქტურა და სივრცის ორგანიზება

შესავალი

ქალაქის სივრცითი ორგანიზაციისა და გეგმარებითი სტრუქტურის აღწერა და ფიქსაცია მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შემუშავების საფუძველია. სწორედ ამ მიზანს ემსახურება წინამდებარე თავი. მისი ამოცანებია:

- მოკლედ მიმოიხილოს წინამორბედი ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტები და დაადგინოს მათი ურთიერთკავშირი;
- გამოავლინოს ქალაქის მაფორმირებელი მთავარი სტრუქტურული ელემენტები და აღწეროს მათი ძირითადი მახასიათებლები;
- თავი მოუყაროს ინფორმაციას ქალაქში ტერიტორიების გამოყენების (განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილებულია სამოსახლო ტერიტორიებზე) და არსებული ობიექტების შესახებ;

ამ თავში წარმოდგენილი მასალები ძირითადად ეყრდნობა მუნიციპალიტეტის მიერ მოწოდებულ სივრცით მონაცემებსა და სხვადასხვა პასუხისმგებელი ორგანოებიდან გამოთხოვილი ინფორმაციას.

ქ. გორის წინამორბედი ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტები

ქ. გორი ისტორიული ქალაქია, რომელიც გორის ციხის ირგვლივ საუკუნეების მანძილზე ვითარდებოდა. ამ ძველი ნაწილის სტრუქტურა ნაწილობრივ შენარჩუნებულია (იხ. ქ. გორის ისტორიული განვითარების რეტროსპექტივა). თუმცა, ქალაქის დღევანდელი ტერიტორიული წყობა, ძირითადად, საბჭოთა დროს ჩამოყალიბდა. ისევე როგორც საბჭოეთის სხვა დასახლებები, ქ. გორი ბოლო 80 წლის განმავლობაში წინასწარ შემუშავებული ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტების მიხედვით ვითარდებოდა (ინტერვიუ, ბიძინა სუმბაძე, ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმების ავტორი, 8.11.2017).

ქ. გორის პირველი გენერალური გეგმა 1936-39 წლებში დამუშავდა (სს „საქქალაქმშენპროექტი“, 2003). მან განსაზღვრა ქალაქის სივრცის ორგანიზაციის

კონცეფცია. აღნიშნული გეგმის განხორციელებას ხელი მეორე მსოფლიო ომმა შეუშალა. მომდევნო წლებში კი საბჭოთა კავშირის ომისშემდგომი ეკონომიკური პოლიტიკა უკვე განსხვავებულ მიდგომებს მოითხოვდა და ამდენად, ქალაქის გენერალური გეგმა 1949 წელს განახლდა. 1971 წელს შემუშავდა ქ. გორის მესამე გენერალური გეგმა, რომელიც აქტუალური იყო საბჭოთა კავშირის დაშლამდე. აღსანიშნავია, რომ ქ. გორი იყო ერთ-ერთი პირველი ქალაქი, რომელმაც დამოუკიდებელ საქართველოში დაიწყო ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტაციის შემუშავება. თუმცა, რიგი მიზეზების გამო, 2004 წელს შემუშავებული, თანამედროვე გეგმარებით პრინციპებზე დაფუძნებული მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა არ დამტკიცებულა.

ზემოთ დასახელებული ოთხივე დოკუმენტი განსხვავებული სოციო-ეკონომიკური მიზნებისათვის მუშავდებოდა. რა თქმა უნდა, საბჭოთა გეგმები სოციალისტური ქალაქის იდეებს ეფუძნებოდა, თუმცა, საბჭოთა პერიოდებიც ერთმანეთისაგან განსხვავებული იყო და შესაბამის ეკონომიკურ გეგმებს ექვემდებარებოდა. ასევე უდავოა, რომ 2004 წელს დამუშავებული დოკუმენტი იზიარებს სრულიად ახალ რეალობას - კერძო საკუთრების, მიწის ბაზრის და ქალაქში გაჩენილი სტიკჰოლდერების ინტერესებს. ამასთან, ყველა გეგმა აკონკრეტებდა და ავსებდა წინამორბედ დოკუმენტს, რის გამოც ქალაქის სტრუქტურა თანმიმდევრულად ვითარდებოდა. გამონაკლის შემთხვევას წარმოადგენს 2008 წლის ომის შემდეგ, ფაქტობრივად საგანგებო ვითარებაში, სათანადო ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტაციის გარეშე აშენებული იმულებით გადაადგილებულ პირთა დასახლება, რომელიც ქვემოთ დაწვრილებითაა განხილული.

ზოგადად, ქალაქის განვითარება ქალაქის ცენტრიდან კლასტერულად, თუმცა ყველა მიმართულებით მიმდინარეობდა. დღევანდელი მდგომარეობით, ქალაქი უკვე ემიჯნება დასავლეთით მდებარე სოფელ ტინისხიდს, ამ უკანასკნელის ექსტენსიური ტერიტორიული ზრდის გამო. სამხრეთით ქალაქის განვითარებას ზღუდავს მდ. მტკვრის ჭალები, მთის ფერდობი და სოფელი ხიდისთავი; აღმოსავლეთის მიმართულებით - სასოფლო-სამეურნეო მიწები და სპეციალური დანიშნულების ტერიტორიები. ჩრდილოეთით კი - თბილისი-სენაკი-ლესელიძის მაგისტრალი.

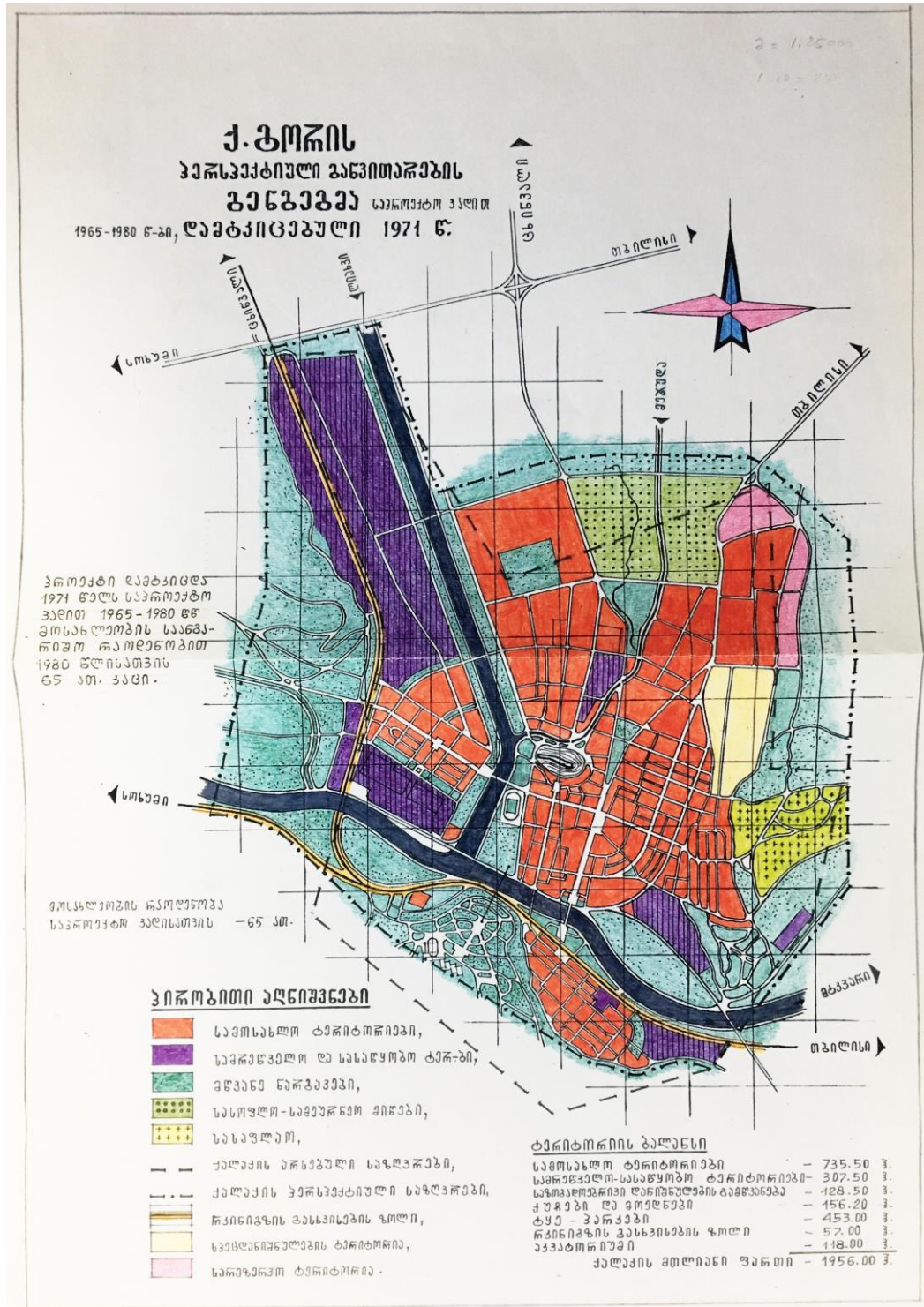
ამას ხაზს უსვამს ის გარემოებაც, რომ ქალაქმა ვერ მოახერხა საბჭოთა პერიოდში შემუშავებული, წინამორბედი გენერალური გეგმებით განსაზღვრული ტერიტორიების რესურსის ათვისება. ეს, პირველ რიგში, საპროგნოზო გაანგარიშებების გამო მოხდა: *“საპროექტო ვადისათვის გათვალისწინებული მოსახლეობის რაოდენობა სრულად ვერ აღწევდა გაანგარიშებულს, იგი მასზე ოდნავ ნაკლები იყო. მაგალითად, 1980 წლისათვის, მოსახლეობის რაოდენობა პროექტით უნდა ყოფილიყო 65 ათასი კაცი, სინამდვილეში კი მიაღწია 61,0 ათას კაცს. ეს გენგეგმისათვის ითვლება კარგ მაჩვენებლად.”* (საქართველოს

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო და დზ საკონსულტაციო ცენტრი „გეოგრაფიკი“, 2004, გვ. 11).

ილუსტრაცია 23: ქ. გორის გენერალური გეგმის პროექტი
წყარო: შპს „საქალაქპროექტის“ არქივი

ილუსტრაცია 24: ქ. გორის გენერალური გეგმის პროექტი (1971 წ.)
წყარო: არქიტექტორ ზიბინა სუმბაძის პირადი არქივი

სტრუქტურული ელემენტების მიმოხილვა

ქ. გორის გეგმარებითი სტრუქტურაში გამოიყოფა რამდენიმე ელემენტი, რომელიც ქვემოთაა მოყვანილი. ასევე განხილულია მათი ასახვადობა წინამორბედ ქალაქთმშენებლობით დოკუმენტაციაში და, სადაც შესაძლებელია, მათი განვითარებითი ტენდენციების მიმოხილვა და ისტორიული კონტექსტიც. ამ ელემენტების იდენტიფიცირებისას გამოყენებულია ჰიბრიდული მეთოდოლოგია: წინამორბედი გენერალური გეგმების კონტენტ-ანალიზი, არასტრუქტურირებული ინტერვიუ ქ. გორის გენერალური გეგმის ავტორთან, ჩართული დაკვირვება და რუკების შედგენა.

გორის ციხე და ისტორიული ქსოვილი

გორის ციხე ქალაქის უმნიშვნელოვანესი სივრცით-არქიტექტურული დომინანტია. ის ქალაქის ცენტრში, მდინარეების ლიახვისა და მეჯულის შესართავთან, შემადლებულ ადგილას მდებარეობს. ციხე მთელი ქალაქისათვის ვიზუალურ ფოკუსს წარმოადგენს. სწორედ ის იყო ქალაქის მაფორმირებელი ფაქტორი საუკუნეების მანძილზე. პირველი მოსახლეობა ციხის ფერდობებზე დასახლდა, რასაც მოწმობს დღემდე შენარჩუნებული ქსოვილიც. შუასაუკუნოვანი ქალაქი ვიწრო, მიხვეულ-მოხვეული ქუჩებით, პატარა ზომის საცხოვრებელი კვარტლებითა და დაბალი განაშენიანებით ხასიათდებოდა.

ილუსტრაცია 25: გორის ციხე და მისი მიმდებარე განაშენიანება
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო

“სივრცის ორგანიზაციაში გორის ციხის დომინანტად დარჩენის მიზნით, მაქსიმალური სართულიანობა დადგენილი იყო 3 სართული, რომელიც შემდგომი პერიოდისათვის გაიზარდა 4-5 სართულამდე. <...> ხედი გორის ციხეზე ყველა მიმართულებიდან მაქსიმალურად იყოს გახსნილი, რათა

აღქმული იქნეს ისტორიულად ჩამოყალიბებული ქალაქის კოლორიტი და მასშტაბი” (საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო და დუ საკონსულტაციო ცენტრი „გეოგრაფიკი“, 2004, გვ. 14).

ილუსტრაცია 26: გორის ციხის მიმდებარე ისტორიული განაშენიანების ფრაგმენტი
წყარო: წყარო: Google Earth, 2017

იოსებ სტალინის გამზირის სივრცით-არქიტექტურული კომპლექსი

შეიძლება ითქვას, რომ პირველი გენერალური გეგმები ქ. გორს საბჭოთა ბელადის - იოსებ სტალინის კულტის მხარდაჭერას ემსახურებოდა. ეს ის პერიოდი იყო, როდესაც გაშენდა სტალინის გამზირი და მისი განმსაზღვრელი არქიტექტურული ანსამბლი. გამზირი რკინიგზის სადგურს - რომელიც იმ პერიოდში ქალაქში მთავარ შესასვლელს წარმოადგენდა - აკავშირებს სტალინის სახელმწიფო მუზეუმის კომპლექსთან. ეს სამხრეთ-ჩრდილოეთის ღერძი მოიცავს შემდეგ არქიტექტურულ აქცენტებს:

ილუსტრაცია 27: ი. სტალინის მუზეუმის ეზო
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო

- ხიდწინა მოედანი ი. სტალინის გამზირის დასაწყისში;
- ქალაქის ადმინისტრაციული ცენტრი - სტალინის მოედანი და მასზე მდებარე ადმინისტრაციული შენობა, სადაც განთავსებულია სამხარეო და მუნიციპალური გამგეობები;
- სამკუთხა ფორმის მქონე სტალინის პარკი;
- სტალინის გამზირის გასწვრივ არსებულ განაშენიანებას მრავალბინიანი საცხოვრებელი სახლები წარმოადგენენ - ე.წ. 'სტალინური პროექტები'. ეს შენობები 1930-1950-იან წლებშია აშენებული ინდივიდუალური არქიტექტურული პროექტების მიხედვით.

ჭავჭავაძის ქუჩა და გორის ცენტრალური "სერვისების ჰაბი"

ჭავჭავაძის ქუჩა, ქალაქის მთავარი განივი მაგისტრალია, რომელიც ქალაქის ცენტრს აკავშირებს დასავლეთით - ლიახვის გაღმა რაიონთან და სოფელ ტინისხიდთან, ხოლო დასავლეთით - კვერნაკის დასახლებასთან. ჭავჭავაძის ქუჩაზე მდებარეობს ქალაქის მნიშვნელოვანი მოცულობითი ობიექტები: გორის გიორგი ერისთავის სახელობის სახელმწიფო პროფესიული თეატრი, გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი, საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს სამხედრო ჰოსპიტალი და სხვადასხვა კომერციული დანიშნულების ობიექტები.

ილუსტრაცია 28: გორის იუსტიციის სახლი და გორის ციხე
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო

ასევე, ჭავჭავაძის ქუჩის დასავლეთ ბოლოში, სადაც ის უერთდება ე.წ. "კომბინატის ხიდს" ლიახვზე და მშვიდობის გამზირს, მდებარეობს ქალაქის ყველაზე ხალხმრავალი და ხშირადგამოყენებადი მომსახურების ობიექტები: იუსტიციის სახლი, თენგიზ ბურჯანაძის სახელობის სტადიონი, ცენტრალური ავტოსადგური, გორის აგრარული ბაზარი. ეს ობიექტები, ერთად ქმნიან ე.წ. "სერვისების ჰაბს", რომელიც ემსახურება არა მხოლოდ ქალაქის მოსახლეობას,

არამედ გორის თემს და შიდა ქართლის მხარესაც. ამ ჰაბს ერთი მხრიდან გორის ციხე ესაზღვრება, ხოლო მეორე მხრიდან - მდ. ლიახვი, რომელსაც იმ ადგილას მდ. მეჯუდა უერთდება. აღსანიშნავია, რომ ეს სწორედ ის ადგილია, სადაც მდ. ლიახვი ხშირად არღვევს ჯებირს (ინტერვიუ, ბიძინა სუმბაძე, ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმების ავტორი, 8.11.2017). დღევანდელი მდგომარეობით, ეს ტერიტორია არ არის კეთილმოწყობილი, ხასიათდება ხმაურის მაღალი დონით და ანტისანიტარიით.

წინამორბედი გენერალური გეგმა (2004) ითვალისწინებდა ამ ტერიტორიის რეორგანიზაციას, რაც მოიაზრებდა:

- ავტოსადგურის და ღია ბაზრის მოწყობას ცხინვალის გზატკეცილზე;
- არსებული ბაზრისა და ავტოსადგურის ტერიტორიაზე საზოგადოებრივი დანიშნულების ობიექტებისა და გასართობი ცენტრის მოწყობა;
- არსებული სკვერის გაფართოებას;
- ფეხთმავალთა ზონის მოწყობას.

აღსანიშნავია, რომ ამ რეორგანიზაციის მთავარ მიზეზად სახელდებოდა სატრანსპორტო გადატვირთულობა, თუმცა, სატრანსპორტო მოდელი შესრულებული არ ყოფილა. ამდენად, უცნობია, რამდენად აუცილებელია ასეთი რადიკალური ცვლილება - ავტოსადგურის და ბაზრის გადატანა - და რა ინვესტიციასთან არის ეს დაკავშირებული.

ცხინვალის გზატკეცილი

ცხინვალის გზატკეცილი აკავშირებს გორის ცენტრს (გორის ციხიდან) თბილისი-სენაკი-ლესელიძის ავტობანთან, ორ დონეზე კვეთს მას და მიემართება ჩრდილოეთით, ქ. ცხინვალის მიმართულებით. ეს გზატკეცილი არის წმინდაწყლის დასახლების მთავარი ღერძი. მნიშვნელოვანი ობიექტებიდან, მასზე მდებარეობს რამდენიმე ქარხანა, სავაჭრო ცენტრები, საგანმანათლებლო დაწესებულებები, ახალი ბაზარი, გორის საფეხბურთო კლუბი “დილა”-ს ბაზა. ამავე ღერძზეა საარტილერიო სასწავლებელი და მდ. ლიახვის ნაპირას მდებარე ეროვნული თავდაცვის აკადემია.

ცხინვალის გზატკეცილის გასწვრივაა გაშენებული იძულებით გადაადგილებულ პირთა დასახლებაც, რომელიც, დღევანდელი მდგომარეობით, არ შედის ქ. გორის ადმინისტრაციულ საზღვარში, თუმცა, უკვე მომზადებულია კანონპროექტი, დასახლების ქალაქის ტერიტორიაში შესაყვანად. ეს ტერიტორია ადრე “ხელუხლებელი ბაღები” იყო, თუმცა, 2008 წლის ომის შედეგად ქალაქს შეფარებული იძულებით გადაადგილებულ პირთა საცხოვრისით დაკმაყოფილებისათვის, სწორედ ეს ტერიტორია შეირჩა.

ილუსტრაცია 29: იძულებით გადაადგილებულ პირთა დასახლება ცხინვალის გზატკეცილის გასწვრივ
წყარო: Google Earth, 2017

აღსანიშნავია, რომ ყველა წინამორბედი გენერალური გეგმა ითვალისწინებდა ცხინვალის გზატკეცილის მკვეთი ტყვიავის ქუჩის გაგრძელებას და ლიახვზე ხიდის გადებით კომბინატის დასახლების გორგასლის ქუჩასთან და შინდისის გზატკეცილთან მიერთებას (საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო და დზ საკონსულტაციო ცენტრი „გეოგრაფიკი“, 2004). ეს კავშირი უზრუნველყოფდა წმინდაწყლის დასახლების სწრაფ კავშირს ლიახვის მარჯვენა სანაპიროზე განთავსებულ საწარმოებთან. ეს მნიშვნელოვან ღონისძიებად ითვლებოდა იმის გამოც, რომ დღეს მდ. ლიახვზე მხოლოდ ერთი ხიდია და მისი დაზიანების შემთხვევაში, ალტერნატივა ქალაქს არ აქვს.

ფარნავაზის-თბილისის-სუხიშვილის ღერძი

ფარნავაზის-თბილისის-სუხიშვილის ღერძი უერთდება თბილისი-სენაკი-ლესელიძის ავტობანს და დედაქალაქის მიმართულებით მთავარ გზას წარმოადგენს. ის კვეთს უბანს, რომელსაც ადგილობრივი მოსახლეობა “ვერხვებს” ემახის (ინტერვიუ ადგილობრივ მცხოვრებლებთან, 4.11.2017). ეს ძირითადად ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლებისაგან შემდგარი უბანია, რეგულარული კვარტალური სისტემით. ის უზრუნველყოფილია პირველადი მომსახურების ობიექტებით და საინჟინრო ინფრასტრუქტურით.

ქალაქგეგმარებითი თვალსაზრისით საყურადღებოა ამ უბნის განაშენიანების ზომა: როგორც წესი, ეს პერიმეტრზე მოშენებული კვარტალია, რომლის ფართობიც 1-1,5 ჰა-ს წარმოადგენს. ეს მცირე ზომის კვარტლები სტრუქტურულად შეიძლება იყოს დაჯგუფებული უფრო დიდ ‘უბნად’, რომელიც უფრო მაღალი გამტარობის საავტომობილო გზებითაა შემოსაზღვრული.

ილუსტრაცია 30: „ვერხვების“ უბნის კვარტალური განაშენიანების ფრაგმენტი
წყარო: Google Earth, 2017

შინდისის გზატკეცილი

შინდისის გზატკეცილი ლიახვის მარჯვენა სანაპიროზე განლაგებული საწარმოო ტერიტორიების შემაკავშირებელი ღერძია. აღსანიშნავია, რომ ის პირდაპირ არ უერთდება თბილისი-სენაკი-ლესელიძის ავტობანს.

ილუსტრაცია 31: ინდუსტრიული დანიშნულების მიწების ფრაგმენტი შინდისის გზატკეცილის გასწვრივ
წყარო: Google Earth, 2017

ლიახვის მარჯვენა სანაპიროს ათვისება, 1949 წელის გენერალური გეგმის მიხედვით დაიწყო და ყოველი მომდევნო გეგმა ამ ტენდენციას აძლიერებდა. შედეგად, დღეს გვაქვს მდინარის გასწვრივ განლაგებული სამრეწველო ზონა,

სადაც დღესაც ფუნქციონირებს რამდენიმე ქარხანა. აღსანიშნავია ისიც, რომ ქარხნების ნაწილის პროფილი არის კვების მრეწველობა. ინდუსტრიული ტერიტორიების ინვენტარიზაცია არ ჩატარებულა და, დღევანდელი მდგომარეობით შეუძლებელია ამ ტერიტორიის გამოყენების ეფექტიანობის შეფასება.

ტერიტორია უზრუნველყოფილია კარგი სარკინიგზო კავშირით, ქარხნებში მიყვანილია სარკინიგზო ჩიხები. ზოგადად, ტერიტორიის ქალაქთმშენებლობითი ქსოვილი არ არის რეგულარული, რაც განპირობებულია ტერიტორიის პროფილით.

კომბინატის დასახლება

ბამბულ-ქსოვილის კომბინატის დასახლება ტიპიური საბჭოთა საცხოვრებელი უბანია, რომელიც კომბინატის მუშებისათვის აშენდა. ის 'მოწყვეტილია' ქალაქის ძირითად სტრუქტურას და ერთადერთ კავშირს მშვიდობის გამზირისა და ჭავჭავაძის გამზირის შემაერთებელი ხიდი წარმოადგენს.

კომბინატის მთავარ ღერძს მშვიდობის გამზირი წარმოადგენს. აქვე მდებარეობს ყოფილი კულტურის სახლი, რომელსაც დღესაც შენარჩუნებული აქვს საკონცერტო დარბაზის ფუნქცია. მის წინ მდებარე მოედანი კი საზოგადოებრივი თავშეყრის აქტიური ადგილია, მათ შორის, პოლიტიკური აქტივობების ჩასატარებლად.

დასახლების განაშენიანება ძირითადად ე.წ. "ხრუმჩოვკებისაგან" შედგება, თუმცა არის ოთხი მაღალსართულიანი საცხოვრებელი კორპუსიც. უბანი უზრუნველყოფილია საინჟინრო და სოციალური ინფრასტრუქტურით.

ილუსტრაცია 32: კომბინატის დასახლების საცხოვრებელი კვარტლების ფრაგმენტი
წყარო: Google Earth, 2017

ახალი ჭალა

“ახალი ჭალა” შედარებით ახალი უბანია, რომელიც მდ. მტკვრის ჭალაში მდებარეობს. მის მთავარ ღერძს თამარ მეფის ქუჩა წარმოადგენს, რომლის ჩრდილოეთის მხარეს მაღალსართულიანი მრავალბინიანი საცხოვრებელი კორპუსები მდებარეობს, ხოლო სამხრეთი მხარე აუთვისებელია.

აქ მდებარეობს გორის სარაგბო სტადიონი. აღსანიშნავია, რომ მტკვრის ჭალებში მსხვილი სპორტული კომპლექსის მშენებლობა და ქალაქიდან მთავარი საფეხურით მოედნის გადატანა საბჭოთა დროსაც განიხილებოდა (ინტერვიუ, ბიძინა სუმბაძე, ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმების ავტორი, 8.11.2017). ამის მიზეზი იყო რკინიგზის სადგურის სიახლოვე, რაც უზრუნველყოფდა სტადიონის მისაწვდომობას ქალაქში სპორტული შეჯიბრის სანახავად ჩამოსული მაცურებლისათვის.

ილუსტრაცია 33: „ახალი ჭალის“ უბნის ურბანული ქსოვილის ფრაგმენტი
წყარო: Google Earth, 2017

სადგურის დასახლება

სადგურის დასახლება მეტწილად 1-2 სართულიანი ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლებისაგან შედგება. უბანს აქვს რეგულარული სტრუქტურა, რომელიც ხასიათდება პარალელური ქუჩებით განსაზღვრული, მეტწილად თანაბარი, მცირე ზომის კვარტლებით.

აღსანიშნავია, რომ რკინიგზის სადგური და მის წინ არსებული მოედანი არ არის აქტიურად ჩართული ქალაქის სტრუქტურაში, რადგანაც არ არის ქალაქის მხარეს ორიენტირებული. ამის გამოსასწორებლად, წინამორბედი გენერალური გეგმების რეკომენდაცია იყო რკინიგზის ფასადის “შებრუნება” მდ. მტკვრის მიმართულებით.

ილუსტრაცია 34: სადგურის დასახლების ურბანული ქსოვილის ფრაგმენტი
წყარო: Google Earth, 2017

სადგურის დასახლება ქალაქს უერთდება სტალინის ხიდით, რაც ეფექტიანი კავშირია სამანქანო მოძრაობისთვის. თუმცა, იმის გამო რომ არსებობს წყვეტა განაშენიანებაში, საქვეითო გადაადგილებისათვის ეს კავშირი არ არის მოსახერხებელი.

ტერიტორიათა გამოყენება

გამოყენების მიხედვით, 2004 წელს შედგენილი კარტოგრაფიული მასალების მიხედვით (გეოგრაფიკი, 2004), ქ. გორში გამოიყოფა შემდეგი ტერიტორიები:

- საცხოვრებელი;
- საზოგადოებრივ-საქმიანი;
- სარეკრეაციო და ბუნებრივი ლანდშაფტის;
- ტყის მასივები;
- სასოფლო-სამეურნეო;
- სამრეწველო;
- სპეცდანიშნულების (მათ შორის სამხედრო ობიექტები და სასაფლაოები);
- ტრანსპორტის და საინჟინრო ობიექტების;

საყურადღებოა ისიც, რომ ამავე მასალებში იდენტიფიცირებულია შერეული ზონა, რომელიც განხილულია საზოგადოებრივ-საქმიან ზონასთან ერთად. ეს ტერიტორია ფაქტობრივად უწყვეტად მიუყვება ი. სტალინის გამზირს და ნაწილობრივ ჭავჭავაძისა და მშვიდობის გამზირებს.

გარდა ამისა, არსებული კარტოგრაფიული მონაცემებით გამოყოფილია სტრუქტურული ზონები, რომლებიც ასახავენ გრადაციას აქტიური, ინტენსიური

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

ცენტრიდან - ნაკლებად დატვირთული და ნაკლებად ათვისებული პერიფერიული უბნებისკენ და გეგმარებით კარკასს, რომელიც ქალაქის მთავარ „ჩონჩხს“ წარმოადგენს.

ტერიტორიების გამოყენების სრული ჩამონათვალი იხილეთ ცხრილის სახით:

ტერიტორიები	გამოყენება			შენიშვნა
	ჰა	%	კვ.მ/კაცი	
სამოსახლო ტერიტორია				
კვარტალები და მიკრორაიონები	356,0			139 კაცი/ჰა
საზოგადოებრივი დანიშნულების ობიექტების ტერიტორიები	63,0			
საზოგადოებრივი სარგებლობის მწვანე ნარგავები	26,0		5.25	
ქუჩები, მოედნები, გასასვლელები, მანქანის სადგომები	96,0			ქუჩის გამწვანების ჩათვლით
ისტორიული გორის ციხე	7,0			
თავისუფალი ტერიტორიები	52,0			
სულ	600,0			82 კაცი/ჰა
სამრეწველო ტერიტორიები	233,0			
სპეცდანიშნულების ტერიტორიები	55,0			
ტრანსპორტის ტერიტორიები	38,0			
საავტომობილო და საქალაქო ტრანსპორტის	8,0			
რკინიგზის გასხვისების ზოლი	30,0			
საინჟინრო-ინფრასტრუქტურული ტერიტორიები	26,0			
სანიტარულ-დამცავი ზონა	7,0			
ქუჩები, მოედნები, გადასასვლელები	21,0			
სასაფლაო	20,0			
აკვატორიუმი	140,			
სოფ. გორიჯვარი	12,0			
აუთვისებული და სარეზერვო ტერიტორიები	123,0			

ცხრილი 14: ქ. გორის ტერიტორიის ბალანსი 2004 წლის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის პროექტის მიხედვით
წყარო: საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო და დზ საკონსულტაციო ცენტრი „გეოგრაფიკი“, 2004

საბინაო ფონდი და საცხოვრებელი ტერიტორიები

ითვლება, რომ საცხოვრისი ქალაქის ფორმის ძირითადი განმსაზღვრელი ფაქტორია. ქ.გორის ტერიტორიის უდიდესი ნაწილიც სწორედ საცხოვრებელი ფუნქციისაა. ამდენად, ქალაქის საცხოვრისის პოლიტიკის ზოგადი მიმოხილვა, საბინაო ფონდისა და საცხოვრებელი ტერიტორიების აღწერა ქალაქგეგმარებითი პარამეტრების მიხედვით სტრატეგიულ მნიშვნელობას იძენს. წინამდებარე თავის მიზანია თავი მოუყაროს ქ. გორის საბინაო სექტორზე არსებულ მასალებს და აღწეროს არსებული სიტუაცია.

დღევანდელი მდგომარეობით, არ არსებობს განახლებული, მოწესრიგებული და სრულყოფილი სტატისტიკური მონაცემები ქ. გორის საცხოვრებელი ფონდის რაოდენობისა და ხარისხის, საცხოვრისის ბაზრისა და სხვა მნიშვნელოვანი საკითხების შესახებ. ამის ძირითადი მიზეზი ის შეიძლება იყოს, რომ ჩვენს ქვეყანასა და დასახლებებში არ გროვდება ურბანული ინდიკატორები. ასეთ პირობებში მეტად გართულებულია საქალაქო, მათ შორის საბინაო, პროცესებზე დაკვირვება და მათი დიაგნოსტიკა. ასეთ ვითარებაში, მეთოდური თვალსაზრისით, ჩვენ ვეყრდნობით იმ რელევანტურ მიმოხილვებს, კვლევებსა და ანალიტიკური დოკუმენტებს, რომლებიც ბოლო პერიოდის განმავლობაში სხვადასხვა სამთავრობო, არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ გამოქვეყნდა.

საცხოვრისის პოლიტიკა და საკანონმდებლო ჩარჩო

საქართველოში საცხოვრისის პოლიტიკა, როგორც ერთიანი, გრძელვადიანი ხედვა ჯერ კიდევ არ არის ჩამოყალიბებული. თუმცა, 2014 წლის 30 აპრილს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო დადგენილება „საქართველოში ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრატეგიის (2014-2020 წლებისთვის)“ დამტკიცების შესახებ. სტრატეგიის ერთ-ერთი მიზანი არის ადამიანის უფლებიდან - ჰქონდეს სათანადო საცხოვრებელი - გამომდინარე სახელმწიფო ვალდებულების შესრულება. ეს ჩანაწერი, უსათუოდ, უმნიშვნელოვანესი ნაბიჯია. თუმცა, აღნიშნული სტრატეგია არ ადგენს ამ ვალდებულების შესრულებისათვის აუცილებელ ამოცანებს და კონკრეტულ ღონისძიებებს.

აღსანიშნავია, რომ სათანადო საცხოვრისი არ არის მხოლოდ საცხოვრებელი ერთეული, არამედ მასთან დაკავშირებული გარემოც. ამიტომ, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სოციალური, ეკონომიკური და კულტურული უფლებების კომიტეტმა მიიღო სათანადო საცხოვრებლის შვიდი კრიტერიუმი. ესენია:

1. საცხოვრისის ქონის სამართლებრივი უზრუნველყოფა;
2. საცხოვრისის უზრუნველყოფა მომსახურებით, მასალებით, მოწყობილობებით და ინფრასტრუქტურით;
3. შენობა-ნაგებობის ვარგისიანობა საცხოვრებლად;

4. ფინანსური ხელმისაწვდომობა (საცხოვრისა და მის მოვლა-პატრონობაზე გაწეული ხარჯების შესაბამისობა შინამეურნეობის შემოსავალთან);
5. მისაწვდომობა (მოწყვლად ჯგუფებზე მორგებული საბინაო პოლიტიკის განხორციელება);
6. ადგილმდებარეობა (ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო არეალები, დასაქმების ადგილების და სხვადასხვა სოციალური მომსახურებების ხელმისაწვდომობა);
7. კულტურული შესაბამისობა (ადგილობრივი სოციო-კულტურული თავისებურებების და ადათ-წესების გათვალისწინება).

დღეს საქართველოში არ არის შემუშავებული საბინაო სექტორის მართვისა და მოვლა-პატრონობის სრულყოფილი საკანონმდებლო ჩარჩო. ამ დასკვნას ეთანხმება ევროპის ეკონომიკური კომისიის კვლევა საქართველოში საცხოვრისის მდგომარეობის შესახებ (2007 წ.) და მსოფლიო ბანკის მიერ შემუშავებული საქართველოს ურბანიზაციის სტრატეგიაც (2014). მიუხედავად იმისა, რომ ამ დოკუმენტებს შორის წყვეტა შვიდი წელია, მათი რეკომენდაციები ჯერ კიდევ აქტუალურია.

საყურადღებოა ის, რომ მოქმედებს საქართველოს კანონი ბინათმესაკუთრეთა ამხანაგობის შესახებ (2007), რომელიც არეგულირებს მრავალბინიანი საცხოვრებელი სახლების მოვლა-პატრონობის საკითხებს. თუმცა, არ არსებობს ნორმატიული აქტი, რომელიც მსგავსად მოაგვარებდა ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლებისაგან შემდგარი ტერიტორიული ერთეულების მართვის პრობლემას. ეს განსაკუთრებით აქტუალურია ისეთი ქალაქებისთვის, როგორც გორია, რადგანაც, მოსახლეობის დიდი ნაწილი სწორედ ინდივიდუალურ სახლებში ცხოვრობს. ამ თვალსაზრისით საყურადღებოა საერთო გამოყენების სივრცეებისა და ინფრასტრუქტურის მოვლა-პატრონობის საკითხები, როგორცაა: საინჟინრო ინფრასტრუქტურა (მათ შორის, წვიმის წყლის გაყვანა), ღობეები, საერთო მწვანე ნარგავები (მაგ., ქ. გორში ხშირია საერთო ტალავერის გამოყენების პრაქტიკა), საპარკინგე არეალები და ა.შ.

საბინაო ფონდის აღწერა

ქ. გორის საბინაო ფონდის შესახებ, სარწმუნო და განახლებული სტატისტიკური მონაცემები არ არის ხელმისაწვდომი. ეს იმას ნიშნავს, რომ ზუსტი ციფრები საბინაო ფონდის ოდენობის, მოცულობისა და სტრუქტურის შესახებ უცნობია. ამის გამო, ამ დოკუმენტში, ქალაქდაგეგმარების მიზნებიდან გამომდინარე, გვიხდება ძირითადი პარამეტრების დაფიქსირება 2016 წლის შინამეურნეობების კვლევის მიხედვით. ეს მონაცემები დათვლილია შიდა ქართლის ურბანული დასახლებებისათვის და ქ. გორისთვის მხოლოდ მიახლოებით მნიშვნელობას წარმოადგენს.

ამ წყაროს მიხედვით, სავარაუდოდ, ამჟამად ქვემო ქართლის ურბანულ დასახლებებში საბინაო ფონდის თითქმის 95% პრივატიზებულია; ამასთან ერთ

შინამეურნეობაზე საშუალოდ 72 კვ.მ. საცხოვრებელი და 83 კვ.მ. საერთო ფართობი მოდის. შედარებისათვის, ეს მაჩვენებელი ქ. თბილისში 24 კვ.მ.-ია. ამდენად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ქ. გორს ფართობის თვალსაზრისით, კარგი მდგომარეობა აქვს. თუმცა, ინვენტარიზაციის არარსებობის გამო, უცნობია ამ საბინაო ფონდის ხარისხობრივი მდგომარეობა. შესაბამისად, არსებობს რისკი რომ ამ საბინაო ფონდის დიდი ნაწილი იყოს ამორტიზებული სიძველის გამო და განახლებას საჭიროებდეს. მაგ., 2010 წლის მაისში გორის მუნიციპალიტეტში „საქართველოს ახალგაზრდა ეკონომისტთა ასოციაციის“ მიერ შემუშავებულ სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ანალიზი და განვითარების გეგმაში (გვ.26) ნათქვამია, რომ ინდივიდუალური საბინაო ფონდის 20% „ძველია და საჭიროებს განახლებას“. ამ თვალსაზრისით საინტერესოა სტატისტიკური მონაცემებიც: როგორც ჩანს, შიდა ქართლის ურბანული საბინაო ფონდი თითქმის მთლიანად საბჭოთა დროსაა აშენებული.

მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო ათწლეულში ადგილობრივმა მთავრობამ ჩაატარა გარკვეული რეაბილიტაცია-რეკონსტრუქციის სამუშაოები საცხოვრებელი ფონდის გასაუმჯობესებლად (სახურავების გამოცვლა, ინფრასტრუქტურის განახლება), საცხოვრისის მნიშვნელოვანი ნაწილი ათწლეულების განმავლობაში არ ყოფილა შეკეთებული და ამჟამადც არასახარბიელო მდგომარეობაშია. ზოგ შემთხვევაში, საცხოვრისი პრობლემურია როგორც სტრუქტურული და თერმული თვალსაზრისით, ისე ესთეტიკურადაც. უკანასკნელი განსაკუთრებით მართალია იმ შემთხვევებში, როცა სახლებზე 1990-იან წლებში ე.წ. ‘მიშენებებია’ განხორციელებული. იმის გათვალისწინებით, რომ ქ. გორი სეისმურად მგრძობიარე ზონაშია განლაგებული და მიწისძვრების საფრთხე რეალურია, ასეთი მიშენებები და, ზოგადად, შენობების ავარიულობა მაღალ რისკთანაა დაკავშირებული.

პერიოდი	1939-მდე	1940-1959	1960-1979	1980-1989	უცნობია
%	1.3	7.4	23	19	49.3

ცხრილი 15: შიდა ქართლის ურბანული საცხოვრებელი ფონდის შემადგენლობა (%-ში)

აშენების პერიოდის მიხედვით

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა, 2016

საბინაო ფონდის მნიშვნელოვან სეგმენტს წარმოადგენს ხელმისაწვდომი/სოციალური საცხოვრისი. ამ თვალსაზრისით, გორი ერთ-ერთი გამორჩეული ქალაქია, რადგან ის უკვე რამდენიმე წელია ახორციელებს სოციალური საცხოვრისის პროექტს. პროექტის ინიციატორი და ერთ-ერთი დონორი იყო შვეიცარიის განვითარებისა და თანამშრომლობის სააგენტო (SDC), რომელმაც 2008 წლის ომის შემდგომ ააშენა სოციალური სახლები როგორც იძულებით გადაადგილებულ პირთათვის, ისე თავშესაფრის მაძიებელი ადგილობრივი მოსახლეობისათვის.

SDC პროექტით აშენებული საცხოვრებელი ფონდი ორ ან სამსართულიანი მრავალბინიანი სახლებისგან შედგება, სადაც ერთ (28 მ²), ორი (35.5-დან 41-მდე მ²) და სამოთახიანი ბინებია (60 მ²) წარმოდგენილი. ბინები სპეციალური, გამჭვირვალე პროცედურით შერჩეულ ხელმოკლე ოჯახებზე, უსასყიდლოდ, რამდენიმე წლით გაიცემა. თუმცა, ბენეფიციარები ვალდებული არიან დაფარონ კომუნალური მომსახურების (ელექტრობა, გაზი, წყალი) ხარჯები. კონტრაქტის ვადის გასვლის შემდეგ, ბენეფიციარმა ოჯახებმა უნდა მოახერხონ დამოუკიდებლად ცხოვრება, დაცალონ მუნიციპალური სახლები და დაუთმონ ისინი სხვა ოჯახებს. სოციალური ბინები არ ექვემდებარება პრივატიზაციას.

ქ. გორის ამ დადებითი გამოცდილების მიუხედავად, უდავოა, რომ ხელმისაწვდომ საცხოვრისზე მოთხოვნა დიდია, რაც, ზოგადად დამახასიათებელია საქართველოს ქალაქებისათვის. თუმცა, ემპირიული მონაცემების გამო შეუძლებელია შევაფასოთ ზუსტად რა რაოდენობის საცხოვრებელ ფართობზეა მოთხოვნა. საქართველოს სახალხო დამცველის სპეციალური ანგარიშის მიხედვით (2015, გვ. 10), „მუნიციპალიტეტები უსახლკართა შესახებ საინფორმაციო ბაზას აწარმოებენ მხოლოდ მოქალაქეთა განცხადებების საფუძველზე.“

კიდევ ერთი გარემოება, რომელიც ქ. გორს გამოარჩევს საქართველოს სხვა ქალაქებისაგან, არის იძულებით გადაადგილებულ პირთა დასახლები. დღეს ეს დასახლებები ფორმალურად არ არიან შეყვანილი ქ. გორის ადმინისტრაციულ საზღვარში, თუმცა, ფაქტობრივი მდგომარეობით - ისინი ქალაქის ახალ უბანს წარმოადგენენ. ქალაქში არსებობს რამდენიმე 'კოლექტიური ცენტრი'. ეს არასაცხოვრებელი შენობებია (მაგ., საბავშვო ბაღები), რომლებიც ადაპტირებულია საცხოვრებლად და გადაცემულია იძულებით გადაადგილებულ პირებზე.

საცხოვრისის ტიპები

ქ. გორში რამდენიმე ტიპის საცხოვრისი გვხვდება, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ ქალაქში არის „საცხოვრებლის მრავალფეროვანი არჩევანი“. მიუხედავად იმისა, რომ გვხვდება კვარტლები, რომლებიც საცხოვრისის შერეული ტიპებითაა წარმოდგენილი, ქალაქის უდიდესი ნაწილი მაინც ჰომოგენური განაშენიანების მქონე უბნებისაგან შედგება. ეს, პირველ რიგში, განპირობებულია იმით, რომ ქალაქის ტერიტორიების ათვისება ხდებოდა წინასწარი დაგეგმვის საფუძველზე.

როგორც ყველა ქალაქში, გორშიც საცხოვრებელი ფონდი ძირითადად განთავსებულია (1) ინდივიდუალურ საცხოვრებელ სახლებში და (2) მრავალბინიან შენობებში. უკანასკნელი კატეგორია, თავის მხრივ, იყოფა ქვეჯგუფებად:

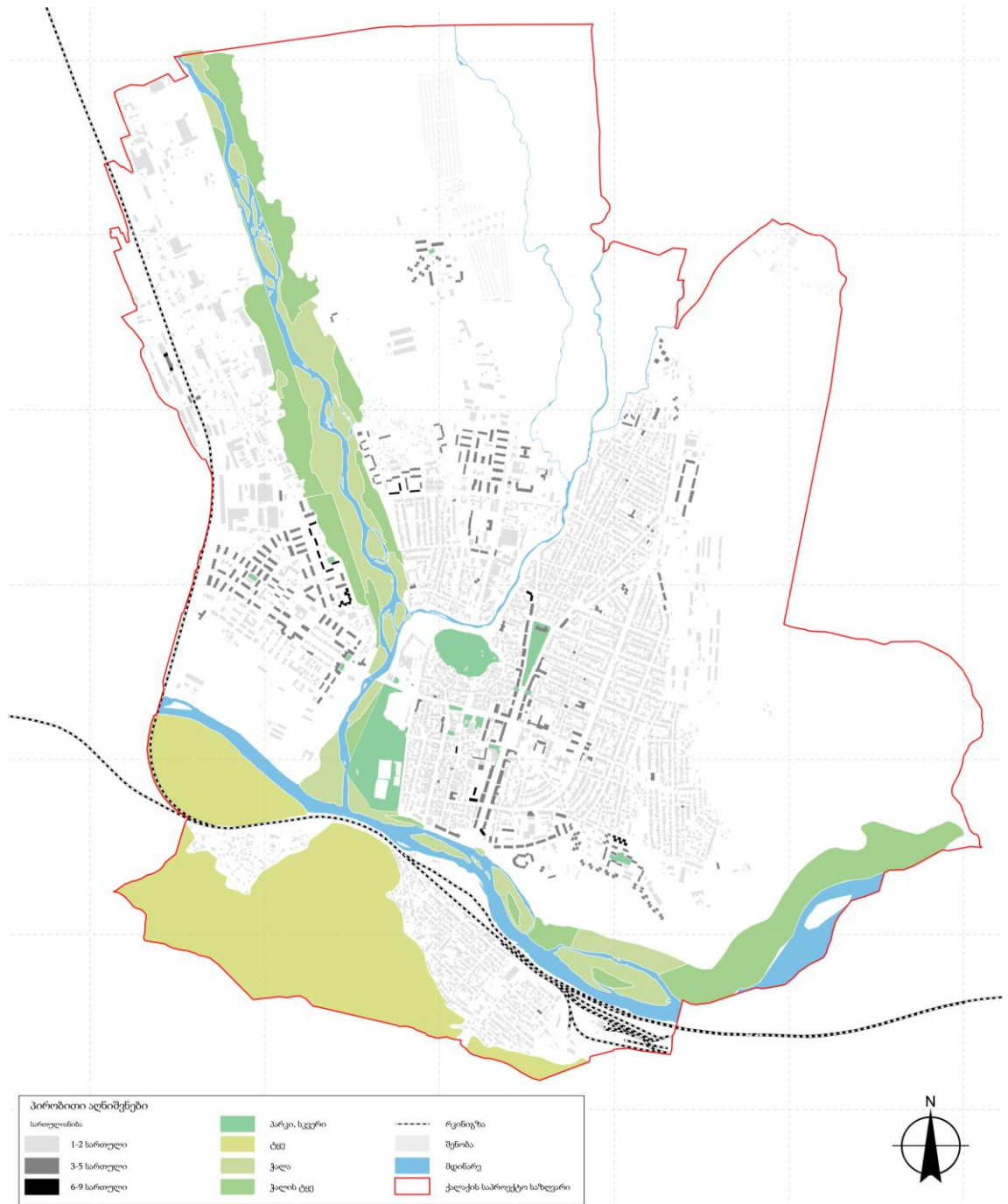
- ისტორიული საცხოვრებელი სახლები;

- 1930-50 წლების 'სტალინური სტილის' საცხოვრებელი სახლები;
- 'ზრუნველობები' და გვიან-საბჭოთა პერიოდის მრავალსართულიანი საცხოვრებელი სახლები;
- პოსტ-საბჭოთა მრავალბინიანი სახლები (შავი ან თეთრი კარკასის მშენებლობები, ე.წ. „ქალაქური პროექტი“);
- სპეციალური საცხოვრისი (იძულებით გადაადგილებულ პირთა კოლექტიური ჩასახლების ცენტრები, საბჭოთა დროინდელი საერთო საცხოვრებელი, სოციალური სახლები);

აღსანიშნავია, რომ 190-იან წლებში საცხოვრებელ შენობებზე მასშტაბურად გაჩნდა ე.წ. 'მიშენებების', რამაც საცხოვრისის ფართოდ გავრცელებული 'მოდერნიზირებული' ქვეტიპი შექნა. მას დიდი მნიშვნელობა აქვს ქალაქდაგეგმარებითი თვალსაზრისით. სავსე გასვლებმა აჩვენა, რომ ქ. გორში მიშენებები არაერთგვაროვნადაა გავრცელებული: ცენტრალურ უბნებში მიშენებები უფრო მასიურია, მაშინ როდესაც პერიფერიაზე მცირე, ან საერთოდ არ არის.

ზოგადად, ქ. გორი არ გამოირჩევა მრავალბინიანი სახლების სიმრავლით, რადგანაც სართულიანობა ყოველთვის შეზღუდული ყოფილა. ზღვრული მაჩვენებელი ციხის უბანში იყო ორი სართული, ძირითად მაგისტრალზე - ხუთი სართული, ხოლო საბჭოთა დროს გაშენებულ რაიონებში - 3-5 (სს „საქქალაქმშენპროექტი“, 2003). ამასთან, 2004 წლის გენერალურ გეგმა (საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო და დუ საკონსულტაციო ცენტრი „გეოგრაფიკი“, 2004, გვ. 14) ადგენს:

“5 სართულზე მაღალი სახლების მშენებლობა, როგორც გამონაკლისი დასაშვები იყო მხოლოდ კომპურა ტიპით, ისიც სათანადო დასაბუთების შემთხვევაში. მაგრამ მიუხედავად ზემოთაღნიშნულისა, ქ. გორში 80-იან წლებში აშენდა 9 სართულიანი სექციური ტიპის საცხოვრებელი სახლები, ხოლო მათგან 3 ქალაქის ცენტრში ი. სტალინის გამზირის მიმდებარე კვარტალში. <...> განვლილ პერიოდში განხორციელებული 9 სართულიანი საცხოვრებელი სახლების მშენებლობა ქალაქის ცენტრალურ ნაწილში ჩათვლილია, როგორც წინა პერიოდში დამუშავებული გენგეგმის ძირითადი დებულებების უხეში დარღვევა, განსაკუთრებით იმ ადგილებში, საიდანაც იკეტება ხედი გორის ციხისაკენ, რომლის გამოსწორებაც უკვე შეუძლებელია.”

ილუსტრაცია 35: ქ. გორის სართულიანობის რუკა

წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, გორის მერიის მუნიციპალიტეტის მასალების მიხედვით აღსანიშნავია, რომ საბჭოთა დროს აშენებული საცხოვრებელი კვარტლები ძირითადად, მომსახურების ობიექტების მომსახურებითი რადიუსების სტანდარტების დაცვით, მიკროდარაიონების პრინციპების მიხედვით შენდებოდა. ამდენად, ასეთი უბნები ახლაც ხასიათდება სოციალური და საინჟინრო ინფრასტრუქტურის კარგი მისაწვდომობით.

ქალაქის საბინაო ფონდის თითქმის ორი მესამედი წარმოდგენილია საკარმიდამო ნაკვეთის მქონე, 1-3 სართულიანი ინდივიდუალური

საცხოვრებელი სახლებით. ეს განაშენიანება მეტწილად განსაზღვრავს ქალაქის საშუალო სართულიანობასაც, რომელიც 2,5 სართულს შეადგენს და არ შეცვლილა ბოლო რამდენიმე ათწლეულის განმავლობაში. ეს, პირველ რიგში, განპირობებულია ქალაქში უძრავი ქონების სექტორში მსხვილი ინვესტიციების სიმწირით (დედაქალაქთან და ქ. ბათუმთან შედარებით). ასევე, მშენებლობის სექტორის მცირე ზომის, ინდივიდუალური განვითარებით პროექტებზე ფოკუსირებით.

ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ქ. გორში განაშენიანებული ტერიტორიების ექსტენსიური ზრდა არ აღინიშნება (იძულებით გადაადგილებულ პირთა დასახლებების გარდა). ამდენად, სავარაუდოა, რომ ახალი მშენებლობები ძირითადად უკვე არსებული განაშენიანების გამჭიდროვებით (in-fill) მიმდინარეობს. ამასთან, ქალაქის შიგნით არსებობს მიტოვებული ან/და არასათანადოდ გამოყენებული ტერიტორიები და საცხოვრისზე მოთხოვნას ფლუქტუაცია ახასიათებს. ეს დაკვირვება ექვემდებარება აყენებს 2004 წლის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის ვარაუდს, რომ „თავს იჩენს მიწის დეფიციტი“ (საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო და დზ საკონსულტაციო ცენტრი „გეოგრაფიკი“, 2004, გვ. 14).

ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლები, ძირითადად, კერძო საკუთრებაშია და ერთ შინამეურნეობას ეკუთვნის. თუმცა, დღევანდელი მდგომარეობით, ქალაქში ჯერ კიდევ არიან მიწის ნაკვეთისა და მასზე განლაგებული ინდივიდუალური სახლის მესაკუთრეები, რომლებსაც ეს ქონება დარეგისტრირებული არ აქვთ.

ქ. გორში საცხოვრისის ფასებზე მუდმივი მონიტორინგის არარსებობის გამო, მოცემულია დაკვირვების შედეგები 2017 წლის ნოემბრის მონაცემებით. ფასები აღებულია აქტიური ინტერნეტ-განცხადებებიდან, რაც მხოლოდ მიახლოებით სურათს ასახავს. შეჯამებული მონაცემები იხილითეთ ცხრილში #16. ამავე მეთოდით დადგენილი ერთი თვის ბინის ქირის ფასი 85-200 აშშ დოლარამდე მერყეობს.

ოთახების რაოდენობა	მინ. და მაქს. ბინის ფართობი (კვ.მ)	მინ. და მაქს. ფასი (აშშ დოლარი)
1	28 - 80	9 000 – 23 000
2	28 – 100	9 000 – 65 000

ცხრილი 16: გასაყიდი ბინების მინიმალური და მაქსიმალური ფასები, აშშ, ოთახების რაოდენობის მიხედვით, 2017 წლის ნოემბრის მდგომარეობით
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, saqme.ge და myhome.ge საიტზე გამოქვეყნებული მასალების მიხედვით

სოციალური მომსახურების, საგანმანათლებლო, კულტურული, სასპორტო და რელიგიური ობიექტები

ქ. გორში წარმოდგენილია ყველა დონის სოციალური მომსახურების, საგანმანათლებლო, კულტურული და სასპორტო ობიექტები. ინფორმაცია ამ ობიექტების შესახებ მოწოდებულია სათანადო პასუხისმგებელი უწყებების მიერ. ობიექტები დატანილია საყრდენ რუკაზე შემდეგი კლასიფიკაციით:

კატეგორია	ობიექტის სახე	რუკაზე ან/და GIS ბაზაში წარმოდგენილი დამატებითი ინფორმაცია
განათლება	საბავშვო ბაღი	კერძო, საჯარო, რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
	საშუალო სკოლა	კერძო, საჯარო, მოსწავლეების და პერსონალის რაოდენობა, რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
	პროფესიული და უმაღლესი სასწავლებელი	სტუდენტების რაოდენობა, რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
კულტურა	თეატრი	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
	ძეგლი, მემორიალი	
	კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრი	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
	მუზეუმი	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
	რელიგიური ობიექტი	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
მომსახურება	ფოსტა	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
გართობა-რეკრეაცია	სპორტული ობიექტები (აუზი, დარბაზი, კორტები, კრივის დარბაზი, მოედანი, სპორტის სასახლე, სპორტული კომპლექსი)	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
ჯანდაცვა	ამბულატორია	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

	სპეციალიზირებული სამედიცინო კაბინეტი	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
	აფთიაქი	
უსაფრთხოება	სახანძრო	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
	სამაშველო	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
	პოლიცია, სამხარეო სამმართველო	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
	დაცვის პოლიცია	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
	სამხედრო პოლიცია	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
	პროკურატურა	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი
ადმინისტრაცია	სამთავრობო ობიექტები (გამგეობა, მერია, იუსტიციის სახლი თავშესაფარი, არქივი, სასამართლო, სახალხო დამცველის ოფისი, სოციალური მომსახურების სამხარეო სააგენტო, შემოსავლების სააგენტო, ცენტრალური საარჩევნო კომისიის ფილიალი, ჯანდაცვის ცენტრი	რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთი

ცხრილი 17: ქ. გორში რეგისტრირებული საზოგადოების მომსახურების ობიექტები, კატეგორიებისა და მათ შესახებ ხელმისაწვდომი ინფორმაციის ტიპის მითითებით
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო

რელიგიური ობიექტები

ქ. გორის ტერიტორიაზე არსებული მოქმედი რელიგიური ობიექტების შესახებ ინფორმაცია დამუშავდა ქ. გორის მუნიციპალიტეტის მერიისა და რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს (შეხვედრა: 25.09.17) მიერ მოწოდებულ მასალებზე დაყრდნობით. მონაცემები გადამოწმდა და შეივსო პროექტის ფარგლებში ჩატარებული სავალდებულო სამუშაოების დროს. ამდენად, წარმოდგენთ განახლებულ მასალას ფოტოებთან ერთად ცხრილის სახით.

დღეისათვის ქალაქში სულ 16 რელიგიური ობიექტია. მათგან 12 - მართლმადიდებლური ეკლესიაა, 1 - კათოლიკების სალოცავი სახლი, 1 - სინაგოგა, 1 იეჰოვას მოწმეების სალოცავი სახლი და 1 - ევანგელურ-პროტესტანტული ეკლესია. ამასთან ერთად გორში ცხოვრობენ სტაროვერები და ორმოცდაათიანელები, რომელთაც მუდმივი სამლოცველო სივრცე არ აქვთ.

N	დასახელება	მისამართი		სტატუსი
1	ღვთისმშობლის შობის საკათედრო ტაძარი (მართლმად. ეკლესია)	ლომლოურის ქ. N 7		ძეგლი
2	იოანე ნათლისმცემლის სახ. ეკლესია (მართლმად. ეკლესია)	ლომლოურის ქ. N 7 (საკათედრო ტაძრის ეზო)	-	
3	მთავარანგელოზის სახ. ეკლესია (მართლმად. ეკლესია)	ლომლოურის ქ. N 7 (საკათედრო ტაძრის ეზო)		
4	ივერიის ღვთისმშობლის სახ. ეკლესია (მართლმად. ეკლესია)	გორის ციხის ფერდობი		ძეგლი
5	ღირსი მამა გიორგი მთაწმინდელის სახ. ეკლესია (გიმნაზიის II სართულზე) (მართლმად. ეკლესია)	სამეფოს ქ. N 5		ძეგლი

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

6	წმ. ნიკოლოზის სახ. ეკლესია (მართლმად. ეკლესია)	ჯავახიშვილის ქ. N 4		
7	იოანე ნათლისმცემლის სახ. ეკლესია (მართლმად. ეკლესია)	ჯავახიშვილის ქ. N 4 (წმ. ნიკოლოზის სახ. ეკლესიის ეზო)	-	
8	ყოვლადწინდა ღმრთისშობლის ხარების ეკლესია (მართლმად. ეკლესია)	წერეთლის ქ. N 21		
9	ფერისცვალების სახ. ეკლესია (მართლმად. ეკლესია)	კეცხოველი 108		
10	კვერნაკის ყოვლადწინდა სამების სახ. ეკლესია (მართლმად. ეკლესია)	სასაფლაოს მიმდებარე ტერიტორია		
11	წმ. ნინოს სახ. ეკლესია (მართლმად. ეკლესია)	ვერხვების დევნილთა ჩასახლება		

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

12	ოქონის ეკლესია (მართლმად. ეკლესია)	რუსთაველის ქ. N 63-ის მოპირდაპირედ		
13	კათოლიკების სალოცავი სახლი	ნინოშვილის ქ. N 90	-	
14	სინაგოგა	კასტელის ქ. N 23		
15	„იეჰოვას მოწმეების“ სალოცავი სახლი	ჯავახიშვილის ქ. N 2	-	
16	ევანგელურ-პროტესტანტული ეკლესია	ცხინვალის გზატკეცილი N 43ა		
17	სტაროვერები	არ აქვთ მუდმივი მისამართი		
18	ორმოცდაათიან ელები	არ აქვთ მუდმივი მისამართი		

ცხრილი 18: ქ. გორის რელიგიური ობიექტების სია
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, 2017

7. ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობა

შესავალი

კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია ქალაქის მდგრადი განვითარებისთვის, რადგანაც ის ხელს უწყობს ქალაქის სოციალურ-ეკონომიკური ღირებულებების ამაღლებას. ამ თავის მიზანია შექმნას საფუძველი ქ. გორში კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის საკითხის ქალაქთმშენებლობით პოლიტიკაში ინტეგრირებისათვის.

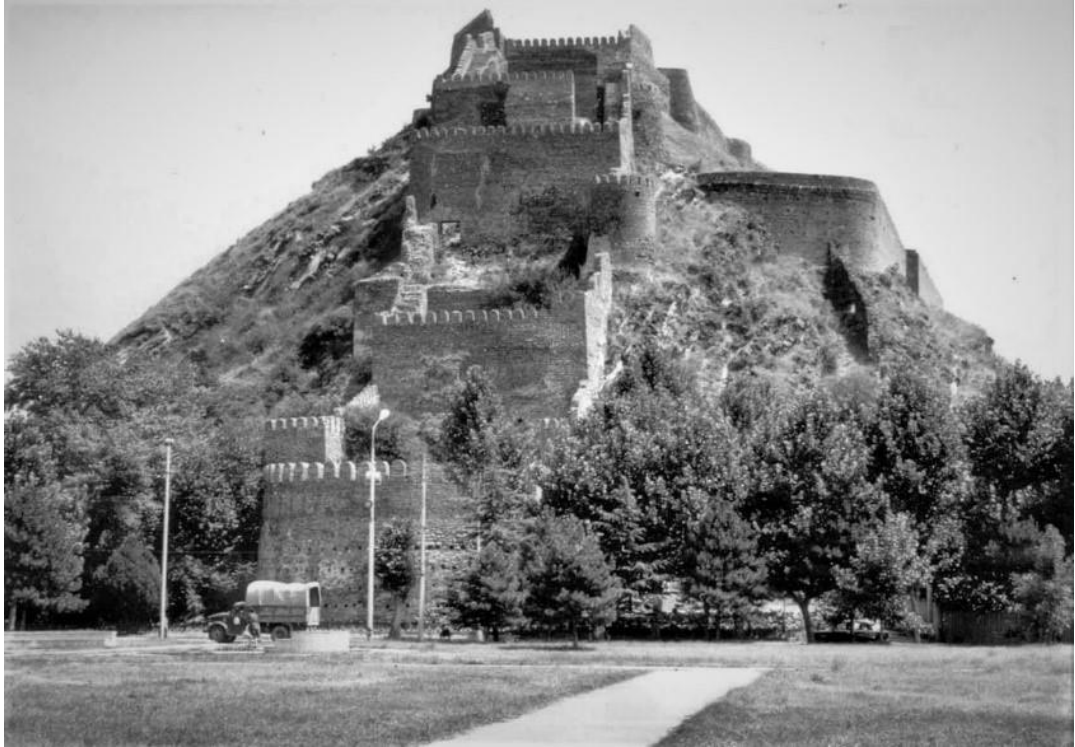
წინამდებარე თავში მოცემულია შემდეგი საკითხები:

- ქ. გორის ისტორია;
- ქალაქის სტრუქტურის გენეზისი;
- კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის მნიშვნელობა და მექანიზმები;
- ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვაზე ზრუნვაზე პასუხისმგებელი ინსტიტუციები;
- ქ. გორში რეგისტრირებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებისა და ობიექტების სია.

ქალაქის შესახებ ისტორიული მონაცემები ეყრდნობა უცხოურ და ქართულ წერილობით წყაროებს. ნაშრომში მოცემულია საარქივო გრაფიკული მასალაც (ჩანახატები, ფოტოები, რუკები), რაც აუცილებელია ქალაქის ისტორიული წარსულის გააზრებასა და მისი გარეგნული სახის აღდგენისათვის. თავი მომზადებულია საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს მასალებსა და სათანადო საკანონმდებლო-ნორმატიულ აქტებზე დაყრდნობით.

ქ. გორის ისტორიული განვითარების რეტროსპექტივა

გორი სამი მდინარის - ლიახვის, მტკვრისა და მეჯუდას გადაკვეთის ადგილას მდებარეობს, სადაც ბუნებრივად წარმოქმნილი შემადლებული ადგილი ანუ გორაა. მასზე ძველი დროიდანვე ციხესიმაგრე იყო განთავსებული. ამ არეალში ციხის, შემდეგ კი ქალაქის ჩამოყალიბება განპირობებული იყო გეოგრაფიულ-პოლიტიკური გარემოებებით.

ილუსტრაცია 37: გორის ციხე

წყარო: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის
ბეჭდური არქივის ციფრული კოლექცია

გორი შიდა ქართლის ცენტრია, ამიტომ, ისტორიულად, მისი დაპყრობა ქართლში გაბატონებასაც ნიშნავდა. ის ასევე ჩრდილო-სამხრეთისა და აღმოსავლეთ-დასავლეთის გზების დამაკავშირებელ, ან „ჩამკეტ“ ტერიტორიას წარმოადგენდა. ამდენად, ქალაქის მიმართ ყოველთვის დიდი იყო როგორც ქართველი, ისე უცხოელი დამპყრობლების ინტერესი და, შესაბამისად, მისი ისტორია ხშირი ომიანობით ხასიათდებოდა.

ქართულ საისტორიო მწერლობაში XII საუკუნემდე ქ. გორი მოიხსენიებოდა სხვადასხვა სახელწოდებით: სეფიაბადი, გორი ყასამჩა (ყარამჩა) ქალაქი (რაც პატარა დასახლებულ პუნქტს ნიშნავს), რეხი და სხვ. XI საუკუნის ისტორიკოსის - ჯუანშერის გადმოცემით, VII საუკუნეში სტეფანოზ ერისმთავრის შვილმა არჩილმა მემკვიდრეობით მიიღო განძი, რომელიც მან ქ. გორში აღმართულ კლდოვან გორაკზე დამალა. ამის გამო მოგვიანებით გორის ციხის მთას „ტონთიო“ ანუ „ოქროს მთა“ ეწოდა (დოლიძე, 1990).

ვახუშტი ბატონიშვილი ერთ-ერთი პირველი ქართველი ისტორიკოსია, ვინც ქ. გორის შესახებ მოგვითხრობს: „ამან სახელი მოიგო გორისგან, რომელი აღმოსულ არს მუნ დიდი ლიახვის მდინარის კიდესა ზედა და მოსდგამს ამ გორას აღმოსავლით კუერნაქი, ჩრდილოეთ მთა რუისისა, ლიახვის დასავლეთად, რომელი იწოდების კუერნაქადვე, სამხრით მთა ბურეთისა და გორიჯუარისა და ამ მთის ძირს, გორსა და მთის შუა, დის მდინარე მტკუარი, ხოლო ქალაქს გორს ჩაუდის დასავლით მდინარე ლიახვი, და მიერთვის ლიახვი მტკუარსა

ჩრდილოდამ... არს გორასა ზედა ციხე დიდი... ამის გამოხვეული ლიახვიდამ ლიახვამდე ქალაქი“ (მამისთვალაშვილი, 1994).

ქ. გორში ციხის მიდამოებში ჩატარებული არქეოლოგიური გათხრების შედეგად დადასტურდა ანტიკური ხანის ქალაქური ტიპის დასახლების კვალი. აღმოჩნდა ძვ. წ. აღ. IV – III სს. გორის ციხის ნაშთები, საფორტიფიკაციო-თავდაცვითი ნაგებობები, ალიზის კედელი, შავპრიალა და წითლად გამომწვარი თიხის ჭურჭელი, თხელკედლიანი ქვევრები, ბრტყელი და ღარისებური კრამიტი, მონეტები, სამკაულები და სხვ. (ხუციშვილი, 1978).⁴

VI საუკუნის II ნახევრიდან ისტორიულ წყაროებში გორი მოიხსენიება არა როგორც ქალაქი, არამედ როგორც მცირე დასახლება. ეს ძირითადად გამოწვეული იყო ხანგრძლივი შემოსევებით. ქალაქის გამოცოცხლება IX-X სს. იწყება. X საუკუნეში ის უკვე მძლავრ ციხესიმაგრეს წარმოადგენდა.

XII საუკუნეში დავით აღმაშენებელმა გორი სამეფო ქალაქად აქცია. მან მოსახლეობის რიცხოვნობისა და საქალაქო კულტურის გაძლიერების მიზნით, აქ სომეხი ვაჭარ-ხელოსნები ჩამოასახლა. ამ პერიოდში მშენებლობას იმდენად ფართო მასშტაბი მიეცა, რომ ქალაქი ფაქტიურად „თავიდან აშენდა“. ამდენად, ზოგიერთი ისტორიკოსი ქ. გორის დაარსებას ამ პერიოდს მიაწერს.

ასევე არსებობს ლეგენდა, რომელიც ქ. გორში ციხის აგებას თამარ მეფეს პერიოდს უკავშირებს:

„...> ჯერ ისევ გასათხოვარი თამარ მეფე მობრძანდა. ბინად ამოირჩია მთა გორისა. მონადირეები მიიფანტ-მოიფანტნენ ტყეებში სანადიროდ და პაშტა ხნის შემდეგ დაბრუნდნენ დიდძალი ნანადირევით. <...> მხოლოდ მონადირეებთან არ სჩანდა დედოფლის საყვარელი მიმინო. <...> დაინახეს, რომ მიმინო იჯდა გორის ბორცვის კლდის გამოშვერილ ჭიუხზე. თამარმა ბრძანა: ვინც მომიყვანს მიმინოს, ავუსრულებ რასაც მთხოვსო“. <...> უცბად გუნდიდამ გამოვიდა ვიღაც მშვენიერი ჭაბუკი, ფიცხლავ დაუკრა თავი თამარ მეფეს, დაეშვა გორისიდამ და <...> მარდად გასცურა. მიმინო ხელთ იგდო და <...> მოაწია აქეთ ნაპირამდე. ცოტალა უკლია, ხმელს დაადგას ფეხი. თამარმა გაიფიქრა: „პირობა დავუდე, რასაც მთხოვ, აგისრულებო. ხელი რომ მთხოვოს!“ შეაჟრუჟოლა. გულში შეევედრა ღმერთს: „თუ აგრეთი განზრახვით მოჰყავს მიმინო, ღმერთო დალუოპეო და მორევს მიეციო“ - ბრძანა და წყალმა ჩასძირა გმირი ჭაბუკი. ინანა თამარმა და ცოდვის მოსახდელად ეს კეთილი საქმე ჰქმნა: ტბა-მორევი, რომელიც ყოველწლივ რამდენიმე კაცს ახრჩობდა, ჩაუშო მტკვრის კალაპოტში და გასწრიტა, თვით ბორცვზედა ააგო მაგარი ციხე“ (მამისთვალაშვილი, 1994).

XIII-XVIII ხშირი ომიანობით ხასიათდებოდა და გორის ციხეც, როგორც სტრატეგიული სამხედრო ობიექტი, სხვადასხვა დამპყრობლის ხელში გადადიოდა. XVIII საუკუნის ბოლოს, საქართველოს რუსეთთან შეერთების

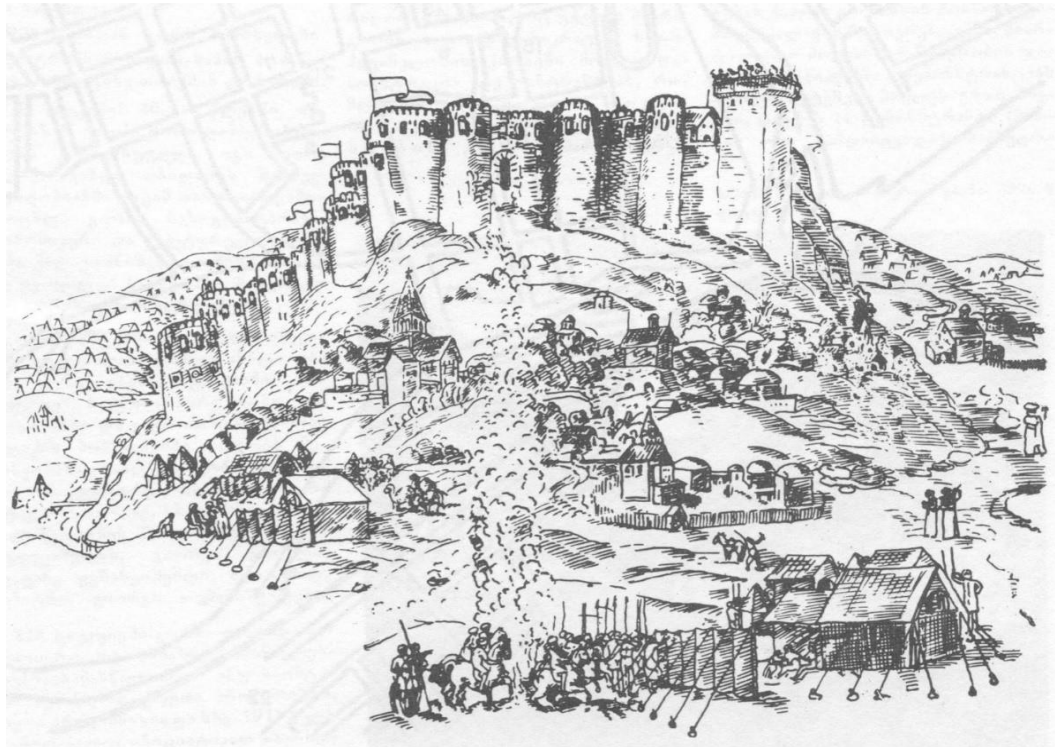
⁴ მასალა დაცულია ქ. გორის ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მუზეუმში

შემდეგ, გორი სამაზრო ქალაქად გადაიქცა. ამ პერიოდიდან, გორის ციხემ დაკარგა თავისი საპორტიფიკაციო ფუნქცია და შეიცვალა ქალაქის პროფილიც.

გასაბჭოების შემდეგ ქ. გორი ინდუსტრიულ ქალაქად ჩამოყალიბდა. გარდა ამისა, მან განსაკუთრებული პოლიტიკური და კულტურულ-საგანმანათლებლო როლი შეიძინა როგორც იოსებ სტალინის დაბადების ადგილმა.

ქალაქის უბნებისა და სტრუქტურის გენეზისი

ქალაქის განაშენიანება გორის ციხის გარშემო ჯერ კიდევ ჩვენ წელთ აღრიცხვამდე დაიწყო. მისი სტრუქტურა დროთა განმავლობაში იცვლებოდა და ვითარდებოდა. ქალაქის შემადგენლობაში ციხის გარდა შედიოდა: დაბალსართულიანი საცხოვრებელი სახლები, ეკლესიები, ბაზრები, მოედნები, ზღუდე-გალავანი და სხვ.

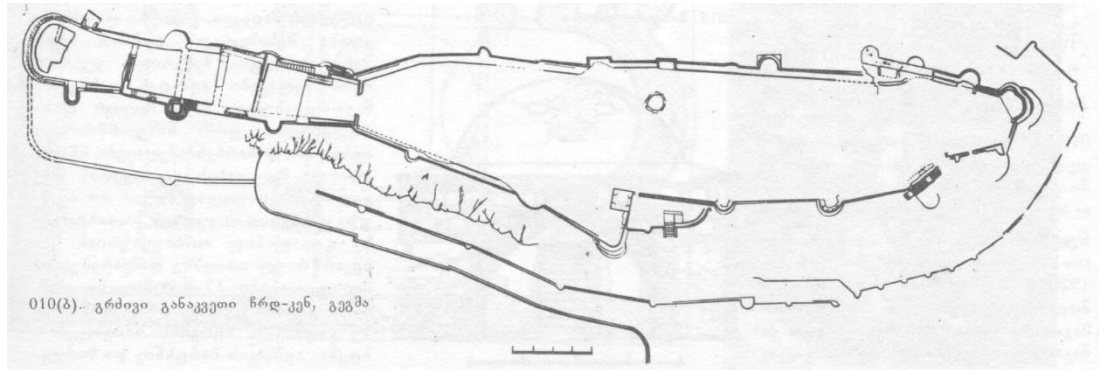
ილუსტრაცია 38: ქ. გორის ციხე-ქალაქის ხედი სამხრეთიდან
წყარო: დონ კრისტოფორო დე კასტელი, 1633

ფრანგი მწერალი ალექსანდრე დიუმა, რომელმაც კავკასიაში XIX ს. 60-იან წლებში იმოგზაურა, ხაზს უსვამს გორის ციხის უნიკალურ ადგილმდებარეობას:

„ვიწრო ქუჩაბანდებს რომ თვალი გავაყოლე, დავინახე XIII-XIV სს. ციხე-სიმაგრის ნანგრევები, რომელიც საუცხოოდ მომეჩვენა. ის აღმართულია კლდის წვერზე და იქიდან საიდანაც მე ვუყურებდი, გაუგებარი იყო, როგორ ააშენეს იმ ადგილზე ის ტაძარი“ (ჟურნალი „ლიახვი“, 1976).

XVII საუკუნის იტალიელი მისიონერის დონ კრისტოფორო დე კასტელის ჩანახატი გარკვეულ წარმოდგენას გვიქმნის იმ დროის ქალაქის ცხოვრებასა და მის განაშენიანებაზე.

ჩანახატზე ასახულია ქართლის მეფე როსტომის დროს აღდგენილი ციხე. ასე გამოიყურებოდა ციხე 1920 წლის მიწისძვრამდე. ქალაქში ქარვასლებიც უნდა ყოფილიყო, რაზეც მიგვანიშნებენ კასტელის სურათზე აღბეჭდილი აქლემიანი მგზავრები. აღნიშნულ ჩანახატზე, ციხის სამხრეთი ფასადია წარმოდგენილი, მაგრამ ციხე ქალაქს ყველა მხრიდან ქონდა გარშემორტყმული.

ილუსტრაცია 39. ქ. გორის ციხის კომპლექსის გრძივი განაკვეთი ჩრდილოეთისკენ
წყარო: დოლიძე ვ., 1990

გორის ციხე ერთგვარი კომპლექსური ტიპის ნაგებობაა, რომლის 5 ობიექტი დღეს ეროვნული მნიშვნელობის ძეგლის სტატუსს ატარებს.

საცხოვრებელი შენობების ნაწილი ტოლფერდა სახურავებით იყო გადახურული, ნაწილს კი გუმბათოვანი, ე.წ. დარბაზული ტიპის გადახურვა ქონდა. როსტომ მეფის მმართველობის შემდგომ ციხე მრავალჯერ დაზიანდა (განსაკუთრებით 1920 წლის მიწისძვრის შედეგად). განადგურდა მრავალი საცხოვრებელი სახლიც. თუმცა ციხის გარშემო განაშენიანებას დღემდე გარკვეულწილად მსგავსი სტრუქტურა აქვს შენარჩუნებული. ციხე ქალაქს „ქვევითა კედლის კარით“ უკავშირდებოდა, რომელსაც თავის მხრივ სამი ჭიშკარი ქონდა: „იმერეთის, იგივე გორის ჭიშკარი“, „მუხრანის ჭიშკარი“ და „თურქეთის ჭიშკარი“. ციხის ფერდობზე ნაგებობები სამ რიგად სარტყელისებურად იყო განლაგებული და სამხრეთის მხრიდან მიემართებოდა ციხის აღმოსავლეთ და ჩრდილოეთ ფერდობებზე. XIX საუკუნეში ამ ქუჩების გაგრძელებას ციხის ქვედა ნაწილში დახურული ბაზარი წარმოადგენდა.

თავისი ისტორიიდან გამომდინარე ქალაქი გორი საჭიროებდა ძლიერ თავდაცვით ნაგებობებს. ამდენად, ციხესთან ერთად მას გალავანიც ქონდა. ქართულ და უცხოურ ისტორიულ წყაროებში ხშირად არის საუბარი გორის ციხეზე, თუმცა მწირი ინფორმაციაა გორის ზღუდე-გალავნის შესახებ.

გალავანი ასრულებდა ქალაქთან ახლოს მოსული მტრის „შემაკავებლის“ ფუნქციას. სანამ მტერი ქალაქის გალავანს გაარღვევდა და მის შიდა სივრცეში

გადმოინაცვლებდა, ადგილობრივ მოსახლეობას დრო ეძლეოდა იმისთვის, რომ მოესწრო ციხეზე გახიზვნა. გორის გალავანი (ქვის, ალიზის ან ხის), სავარაუდოდ დაბალი სიმაღლის იყო, რადგან მაღალი შემომზღუდავი კედლის არსებობა არქეოლოგიურად არ დასტურდება. ასევე, ციხის შემადგენელ ადგილას მდებარეობიდან გამომდინარე, ქალაქს ნაკლებად სჭირდებოდა განსაკუთრებულად მაღალი კედლით დაცვა.

XVIII საუკუნის 70-იან წლებში გორის გამაგრებისთვის ზრუნვა ერეკლე II-მ განაახლა. თუმცა, შემდგომ პერიოდში ფიქრობდნენ, რომ ქალაქს უფრო ძლიერი გამაგრება სჭირდებოდა და 1773 წელს გალავანს რეკონსტრუქცია ჩაუტარდა. ამ პერიოდში განახლებული გალავანი ჩანს 1802 წლის გეგმაზე, რომელზეც მოცემულია მისი ზუსტი მოხაზულობა:

ილუსტრაცია 40: ხედი ქალაქ გორის ციხეზე

წყარო: <https://burusi.wordpress.com/2009/09/14/gori/>

„გალავანი იწყებოდა ბორცვის ჩრდილო ფერდობის ძირას, დაახლოებით იქ, სადაც დღეს რუსთაველის მემორიალია. კედელი ჯერ პირდაპირ მდ. მეჯუდისკენ მიდიოდა, შემდეგ მდინარის ნაპირს აღმოსავლეთით გაუყვებოდა, შემოფარგლავდა მეორე საშუალო სკოლის ტერიტორიას, ი.ბ სტალინის სახლ-მუზეუმს, ინტურისტს, მივიდოდა ი.ბ სტალინის მოედნამდე, შებრუნდებოდა დასავლეთით, გაივლიდა ფოსტის, თეატრის მიდამოებს, მოსწავლე-ახალგაზრდობის სასახლეს და მივიდოდა წერეთლის ქუჩაზე საბავშვო ბიბლიოთეკასთან. კედელი აქ, ე.წ. “თურქეთის კართან“ წყდებოდა. გეგმაზე დასმული წერტილები მიგვანიშნებს, რომ წინათ კედელი გრძელდებოდა დღევანდელი კასტელის ქუჩის გაყოლებით და უერთდებოდა ციხის დასავლეთ წვერს“ (მამისთვალაშვილი, 1994).

გორი მრავალი გზის დამაკავშირებელი ადგილი იყო, ამდენად აქ მრავალი ქარავანი ხვდებოდა და ვაჭრობა ძალიან განვითარებული იყო. შესაბამისად,

ქალაქში კონკრეტული არეალი იყო დათმობილი ამ საქმისთვის და თავისი დამახასიათებელი სტილითაც გამოირჩეოდა. ჟან შარდენი ახსენებს, რომ ბაზარი მთლიანად ალიზით ყოფილა ნაშენი, რაც უფრო აღმოსავლურ სტილზე მიუთითებს. 1802 წლის გეგმაზე ციხის ძირას, ქალაქის შუაგულში, დატანილია სამხრეთ ფერდობზე გამავალი ნახევარწრის ფორმის ქუჩა, რომლის ორივე მხარეს განლაგებული იყო დუქნები-ქულბაქები. მართალია ამ გეგმაზე მოხსენიებული არ არის ტერმინი „ბაზარი“, თუმცა ქუჩაზე განლაგებული დუქნების სტრუქტურის მეშვეობით შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ეს ადგილი ბაზრის ფუნქციას ასრულებდა. დუქნები კი მოზრდილი ზომის იყო და მათი ერთობლიობა ქმნიდა ბაზარს. აღსანიშნავია, რომ ბაზრის ტრადიცია დღესდღეობით სახეცვლილია და ნაკლებად არის შენარჩუნებული. გორის ციხის მიმდებარე ტერიტორიაზე გარკვეული ტიპის სავაჭრო დახლებია განთავსებული.

ილუსტრაცია 41. ქ. გორის სავაჭრო ტერიტორია ციხის მიმდებარე ტერიტორიაზე
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, ქ. გორი, 2017

ვაჭრობისა და ხელოსნობის გარდა ქალაქის მოსახლეობა სოფლის მეურნეობასაც მისდევდა. მათი ბაღები და ბოსტნები ქალაქის შემოგარენში, მის მიმდებარე ტერიტორიაზე იყო განლაგებული.

ილუსტრაცია 42. პანორამა გორის ციხიდან
წყარო: საქართველოს ცენტრალური ისტორიული არქივი

ქ. გორში მოედნების არსებობის შესახებ ცნობები XVIII საუკუნის 30-იანი წლებიდან გვხვდება. მისი დანიშნულება იმ დროისთვის ქალაქის ფარგლებს შიგნით პირუტყვის მოვება იყო. თუმცა, დროთა განმავლობაში მისი ფუნქცია იცვლებოდა. XIX ს. ქალაქში უკვე რამდენიმე მოედანი იყო. ისინი უფრო საჯარო/„სახალხო“ თავშეყრის ადგილებს წარმოადგენდნენ, სადაც ხდებოდა გარკვეული ბრძანება-განკარგულებების გაცემა, დამნაშავეების გასამართლება/დასჯა, დღესასწაულების აღნიშვნა და სხვ.

Проспект Ленина в гор. Гори

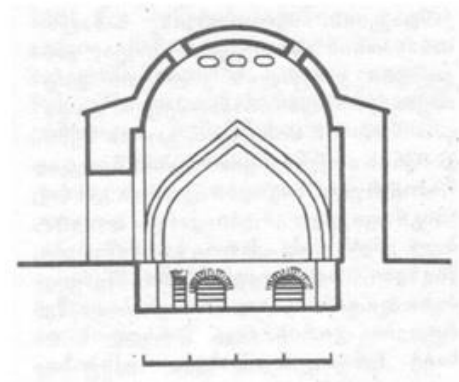
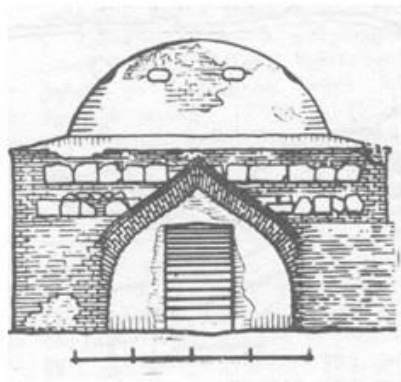
ილუსტრაცია 43. ყოფილი ლენინის ქუჩა ქ. გორში
წყარო: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის
ბეჭდური არქივის ციფრული კოლექცია

ქალაქში არსებული ქუჩები მოხსენიებულია ორი ტერმინით, რომლებიც მათ კატეგორიებად ყოფენ. ესენია: 1) გზა, რომელიც შედარებით ვიწრო იყო და რომელსაც მხოლოდ ფეხითმოსიარულეები გამოიყენებდნენ; 2) შარა

წარმოადგენდა განიერ ქუჩას, რომელზეც ქვეითების გარდა ცხენოსნები და ურმიანი ადამიანები მოძრაობდნენ.

XIX საუკუნეში ქალაქმა განვითარება დაიწყო ციხის სამხრეთ და აღმოსავლეთ მიმართულებით, ვაკეზე გაჩნდა ახალი უბნები, სადაც წარმოიშვა ასევე ახალი ქუჩები. მათ შესახებ ბევრი ინფორმაცია არ გვაქვს, თუმცა ცნობილია, რომ ისინი ამ დროს სწორი და განიერი იყო და ბაზარს უერთდებოდა. მაგ. ლენინის ქუჩა XIX ს. 40-იან წლებში ერთ-ერთი ყველაზე გრძელი ქუჩა იყო, რომელიც ციხის ძირში არსებული მოედნიდან იწყებოდა და სამხრეთის მიმართულებით ვითარდებოდა (ხუციშვილი, 1976).

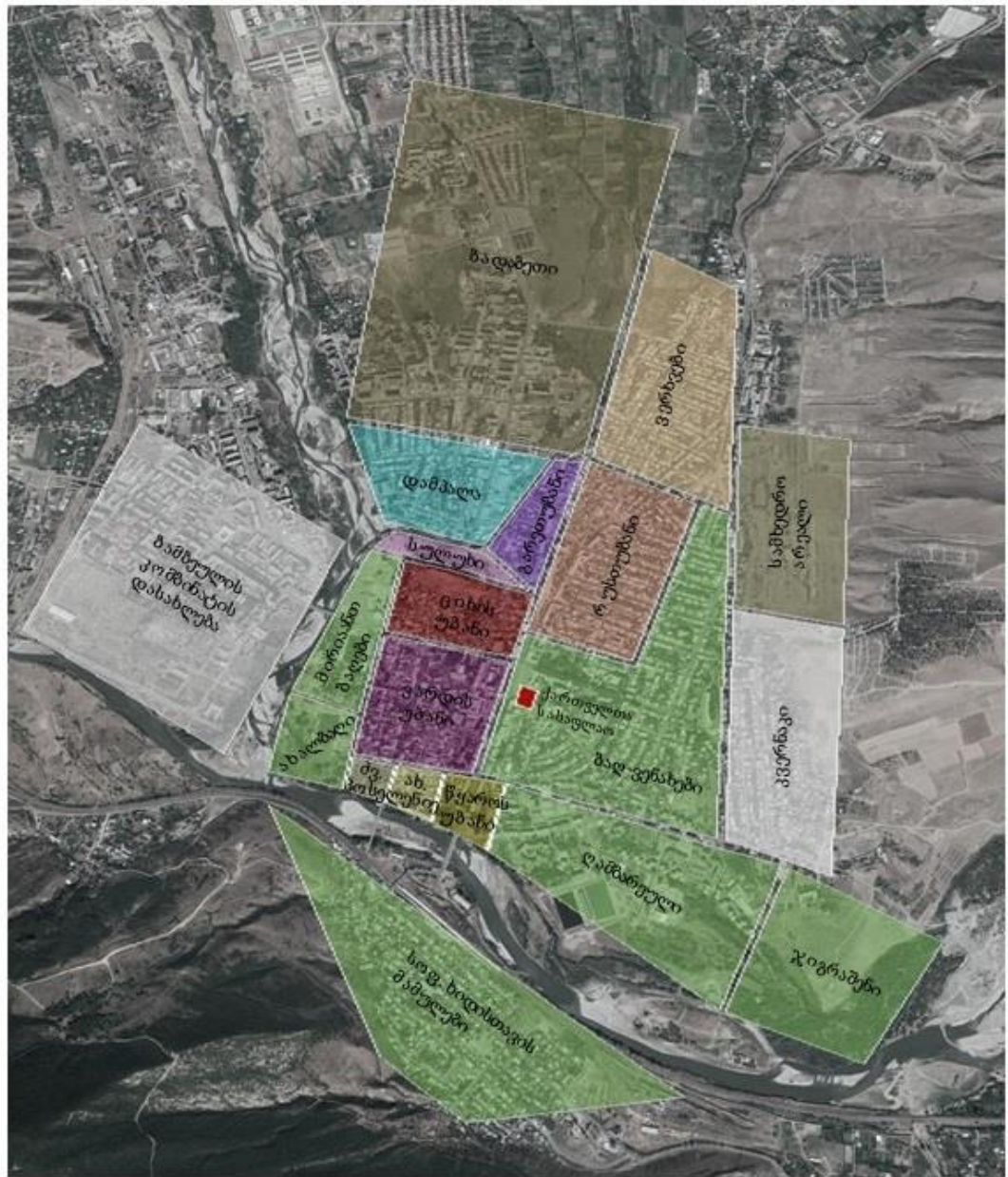
ქალაქის საცხოვრებელი უბნების ვაკე ადგილას განვითარების ტენდენცია ადრეც ყოფილა. 1803 წლის ცნობით ერეკლეს აბანო გორის ციხიდან საკმაოდ (რუსთაველის ქუჩა) მოშორებით მდებარეობდა.

ილუსტრაცია 44. ქ. გორის „ერეკლეს აბანო“
წყარო: დოლიძე ვ., 1990

ქალაქის უბნების შესახებ ცნობები ისტორიულ წყაროებში XVI-XVII საუკუნეებიდან გვხვდება. როგორც უკვე აღვნიშნეთ ქ. გორის ყველაზე ძველი დასახლება იყო ციხის უბანი, რომლის გარშემოც თანდათანობით განვითარდა სხვა უბნები. XVIII ბოლოსა და XIX საუკუნის დასაწყისში შეიმჩნევა ქალაქის განაშენიანების ვერტიკალური მიმართულებით განვითარების ტენდენცია. უბანი „სულუხი“, რომელიც XVII-XVIII სს. წყაროებშია მოხსენიებული, მდებარეობდა ციხის ჩრდილო-დასავლეთით (წმინდა წყლის ხიდიდან ბაზრის დასაწყისამდე) და გარკვეულ გამაგრებულ ადგილს წარმოადგენდა. ასევე ერთ-ერთი უძველესი უბანია „ვარდის უბანი“, რომელიც ყოფილი ქართველების სასაფლაოს მახლობლად მდებარეობდა. ის მოიცავდა ახლანდელი სამეფოსა და რუსთაველის ქუჩების დიდ ნაწილს. ამ ქუჩებს სამხრეთით ესაზღვრებოდა უბანი „პოსელენიე“, რომელიც შედგებოდა ორი ნაწილისგან: „ძველი პოსელენიე“ (რუსთაველის ქუჩის სამხრეთი ნაწილი) და „ახალი პოსელენიე“ (ლენინის ქუჩის სამხრეთი დასახლება). „ციხის უბნისა“ და „ვარდის უბნის“ დასავლეთით

განთავსებული იყო ე.წ. „მირიანთ ბაღები“, რომელს უკიდირესი სამხრეთი ნაწილი წარმოადგენს დღევანდელი „ახალბაღის“ ტერიტორიას.

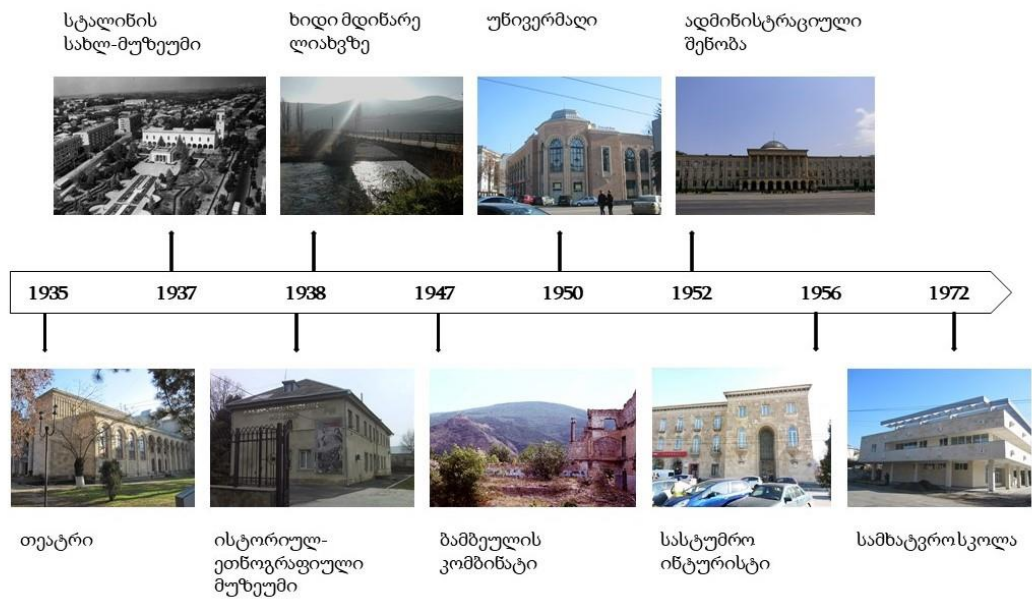
ილუსტრაცია 45. ქ. გორის ისტორიული უბნების სქემა
წყარო: სიტი ინსტიტუტი საქართველო, 2017

1950-იან წლებში მდ. ლიახვის გასწვრივ გაშენდა „ბამბეულის კომბინატის“ დასახლება. ციხის ჩრდილოეთით, „სულუხის“ მეზობლად, მდინარე მეჯუდას გადაღმა მდებარეობდა ე.წ. „დამპალა“. მის ჩრდილო-აღმოსავლეთით მდ. მეჯუდას მიუყვებოდა უბანი - „ბადაბეთი“. „გარეთუბანად“ მოიხსენიებოდა გოგებაშვილის ქუჩის მიდამოები. მას ესაზღვრებოდა „რუსთუბანი“, რომელიც სტალინის ქუჩას (ასევე დღევანდელ სტალინის სახლ-მუზეუმს) და მის მიმდებარე არეალს მოიცავდა. „რუსთუბანსა“ და „გარეთუბანს“ აბოლოებს დღევანდელი „ვერხების“ დასახლება.

ქ. გორის მუნიციპალიტეტის საკრებულოსა და ძველი უნივერსიტეტის ტერიტორიის ნაწილზე განთავსებული იყო ქართველთა სასაფლაო, ერთი რუსული და ერთი სომხური ეკლესია, რის გარშემოც იყო ქალაქის ბაღ-ვენახები.

რაც შეეხება ქალაქის სამხრეთ ნაწილს, „ვარდის უბნისა“ და „პოსელენის“ აღმოსავლეთით, მდ. მტკვრის გასწვრივ მდებარეობდა „წყაროსუბანი“, ხოლო მას აღმოსავლეთით მიუყვებოდა „ღამბარეული“, რომელიც ბოლოვდებოდა „ჯიგრაშენით“. ამ უბნების ჩრდილოეთით მდებარეობდა „კვერნაკი“, რომელიც დღევანდელი სასაფლაოს არეალშია მოქცეული, ჩრდილოეთით კი - სამხედრო არეალი. დღევანდელი სადგურის დასახლების ტერიტორია წარმოადგენდა სოფ. ხიდისთავის მამულებს. ასევე შემორჩენილია რამდენიმე უბნის სახელი, რომლის ზუსტი მდებარეობა დაუდგენელია: „ნაწალკოტარი“ და სხვ.

წერილობითი წყაროების სიმცირის გამო⁵ ქვემოთ მოცემული სქემა მომზადდა გორის მუნიციპალიტეტის ტურიზმის ცენტრის ხელმძღვანელის რობერტ მაღლაკელიძისა და სერგი მაკალათიას სახელობის ქ. გორის ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მუზეუმის თანამშრომლების დახმარებით (სამუშაო შეხვედრა 18.01.18). სქემაზე ასახულია ისტორიული უბნების დასახელებები და მათი ადგილმდებარეობის დაახლოებითი საზღვრები.

ილუსტრაცია 46. XX საუკუნეში აგებული შენობების მაგალითები ქრონოლოგიურად
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, 2017

XX საუკუნის 30-იანი წლებიდან დაიწყო საბჭოთა კავშირის ბელადის - იოსებ სტალინის - სახლ-მუზეუმის მშენებლობასთან დაკავშირებულმა

⁵ გამოყენებულ იქნა ე. მამისთვალაშვილის 1994 წლის „გორის ისტორიის“ ორტომეული და ამონარიდი ძველი ჟურნალ-გაზეთებიდან

ქალაქთმშენებლობითმა რესტრუქტურითაცია. შემუშავდა ქალაქის პირველი გენერალური გეგმა, რომელმაც განსაზღვრა ქალაქის ქსოვილის ფორმა და მასშტაბი. ქალაქის საბჭოთა, მოდერნისტული დაგეგმარება გაგრძელდა მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ. გაფართოვდა რამდენიმე და ქალაქს შეემატა რამდენიმე მნიშვნელოვანი ახალი ნაგებობა.

კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის მნიშვნელობა და საქართველოში გამოყენებადი მექანიზმები

ქ. გორის ინდივიდუალური ხასიათის გამოვლენა და მის დაცვაზე ზრუნვა დადებითად აისახება როგორც თვით ადგილობრივი, ასევე რეგიონული და ეროვნული სივრცითი განვითარების სხვადასხვა ასპექტზე. ქალაქის ისტორიული წარსულის გაანალიზება ხელს უწყობს ადგილობრივი მოსახლეობის ეროვნული იდენტობის როლის ზრდას. ამასთან, კულტურული მემკვიდრეობის საკითხების სწორი მართვა ქართველი და უცხოელი ვიზიტორების ინტერესს იწვევს, რაც დადებით გავლენას ახდენს ქალაქის მდგრად სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაზე. აღნიშნული მიდგომა ეხმიანება “საქართველოს კულტურის პოლიტიკის კონცეფციას” (საქართველოს კულტურის სამინისტრო, 2013):

“კულტურულ მემკვიდრეობას მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს ინდივიდუალურ და საერთო იდენტობის ფორმირებაში, ხელს უწყობს სოციალურ და ტერიტორიულ ერთობას და აქვს ეკონომიკური ღირებულება. აუცილებელია საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული მრავალფეროვანი კულტურული მემკვიდრეობის სრულფასოვნად შესწავლა, შენარჩუნება და გადაცემა მომავალი თაობებისათვის. კულტურული მემკვიდრეობის ღირებულებების სრულად წარმოსაჩენად საჭიროა მისი გამოვლენა, დაცვა, განვითარება და მდგრადი გამოყენება”.

კულტურული მემკვიდრეობის დამცავ ზონებში არსებული ძეგლების თუ ცალკეული შენობა-ნაგებობის, ისტორიული განაშენიანების, ურბანული ქსოვილის, ქუჩათა ქსელის, ისტორიული ლანდშაფტისა და არქეოლოგიური ობიექტების დაცვის მიზანს წარმოადგენს: „მის საზღვრებში არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ბუნებრივი, ისტორიული, ესთეტიკური, ეკოლოგიური გარემოს, მისი ავთენტური ელემენტების, ისტორიულად ჩამოყალიბებული ხედებისა და პანორამების, ასევე იმ სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული კონტექსტის შენარჩუნება, რომელიც ხელს შეუწყობს ძეგლისა და მისი გარემოს დაცვასა და მდგრად განვითარებას, ძეგლის, როგორც ისტორიის მოწმის, როლის შენარჩუნებას“ („საქართველოს კანონში კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“, თავი VIII, მუხლი 35).

ამდენად, აუცილებელია ქ. გორში ისტორიულ-კულტურული ღირებულების მქონე ობიექტებისა და დასახლებული არეალების გამოვლენა, მათი რეჟიმებისა და დაცვის მექანიზმების შედგენა-დამუშავება.

მნიშვნელოვანია, რომ დაცული იყოს არა მხოლოდ თავად ძეგლი, რომელსაც კანონის დადგენილი წესის მიხედვით მიენიჭა სტატუსი, არამედ მის გარშემო ისტორიულად ჩამოყალიბებული ბუნებრივი გარემო, რომელიც ძეგლის ვიზუალურ აღქმადობას უწყობს ხელს და მას არამიზანშეწონილი ჩარევისგან იცავს. ამაზე საუბრობს „საქართველოს კანონი კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“ (მუხლი 39, პუნქტი 5): *„ძეგლთა უკეთ წარმოჩენის, ისტორიულად ჩამოყალიბებული და ახალი განაშენიანების ჰარმონიულად შერწყმის უზრუნველყოფის მიზნით განაშენიანების რეგულირების ზონაში უნდა დადგინდეს აღქმის განსაკუთრებულად ხელსაყრელი წერტილები, შენარჩუნებული უნდა იქნეს პანორამებისა და ცალკეულ ძეგლთა ხილვის შესაძლებლობა ახალ მშენებლობათა რეგლამენტირების და ისტორიულად ჩამოყალიბებულ გარემოში შეუსაბამო ობიექტების აღების გზით“.*

ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის დამცავი ზონების სტრუქტურას, მათი დადგენის წესებს, მიზნებს, ამოცანებსა და სამართლებრივ რეჟიმებს განსაზღვრავს „საქართველოს კანონი კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“, რომელიც თავის მხრივ, დაფუძნებულია სხვადასხვა ნორმატიულ აქტებსა და სამთავრობო გადაწყვეტილებებზე. კულტურული მემკვიდრეობის დამცავი ზონების შესახებ დეტალური ინფორმაცია გვხვდება აღნიშნული კანონის VIII თავში, რომლის მიხედვითაც საქართველოს ტერიტორიაზე არსებულ ძეგლებს აქვთ *ინდივიდუალური დამცავი ზონა* და *ზოგადი დამცავი ზონა*, რომლებიც ძეგლებს არასასურველი ზემოქმედებისგან იცავენ.

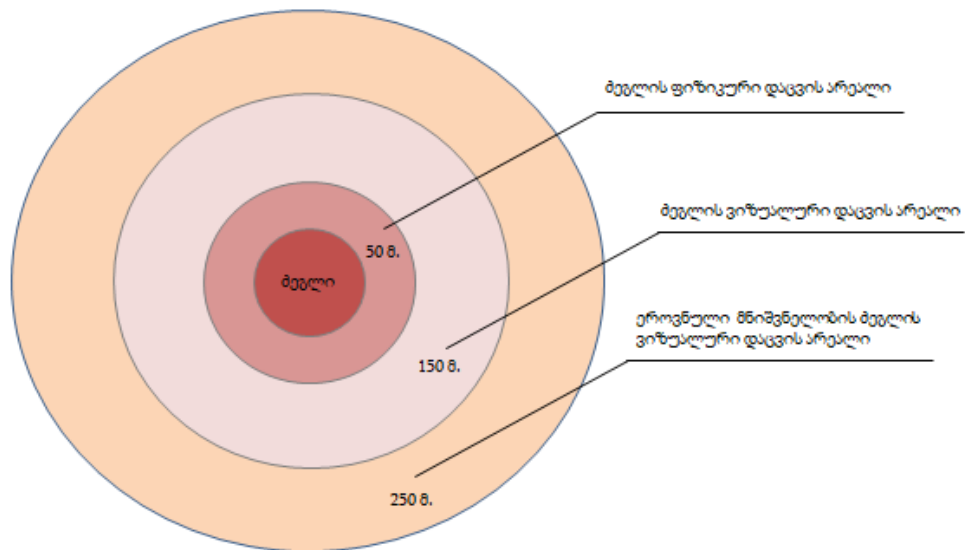
საქართველოს კანონმდებლობა იძლევა ინდივიდუალური და ზოგადი დამცავი ზონების „თანაარსებობის“ შესაძლებლობას, რაც გულისხმობს იმას, რომ ნებისმიერ ზოგად დამცავ ზონაში შეიძლება შეგვხვდეს ძეგლი, რომლის დაცვა ასევე ინდივიდუალური ზონით რეგულირდება.

კულტურული მემკვიდრეობის დამცავი ზონების რეგულირება ხორციელდება ადგილობრივი მთავრობისა და საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს ნებართვის საფუძველზე. ის განკარგავს ისტორიულ გარემოში ნებისმიერ ჩარევასთან დაკავშირებულ საკითხს.

ძეგლის ინდივიდუალური დამცავი ზონები

ძეგლების ინდივიდუალური დამცავი ზონები დგინდება ავტომატურად „საქართველოს კანონის კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“ საფუძველზე და მოქმედებს მისთვის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსის მინიჭებისთანავე. ძეგლის ინდივიდუალურ დამცავ ზონას გააჩნია *ძეგლის*

ფიზიკური დაცვის არეალი და ძეგლის ვიზუალური დაცვის არეალი. ფიზიკური დაცვის არეალი ძეგლს ყოველგვარი ფიზიკური დაზიანებისგან იცავს. ეს არის ტერიტორია (ძეგლის სიმაღლე გამრავლებული 2-ზე/არანაკლებ 50 მ. რადიუსისა) უძრავი ძეგლის გარშემო. რაც შეეხება ვიზუალური დაცვის არეალს, ეს არის ფიზიკური დაცვის არეალის მიღმა მდებარე ტერიტორია, რომელიც ძეგლს მისი ისტორიული გარემოს ცვლილებისგან იცავს და ხელს უწყობს ძეგლის სრულფასოვან წარმოჩენასა და მის ვიზუალურ აღქმადობას. ქალაქში არსებული ძეგლებისთვის ეს არეალი წარმოადგენს ძეგლის გარშემო 150 მ. რადიუსს, ხოლო ეროვნული მნიშვნელობის ძეგლისთვის განისაზღვრება ძეგლის გარშემო 250 მ. რადიუსით.

ილუსტრაცია 47. ქ. გორის ტერიტორიაზე არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების ინდივიდუალური დამცავი ზონების სქემა
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, თბილისი, 2017

ძეგლის ზოგადი დამცავი ზონები

საქართველოს ტერიტორიაზე გამოიყოფა 4 კულტურული მემკვიდრეობის ზოგადი დამცავი ზონა:

- ისტორიული განაშენიანების დაცვის ზონა
- განაშენიანების რეგულირების ზონა
- ისტორიული ლანდშაფტის დაცვის ზონა
- არქეოლოგიური დაცვის ზონა

კულტურული მემკვიდრეობის ზოგადი დამცავი ზონების სქემა

ილუსტრაცია 48. კულტურული მემკვიდრეობის ზოგადი დამცავი ზონების სქემა
წყარო: სიითი ინსტიტუტი საქართველო, თბილისი, 2017

ზოგადი დამცავი ზონები მტკიცდება საქართველოს მთავრობის დადგენილებით „ზოგადი დამცავი ზონების დადგენის წესის შესახებ“, შესაბამის ადგილობრივ ორგანოებთან კონსულტაციისა და კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს წარდგინების შედეგად.

ქალაქის ისტორიული დასახლების ავთენტური ხასიათის დასაცავად საჭიროა მის ტერიტორიაზე დადგინდეს ოთხივე ზოგადი დამცავი ზონა, რადგანაც მათი ერთობლიობა წარმოადგენს კულტურული მემკვიდრეობის სრულყოფილად დაცვის მექანიზმს. თუმცა, სხვადასხვა გარემოებებიდან გამომდინარე, გასათვალისწინებელია მათი იერარქია/იერარქიულობა.

ისტორიული განაშენიანების დაცვის ზონა

ისტორიული განაშენიანება არის ისტორიულ-კულტურული ღირებულების მქონე განაშენიანება, რომელიც მინიმუმ 100 წელს ითვლის. ისტორიული განაშენიანების დაცვის ზონა წარმოადგენს არეალს, რომელზეც მჭიდროდ/მძლავრად არის თავმოყრილი ძეგლები და კულტურული მემკვიდრეობის სხვა უძრავი ობიექტების, ასევე ავთენტური სახით შენარჩუნებული ქუჩათა ქსელი, განაშენიანება, გეგმარებითი სტრუქტურა და მორფოლოგია. აღნიშნული ზონის დადგენის მიზნებზე საუბარია კანონში: „ისტორიული განაშენიანების დაცვის ზონის დადგენის მიზანია მასში დაცული ძეგლების ისტორიულად ჩამოყალიბებული სივრცით-არქიტექტურული გარემოს, განაშენიანების ტრადიციული ფორმებისა და იერსახის შენარჩუნება, ქალაქის ისტორიული ნაწილის, როგორც ისტორიულად ჩამოყალიბებული ორგანიზმის (დაგეგმარების სტრუქტურა, მორფოლოგია, შენობების მასშტაბი,

ხასიათი, სილუეტი, იერსახე, ლანდშაფტი და სხვა), დაცვისა და შენარჩუნების უზრუნველყოფა, სარეაბილიტაციო, სამშენებლო და სხვა სამუშაოთა რეგულირება, ქალაქის გარემოს გაჯანსაღება, დეგრადირებული ურბანული ქსოვილის ისტორიულ სახესთან მაქსიმალურად მიახლოება, ისტორიული განაშენიანების ეკონომიკური და კულტურული პოტენციალის რეალიზაცია“.

ეს ზონა ყველაზე მკაცრად რეგულირდება, აქ ახალი შენობა-ნაგებობებზე ნებართვა გაიცემა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი ის დანგრეული/განადგურებული ობიექტის ადგილას შენდება და თუ ეს ადგილი/ობიექტი აღარ შეიცავს ისტორიული ან კულტურული ღირებულების მქონე რაიმე სახის ელემენტს. ეს წესი მოქმედებს კულტურული მემკვიდრეობის ყველა დამცავ ზონაზე.

განაშენიანების რეგულირების ზონა

განაშენიანების რეგულირების ზონა ემსახურება ისტორიული განაშენიანების ბუნებრივ შერწყმას ახალ განაშენიანებასთან და ზოგჯერ წარმოადგენს მის, ან კულტურული მემკვიდრეობის სხვა დამცავი ზონის (ინდივიდუალური ან ზოგადი) ბუფერულ ზონას. ეს არის ტერიტორია, სადაც თავდაპირველი სახით არის შენარჩუნებული ისტორიული განაშენიანება, ქუჩების ქსელისა და გეგმარებითი სტრუქტურის ფრაგმენტები, ფონური განაშენიანება, ასევე ცალკეული ძეგლები დან კულტურული ღირებულების მქონე სხვა ობიექტები.

ისტორიული ლანდშაფტის დაცვის ზონა

ისტორიული ლანდშაფტის დაცვის ზონა არის ტერიტორია, რომელსაც გააჩნია გარკვეული სახის ისტორიული, კულტურული და ესთეტიკური ღირებულება. იგი წარმოადგენს ისტორიულად ჩამოყალიბებულ, ადამიანის და ბუნების ერთობლივი ქმედების შედეგად შექმნილ ბუნებრივ, სასოფლო ან ურბანულ ტერიტორიას/გარემოს. კანონში საუბარია აღნიშნული ზონის დადგენის მიზანზე: „ისტორიული ლანდშაფტის დაცვის ზონის დადგენის მიზანია კულტურული მემკვიდრეობის უძრავი ობიექტებისა და კულტურული მემკვიდრეობის დამცავი ზონების, ასევე ისტორიულ მოვლენებთან, გადმოცემებთან და ფოლკლორთან დაკავშირებული ადგილების ისტორიულად ჩამოყალიბებული ბუნებრივი გარემოს შენარჩუნება და მისი იერსახის აღდგენა“.

ამ ზონაში დასაშვებია მხოლოდ ისეთი დროებითი სახის ობიექტების არსებობა, რომლებიც დაცვის მიზნებისთვის ან მეცნიერული კვლევებისთვის არის აუცილებელი.

არქეოლოგიური დაცვის ზონა

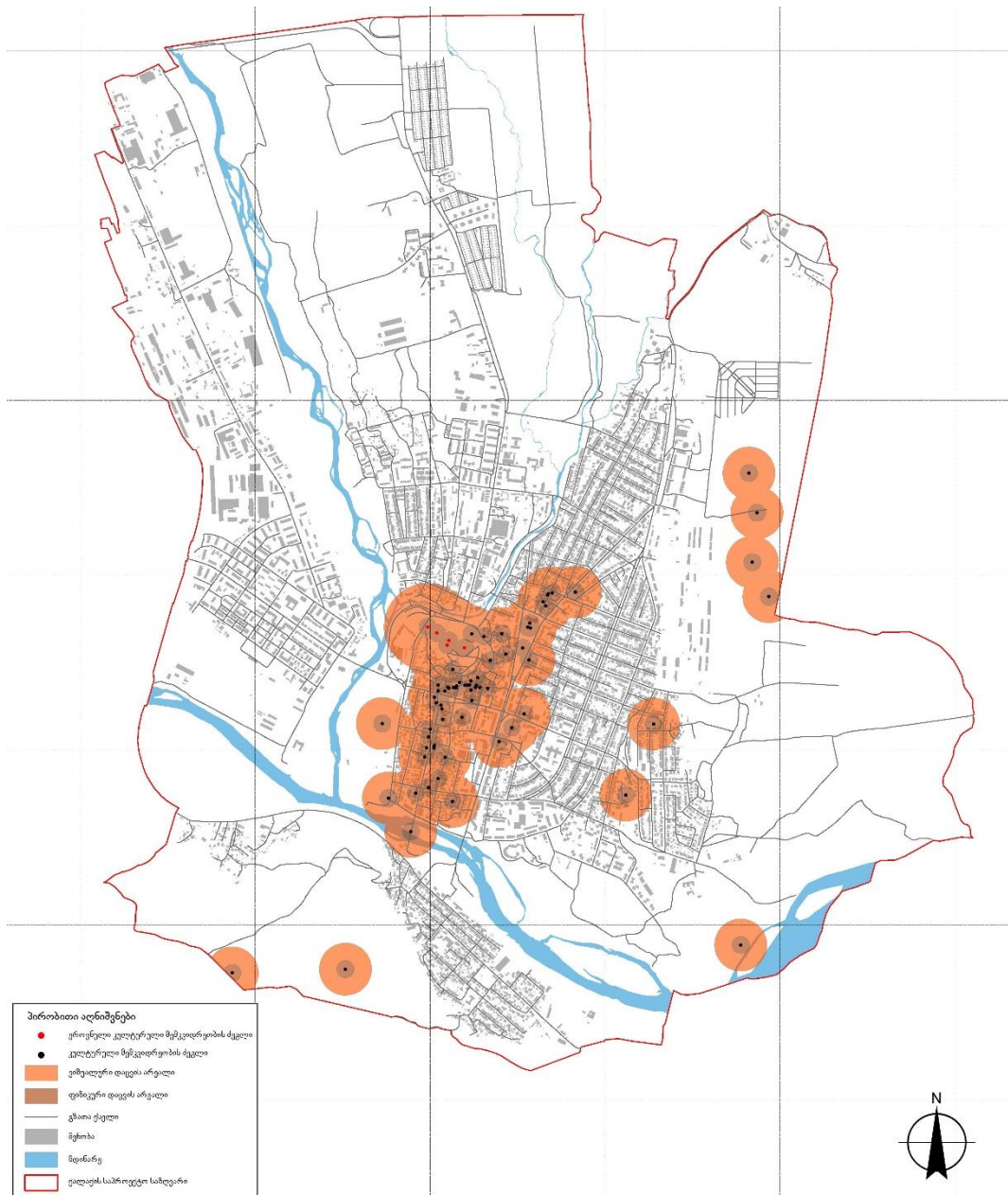
არქეოლოგიური დაცვის ზონა არის ტერიტორია, სადაც აღმოჩენილია არქეოლოგიური ფენები, ან ობიექტები. მის გამოვლენას სპორადული ხასიათი აქვს. ამ ზონის დადგენის მიზანია: „*მასში არსებული არქეოლოგიური ძეგლების, კულტურული ფენების, გამოვლენილი ან დაზვერილი არქეოლოგიური ობიექტებისა და მათი მიმდებარე ტერიტორიების დაცვის უზრუნველყოფა*“.

არქეოლოგიური დაცვის ზონაში „აკრძალულია ყოველგვარი საქმიანობა, რომელიც გამოიწვევს ზონაში დაცული კულტურული მემკვიდრეობის დაზიანებას, განადგურებას, მისი აღქმის გაუარესებას ან ხელს შეუშლის მასზე სრულფასოვანი მეცნიერული კვლევის ჩატარებას“ (საქართველოს კანონი კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ, თავი VIII, მუხლი 40).

ქ. გორში არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები

საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს მიერ მოწოდებულ მონაცემებზე დაყრდნობით, დღეისათვის ქ. გორში 58 კულტურული მემკვიდრეობის სტატუსის მქონე ძეგლია (იხ. დანართი 1). კანონით განსაზღვრული უძრავი ობიექტების სახეობების მიხედვით, აღნიშნულ ძეგლთა სიაში გვხვდება 5 ეროვნული ღირებულების მქონე ძეგლი, 1 მემორიალური ძეგლი, 2 საბაღე-საპარკო ხელოვნებისა და ლანდშაფტური არქიტექტურის ძეგლი, 1 საინჟინრო ძეგლი და 49 არქიტექტურის სახეობის ძეგლია.

აღნიშნულ ოფიციალური მონაცემების გადამოწმება შესაძლებელია საველე სამუშაოს დროს დაფარვითი ინვენტარიზაციის მეთოდის გამოყენებით. კანონისმიერი განმარტებით დაფარვითი ინვენტარიზაცია კულტურული მემკვიდრეობის უძრავი ობიექტების გამოვლენის, ამ ობიექტებისა და მათი გარემოს შესახებ ინფორმაციის მოძიების მიზნით განხორციელებულ ღონისძიებათა ერთობლიობას გულისხმობს და საყრდენი გეგმის საინფორმაციო ბაზის შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს. დაფარვითი ინვენტარიზაციის დროს, ძეგლის შესახებ გროვდება ყველა ის პირველადი ინფორმაცია, რომლითაც ივსება სააღრიცხვო ბარათები/ე.წ. პასპორტები. ასეთი ტიპის ინფორმაციას წარმოადგენს: ძეგლის სახელწოდება, აგების თარიღი, მისამართი, სახეობა, კატეგორია, ფოტო-მასალა და სხვ. ინვენტარიზაციის ბოლო ეტაპზე თითოეული ძეგლის ინფორმაციის (ძეგლის სახელწოდება, ადგილმდებარეობა, აგების თარიღი, სახეობა, კატეგორია) გადატანა ხდება გეოსაინფორმაციო სისტემაში, რაც წარმოადგენს საყრდენი გეგმის ერთ-ერთ შემადგენელ ელემენტს (შრეს/ფენას).

ილუსტრაცია 49. ქ. გორში რეგისტრირებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები და მათი ინდივიდუალური დაცვის საორიენტაციო არეალების რუკა
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, 2017

8. ტრანსპორტი

შესავალი

ტრანსპორტი საქალაქო ცხოვრების მნიშვნელოვანი ნაწილია. მიუხედავად იმისა, რომ სატრანსპორტო სისტემები არ წარმოადგენს თანამედროვე მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმების რეგულირების პირდაპირ საგანს, ის დიდ გავლენას ახდენს ქალაქში ფუნქციონირებაზე.

წარმატებული, კარგად ფუნქციონირებადი სატრანსპორტო სისტემა აუცილებლად ეყრდნობა სანდო მონაცემებს. ამ თავში თავმოყრილია ქ. გორში გადაადგილების კულტურისა და საგზაო ინფრასტრუქტურის შესახებ პირველადი დახასიათება.

გამოყენებული მონაცემები ძირითადად მოპოვებულია ქ.გორის მუნიციპალიტეტის მერიიდან, თუ სხვა რამ არ არის მითითებული. თავში ასევე განხილულია რამდენიმე საკანონმდებლო საკითხი, რაც აუცილებელი იყო ამ სფეროში ვითარების სრულფასოვნად წარმოსაჩენად.

გზათა ქსელი

გზათა ქსელი ნებისმიერი ქალაქის გეგმარებით კარკასს წარმოადგენს. ეფექტიანი გზათა ქსელის დაგეგმარება ითვლება წარმატებული მობილობის სისტემის საფუძვლად.

ქალაქ გორის მუნიციპალიტეტში შემავალი გზათა ქსელის სიგრძე 120187.80 მეტრია. გორის სიახლოვეს გადის საქართველოს მთავარი საავტომობილო გზა ს1. გარდა ამისა, ქალაქ გორს თბილისის მიმართულებით უერთდება კიდევ ერთი საავტომობილო გზა (ზაჰესი-მცხეთა-კავთისხევი-გორი), რომელიც ძირითადი გზა იყო გორისა და თბილისის დასაკავშირებლად, სანამ ახალი გზა აშენდებოდა (ახლანდელი ავტობანი). ამ გზით თბილისამდე გორიდან დაახლოებით 70

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

კილომეტრია. ის მოისაზრება ერთერთ სტრატეგიულ გზად და ავტობანის ალტერნატივად, რასაც ისიც ამტკიცებს და ადასტურებს, რომ 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის დროს, სწორედ ამ გზაზე იყო ძირითადი დატვირთვა.

ილუსტრაცია 50: ქ. გორის გზათა ქსელი
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო, ქ. გორის მერიის მასალების მიხედვით

საზოგადოებრივი ტრანსპორტი

საზოგადოებრივი ტრანსპორტის განვითარება გორში საბჭოთა დროიდან ინერციით მომდინარეობს და მისი გეგმარება ძირითადად დამოკიდებულია იმ კადრების გამოცდილებაზე, რომელთაც ამ წლების განმავლობაში მუშაობდნენ ტრანსპორტის სფეროში.

ქალაქ გორს მუნიციპალური ტრანსპორტი არ გააჩნია. მის ბალანსზეა მხოლოდ 8 ავტობუსი. მუნიციპალიტეტი ამ ავტობუსებს იჯარით გასცემს კერძო კომპანიებზე, რომლებიც ახორციელებენ მგზავრთა გადაყვანას გორის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე.

ქალაქის ბოლო გენერალური გეგმის პროექტში (გეოგრაფიკი, 2004) სატრანსპორტო ნაწილში მოცემულია 11 კომპანია, რომელიც ახორციელებდა სატრანსპორტო გადაზიდვებს ქალაქში. აქედან რამდენიმე შემორჩა და ახლა მხოლოდ 3 მსხვილი მგზავრთგადამზიდი ოპერირებს შპს „ბუქო777“, შპს „გორიტრანსი“, შპს „დუდუ პლიუსი“ და სხვა წვრილი კომპანიები, რომლებიც ემსახურებიან ქალაქი გორისა და გორის მუნიციპალიტეტის მგზავრთაგან. მათი ავტოპარკი ძირითადად სამარშრუტო ტაქსებისაგან შედგება, თუმცა ერთერთი მათგანი იყენებს მუნიციპალიტეტის ბალანსზე არსებულ 8 ავტობუსს, რომლებიც ძირითადად მუნიციპალიტეტის ფარგლებში არსებულ საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მარშრუტებზე მუშაობენ. ამ ავტობუსებს კომპანია იჯარით ქირაობს მუნიციპალიტეტისაგან. ხაზზე მომუშავე ყოველი ავტომობილი, არსებული კანონმდებლობის მიხედვით, 6 თვეში ერთხელ გადის ტექნიკურ დათვალიერებას.

ამჟამად ქალაქ გორში 28 საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მარშრუტი ფუნქციონირებს. არის ასევე შიდასაქალაქო მარშრუტები და საქალაქთაშორისო, რომლის ბალანსი მოქმედ სატრანსპორტო კომპანიებს შორის ასე გამოიყურება: შპს „დუდუ პლიუსი“-ს ეკუთვნის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციულ საზღვრებში არსებული მარშრუტების 90%(დაახლოებით 150 ავტომობილი/მძღოლი), საქალაქთაშორისო მარშრუტების 10% და მუნიციპალიტეტის შიდა მარშრუტების 45%. შპს „გორიტრანსი“-ს ეკუთვნის მუნიციპალიტეტის შიდა მარშრუტების 5-7% (დაახლოებით 70 ავტომობილი/მძღოლი) და საქალაქთაშორისო მარშრუტების 50-55%, დანარჩენი მარშრუტები შპს „მესაჭე“-სა და სხვა მცირე კომპანიებს ეკუთვნით.

ქალაქ გორში საზოგადოებრივი ტრანსპორტით გადაადგილების საფასურია 50 თეთრი. ეს ფასი საერთოა ყოველი კომპანიისთვის. მუნიციპალიტეტის შიდა და საქალაქთაშორისო მარშრუტებზე ფასები განსხვავებულია და დამოკიდებულია მარშრუტზე.

ყველა კომპანიას შეღავათები აქვს დაწესებული სკოლის მოსწავლეებზე, სპორტსმენებზე, მასწავლებლებზე და შშმ პირებზე. ასევე უფასოდ მგზავრობენ 12 წლამდე ბავშვები.

უნდა აღინიშნოს, რომ არ იქნა მოძიებული არცერთი კვლევა ან დოკუმენტი საზოგადოებრივი ტრანსპორტის შესახებ, რაც განსაზღვრავდა მარშრუტების რენტაბელურობას, ეფექტურობას თუ სხვა კრიტერიუმებს. ერთადერთი, რაც მგზავრობადაცმევანი კომპანიების ადმინისტრაციასთან საუბრისას გავარკვეით არის მარშრუტზე საშუალო მგზავრობისა და დღის განმავლობაში. ქალაქი გორისთვის ეს რიცხვი საშუალოდ შეადგენს 150-200 ადამიანს. ეს რიცხვი მათ დღიური შემოსავლიდან გამოიყვანეს.

სამუშაო საათები ასევე ყველა კომპანიას ერთნაირი აქვს: 07:00 - დან 19:00 -მდე. თუმცა ზამთრის პერიოდში სხვა რეჟიმზე გადადიან: 08:00-დან 18:00-მდე.

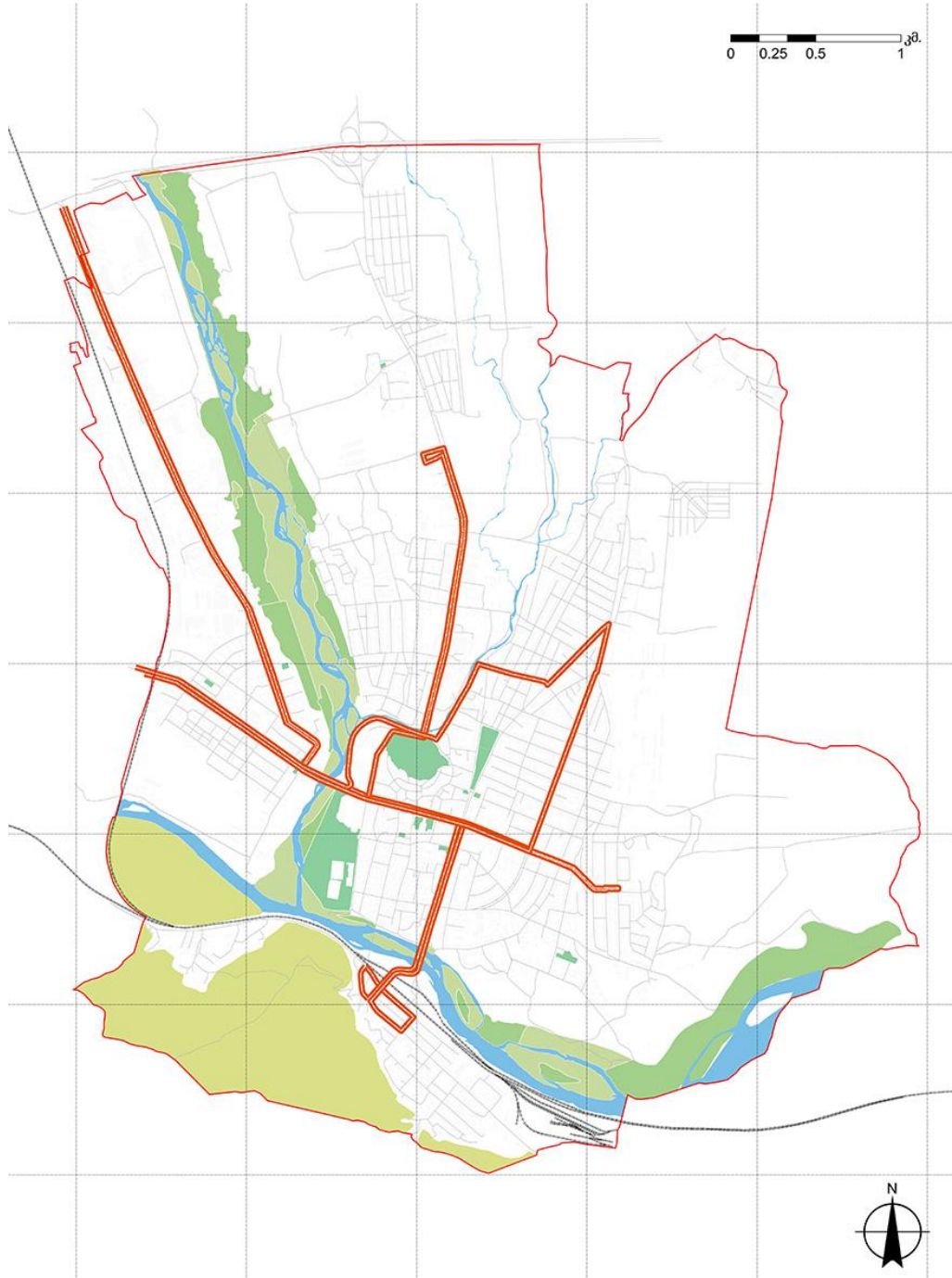
ტროლეიბუსი

ჯერ კიდევ 1970 - იან წლებში, ქალაქ გორში დადიოდა ტროლეიბუსი. ტროლეიბუსის სისტემა გორში 1972 წლის 30 აპრილს. ამავე წელს გაიხსნა მეორე ხაზიც. 1970-იან წლებში გორის ტროლეიბუსის ქსელი სწრაფად იზრდებოდა, 1979 წლისთვის ქალაქში უკვე 3 ტროლეიბუსის ხაზი იყო. ბოლო, მე-4 ხაზი ექსპლუატაციაში შევიდა 1981 წელს. გორში პირველი ტროლეიბუსები 22 ჩეხოსლოვაკიური Škoda 9Tr იყო, რომლებიც ქალაქმა 1972 წელს მიიღო. ეს ტროლეიბუსები იყო ორ და სამ კარიანი. 1984 წელს ქალაქმა მიიღო 3 ახალი Škoda 14Tr. 1990 წელს მოძრავი შემადგენლობა შეივსო 2 ტროლეიბუსით ЗиУ-9. ტროლეიბუსის დეპო მდებარეობდა ცხინვალის გზატკეცილზე. არსებული ხაზები გორის ცენტრს აკავშირებდა გარეუბნებთან და უახლოეს სოფლებთან.

სსრკ-ს დაშლასთან ერთად გორის ტროლეიბუსი აღმოჩნდა მძიმე მდგომარეობაში. ჩეხოსლოვაკიურმა Škoda 9Tr-ებმა უკვე ამოწურეს თავისი რესურსი, ახალი ტროლეიბუსების ყიდვისთვის საჭირო სახსრები კი ტროლეიბუსების პარკს არ გააჩნდა. ამიტომ 1990-იან წლებში მოხდა მოძრავი შემადგენლობის მასიურად ჩამოწერა — ტროლეიბუსები დაშალეს რათა მათი ნაწილები გამოეყენებინათ შედარებით ახალი ტროლეიბუსების შესაკეთებლად. გაუქმდა მარშრუტები № 1 და № 3. 2006 წელს თბილისის ტროლეიბუსის გაუქმების შემდეგ თბილისიდან გორში ჩაიტანეს ტროლეიბუსები ЗиУ-9. 2006 წლისთვის სულ ორ მარშრუტზე მუშაობდა 12 ტროლეიბუსი. 2008 წლის ომის დროს რუსული ავია დაბომბვების გამო დაზიანდა მარშრუტი № 4, რომელიც ომის შემდეგ აღარ აღდგა. 2008-2010 წლებში ქალაქში მოქმედებდა ერთადერთი მარშრუტი № 2 რკინიგზის სადგურიდან სოფელ ტინისხიდან. 2009 წელს ტროლეიბუსების პარკი შეივსო რუსთავიდან ჩამოტანილი ტროლეიბუსებით, სადაც ტროლეიბუსი გაუქმდა. გორის ტროლეიბუსი თავისი არსებობის ბოლო

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

წელს მუშაობდა 9-დან 16:30 საათამდე და მგზავრობის ღირებულება 10 თეთრი იყო. 2010 წლის 29 მარტს გორში ტროლეიბუსების მოძრაობა შეწყდა, ხოლო ამავე წლის აპრილში მიღებულ იქნა ტროლეიბუსის გაუქმების გადაწყვეტილება (www.wikipedia.org)

ილუსტრაცია 51: ტროლეიბუსის სქემა (საბჭოთა)
წყარო: საბჭოთა გენერალური გეგმები

არამოტორიზებული ტრანსპორტი

არამოტორიზებული და მწვანე ტრანსპორტის პოპულარიზაცია ბევრი ევროპული ქალაქის პოლიტიკის ნაწილია. უკანასკნელ წლებში ბევრმა ქალაქმა მიიღო ზომები ველოტრანსპორტის ინფრასტრუქტურის მოწყობის სტიმულირებისათვის, რადგან თანდათან უფროდაუფრო მეტი ხალხი აცნობიერებს, რომ ველო ტრანსპორტი ხელს უწყობს ქალაქში ცხოვრების დონის ამაღლებას, ჯანსაღი ცხოვრების წესის დანერგვას, გამონაბოლქვის შემცირებას, ეკოლოგიური მდგომარეობის გაუმჯობესებას და ეკონომიკურ აღმავლობას.

თუ გავითვალისწინებთ ქალაქი გორის კლიმატსა და რელიეფს, ის ძალიან მიმზიდველი ქალაქია არამოტორიზებული ტრანსპორტის მარშრუტების შექმნისა და პოპულარიზაციისათვის. სამწუხაროდ ამ დროისთვის ინფრასტრუქტურა არაა საკმარისი. მეტიც, შეიძლება ითქვას, რომ ველო ტრანსპორტის ინფრასტრუქტურა ფაქტიურად არ არსებობს. მოკლე მანძილებზე გადაადგილებისათვის ველოსიპედს ალტერნატივა არ გააჩნია და ადამიანისთვის ძალიან კომფორტულია მგზავრობის დაგეგმვა(5-7კმ).

როგორც ილუსტრაციიდან ჩანს, თითქმის მთელი ქალაქი ძალიან კომფორტულია საველოსიპედო მოძრაობისთვის შესაბამისი ინფრასტრუქტურის არსებობის შემთხვევაში.

საველოსიპედო მოძრაობასთან ერთად აღსანიშნავია საქვეითო მოძრაობაც. გორის მსგავსი ქალაქებისათვის, როგორც წესი დამახასიათებელია გადაადგილებების ისეთი მანძილები, რაც ფეხით და ველოსიპედით ადვილად დაფარვადია. თუმცა, როგორც ზემოთ აღინიშნა არც საფეხმავლო და არც საველოსიპედო ინფრასტრუქტურა არ არის შესაფერის დონეზე. აღსანიშნავია ასევე სხვა ფაქტორები, რომელიც მნიშვნელოვანი ხელის შემშლელია არამოტორიზებული გადაადგილებებისათვის. ამის ყველაზე ნათელი მაგალითია უპატონო ძაღლების პრობლემა, რაც კონსულტანტი ჯგუფის მიერ გამართულ შეხვედრებზე მრავალჯერ აღინიშნა დაინტერესებული მხარეების მხრიდან.

ქვეითა მოძრაობა და ადაპტაცია შშმ პირთათვის

შეიძლება ითქვას, რომ ქალაქი გორი ქვეითა და შშმ პირთა გადაადგილებისთვის ადაპტირებული არაა. ქუჩების პროექტირება, რეაბილიტაცია/მშენებლობა მიმდინარეობდა ისე, რომ ტროტუარი არც კი იყო გათვალისწინებული (რობაქიძის ქუჩის მონაკვეთი, ამილახვრის ქუჩის მონაკვეთი, გრიბოედოვის ქუჩა, თარხნიშვილის ქუჩა), მით უფრო, რომ აქედან რამდენიმე ქუჩაზე არის სკოლები და გადაადგილდებიან ბავშვები. თუმცა მას შემდეგ, რაც ქალაქ გორის მუნიციპალიტეტის მერიაში შეიქმნა ტრანსპორტის საკითხების საკურაციო განყოფილება, არსებული პრაქტიკის გაუმჯობესების ტენდენციები შეინიშნება.

ტაქსი

როგორც მოგეხსენებათ, კერძო მსუბუქი სატრანსპორტო საშუალებით მგზავრების გადაყვანის საკითხს საქართველოში დღეს მოქმედი კანონმდებლობა არ არეგულირებს. საქმიანობის დასაწყებად პირს საჭიროა ჰქონდეს მხოლოდ საკუთარი ან ნაქირავები მანქანა და ტაქსის ტრაფარეტი. არ არსებობს რეგულაცია არც იმის შესახებ, თუ რა ტექნიკურ სტანდარტს უნდა აკმაყოფილებდეს ავტომანქანა იმისთვის, რომ მან მგზავრების გადაყვანა შეძლოს. შესაბამისად ტერმინი: „ტაქსების პარკირების ადგილები“ გაუგებარია და მისი ადმინისტრირებაც შეუძლებელი.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, თვითდასაქმებული ტაქსები კონკურენციას უწევენ ბაზარზე არსებულ კომპანიებს, რადგან ისინი არ არიან გადასახადის გადამხდელები და შეუძლიათ შედარებით ნაკლები ფასი შესთავაზონ მგზავრებს.

ვინაიდან ქვეყანაში არ რეგულირდება ტაქსებთან დაკავშირებული ლიცენზიები და ნებართვები, ზემოთ ჩამოთვლილი ყველა პრობლემა შეიძლება მთელს ქვეყანაზე განზოგადდეს.

პარკირება

ქალაქ გორში პარკირება ფასიანია. 2016 წლის ნოემბრიდან, ქალაქ გორის საკრებულოსა და მერიის გადაწყვეტილებით პარკირების ადმინისტრირებას 3 წლის ვადით ახორციელებს შპს „გორის სერვისჯგუფი“, რომლის 100 პროცენტის წილის მფლობელი და დამფუძნებელია ქალაქ გორის მერია. მათ ასევე აქვთ საკუთარი ვებ-გვერდი: www.goriparking.ge. მის შემადგენლობაშია 15 მდე თანამშრომელი. აქედან 2 ე.წ. კონტროლიორია, რომლებიც ახორციელებენ უშუალოდ პარკირების ადგილების მონიტორინგს და დაჯარიმებას(სამუშაო საათები: 09:00 – 18:00). ეს უფლება ადმინისტრაციული სამართალდარღვევათა კოდექსით აქვს შსს საპატრულო პოლიციასაც. იქიდან გამომდინარე, რომ შპს „გორის სერვისჯგუფი“ ახალი ორგანიზაციაა და საკუთარ შემოსავლებზეა დამოკიდებული, ჯერჯერობით ინფრასტრუქტურის ნაკლებობას განიცდის (საევაკუაციო ავტომობილები, ტერმინალები და ა.შ), რასაც აუცილებლად ჰქირდება ყურადღების მიქცევა. ასევე კომპანიის კომპეტენციას მიეკუთვნება ქალაქ გორის საკრებულოს მიერ დამტკიცებული პარკირების ადგილების შესაბამისი საგზაო მონიშვნითა და საგზაო ნიშნებით უზრუნველყოფა. საკრებულო ამტკიცებს მხოლოდ ლოკაციებს და დგომის წესს.

პარკირების დგომის წესების დარღვევაზე ჯარიმა 10 ლარია, რომელიც პირდაპირ ცენტრალური ხაზინის კოდზე ირიცხება. მისი გადახდის ვადა და 30 დღეა. გადაუხდელობის შემთხვევაში ერიცხება საურავი და მისი გადაუხდელობის შემთხვევაში უკვე ხდება მართვის მოწმობის ჩამორთმევა

დამრღვევი მძღოლისათვის. პარკირების წესების დარღვევად ითვლება (www.goriparking.ge):

- პარკირების ადგილებზე ავტომანქანის დგომა დადგენილი საფასურის გადახდის გარეშე;
- პარკირებისათვის განსაზღვრულ ადგილებზე დგომის დადგენილი წესების (0 გრადუსიანი, 45 გრადუსიანი და 90 გრადუსიანი დგომა) დარღვევით ავტომანქანის პარკირება;
- ავტომანქანის პარკირება, თუ აღნიშნული ადგილისათვის განთავსებული არ არის პარკირების დაშვების ნიშანი;
- პარკირების სპეციალური ადგილებისათვის დაწესებული მოთხოვნების დარღვევა;
- პარკირების ადგილზე ავტომანქანის პარკირება მონიშვნის ხაზის დარღვევით მონიშვნის ხაზს გარეთ;
- შშმ პირთა ავტომანქანებისათვის განკუთვნილ პარკირების ადგილებზე დგომა;
- პარკირების მიზნით ტროტუარის გამოყენება;
- საერთო პარკირების ადგილებზე სპეციალური პარკირების ადგილებისათვის დადგენილი ავტომანქანების დგომა და პირიქით;
- ტაქსად გამოყენებული ავტომანქანის პარკირება იმ ადგილებზე, რომლებიც განკუთვნილი არ არის ტაქსების პარკირებისათვის;
- ქვეითად მოსიარულეთა გადასასვლელებზე პარკირება;
- მონიშნულ საველოსიპედო ბილიკებზე პარკირება;
- საზოგადოებრივი ავტოტრანსპორტის გაჩერებისათვის განკუთვნილ ადგილებზე პარკირება;

პარკირების წესების დარღვევის შემთხვევაში შპს "გორის სერვისჯგუფი" უფლებამოსილია გამოწეროს საჯარიმო ქვითარი და ავტომანქანა გადაიყვანოს საჯარიმო სადგომზე.

შპს „გორის სერვისჯგუფი“-ს ძირითად შემოსავლად ითვლება პარკირების გადასახადი. 2016 წლის 3 ივნისის N22 დადგენილებით გორის მუნიციპალიტეტს საკრებულოს მიღებული აქვს გორის ტერიტორიაზე პარკირების ადგილების საფასურის (ზედაზღვრული თანხები) სხვადასხვა სახის ავტოსატრანსპორტო საშუალებებისთვის დროის სხვადასხვა მონაკვეთში. შპს „გორის სერვისჯგუფი“-მა, აღნიშნულ დოკუმენტზე დაყრდნობით, 2017 წლის 8 ივნისის N16 ბრძანებით განსაზღვრა პარკირების ადგილებით სარგებლობის საფასური სხვადასხვა სახის ტრანსპორტისთვის დროის სხვადასხვა მონაკვეთში, რომელიც ასე გამოიყურება:

1. საერთო ადგილებით სარგებლობისათვის:

- 1 დღე - 1,20 თეთრი (ერთი ლარი და ოცი თეთრი)
- 4 დღე - 3 (სამი) ლარი
- 30 დღე - 10 (ათი) ლარი
- 90 დღე- 17 (ჩვიდმეტი) ლარი
- 180 დღე-25 (ოცდახუთი) ლარი
- 365 დღე -40 (ორმოცი) ლარი

ილუსტრაცია 53: ქალაქ გორის მუნიციპალიტეტის ბალანსზე არსებული საპარკინგე ტერიტორიები

წყარო: "სითი ინსტიტუტი საქართველო"

2. ტაქსებისათვის:

- 1 დღე - 1.20 თეთრი (ერთი ლარი ოცი თეთრი)
- 4 დღე - 3 (სამი) ლარი
- 30 დღე - 10 (ათი) ლარი
- 90 დღე - 17 (ჩვიდმეტი) ლარი
- 180 დღე - 25 (ოცდახუთი) ლარი
- 365 დღე - 40 (ორმოცი) ლარი

3. კერძო სამართლის იურიდიული პირებისათვის და სამსახურეობრივი ტრანსპორტისათვის:

- 30 დღე - 10 (ათი) ლარი
- 90 დღე -20 (ოცი) ლარი
- 180 დღე - 30 (ოცდაათი) ლარი
- 365 დღე -50 (ორმოცდაათი) ლარი

4. სატვირთო ტრანსპორტი და სპეცტექნიკა:

1,5 ტ. ტვირთამწეობა და სპეცტექნიკა

- 30დღე- 15 (თხუთმეტი)ლარი
- 90 დღე-25 (ოცდახუთი) ლარი
- 180 დღე -40 (ორმოცი) ლარი
- 365 დღე -60 (სამოცი) ლარი

1,5 – 4 ტ. ტვირთამწეობა და სპეცტექნიკა

- 30დღე- 20 (ოცი)ლარი
- 90 დღე- 30 (ოცდაათი) ლარი
- 180 დღე -50 (ორმოცდაათი) ლარი
- 360 დღე -80 (ოთხმოცი) ლარი

4 ტ-ზე მეტი ტვირთამწეობა და სპეცტექნიკა

- 30დღე- 25 (ოცდახუთი)ლარი
- 90 დღე- 35 (ოცდათხუთმეტი) ლარი
- 180 დღე -60 (სამოცი) ლარი
- 365 დღე -90 (ოთხმოცი) ლარი

5. ტურისტული მარშუტები :

- 7 ადგილამდე- 1 ლარი 1 საათი
- 16 ადგილამდე- 2ლარი 1 საათი
- 16-ზე მეტ ადგილამდე -3 ლარი 1 საათი

პარკირების გადასახადის გადახდა შესაძლებელია სწრაფი გადახდის აპარატებისა და კომერციული ბანკების მეშვეობით.

ქალაქ გორში სულ 630 პარკირების ადგილია. მათი 90 % მოწესრიგებულია საგზაო მოძრაობის ორგანიზაციის ტექნიკური საშუალებებით(საგზაო მონიშვნა, საგზაო ნიშნები). ტაქსებისთვის გამოყოფილია 120 ადგილი 22 ლოკაციაზე (სტალინის გამზირი, ცხინვალის გზატკეცილი, ჭავჭავაძის გამზირი, ცაბაძის ქუჩა და 26 მაისის სანაპირო). ტურისტული სადგომი ჯერჯერობით მხოლოდ ერთია(სტალინის სახლმუზეუმის მიმდებარე ტერიტორია), სადაც შპს „გორის სერვისჯგუფი“-ს თანამშრომელი ახორციელებს პარკირების მოწესრიგებასა და ადმინისტრირებას. ასევე ყურადღება ექცევა შშმ პირებისათვის განკუთვნილი ადგილების მოწესრიგებასა და მასზე დარღვევით მდგომი ავტომობილების დაჯარიმებას. კომპანიის ადმინისტრაციასთან შეხვედრის შედეგად გაირკვა,

რომ იგეგმება პარკირების ადგილების დამატება და მოწესრიგება, რადგან პიკის საათებში პარკირების ადგილების დეფიციტია.

ილუსტრაცია 54: ქ. გორის რკინიგზა
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო

რკინიგზა

გორი მნიშვნელოვანი სარკინიგზო კვანძია. გორში არის რკინიგზის სადგური, რომელიც ამერიკავკასიის ცენტრალური სარკინიგზო მაგისტრალის შემადგენელი ნაწილია და ავტოსადგური, საიდანაც შიდა ქართლის სხვადასხვა დასახლებულ პუნქტში, დედაქალაქ თბილისში და სეზონურად აჭარის კურორტებზე შეიძლება მოხვედრა. ქალაქ თბილისიდან სარკინიგზო ხაზით დაშორებულია 76 კმ(რკინიგზით) და აქედან სარკინიგზო განშტოება მიემართება ქალაქ ცხინვალისკენ. რეგიონის ყველა მუნიციპალიტეტში გადის საქართველოს აღმოსავლეთ-დასავლეთის რკინიგზის მაგისტრალური ხაზი და ქარელის გარდა ყველა მუნიციპალიტეტის ცენტრი, რკინიგზის სადგურსაც წარმოადგენს.

საკანონმდებლო ჩარჩო

ქალაქ გორის მუნიციპალიტეტის მერიის ეკონომიკური განვითარების სამსახურის გარე რეკლამისა და ტრანსპორტის განყოფილებასთან შეხვედრებისა და კონსულტაციების შედეგად გამოირკვა შემდეგი ნაკლოვანებები კანონმდებლობის მხრივ:

- საქართველოს კანონის „საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ“ მუხლი 1-ის მე-II პუნქტის შესაბამისად და საქართველოს კანონის

„ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“ მუხლი 24-ის 26 პუნქტის შესაბამისად სამგზავრო რეგულარული გადაყვანებზე რეგულირება და ნებართვების გაცემა ხორციელდება მხოლოდ შესაბამისი თვითმმართველი ქალაქის წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ დადგენილ მარშრუტებზე, ხოლო თვითმმართველი თემის ადმინისტრაციულ საზღვრებში რეგულირება არ ხორციელდება რეგულარულ სამგზავრო გადაზიდვებზე.

- საქართველოს კანონის „საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ“ მუხლი 4-ის მე-4 პუნქტის შესაბამისად: „ადგილობრივ საქალაქო რეგულირებული სამგზავრო გადაყვანის ორგანიზებასა და მართვას ახორციელებს შესაბამისი თვითმმართველი ერთეული“, ხოლო იგივე კანონის მუხლი 57 -ის პირველი პუნქტის შესაბამისად საქმიანობის შემოწმებას ახორციელებს საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს საპატრულო პოლიცია, რაც პრაქტიკულად შეუძლებელი იქნება და გამოიწვევს რიგ გაუგებრობებს. მიგვაჩნია, რომ კონტროლს უნდა ახორციელებდეს ნებართვის გამცემი.
- საქართველოს კანონის „საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ“ მუხლი 4-ის მე-3 პუნქტის შესაბამისად „საავტომობილო ტრანსპორტის დარგში მოქმედი საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების მოთხოვნათა დაცვის სახელმწიფო ზედამხედველობასა და კონტროლს ახორციელებს სააგენტო საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით“. ხოლო სახმელეთო ტრანსპორტის სააგენტო შესაბამისი დებულების მიხედვით ახორციელებს მხოლოდ სამგზავრო ავტოსადგურების ადგილმდებარეობის, კლასებისა და მათ მიერ მომსახურე მარშრუტების შესახებ საინფორმაციო ბანკის შექმნას და მონაცემთა ანალიზს. ასევე საქართველოს ორგანულ კანონში „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ავტოსადგურების მიმართ კონტროლის ან შესაბამისი მექანიზმის უფლება არ არის გათვალისწინებული. აქედან გამომდინარე ტექნიკურ რეგლამენტზე „ავტოსადგურის ფუნქციონირების წესის და პირობების“ შესახებ ფაქტობრივად კონტროლი ვერ ხორციელდება.
- საქართველოს კანონში „ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში“ პარკირების წესების დარღვევისათვის კანონის შესაბამისი მუხლი ჩაშლილია მხოლოდ ქალაქ თბილისისა და ბათუმისათვის.

ინსტიტუციონალური მოწყობა

ქალაქ გორის მუნიციპალიტეტის მერიაში, 2015 წელს დაარსდა „ტრანსპორტისა და გარე რეკლამის განყოფილება“. განყოფილებაში სულ 3 შტატია განყოფილების უფროსის ჩათვლით (ამ დროისათვის ერთი შტატი თავისუფალია). მათ უფლებამოვალეობებში შედის: ზემოთ აღნიშნული კერძო ოპერატორებისთვის ტრანსპორტის მოძრაობის მარშრუტების დამტკიცება. საგზაო მოძრაობის ორგანიზაციის ტექნიკური საშუალებების პროექტირება და მათი ინსტალაციის ტენდერისათვის ტექნიკური დავალებების მომზადება;

დამონტაჟებული საგზაო ნიშნებისა და საგზაო მონიშვნის მონიტორინგი და მათი დაზიანების შემთხვევაში რეაგირება; კოორდინირებული მუშაობა საპატრულო პოლიციასთან და სხვა.

კოორდინაცია მონათესავე სამსახურებს/განყოფილებებს შორის

დაზიანებული გზების სარემონტო სამუშაოებს და ახალი გზების მშენებლობაზე პროექტირებასა და მშენებლობაზე ტენდერების ჩატარებაზე კეთილმოწყობის სამსახურია პასუხისმგებელი. როგორც კონსულტანტისთვის ცნობილი გახდა, გეგმარებისა და პროექტირების დროს იქმნება ინსპექტირების ჯგუფი, რომელიც ახდენს მშენებლობისა თუ რეაბილიტაციის სამუშაოების მონიტორინგს. ამ ჯგუფის მუშაობაში არ მონაწილეობს ტრანსპორტის სპეციალისტი, რაც დაუშვებელია, ვინაიდან შეიძლება დაშვებული იქნას ისეთი შეცდომა, რაც მშენებელმა და არქიტექტორმა ვერ გაითვალისწინოს.

საგზაო მოძრაობის ორგანიზაციის ტექნიკური საშუალებების მოვლა-პატრონობა

ქალაქ გორში დამონტაჟებულია 4 შუქნიშნის ობიექტი. 2016 წელს, გარე რეკლამისა და ტრანსპორტის განყოფილების ძალისხმევითა და ზედამხედველობით გამოცხადდა ტენდერი რამდენიმე ქუჩისათვის საგზაო მონიშვნების სამუშაოებსა და საგზაო ნიშნების დამონტაჟებაზე. გამარჯვებულმა კომპანიამ განახორციელა დავალებული საქმიანობები(600 საგზაო ნიშანი, საგზაო მონიშვნები), თუმცა რამდენადაც გასაკვირი არ უნდა იყოს, არ არსებობს ბერკეტი, რითაც მოხდება მათი მოვლა-პატრონობა. სამსახურს არ აქვს განსაზღვრული ბიუჯეტი მათ მოვლა პატრონობაზე. ეს ფაქტი მნიშვნელოვანი რისკების შემცველია, რათა საგზაო უსაფრთხოება, დიდი წილით დამოკიდებულია სწორედ საგზაო მოძრაობის ტექნიკური საშუალებების აღქმადობაზე და მათ ხარისხზე.

9. საინჟინრო ქსელები და კომუნალური მომსახურება

ელექტრომომარაგება და წყალმომარაგება

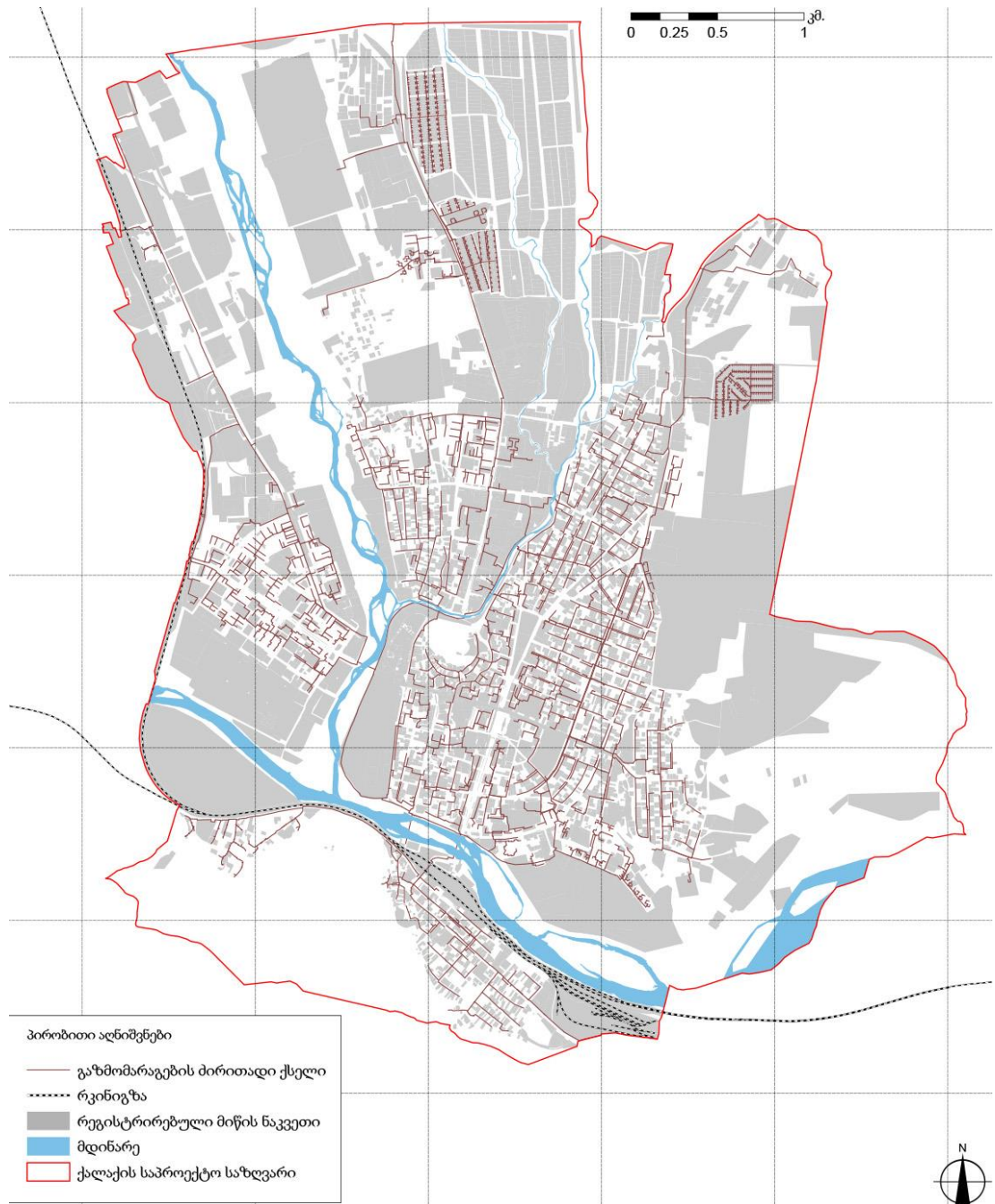
ბუნებრივი აირითა და ელ. ენერჯით მოსახლეობის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებული სივრცით-ტერიტორიული პრობლემები ქალაქის მასშტაბით არ ფიქსირდება. არსებული პრობლემები თუ მოსახლეობის უკმაყოფილობები ძირითადად დაკავშირებულია ადმინისტრაციულ მექანიზმებსა და ტარიფებთან.

ქალაქს გააჩნია მნიშვნელოვანი გამტარობითი რესურსი, რომელიც ძველად საწარმოების მიერ მოიხმარებოდა. მოცემული რესურსის ზუსტი შეფასება ამ მომენტისათვის შეუძლებელია, რადგან უცნობია მოძველებული ქსელების მდგომარეობა და ცვეთის ხარისხი. თუმცა მათი შესწავლა-განახლების შემთხვევაში ქალაქს სამომავლო განვითარებისათვის გამზადებული მნიშვნელოვანი არეალები გაუჩნდება.

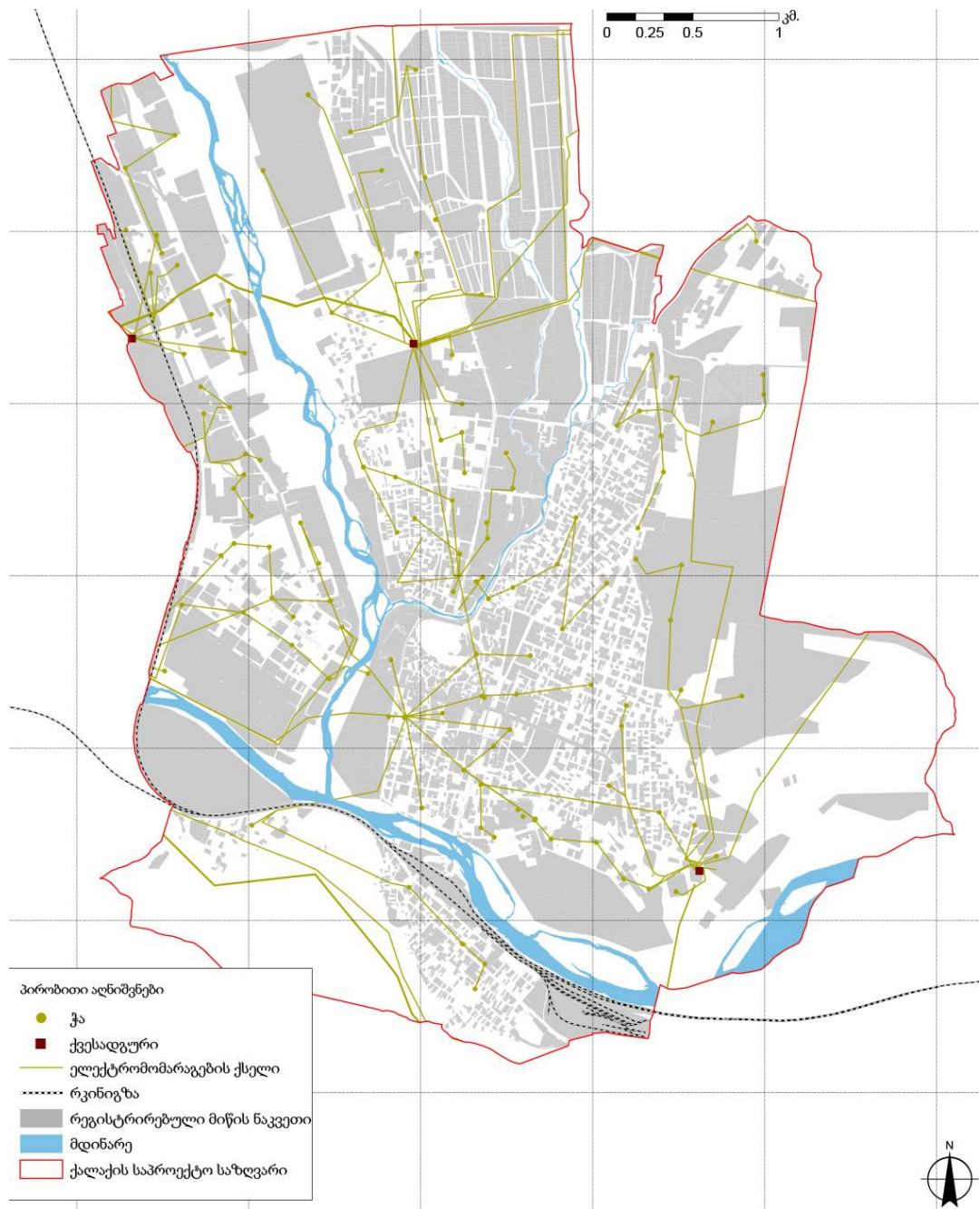
პრობლემურია რიგ შემთხვევაში ელ. სადგურებსა და მაღალი ძაბვის ობიექტებთან შეუსაბამო და კონფლიქტური ფუნქციის ერთეულების განთავსება. მაგალითად, ქალაქის აღმოსავლეთით არსებულ ელ. სადგურსა და მაღალი დატვირთვის რადიოგადამცემ ანძას შორის, მათ უშუალო სიახლოვეში, მიმდინარეობს საბავშვო გასართობი ბაჟნისა და სპორტული მოედნის მშენებლობა. ასეთი განვითარებები არამიზანშეწონილია და საფრთხეს უქმნის მოსახლეობის ჯანმრთელობას.

წყლის სისტემა და კანალიზაცია

დადებით გარემოებად შეიძლება ჩაითვალოს, რომ ქ.გორის მოსახლეობა სრულად უზრუნველყოფილია, როგორც სასმელი წყლის ასევე დიდწილად საკანალიზაციო სისტემით. ამასთან ქალაქში არსებობს ახალი წყალგამწმენდი სისტემები, რომლებიც შეესაბამება თანამედროვე მოთხოვნებს. წყალმომარაგების ქსელის სრული სიგრძე 97.5კმ-ს აღწევს, საკანალიზაციო ქსელისა კი დაახლოებით 40კმ-ს.

ილუსტრაცია 55: გაზომარაგების ქსელი
წყარო: სოკარ-ჯორჯია

ილუსტრაცია 56: ელექტრომომარაგების ქსელი
წყარო: ენერგო-პრო-ჯორჯია

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

ილუსტრაცია 57: წყლის და წყალარინების რუკა

წყარო: გორის მუნიციპალიტეტი, საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია

აღსანიშნავია, რომ ქალაქს გააჩნია ძველი წყალამღები ნაგებობების სისტემა, რომლებიც დღესდღეობით დიდწილად უფუნქციოდ არის დარჩენილი, განხილვას საჭიროებს მათი განახლებისა და ქალაქისა და მიმდებარე დასახლებების ტექნიკური წყლით უზრუნველყოფის მიზანშეწონილობის საკითხი. ასეთი საჭიროების არარსებობის შემთხვევაში, მნიშვნელოვანია ტერიტორიის სარევიტალიზაციო სამუშაოების დაგეგმვა, სივრცის შემდგომი დეგრადაციის თავიდან არიდების მიზნით.

მიუხედავად ზოგადი დადებითი მდგომარეობისა, მნიშვნელოვანია წყალმომარაგებისა და წყალარინების სისტემების განახლება. ქალაქის მასშტაბით მათი დიდი ნაწილი საბჭოთა პერიოდს მიეკუთვნება და საჭიროებს სარემონტო სამუშაოებს.

მყარი ნარჩენები

მყარი მუნიციპალური ნარჩენების განთავსებისათვის, გორის მუნიციპალიტეტში, 1980 წლიდან, არსებობს ნაგავსაყრელი. ნაგავსაყრელი მდებარეობს „კვერნაკის“ დასახლებიდან 700 მ მანძილზე. ნაგავსაყრელის ფართობი 6 ჰა-ს შეადგენს. ჯერ კიდევ დაუზუსტებელია თუ რა ბედი ეწევა სამომავლოდ აღნიშნულ პოლიგონს. საკითხი მნიშვნელოვანია მიწათსარგებლობის გეგმარებისთვის.

საკანონმდებლო ჩარჩო და სტრატეგიული მიდგომები

ნარჩენების მართვის სტრატეგიული მიზნების განმსაზღვრელ დოკუმენტს წამოადგენს საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნული გეგმა (NEAP), რომელიც წარმოადგენს სახელმწიფოს ყოვლისმომცველ გარემოსდაცვითი პოლიტიკის დოკუმენტს. რომლის შემუშავებაც ხდება 4 წლიანი ვადით.

ნარჩენების მართვის სფეროს მოდერნიზაციის ძირითად მიზნებსა და ამოცანებს სახავს 2016-2020 წწ „ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია“ და 2016-2020 წწ „ნარჩენების მართვის სამოქმედო გეგმა“. დოკუმენტის მიზანია: „საქართველოს ნარჩენების მართვის განვითარების პროცესის ჰარმონიზება ევროპის ნარჩენების მართვის პოლიტიკასთან“.

ქვემოთ წარმოდგენილია ნარჩენების მართვის წინა და მოქმედი სტრატეგიის ძირითადი ამოცანები:

ნარჩენების მიღების კრიტერიუმების (WAC) და მასთან დაკავშირებული პროცედურების შემუშავება (2014-2015 წწ.);

რეგიონული ნაგავსაყრელების მოწყობის რეგიონების განსაზღვრა (2014 წელი);

თითოეულ შერჩეულ რეგიონში, სანიტარული ნაგავსაყრელების ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთება, გზშ, პროექტირება და მშენებლობა (2014- 2019 წ.წ.);

ყველა მუნიციპალიტეტისთვის ნარჩენების მართვის ხუთწლიანი გეგმის დამტკიცება (2017 წელი);

ნაგავსაყრელებზე შემავალი ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების შემცირების რაოდენობრივი სამიზნეების დანერგვა (2017-2018 წ.წ.);

არსებული ნაგავსაყრელების დახურვა ან რემედიაცია (2019-2020 წ.წ.).

ძირითადი სახელმძღვანელო კანონი ნარჩენების მართვის სფეროში არის საქართველოს კანონი - „ნარჩენების მართვის კოდექსი“. კოდექსის შემუშავების მიზანს წამოადგენს „გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობის დაცვა, ნარჩენების მართვის სფეროში სამართლებრივი საფუძვლების შექმნა ისეთი ღონისძიებების დანერგვისათვის, რაც ხელს შეუწყობს ნარჩენების წარმოქმნის პრევენციას და ხელახალი გამოყენების ზრდას, ნარჩენების გარემოსთვის უსაფრთხო გზით დამუშავებას“

პროექტი ეყრდნობა ნარჩენების მართვის თაობაზე ევროპის პარლამენტის და საბჭოს 2008 წლის 19 ნოემბრის დირექტივის (2008/98/EC) და ნაგავსაყრელების შესახებ 1991 წლის 26 აპრილის (1999/31/ EC) დირექტივის და ევროკავშირის ნარჩენებთან დაკავშირებულ სხვა საერთაშორისო რეგულაციების მოთხოვნებს.

დოკუმენტში წარმოდგენილია ნაგავსაყრელისა და ნაგავსაყრელების კატეგორიების საკანონმდებლო განმარტება, ამავე დოკუმენტშია წარმოდგენილი ნარჩენების მართვის სფეროში კომპეტენციათა გამიჯვნის საკითხები:

ნარჩენების მართვის კოდექსი, თავი I მუხლი 3, ტერმინთა განმარტებები, 3³): *„ნარჩენების განთავსების ობიექტი, სადაც ნარჩენები განთავსდება მიწაზე ან მიწისქვეშ. ის მოიცავს ნარჩენების განთავსების შიდა ობიექტებს (ნაგავსაყრელი, რომელზეც ნარჩენების წარმომქნელი განათავსებს კუთვნილ ნარჩენებს საწარმოს ტერიტორიაზე), მაგრამ არ მოიცავს ნარჩენების დროებითი შენახვისთვის განკუთვნილ ობიექტებს და ნარჩენების გადამტვირთ სადგურებს“.*

ნარჩენების მართვის კოდექსი, თავი VI ნაგავსაყრელები, მუხლი 21 ნაგავსაყრელის კატეგორიები: *„ნაგავსაყრელები იყოფა შემდეგ კატეგორიებად: ა) სახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელები, ბ) არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელები, გ) ინერტულ ნარჩენების ნაგავსაყრელები“.*

მუნიციპალიტეტის კომპეტენცია ნარჩენების მართვის სფეროში განსაზღვრულია ნარჩენების მართვის კოდექსის თავი II მუხლი 6, პუნქტი 8 მიხედვით: *„ამ კოდექსისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის შესაბამისად, მუნიციპალიტეტების უფლებამოსილებას განეკუთვნება: მუნიციპალური ნარჩენების მართვა (მათ შორის მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება) ამ კოდექსის მე-16 მუხლის შესაბამისად (გარდა ამავე მუხლის მე-7 ნაწილით გათვალისწინებული უფლებამოსილებებისა)“.* მუნიციპალიტეტი არ მართავს გადასატვირთ სადგურებსა და ნაგავსაყრელებს და მისი ვალდებულებები ნარჩენების შეგროვება-გატანით შემოიფარგლება.

ნაგავსაყრელების მოწყობის, მართვის და მათი კონსერვაციის ტექნიკურ დეტალებს, განსაზღვრავს საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 11 აგვისტოს №421, ტექნიკური

რეგლამენტი ნაგავსაყრელის მოწყობის, ოპერირების, დახურვისა და შემდგომი მოვლის შესახებ. დოკუმენტში ასახულია ნარჩენების მართვისა და განთავსების ძირითადი ტექნიკური პარამეტრები, მათ შორის, ნაგავსაყრელის ადგილმდებარეობის შერჩევის ძირითადი კრიტერიუმები: მუხლი 9, ნაგავსაყრელის ადგილმდებარეობა: *1. აკრძალულია ნაგავსაყრელის მოწყობა სანიტარული დაცვის პირველ და მეორე წყალდაცვით ზოლებში. 2. მანძილი საცხოვრებელი სახლებისგან ნაგავსაყრელის საზღვრებამდე უნდა იყოს არანაკლებ 500 მეტრი. 3. არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელი დაშორებული უნდა იყოს აეროდრომიდან ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ICAO) მოთხოვნების შესაბამისად...“.*

ილუსტრაცია 58: გორის მუნიციპალური ნაგავსაყრელი
ფოტოს ავტორი: ხატია ბასილაშვილი

2013 წლამდე აღნიშნული პოლიგონი ნარჩენების ქაოტური განთავსების არეალს წარმოადგენდა. 2013 წელს, მოხდა პოლიგონის რეაბილიტაცია (საქართველოს მყარი ნარჩენების კომპანია, თ. გ.), ტერიტორია შემოიღობა, დაიყო სექტორებად, ადგილზე ხდება ნარჩენების აღრიცხვა, ხოლო განთავსების შემდეგ, ხდება მათი გრუნტით დაფარვა. 2016 წელს დასრულდა პოლიგონის რეაბილიტაციის მეორე ეტაპი, (საქართველოს მყარი ნარჩენების კომპანია, თ. გ.) რომლის დროსაც მოხდა ნარჩენების განთავსებისთვის სპეციალური უჯრედების მოწყობა და ნარჩენების საიზოლაციო ფენით გადაფარვა.

რადგან 2013 წლამდე არ მიმდინარეობდა პოლიგონის კონტროლი და აქ არ იყო შეზღუდული არასაყოფაცხოვრებო ნარჩენების განთავსება, ასევე, რადგან ჯერ

კიდევ არ ხდება ნარჩენების სეპარაცია და მართვის კომპანიას არ გააჩნია ზუსტი ინფორმაცია ნარჩენების შემადგენლობის შესახებ, სავარაუდოა, რომ ტერიტორიაზე საყოფაცხოვრებო ნარჩენებთან ერთად, სხვადასხვა სახის სახიფათო ნარჩენებია წარმოდგენილი. პოლიგონზე ასევე ხდება სამშენებლო ნარჩენების განთავსება (ქალაქ გორის მუნიციპალიტეტი, 2012).

ქ. გორის ტერიტორიაზე, სახიფათო ნარჩენების პოლიგონი განთავსებული არ არის. (მაგალითად, სამედიცინო ნარჩენების, ცხოველური ნარჩენების, სამრეწველო-სახიფათო ნარჩენების, რადიაქტიური ნარჩენებისათვის).

ნარჩენებით დაბინძურება და სტიქიური ნაგავსაყრელები

მიუხედავად მუნიციპალურ ნაგავსაყრელზე განხორციელებული ინფრასტრუქტურული ღონისძიებებისა, იგი დღემდე წარმოადგენს გარემოს დამაბინძურებელ სივრცეს. ადგილზე დათვალიერებამ აჩვენა, რომ ნარჩენების მნიშვნელოვანი ნაწილი გრუნტით დაუფარავად, ნაგავსაყრელის ღობის გარეთ, სტიქიურადაა მიმოფანტული. აქ არის როგორც ქარის შედეგად შიდა პერიმეტრიდან გამოტანილი პოლიეთილენის ნარჩენები, ასევე, უშუალოდ გარეთ დაყრილი ნარჩენები. ნარჩენები ხელმისაწვდომია შინაური თუ გარეული ცხოველებისთვის. ნარჩენებით დაბინძურებულია მიმდებარე ჭალებიც.

ილუსტრაცია 59: გორის ნაგავსაყრელის მიმდებარე ტერიტორიების დაბინძურება
ფოტოს ავტორი: ხატია ბასილაშვილი

სტიქიური ნაგავსაყრელების პრობლემა, ზოგადად, შიდა ქართლის რეგიონისთვის ჯერ კიდევ მწვავედ დგას, ძირითად დაბინძურების არელებს წარმოადგენენ მდინარის ხეობები და ხეობები, რაც ნიადაგთან ერთად, ზედაპირული წყლის ობიექტების დაბინძურებასაც იწვევს (საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, 2013), ქ.გორისთვის, სტიქიური ნაგავსაყრელების პრობლემა, სწორედ მდინარის კალაპოტების საყოფაცხოვრებო ნარჩენების განთავსებით (ადგილობრივ თვითმმართველობათა ეროვნული ასოციაცია, NALAG, 2016) და ნაგავსაყრელის მიმდებარე ტერიტორიების დაბინძურებით გამოიხატება.

ნარჩენების მართვის სისტემის სამომავლო განვითარება

მყარი ნარჩენების განთავსების ნაწილში, სახელმწიფოს მიზანია მუნიციპალური ნაგავსაყრელების სისტემიდან (54 ერთეული) რეგიონული ნაგავსაყრელების სისტემაზე გადასვლა (8-10 ერთეული), რაც შეამცირებს როგორც ოპერირების ხარჯებს, ასევე, ზემოქმედებას გარემოზე. ამჟამად მოსამზადებელი სამუშაოები, სხვადასხვა ეტაპებზეა ქვეყნის ექვს რეგიონში, ხოლო შიდა ქართლისთვის ამჟამად მიმდინარეობს სპონსორების მოძიება.

ილუსტრაცია 60: ნარჩენების განთავსების რეგიონული სისტემის სქემა იმერეთის მაგალითზე
წყარო: შპს საქართველოს მყარი ნარჩენების კომპანია. http://waste.gov.ge/ka/?page_id=3224

ცვლილება შეეხება გორის მუნიციპალურ პოლიგონსაც - მოხდება მისი კონსერვაცია ან გადასატვირთ სადგურად ადაპტირება. კონკრეტული გადაწყვეტა, დიდწილად დამოკიდებულია იმაზე თუ სად განთავსდება შიდა ქართლის რეგიონული ნაგავსაყრელი. საქართველოს ნარჩენების მართვის 2014 წლის ეროვნული სტრატეგიის მიხედვით, 2019 წლისთვის, ყველა რეგიონული ნაგავსაყრელისთვის მომზადებული უნდა იყოს ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთება (Ameco Environmental Services, თ. გ.).

10.SWOT ანალიზი

გეოგრაფიული მდებარეობა	
S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> სტრატეგიული ადგილმდებარეობა და დედაქალაქთან სიახლოვე ზომიერი კლიმატური პირობები 	<ul style="list-style-type: none"> სოფლების გარკვეული ნაწილის დაშორება მუნიციპალურ ცენტრთან
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> მუნიციპალიტეტის ადგილმდებარეობა და მდიდარი ბუნებრივი რესურსები საშუალებას იძლევა განვითარდეს სხვადასხვა სექტორები 	<ul style="list-style-type: none"> მუნიციპალიტეტი ახლოს იმყოფება კონფლიქტის ზონასთან, რაც რეალურ გარეგან საფრთხეს წარმოადგენს მისი განვითარებისთვის

ბუნებრივი რესურსები	
S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> სამკურნალო ბალნეოლოგიური წყლის რესურსების სიუხვე მდიდარი და მრავალფეროვანი ტყის რესურსები 	<p>სანედლეულო პოტენციალის მაქსიმალურად ეფექტურად გამოყენების ხელის შემშლელი ფაქტორები:</p> <ul style="list-style-type: none"> მოუწესრიგებელი; ინფრასტრუქტურა არაეფექტური მენეჯმენტი
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> გოგირდწყალბადოვანი წყლების ბაზაზე საერთაშორისო სტანდარტების სამკურნალო-გამაჯანსაღებელი ცენტრის აშენება სამონადირეო მეურნეობების განვითარება 	<ul style="list-style-type: none"> სანედლეულო-რესურსული წიაღისეულის ამოწურვა ბაზარზე არსებული რესურსების მიმართ მოთხოვნის შემცირება

ინფრასტრუქტურა	
S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მდებარეობს საერთაშორისო და სახელმწიფო მნიშვნელობის გზების გარკვეული მონაკვეთი 	<ul style="list-style-type: none"> ადგილობრივი გზების და ხიდების უმეტესობა არ შეესაბამება თანამედროვე სტანდარტებს მოძველებული წყალმომარაგების სისტემა

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

<ul style="list-style-type: none"> • მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა მთლიანად დაფარულია ფიჭური კავშირგაბმულობით • მეტ-ნაკლებად მოწესრიგებულია დასუფთავების სისტემა • მდიდარი კულტურული მემკვიდრეობა 	
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • ადგილობრივი მნიშვნელობის გზების და ხიდების რეაბილიტაცია • წყალმომარაგების სისტემის გამართვა 	<ul style="list-style-type: none"> • კონფლიქტის ზონასთან სიახლოვე, რაც ასევე საფრთხეს უქმნის ინფრასტრუქტურის შენარჩუნებასა და განვითარებას

მრეწველობა	
S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> • იაფი სამუშაო ძალა • სამრეწველო დარგების მრავალფეროვნება • ავტომაგისტრალთან სიახლოვე • მიწის რესურსების სიახლე და მრავალფეროვნება 	<ul style="list-style-type: none"> • დაბალი საინვესტიციო აქტივობა • საბანკო კრედიტების მაღალი პროცენტი • არალიბერალური საგადასახადო ადმი-ნისტირების მექანიზმები
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • ადგილობრივი მრეწველობის სუბსიდირება • მიმზიდველი საინვესტიციო გარემოს შექმნა • ლიბერალური საგადასახადო კანონმდებლობის შექმნა • რეალური, მოქნილი ბიზნესგეგმების შექმნა • ეფექტური მენეჯმენტის განხორციელება და ა.შ. 	<ul style="list-style-type: none"> • საგადასახადო ტვირთის უფრო მეტად ზრდა • საშიშროება იმისა, რომ მრეწველებმა ინვესტიციები ვერ მოიზიდონ • მოსახლეობის შემოსავლების შემცირება • აგრესია და კონფლიქტი რუსეთის მხრიდან

სოფლის მეურნეობა	
S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> • ნაყოფიერი ნიადაგები • ეკოლოგიურად სუფთა გარემო • ორიგინალური ტრადიციები და კულტურა • მრავალფეროვანი სასოფლო-სამეურნეო კულტურების ჯიშები 	<ul style="list-style-type: none"> • თანამედროვე ფერმერული განათლების დაბალი დონე • სასოფლო-სამეურნეო ინფრასტრუქტურის სიმწირე და არაეფექტური მენეჯმენტი • შემოსავლიანობის დაბალი დონე • ახალ ტექნოლოგიებზე ხელმიუწვდომლობა • არახელსაყრელი სადაზღვევო სისტემა სოფლის მეურნეობისათვის
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგიის შემუშავება • შესაბამისი ინფრასტრუქტურისა და ტექნიკის რეაბილიტაცია • სათესლე მეურნეობების სტიმულირება • რძის და რძის პროდუქტების მწარმოებელი მძლავრი ქარხნების შექმნა 	<ul style="list-style-type: none"> • მაგისტრალურ სარწყავ არხებში მომწამვლელი ნივთიერებების ჩაყრა • ქვეყანაში და მის გარეთ პოლიტიკური არასტაბილურობა • გარემოს დაზიანდობა • სტიქია: გლობალური დათბობა, სეტყვა, გვალვა, ქარიშხალი და ა.შ.

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

<ul style="list-style-type: none"> • გრძელვადიანი და იაფი საკრედიტო რესურსების ხელმისაწვდომობა • ეფექტური სადაზღვევო სისტემა 	
--	--

ტრანსპორტი	
S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> • დედაქალაქთან სიახლოვე და მოსახლეობის მობილურობის მაღალი დონე • დაბალი სატრანსპორტო გადასახადები 	<ul style="list-style-type: none"> • მოძველებული სატრანსპორტო საშუალებები, მეორადი ტრანსპორტი • მოუწესრიგებელი სტრუქტურები: ოფიციალური გაჩერებების, ავტოსადგომების მოუწესრიგებლობა • ჰაერის დაბინძურება • მსხვილი სატრანსპორტო მომსახურების ორგანიზაციების არარსებობა
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • ავტო-პარკის განახლება • ტურიზმთან დაკავშირებული სატრანსპორტო ხაზების განვითარება • საზოგადოებრივი ტრანსპორტის განვითარება, სატრანსპორტო ტარიფების რეგულირება და კონტროლი 	<ul style="list-style-type: none"> • მოსახლეობის შემოსავლების შემცირების შედეგად აღნიშნული მომსახურებით სარგებლობის შემცირება • საწვავის ფასის ზრდით გამოწვეული სატრანსპორტო მომსახურების გაძვირება

ტურიზმი	
S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> • მრავალფეროვანი ლანდშაფტი და ეკოსისტემების ნაირსახეობა • მდიდარი კულტურული მემკვიდრეობა • ტრადიციული ხალხური რეწვის კერების სიმრავლე 	<ul style="list-style-type: none"> • გამარცვლი და განადგურებული ინფრასტრუქტურის ობიექტები • მუნიციპალიტეტის ტურისტული და სარეკრიაციო შესაძლებლობების შეუსწავლელობა • დაზიანებული კულტურული ძეგლები და ობიექტები • მუნიციპალიტეტის სატრანსპორტო პერიფერიული გზების მოუწესრიგებლობა
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • მუნიციპალიტეტის სარეკრიაციო-ტურისტული პოტენციალის კომპლექსური შესწავლა და მისი ოპტიმალური გამოყენებისათვის რეკომენდაციების შემუშავება • ტურისტული ინფრასტრუქტურის ახალი ობიექტების საპილოტო პროექტების დამუშავება • მუნიციპალიტეტის საკურორტო-ტურისტულ კომპლექსზე და მის ცალკეულ საინტერესო ობიექტებზე ინტერნეტ საიტის, სარეკლამო რგოლების მომზადება და გავრცელება • ტურისტული ობიექტების მარშრუტიზირება 	<ul style="list-style-type: none"> • არასტაბილური პოლიტიკური ვითარება და რუსული აგრესიის საფრთხე • არახელსაყრელი ეკონომიკური ვითარება

საჯარო ფინანსები	
S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> 2012 წლიდან ბიუჯეტის პროგრამული დაფინანსების პრინციპზე გადასვლა 	<ul style="list-style-type: none"> ბიუჯეტის შემოსავლების შემცირების ტენდენცია ეკონომიკურ საქმიანობაზე მიმართული ხარჯების შემცირება ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილში საგადასახადო შემოსავლების მცირე ხვედრითი წილი, რაც ზრდის მის ცენტრზე დამოკიდებულების ხარისხს უარყოფითი სალდოს მაღალი მაჩვენებელი
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> სახელმწიფოს მხრიდან ისეთი ღონისძიებების გატარება, რომლებიც ხელს შეუწყობს საგადასახადო შემოსავლების ზრდას არაფინანსური აქტივების ზრდისთვის გაწეული გადასახდელების მაქსიმიზაცია ადმინისტრაციული ხარჯების მინიმიზაცია („ქამრების მოჭერა“) 	<ul style="list-style-type: none"> მომავალ წელს საგადასახადო შემოსავლების შემცირება მომავალი წლის გადასახდელებში ადმინისტრაციული ხარჯების ზრდა მომავალი წლის შემოსულობებს და გადასახდელებს შორის უარყოფითი სალდოს ზრდა

SWOT ანალიზი - ქალაქის დაებითი და უარყოფითი მხარეები

S - დადებითი მხარეები	W - უარყოფითი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> ქალაქის მდებარეობა და მისი მნიშვნელობა ქვეყნის ცხოვრებაში ქალაქის ცენტრში მდებარე გეგმარებითი და სივრცის ორგანიზაციის დომინანტი - გორის ციხე ქალაქის სტატუსი, როგორც ისტორიული პიროვნების ი. სტალინის სამშობლო მისი სიახლოვე მომავალი საერთაშორისო მნიშვნელობის ევროპა-აზიის სატრანსპორტო დერეფანთან გორი ამიერკავკასიის რკინიგზის ხაზზე ერთ-ერთი სარკინიგზო კვანძია, იგი დაკავშირებულია ცხინვალთან ქალაქის ფუნქციონალური ზონირება - ძირითადი სამრეწველო ობიექტები თავმოყრილია ლიახვის გაღმა რაიონში. გამოიჯნულია სამოსახლო ტერიტორიიდან ქალაქის ადმინისტრაციულ-საზოგადოებრივი ცენტრი განვითარებული გრძივად, ორი ძირითადი მაგისტრალის - სტალინის გამზირისა და ჭავჭავაძის ქუჩის გასწვრივ და მათი მოხერხებული კავშირი ქალაქის სხვა უბნებთან 	<ul style="list-style-type: none"> ქალაქის სატრანსპორტო მაგისტრალის არასრულყოფილება. კერძოდ, ცხინვალის გზატკეცილის მოუხერხებელი კავშირი ქალაქის ცენტრალურ და ლიახვის გაღმა რაიონებთან უკანასკნელ წლებში - გარდამავალ პერიოდში მოსახლეობისა და სამრეწველო პოტენციალის მნიშვნელოვანი შემცირება, სამრეწველო ობიექტების ნგრევა რკინიგზის სადგურის მოუხერხებელი მდებარეობა, რომელიც თავის დროზე აშენდა ქალაქის ინტერესების გაუთვალისწინებლად, მდინარის საწინააღმდეგო მხარეს, რის გამოც იგი ნაკლებად აქტიურად არის ჩართული ქალაქის გეგმარებით სტრუქტურაში და სივრცის ორგანიზაციაში არ აქვთ მანევრირების საშუალება, ტერიტორია გადაჭედებულია სატრანსპორტო საშუალებებით და გარე მოვაჭრეებით, ამავე დროს ეს ადგილი დღევანდელ მდგომარეობაში დიდ ეკოლოგიურ პრობლემებს უქმნის ქალაქს მდინარეების რეგულირებისთვის ჯებირების მშენებლობა მიყვანილი არ არის ბოლომდე, რაც იწვევს ქალაქის ტერიტორიების დატბორვის საშიშროებას ეკოლოგიური მდგომარეობა - თითქმის კატასტროფული, ძირითადად ქალაქის

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

<ul style="list-style-type: none"> ქალაქის ტერიტორიული განვითარების შესაძლებლობა ჩრდილოეთის და ჩრდილო-აღმოსავლეთის მიმართულებით ქალაქის სამრეწველო პოტენციალი მისი პერსპექტივა რესპუბლიკის ტურისტული ქსელის განვითარებაში 	<p>საკანალიზაციო ქსელის მდგომარეობის გამო. გამწმენდი ნაგებობა ქალაქის მოთხოვნილებას აკმაყოფილებს 30%-ით, დანარჩენი საკანალიზაციო გამოწვევები ჩაედინება უშუალოდ მდინარე მტკვარში</p> <ul style="list-style-type: none"> ქსელს არ აქვს ტექნიკური წყალმომარაგება, რის გამოც ქალაქში სასმელი წყლის დანაკარგი მეტად მაღალია მოუწესრიგებელია ქალაქის ნაგავსაყრელი, იგი დღეს ინფექციის გავრცელების წყაროა ჰაერისა და ნიადაგის დაბინძურების წყაროა ქალაქის უძველესი საწარმო - განძელსაჟდენტი ქარხანა, რომელიც მუშაობს კარგა ხნის წინანდელი, მოძველებული ტექნოლოგიით - ხის მასალით და მაზუთით ქალაქის ცენტრში აშენებული სამი 9 სართულიანი საცხოვრებელი სახლი სათანადო ორგანოებთან შეთანხმების გარეშე ქალაქის ჩრდილოეთ ნაწილში - წმინდაწყლის რაიონში ცხინვალის გზატკეცილსა და მდ. ლიახვს შორის მდებარე ტერიტორიის მოუწესრიგებელი გეგმარებითი სტრუქტურა სტალინის გამზირის დასაწყისში ხიდის წინ მდებარე მოედანი, რომელიც სავიზიტო ბარათი უნდა იყოს სარკინიგზო ტრანსპორტით ქალაქში ჩამსვლელთათვის. აქ გათვალისწინებული კომპლექსიდან დაწყებული და მშენებლობა შეჩერებულია მხოლოდ ერთი სახლის დაუმთავრებელ სახლში მოქალაქეთა შესახლებამ აშენებულ ნაწილსაც დაუკარგა თავდაპირველი სახე არ არის დაფიქსირებული და დადგენილი წესით დამტკიცებული ქალაქის რეალური საზღვრები, გამომდინარე დღევანდელი მდგომარეობიდან. უკანასკნელად დამტკიცებული საზღვრები დათარიღებულია 1960 წლის 13 მაისით ქალაქის საშუალო და პერიფერიულ ზონებს, ლიახვის გაღმა ზონის გარდა, არ აქვთ ნორმალურად ჩამოყალიბებული ქვეცენტრები
--	---

შიდა ქართლის რეგიონის ერთიანი SWOT ანალიზი

S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> ცენტრალური მდებარეობა კავკასიის რეგიონში, სიახლოვე თბილისთან. მდებარეობა აღმოსავლეთ-დასავლეთის მაგისტრალზე და რკინიგზაზე. ხელსაყრელი ბუნებრივი პირობები. ნაყოფიერი ნიადაგები და მდიდარი წყლის რესურსები. აგროწარმოების, განსაკუთრებით მეხილეობის, მდიდარი ტრადიციები. ტურისტულ-რეკრეაციული პოტენციალი. 	<ul style="list-style-type: none"> კონფლიქტი და ოკუპირებული ტერიტორია. დეცნილთა და სხვა მოწყვლადი ჯგუფების მაღალი ხვედრითი წილი. დაბალგანვითარებული ურბანული სისტემა. ეკონომიკის სუსტი დივერსიფიკაცია. მოსახლეობის შემოსავლის დაბალი დონე. ნატურალური სოფლის მეურნეობის სიჭარბე და აგროპროდუქციის დაბალი კონკურენტუნარიანობა. მიწების ძლიერი ფრაგმენტაცია და მცირემიწიანი მეურნეობების სიმრავლე.

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

<ul style="list-style-type: none"> • სოციალურად დაუცველი ფენებისთვის ცენტრალური ბიუჯეტიდან დახმარების პროგრამების არსებობა. • ყველა დონის საგანმანათლებლო დაწესებულებების არსებობა. • საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამა. • სატრანსპორტო და კომუნალური ინფრასტრუქტურის ნაწილობრივი მოწესრიგება, განსაკუთრებით ქალაქებში. • საერთაშორისო ორგანიზაციების დახმარება რეგიონული პროექტების განხორციელებაში. 	<ul style="list-style-type: none"> • აგროსაწარმო ინფრასტრუქტურისა და სერვისების (რწყვა, ს-ს ტექნიკა, სასუქები და ა.შ.) სიმცირე და ხელმიუწვდომობა. • განათლებისა და ინოვაციური ცოდნის სიმცირე აგროწარმოებასა და სხვა ბიზნესებში. • სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი ადამიანების მაღალი რიცხვი. • შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის ადაპტირებული გარემოს არარსებობა. • ცუდი კომუნალური მომსახურება და გაუმართავი სისტემები, განსაკუთრებით სოფლად. • საზოგადოებრივი ტრანსპორტის არქონა. • გარემოს დაბინძურების, ნიდაგების დეგრადაციის, ტყის ჩეხვის მაღალი ხარისხი; დაბალი გარემოსდაცვითი ცნობიერება. • ადგილობრივი/საკუთარი ფინანსური რესურსების სიმცირე.
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • მდებარეობისა და ბუნებრივი რესურსების უფრო სრული და ეფექტიანი გამოყენება. • საქალაქო სისტემის განვითარება. • იაფი მუშახელი. • ბიზნესის ხელშემწყობი სახელმწიფო პოლიტიკა. • აგროსაწარმო ინფრასტრუქტურისა და სერვისების განვითარება. • იმპორტის ჩანაცვლება ადგილობრივი წარმოებით. • ახალი ტექნოლოგიებისა და წარმოების ინოვაციური მეთოდების დანერგვა. • მეწარმეთა/ფერმერთა ცოდნის ამაღლება • ბიოლოგიურად სუფთა აგროწარმოების განვითარება. • საერთაშორისო დონორების ქმედითი დახმარება ბიზნესსა და ინფრასტრუქტურულ პროექტებში. • დასახლებებში კომუნალური სერვისების უზრუნველყოფა. • გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლება მოსახლეობასა და ადმინისტრაციაში. • სივრცითი დაგეგმარება და ეფექტიანი მიწათსარგებლობის პოლიტიკა. • ადგილობრივი შემოსავლების ზრდა. 	<ul style="list-style-type: none"> • კონფლიქტის გამწვავება. • მოსახლეობის მასშტაბური შემცირება. • დევნილთა ინტეგრირების გართულება. • ინვესტიციების ვერ მოზიდვა. • ადგილობრივი ბაზრის სიმცირე და დაბალი მსყიდველუნარიანობა. • წარმოებისა და სერვისების გაძვირება. • რესურსების არაეფექტიანი მართვა. • არათანმიმდევრული სახელმწიფო და დონორთა პოლიტიკა ადგილობრივ მეწარმეთა დახმარების კუთხით (მაგ. დაუსაბუთებელი სუბსიდირება, გაუმართლებელი ჩარევა, არადიფერენცირებული მიდგომები და ა.შ.). • სიღარიბის დონის ზრდა. • ადგილობრივი ფინანსური რესურსების სიმცირე. • კომუნალური მოსაკრებლების არგადახდა. • ნიჰილიზმი გარემოსდაცვითი პრობლემების მიმართ. • არაეფექტიანი მართვა ადმინისტრაციის მიერ და მოქალაქეთა არ ჩართვა გადაწყვეტილების მიღებისას.

SWOT ანალიზი - ზოგადი მიმოხილვის რეზიუმე

S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> • ცენტრალური მდებარეობა კავკასიის რეგიონში 	<ul style="list-style-type: none"> • კონფლიქტი და ოკუპირებული ტერიტორია

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

<ul style="list-style-type: none"> • სიახლოვე თბილისთან • მდებარეობა აღმოსავლეთ-დასავლეთის მაგისტრალზე და რკინიგზაზე • ხელსაყრელი ბუნებრივი პირობები 	<ul style="list-style-type: none"> • დევნილთა და სხვა მოწყვლადი ჯგუფების მაღალი ხვედრითი წილი • დაბალგანვითარებული ურბანული სისტემა
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • მდებარეობისა და ბუნებრივი რესურსების უფრო სრული და ეფექტიანი გამოყენება • საქალაქო სისტემის განვითარება 	<ul style="list-style-type: none"> • კონფლიქტის გამწვავება • მოსახლეობის მასშტაბური შემცირება • დევნილთა ინტეგრირების გართულება

SWOT-ანალიზი: რეგიონის არააგრარული ეკონომიკა და ბიზნეს გარემო

S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> • ავტომაგისტრალისა და რკინიგზის სიახლოვე. • აგროწარმოების (მეხილეობის) ტრადიციის არსებობა. • ტურისტულ-რეკრეაციული პოტენციალისა და მდიდარი კულტურული მემკვიდრეობის არსებობა. • ტრადიციული ხალხური რეწვის კერების არსებობა. • ტერიტორიის ფიჭური კავშირგაბმულობით მთლიანად დაფარვა. 	<ul style="list-style-type: none"> • ეკონომიკური სექტორის სუსტი დივერსიფიკაცია. • კერძო ტურისტული სააგენტოების არარსებობა; კოორდინაციის დაბალი ხარისხი თბილისში მოქმედ ტურისტულ სააგენტოებსა და რეგიონის ტურისტულ ობიექტებს შორის. • ტურისტული ობიექტების მიმდებარე ტერიტორიების მოუწყვსრიგებლობა; გასართობი ობიექტების სიმწირე. • მუნიციპალიტეტის სატრანსპორტო პერიფერიული და შიდა გზების მოუწყვსრიგებლობა. • მოსახლეობის შემოსავლის დაბალი დონე.
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • იაფი მუშახელი. • ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის შემუშავება. • გრძელვადიანი და იაფი საკრედიტო რესურსების ხელმისაწვდომობა. • სადაზღვევო სისტემის ამოქმედება. • ტურისტული ობიექტების ბრენდირება და მათ შესახებ ინფორმაციის გავრცელება. • ტურიზმთან დაკავშირებული სატრანსპორტო და სხვა ინფრასტრუქტურის მოწყვსრიგება. 	<ul style="list-style-type: none"> • მრეწველების მიერ ინვესტიციების მოზიდვაში წარუმატებლობა. • კონკურენციის გამძაფრება რეგიონის სხვა ქვეყნების მხრიდან. • მოსახლეობის მსყიდველუნარიანობის პრობლემები. • არასტაბილური პოლიტიკური ვითარება და რუსული აგრესიის საფრთხე. • ტურისტული სერვისის ეტაპობრივი გაძვირება.

SWOT ანალიზი - სოფლის მეურნეობა

S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
----------------------------	---------------------------

<ul style="list-style-type: none"> • რეგიონის ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობა და სიახლოვე ქვეყნის ყველაზე დიდ ბაზართან - თბილისთან. • ეროვნული და რეგიონული მნიშვნელობის საგზაო ინფრასტრუქტურის არსებობა. • სოფლის მეურნეობის, როგორც ტრადიციული საქმიანობის დარგის არსებობა და მისი დიდი მნიშვნელობა ქვეყნის მასშტაბით. • სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობისთვის ვარგისი (ნაყოფიერი) ნიადაგები. • ცხოველების საკვები მემცენარეობის განვითარების გარკვეული დონე. • სათიბ-სამოვრების არსებობა. 	<ul style="list-style-type: none"> • არაკომერციული, ნატურალური სოფლის მეურნეობის სიჭარბე. • ადგილობრივი წარმოებული აგროპროდუქციის არაკონკურენტუნარიანობა ბაზარზე: სტანდარტებთან შეუსაბამობა, სასურსათო უვნებლობის მოთხოვნების დაუკმაყოფილებლობა, სიძვირე, მიწოდების სეზონურობა და ა.შ. • უმაღლესი და პროფესიული აგარარული განათლების სიმწირე, კვალიფიციურ სპეციალისტთა ნაკლებობა. ცოდნის ნაკლებობა მეურნეობის წარმართვის, ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების გამოყენების სფეროში. • ინდივიდუალური ფერმერისათვის წარმოების მაღალი დანახარჯები იმპორტირებულ საქონელთან შედარებით. • ფერმერთა შორის კოოპერირების მოთხოვნის არარსებობა ან კოოპერაციის დანიშნულების არასაკმარისად გაგება. • მიწის ნაკვეთების პარცელაცია და მცირემიწიანობა. • სასოფლო-სამეურნეო კრედიტებისა და სადაზღვევო სისტემის ხელმიუწვდომობა. • ძველი და მაღალხარჯიანი სარწყავი სისტემა; წყლის რესურსების არაეფექტიანი მართვა და არაეკონომიური გამოყენება. • სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის არაეფექტური მართვა, ტექნიკის ლიზინგის სერვისის განუვითარებლობა. • ნაკვეთებთან მისასვლელი შიდა გზების არარსებობა ან მოუწესრიგებლობა. • აგროპროდუქტის გადამამუშავებელი მრეწველობის განუვითარებლობა რეგიონში. • უხარისხო და ფალსიფიცირებული მასალებისა და პრეპარატების გამოყენება წარმოებაში.
<p>O - შესაძლებლობები</p>	<p>T - საფრთხეები</p>
<ul style="list-style-type: none"> • სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგიისა და ქმედითი სამოქმედო გეგმის შემუშავება და განხორციელება. • სარწყავი სისტემების რეაბილიტაცია და რწყვის ახალი მეთოდების დანერგვა. • ექსპერიმენტული და სადემონსტრაციო ნაკვეთებისა, სათესლე და საჯიშე მეურნეობების მეურნეობების მოწყობა. • კრედიტირებისა და დაზღვევის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა. • ახალი ტექნოლოგიებისა და წარმოების ინოვაციური მეთოდების დანერგვა. • ფერმერთა საკონსულტაციო და სატრენინგო ცენტრების, როგორც ბიზნესის განვითარება. • ფართო და სისტემატური საინფორმაციო კამპანიების წარმოება ფერმერთათვის. 	<ul style="list-style-type: none"> • არახელსაყრელი კლიმატური პირობების განვითარება გლობალური დათბობის ფონზე. სტიქიური საფრთხეების (სეტყვა, გვალვა, ქარიშხალი და ა.შ.) გამძლიერება. • ცხოველთა ინფექციური დაავადებების გავრცელება. • პოლიტიკური არასტაბილურობის გამო ინვესტიციების მოზიდვისათვის დაბრკოლებების შექმნა. • რესურსების არაეკონომიური ხარჯვა და არამდგრადი გამოყენება, გარემოს დაბინძურება. • არათანმიმდევრული სახელმწიფო თუ ადგილობრივი თვითმმართველობის პოლიტიკა, დონორი ორგანიზაციების დახმარებები, მიმართული სოფლის მეურნეობის დაუსაბუთებელი სუბსიდირებისაკენ,

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

<ul style="list-style-type: none"> • იმპორტის ჩანაცვლება ადგილობრივი წარმოებით. • ბიოლოგიურად სუფთა აგროწარმოების განვითარება. • სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებული სერვისების განვითარება. 	<p>სახელმწიფოს მხრიდან ზედმეტი რეგულირებისა და ჩარევისაკენ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • უცხოურ (განსაკუთრებით რუსეთის) ბაზრებზე შეღწევის მიმართ უსაფუძვლო და გადაჭარბებული მოლოდინების გაჩენა.
--	--

SWOT ანალიზი-შიდა ქართლის სოციალური სფერო

S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> • რეგიონში უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების არსებობა. • სოციალურად დაუცველი ფენებისთვის ცენტრალური ბიუჯეტიდან დახმარების პროგრამების არსებობა. • საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამა. 	<ul style="list-style-type: none"> • სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების სიმცირე სოფლად. • სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი ადამიანების მაღალი რიცხვი. • შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის ადაპტირებული გარემოს არარსებობა. • დევნილი მოსახლეობის მაღალი კონცენტრაცია რეგიონში.
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების ალტერნატიული მოდელების დანერგვა სათანადო დასახლებებში. • საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციების ქმედითი დახმარება. • გრძელვადიანი მიდგომების შემუშავება სოციალურ სფეროში. • დევნილთა და სხვა მოწყვლადი ჯგუფების ბიზნესში ჩართვა (მაგ. ბიზნეს-ინკუბატორების, სოციალური საწარმოების შექმნა). 	<ul style="list-style-type: none"> • კონფლიქტურ ზონაში მდებარეობა. • სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი ადამიანთა რიცხოვნობის ზრდა.

SWOT ანალიზი-შიდა ქართლის რეგიონის სატრანსპორტო და კომუნალური ინფრასტრუქტურა

S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> • რეგიონის ტერიტორიაზე საერთაშორისო და სახელმწიფო მნიშვნელობის საავტომობილო გზების სარკინიგზო არტერიების მნიშვნელოვანი მონაკვეთის არსებობა და ავტომაგისტრალთან სიახლოვე. • რეგიონის მოსახლეობის ელექტროფიცირების მაღალი მაჩვენებელი და გაზიფიცირების მზარდი ტენდენცია. • წყლის რესურსების სიუხვე. 	<ul style="list-style-type: none"> • მოძველებული/ამორტიზირებული წყალმომარაგების და საკანალიზაციო სისტემები. • ნარჩენების მართვის ერთიანი სტრატეგიის არქონა. • სახოვრებელი (კორპუსის ტიპის) ბინების შიდა წყალმომარაგებისა და საკანალიზაციო სისტემების გაუმართაობა. • რეგიონში მუნიციპალური საზოგადოებრივი ტრანსპორტის არარსებობა.
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • მოსახლეობის სრული გაზიფიცირების უზრუნველყოფა. • საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციების დახმარება ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელებაში. • სატრანსპორტო და კომუნალური ინფრასტრუქტურის განვითარების ხედვისა და გრძელვადიანი პროგრამის შექმნა. 	<ul style="list-style-type: none"> • კონფლიქტის ზონასთან სიახლოვე, რაც საფრთხეს უქმნის ინფრასტრუქტურის შენარჩუნებასა და განვითარებას. • ადგილობრივი ფინანსური რესურსების სიმწირე.

SWOT ანალიზი - წყლის რესურსებია მართვა

S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> • ხშირი ჰიდროგრაფიული ქსელი, სათავე ნაგებობის არსებობა. • მოსახლეობის უმრავლესობა უზრუნველყოფილია წყლით. 	<ul style="list-style-type: none"> • მუნიციპალური ჩამდინარე წყლებით დაბინძურება. • სოფლებში მდინარეებთან სტიქიურად გამართული ნაგავსაყრელებიდან წყლის დაბინძურება. • სარწყავი სისტემების გაუმართაობა. • მოსახლეობის ნაწილი ვერ ახერხებს წყლის გადასახადის გადახდას. • ხაშურის მუნიციპალიტეტში მოსახლეობას წყალი მიეწოდება მკაცრი განრიგით (3-4 სთ დღეში). • წყალგაყვანილობის მიწები საჭიროებენ განახლებას. • კანონმდებლობაში არ არის ზუსტად განსაზღვრული თუ ვის მოვალეობას წარმოადგენს პრობლემების მოგვარება.

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

	<ul style="list-style-type: none"> არ არის საკმარისი დაფინანსება პრობლემის მოსაგვარებლად.
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> კანონმდებლობაში ზუსტად განსაზღვრა, თუ ვის ევალება წყალგამყვანი სისტემების მოწესრიგება. მოიმატოს წყლის გადასახადმა, რითაც შესაძლებელი იქნება წყალგაყვანილობის მიღების განახლებისათვის დახარჯული თანხების კომპენსირება. სოფლის მეურნეობის წვეთოვან და დასხურებით რწყვაზე გადაყვანა. შემუშავდეს წყლის რესურსების მართვის კონცეფცია და მოხდეს მოსახლეობის ინფორმირება. მოგვარდეს ნაგავსაყრელებთან დაკავშირებული წყლის დაბინძურების პრობლემები. 	<ul style="list-style-type: none"> კანონმდებლობაში შესული ცვლილებები შეიძლება წინააღმდეგობაში მოვიდეს სხვა კანონებთან. მოსახლეობამ შეიძლება ვერ მოახერხოს გაზრდილი წყლის გადასახადის გადახდა. შესაძლოა მოსახლეობა არასათანადოდ მოეკიდოს წყლის რესურსების მართვის გეგმას/კონცეფციას.

SWOT ანალიზი - ნიადაგების გარემოსდაცვითი მართა

S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> რეგიონი ხასიათდება ნიადაგების მრავალფეროვნებით, რაც ნაყოფიერ ნიადაგებსაც მოიცავს. 	<ul style="list-style-type: none"> ინტენსიურია ნიადაგის ეროზია და დამლაშება. შემცირდა ჰუმუსის რაოდენობა ნიადაგში. ხდება გადაჭარბებული ძოვება და ტყის ჭრა, რაც იწვევს ნიადაგის ეროზიას.
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> ეფექტური მიწათსარგებლობის პოლიტიკის შემუშავება. ნიადაგის განაყოფიერება. გადაჭარბებული ძოვებისა და ტყის ჭრის შეწყვეტა. ამაღლდეს მოსახლეობის ცნობიერება და მოხდეს სისტემატური ინფორმირება. 	<ul style="list-style-type: none"> მოსახლეობიდან უარყოფითი და არასერიოზული დამოკიდებულება პრობლემის მიმართ, რასაც სამოვრების შემცირება გამოიწვევს.

SWOT ანალიზი - ფაერის დაბინძურება

S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> რელიეფიდან გამომდინარე, რეგიონს გააჩნია ჰაერის მასების ჰორიზონტალური გადაადგილების შესაძლებლობა; შედეგად ხდება ჰაერის ფილტრაცია. ტყეების არსებობა. ავტომაგისტრალის კარგი გამტარობა. საკურორტო ადგილები კარგი მიკროკლიმატით. დამაბინძურებელი საწარმოების სიმცირე. 	<ul style="list-style-type: none"> კარიერებიდან ხდება ჰაერის მტვრით დაბინძურება. სუსტად არის განვითარებული საზოგადო ტრანსპორტი, რაც ზრდის მოთხოვნას საკუთარ ავტომობილებზე, რომელთა უმრავლესობა მოძველებული და გაუმართავია. მოიხმარება უხარისხო საწვავი. მასშტაბურია ტყეების ჩეხვა. მოსახლეობის დიდი ნაწილი გასათბობად იყენებს შეშას.

ნაწილი 2: წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

	<ul style="list-style-type: none"> • ჰაერის დაბინძურება საწარმოებიდან, თუმცა შედარებით მცირე მასშტაბით.
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • საწარმოების უზრუნველყოფა გამწმენდი ტექნიკით. • ექსპლუატაციაში მყოფი ავტომობილების გამართულობის შემოწმება. • საწვავის ხარისხის გაუმჯობესება. • ტყეების ჩეხვის შემცირება. • მოსახლეობის გაზით უზრუნველყოფა. 	<ul style="list-style-type: none"> • არ არის საკმარისი თანხები პრობლემების მოსაგვარებლად. • მოსახლეობის წინააღმდეგობა შემის ჩეხვის შემცირებასთან დაკავშირებით. • შესაძლოა მოსახლეობის ნაწილმა ვერ დაფაროს გაზის გადასახადი. • უკმაყოფილება ავტომობილების ტექდათვალიერების გამო.

SWOT ანალიზი - ტყის მენეჯმენტი

S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> • შიდა ქართლში მრავალფეროვანი ტყეებია. ტყის მასივებს რეგიონების დაახლოებით 45% უკავია. • შექმნილია ლიახვის ნაკრძალი. • ტყის კოდექსის არსებობა. • კანონი დაცული ტერიტორიების შესახებ. 	<ul style="list-style-type: none"> • ჭარბი ჭრები მერქნის მიღებისათვის და სამშენებლო მასალისათვის. • ხშირად არ არის გათვალისწინებული ტყის ეკოლოგიური მნიშვნელობა. • ხდება უკანონო ჭრები. • ჭრის დროს გამოიყენება ეკოლოგიურად და ტექნიკურად მიუღებელი ტექნოლოგიები. • ხშირად არ ხდება ტყის ხელოვნური აღდგენა. • მოვებას აქვს ინტენსიური ხასიათი. გადაჭარბებული მოვების გამო ხდება ნიადაგის ეროზია, ჰაბიტატის დაკარგვა. • რეგიონებში არის გარემოსდაცვითი ცნობიერების დაბალი დონე.
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • მკაცრად გაკონტროლდეს ტყის ჭრისა და მოვების პროცესი. • დაწესდეს ჯარიმები. • გაიმართოს ტექნიკა. • შემუშავდეს ტყის განახლებისათვის გეგმა, შემდეგ მოხდეს მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება და ჩატარდეს ტრეინინგი, რათა მოსახლეობამ მონაწილეობა მიიღოს ტყის აღდგენაში. • გამოიყოს სპეციალური სამოვრები, რომლებიც რამდენიმე წელიწადში ერთხელ შეიცვლება და მოხდება ძველი სამოვრების განახლება. 	<ul style="list-style-type: none"> • მოსახლეობის მხრიდან ნიჰილისტური და არასერიოზული დამოკიდებულება საკითხის მიმართ. • საკმარისი ფინანსების არარსებობა ტყის გასანახლებლად.

SWOT ანალიზი - ნარჩენების მენეჯმენტი

S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> • ქალაქებში და გზისპირა სოფლებში ხდება ნარჩენების რეგულარულად გატანა. • არსებობს კომპოსტის საწარმოს გამოცდილება გორში. 	<ul style="list-style-type: none"> • არ არსებობს ნარჩენების მართვის გეგმები რეგიონულ და მუნიციპალურ დონეზე. • რეგიონში არ არსებობს საერთაშორისო სტანდარტების ნაგავსაყრელი.

	<ul style="list-style-type: none"> • ყველა დასახლებულ პუნქტში არის რამდენიმე უკანონო ნაგავსაყრელი. ძირითადად ხევებში და მდინარის ნაპირებთან. • მოსახლეობა არ ფარავს დასუფთავების მოსაკრებელს. • ნარჩენების მდგრად მართვასთან დაკავშირებული საკითხები არ განიხილება რეგიონულ და მუნიციპალურ დონეზე. • არ არსებობს ნარჩენების მინიმისაციის პოლიტიკა და პრაქტიკა. • მოსახლეობის მიერ არ ხდება ორგანული ნარჩენის გამორჩევა და კომპოსტირება. • არ არის საკმარისი ფინანსები პრობლემის მოსაგვარებლად. • არ არსებობს დაბინძურებისათვის დაჯარიმების აღსრულების ეფექტური მექანიზმი. • მუნიციპალიტეტებში არ არის საკმარისი ცოდნა და გამოცდილება პრობლემის მოსაგვარებლად.
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • შემუშავდეს ნარჩენების მართვის სტრატეგია რეგიონულ და მართვის გეგმები -მუნიციპალურ დონეებზე. • დაიგეგმოს და აშენდეს რეგიონისთვის ერთი, საერთო, საერთაშორისო სტანდარტების ნაგავსაყრელი. • მოხდეს ნარჩენების ორ ფრაქციად დახარისხება: ორგანული და ყველა სხვა დანარჩენი. • შეიქმნას საკომპოსტე საწარმო ორგანული სასუქის დასამზადებლად. • მოხდეს ორგანული ნარჩენის განთავსების უზრუნველყოფა საკომპოსტე საწარმოში. • დაწესდეს დასუფთავების გადასახადის რეალური ოდენობა და შემოსული თანხებით მოხდეს პრობლემის მოგვარება. • მოხდეს მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება, რის შედეგადაც მოსახლეობას ეცოდინება ნარჩენების, სულ მცირე ორ ფრაქციად დახარისხება და ორგანული ნარჩენების გამოყენება. • მოხდეს მუნიციპალიტეტებში ამ საკითხისადმი პასუხისმგებელი პირების ცნობიერების ამაღლება, რათა შემუშავდეს პრობლემის მოგვარების მექანიზმები. • დაიხვეწოს მოსაკრებლის აკრეფის სისტემა. • შემუშავდეს დაბინძურებისათვის დაჯარიმების და აღსრულების ეფექტური მექანიზმები. 	<ul style="list-style-type: none"> • საწარმოს გახსნისათვის არ არის საკმარისი თანხა. • შესაძლოა მოსახლეობა არასერიოზულად მოეკიდოს საკითხს და ისევე ჩვეულ (ხეობებში და მდინარეების ნაპირებზე) ადგილებზე დაყაროს ნარჩენები და არ დაახარისხოს. • შესაძლოა მოსახლეობამ ვერ მოახერხოს გაზრდილი დასუფთავების გადასახადის გადახდა.

SWOT - გარემოსდაცვითი ცნობიერება

S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> • არსებობს ეროვნული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა: “გარემოსდაცვითი განათლება მდგრადი განვითარებისათვის” (2012). • საბუნებისმეტყველო საკითხებში ფორმალურ განათლებას მყარი სტრუქტურული ჩარჩო აქვს. • რეგიონში არსებობს პროფესიული და უმაღლესი სასწავლებლები, სადაც შესაძლებელია დაინერგოს ამ დარგის ეფექტური სწავლება. • რეგიონში მოქმედი საერთაშორისო გარემოსდაცვითი ინიციატივები, პროგრამები და პროექტები (მაგ. გორის მიერთება მერების შეთანხმებასთან და სხვ.). • რეგიონში მოქმედი გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციები. • ინტერნეტის, ე.ი. ინფორმაციის, ხელმისაწვდომობა. 	<ul style="list-style-type: none"> • რეგიონულ და მუნიციპალურ დონეზე არსებული ეკოლოგიური საფრთხეების არცოდნა. • საზოგადოებასთან კომუნიკაციისა და ინფორმირების ეფექტური მექანიზმების არარსებობა. • მწირი ადამიანური და ფინანსური რესურსები გარემოს დაცვის სამინისტროში დივერსიფიცირებული საზოგადოებრივი კამპანიებისათვის ადგილობრივ დონეზე. • არასამთავრობო ორგანიზაციების სიმცირე და დაბალი აქტიურობა. • საზოგადოების მიერ საკუთარი უფლებების არცოდნა, დაბალი ჩართულობა პროცესებში. • ადმინისტრაციის მხრიდან საზოგადოებასთან კონსულტაციების იგნორირება. • საზოგადოების დაბალი ინტერესი საჯარო განხილვების მიმართ. • მედიისათვის გარემოს დაცვის საკითხების არააქტუალურობა. • არაფორმალური გარემოსდაცვითი განათლების ფრაგმენტულობა და განგრძობადობის დეფიციტი.
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • საინფორმაციო კამპანიის ორგანიზება. • მასწავლებლების კვალიფიკაციის ამაღლება და სასწავლო-საინფორმაციო მასალების მომზადება. • რესურსების წარმართვა მდგრადი ინსტიტუციური განვითარების კუთხით, როგორცაა მუზეუმები, ეროვნული პარკები, სკოლები და ა.შ. • მდგრადი განვითარების პრინციპების სწავლება უმაღლესი და პროფესიული განათლების შესაბამის პროგრამებში. • ინტერნეტის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა და მასწავლებლებისა და სტუდენტებისათვის. • სკოლამდელი, საშუალო და უმაღლესი სასწავლებლების შესაბამის სასწავლო პროგრამებში ბიომრავალფეროვნების საკითხების ინტეგრირება. 	<ul style="list-style-type: none"> • გარემოს დაცვის, როგორც დარგის, დაბალი პრიორიტეტი. • მოსახლეობის დაბალი ინტერესი საკითხისადმი ეკონომიკური სიდუხჭირის პირობებში. • მოსახლეობის და გადაწყვეტილების მიმღები პირების დაბალი გარემოსდაცვითი ცნობიერება.

წყარო: სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ანალიზი და განვითარების გეგმა, გორის მუნიციპალიტეტი 2010

საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო გის და დუ საკონსულტაციო ცენტრი “გეოგრაფიკი”

შიდა ქართლის რეგიონის ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია 2013

11. გამოყენებული ლიტერატურა

Ameco Environmental Services. (თ. გ.). ნაგავსაყრელების ინსპექტირება საქართველოში, სახელმძღვანელო. მოპოვებული <http://eiec.gov.ge/>-დან

CENN, ქ. გ. (2012). საქართველოს ტერიტორიისათვის დამახასიათებელი ბუნებრივი სტიქიური მოვლენების საფრთხეებისა და რისკების ატლასი. თბილისი.

Eiweida, Ahmed; Wang, Hyoung Gun; Dolidze, Mariam; Salukvadze, Joseph; Modebadze, Grigol; Gracia, Nancy Lozano; Young, Cheryl. 2013. *Georgia - Urbanization review : toward an urban sector strategy Georgia's evolving urban system and its challenges*. Washington DC ; World Bank Group.

<http://documents.worldbank.org/curated/en/282241468274759653/Georgia-Urbanization-review-toward-an-urban-sector-strategy-Georgias-evolving-urban-system-and-its-challenges>

Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). (2013). *შიდა ქართლის რეგიონის ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია*

ადგილობრივ თვითმმართველობათა ეროვნული ასოციაცია, NALAG. (2016). კლიმატის ცვლილებისადმი ადაპტაცია და ზემოქმედების შერბილება ადგილობრივ დონეზე გორის მუნიციპალიტეტში არსებული მდგომარეობა. თბილისი: ადგილობრივ თვითმმართველობათა ეროვნული ასოციაცია.

ალიმბარაშვილი ი. *უცხოელთა თვალთ დანახული გორი (X-XIX სს)/ხელნაწერი*

აფხაზავა, ი. (1983). *ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტომი 6*. თბილისი: ბეჭდვითი სიტყვის კომბინატი.

აფხაზავა, ი. (1984). *ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტომი 7*. თბილისი: ბეჭდვითი სიტყვის კომბინატი.

ახალკაცი, მ., & თარხნიშვილი, დ. (2012). *საქართველოს ჰაბიტატები*. თბილისი.

ბატონიშვილი ვ. (1942) *ქართლის ცხოვრება, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა*; ტექსტი დადგენილია ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ, ტ. II, IV, თბილისი

ბატონიშვილი ი. (1957) *სჯულდება*, ივ. სურგულაძის რედაქციით, თბილისი

გარემოს ეროვნული სააგენტო. (2013 - 2017). *საქართველოს ტერიტორიაზე, ზედაპირული წყლების ხარისხის წელიწადეული*. თბილისი: გარემოს ეროვნული სააგენტო.

გარემოს ეროვნული სააგენტო. (2016). *საქართველოს ტერიტორიაზე ატმოსფერული ჰაერის წელიწადეული*. თბილისი: გარემოს ეროვნული სააგენტო.

გარემოს ეროვნული სააგენტო. (2016). *საქართველოს ტერიტორიაზე ნიადაგის დაბინძურების წელიწადეული*. თბილისი: გარემოს ეროვნული სააგენტო.

გარემოს ეროვნული სააგენტო. (2017). საქართველოს ტერიტორიაზე ატმოსფერულ ჰაერში γ -გამოსხივების ექსპოზიციური დონის წელიწადეული. თბილისი: გარემოს ეროვნული სააგენტო.

გარემოს ეროვნული სააგენტო. (2017). *საქართველოს ტერიტორიაზე ატმოსფერული ჰაერის წელიწადეული*. თბილისი: გარემოს ეროვნული სააგენტო.

გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო. (2011). *საქართველოს ეროვნული მოხსენება გარემოს მდგომარეობის შესახებ*. თბილისი: ტორი პლიუსი.

გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო. (2014). გაუდაბნობასთან ბრძოლის მოქმედებათა მესამე ეროვნული პროგრამა. თბილისი.

გორის მუნიციპალიტეტი. (2010). სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ანალიზი და განვითარების გეგმა

დოლიძე ვ., კინწურაშვილი ს., სიდამონიძე უ., ცქიტიშვილი გ. (1990) *საქართველოს ისტორიისა და კულტურის ძეგლთა აღწერილობა*; გორის, კასპის, მცხეთის, ქარელის, ხაშურის რაიონები, ტ. V, თბილისი

მამისთვალაშვილი ე.: *გორის ისტორია* (1801 წლამდე), ტ. I, თბილისი, 1994

მგალობლიშვილი მ. (თარგმანი). (1975) ჟან შარდენის მოგზაურობა სპარსეთსა და აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებში, თბილისი

მღებრიშვილი ა. (2014) გორი XIX საუკუნის რუსულ წყაროებში, თბილისი

საქართველოს ცენტრალური ისტორიული არქივი (სცია) ფ. 1451, N18

საქართველოს მთავრობა. 2016. საქართველოს სოფლის განვითარების სტრატეგია 2017-2020

საქართველოს მთავრობა. 2013. შიდა ქართლის რეგიონის განვითარების სტრატეგია 2014-2021 წლებისათვის.

საქართველოს მთავრობა. 2013. საქართველოში ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრატეგია 2014-2020 წლებისათვის

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო და დზ საკონსულტაციო ცენტრი „გეოგრაფიკი“. 2004. *ქალაქ გორის მქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტაცია*. თბილისი

სს საქალაქმშენპროექტი. 2003. ქ. გორის პერსპექტიული განვითარების გენერალური გეგმა. 1-ელი ეტაპი. არსებული მდგომარეობის ქალაქგეგმარებითი კომპლექსური შეფასება. თბილისი

საქართველოს სახალხო დამცველი. 2015. *სახალხო დამცველის სპეციალური ანგარიში*. თბილისი

ინტერვიუ: ბიძინა სუმბაძე. 8.11.2017. ქ. გორის წინამორბედი გენერალური გეგმების ავტორი

საქართველოს პარლამენტი. (2007) საქართველოს კანონი კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ, თბილისი

საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის კომისია. (2013) *საქართველოს კულტურის პოლიტიკის კონცეფცია*, თბილისი

საქართველოს მთავრობა. (2014) კულტურული მემკვიდრეობის დამცავი ზონების შემუშავების წესების შესახებ, თბილისი

საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო. (2011) *ევროპის ლანდშაფტების კონვენცია*,

საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო, „გეოგრაფიკი“. (2014) *ქვეყნის დასახლებათა ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტაციის დამუშავება*, ქ. გორის ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტაცია, თბილისი

საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო. (2017) მონაცემები გორის მუნიციპალიტეტში არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების შესახებ, თბილისი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ქ. გორის 1860 წლის გეგმა

საქართველოს მყარი ნარჩენების კომპანია. (თ. გ.). შპს "საქართველოს მყარი ნარჩენების კომპანია". მოპოვებული 2017 წლის 20 ოქტომბერი, <http://waste.gov.ce/ka/?p=3519>-დან

საქართველოს მყარი ნარჩენების კომპანია. (თ. გ.). შპს "საქართველოს მყარი ნარჩენების კომპანია". მოპოვებული 2017 წლის ოქტომბერი, <http://waste.gov.ce/ka/?p=3589>-დან

საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო. (2013). *შიდა ქართლის რეგიონის განვითარების სტრატეგია 2014-2021*. თბილისი: საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო.

უშვერიძე, გ. (1978). *ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია*. თბილისი.

ქალაქ გორის მუნიციპალიტეტი. (2012). *ქალაქ გორის ენერგეტიკის მდგრადი განვითარების სამოქმედო გეგმა*. გორი: ქალაქ გორის მუნიციპალიტეტი.

ქვაჩავიძე რ. (2010). *საქართველოს გეობოტანიკური რაიონები*. თბილისი: თბილისის ბოტანიკური ბაღი და ბოტანიკის ინსტიტუტი.

ჭანიშვილი, გ. (2017) *იოსებ სტალინის სახლ მუზეუმი*; სტალინის ბავშვობის საცხოვრებელი სახლი და დამცავი ფანჩატური; ისტორიულ-არქიტექტურული კვლევა, თბილისი

ჭანიშვილი, გ., ელიზბარაშვილი, ნ. (2006) ქ. სიღნაღის კულტურული მემკვიდრეობის დამცავი ზონების დადგენა, თბილისი

ხუციშვილი, მ. (1976) ჟურნალი „ლიახვი“, გორი

ხუციშვილი ლ., თარხნიშვილი ნ., გედევანიშვილი რ., მეტეხელი ნ. (1978) *გორი*, თბილისი

12. დანართი 1: ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები

N	ძეგლის სახელწოდება	ძეგლის აგების თარიღი	ძეგლის ადგილმდებარეობა	სახეობა/კატეგორია
1	ციხე, გორისციხის კომპლექსი	შუასაუკუნეები	ქ. გორი	ეროვნული
2	მცირე ეკლესია, გორისციხის კომპლექსი	შუასაუკუნეები	ქ. გორი	ეროვნული
3	კოშკი, გორისციხის კომპლექსი		ქ. გორი	ეროვნული
4	"ცხრაკარა", გორისციხის კომპლექსი	შუასაუკუნეები	ქ. გორი	ეროვნული
5	ციხის ეკლესია, გორისციხის კომპლექსი	შუასაუკუნეები	ქ. გორი	ეროვნული
6	საცხოვრებელი სახლი	სამირკველი XIV ს., I სართული 1725 წელი	ქ. გორი, ბახტრიონის ქ. №17	არქიტექტურის
7	გორის კულტურისა და დასვენების პარკი	XX ს-ის შუა წლები	ქ. გორი, გურამიშვილის ქუჩა №1	საბადე-საპარკო ხელოვნებისა და ლანდშაფტური არქიტექტურის
8	გორის კულტურისა და დასვენების პარკი; კოლონადა	XX ს-ის შუა წლები	ქ. გორი, გურამიშვილის ქ. №1	არქიტექტურის
9	საცხოვრებელი სახლი	XX ს-ის 20-იანი წლები	ქ. გორი, თამარ მეფის ქ. №19	არქიტექტურის
10	საცხოვრებელი სახლი	XX ს-ის დასაწყისი	ქ. გორი, იერუსალიმის ქ. №2	არქიტექტურის
11	საცხოვრებელი სახლი	XIX ს-ის ბოლო	ქ. გორი, იერუსალიმის ქ. №7	არქიტექტურის
12	საცხოვრებელი სახლი	XIX ს-ის ბოლო	ქ. გორი, იერუსალიმის ქ. №9	არქიტექტურის
13	საცხოვრებელი სახლი	XIX ს-ის შუა წლები	ქ. გორი, კირიონ II ქ. №7	არქიტექტურის
14	ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესია	1806-1810 წელი	ქ. გორი, ლომოურის ქ. №7	არქიტექტურის
15	მოხელის სახლი	XIX ს-ის ბოლო	ქ. გორი, მამარდაშვილის ქ. №13	არქიტექტურის

16	საცხოვრებელი სახლი	XIX ს-ის შუა წლები	ქ. გორი, რუსთაველის ქ. №21	არქიტექტურის
17	საცხოვრებელი სახლი	XX ს-ის დასაწყისი	ქ. გორი, რუსთაველის ქ. №81	არქიტექტურის
18	საცხოვრებელი სახლი	XX ს-ის დასაწყისი	ქ. გორი, რუსთაველის ქ. №83	არქიტექტურის
19	ხიდი მდინარე მტკვარზე	1908 წელი	ქ. გორი, სამეფო ქუჩის დასაწყისი	არქიტექტურის
20	სასულიერო გიმნაზია	1817 წელი	ქ. გორი, სამეფო ქ. №5	არქიტექტურის, საინჟინრო
21	საზოგადოებრივი შენობა	XX ს-ის შუა წლები	ქ. გორი, სამეფო ქ. №31	არქიტექტურის
22	კავშირგაბმულობის I საფოსტო განყოფილება	1951 წელი	ქ. გორი, სამეფო ქ. №37	არქიტექტურის
23	საცხოვრებელი სახლი	XIX ს-ის ბოლო	ქ. გორი, სამეფო ქ. №45	არქიტექტურის
24	სასტუმრო "ქართლი"	XX ს-ის შუა წლები	ქ. გორი, სამეფო ქ. №47	არქიტექტურის
25	საცხოვრებელი სახლი	XX ს-ის დასაწყისი	ქ. გორი, სამეფო ქ. №58	არქიტექტურის
26	სახელმწიფო ბანკის შენობა	XX ს-ის შუა წლები	ქ. გორი, სამეფო ქ. №60	არქიტექტურის
27	ადმინისტრაციული შენობა	XX ს-ის დასაწყისი	ქ. გორი, სამეფო ქ. №63	არქიტექტურის
28	ამილახვრების სასახლე	XIX ს-ის შუა წლები	ქ. გორი, სამეფო ქ. №63	არქიტექტურის
29	კინოთეატრი "კომკავშირელი"	1935-1939 წლები	ქ. გორი, სამეფო ქ. №64	არქიტექტურის
30	საცხოვრებელი სახლი	XIX ს-ის შუა წლები	ქ. გორი, სამეფო ქ. №68	არქიტექტურის
31	ციციშვილების ყოფილი სახლი	XX ს-ის დასაწყისი	ქ. გორი, სამეფო ქ. №76	არქიტექტურის
32	კანისა და ვენერიული დაავადებების დისპანსერი	XX ს-ის დასაწყისი	ქ. გორი, სამეფო ქ. №82	არქიტექტურის
33	სტალინის სახლ-მუზეუმის კომპლექსში შემავალი პარკი	1957 წელი	ქ. გორი, სტალინის გამზ. №13	საბაღე-საპარკო ხელოვნებისა და ლანდშაფტური არქიტექტურის

34	სტალინის სახლის დამცავი პავილიონი	1937 წელი	ქ. გორი, სტალინის გამზ. №13	არქიტექტურის
35	სტალინის სახლი	XIX ს-ის ბოლო	ქ. გორი, სტალინის გამზ. №13	არქიტექტურის, მემორიალური
36	სტალინის მუზეუმი	1957 წელი	ქ. გორი, სტალინის გამზ. №13	არქიტექტურის
37	უნივერსალი	1950-1956 წწ.	ქ. გორი, სტალინის გამზ. №14	არქიტექტურის
38	ადმინისტრაციული შენობა	1952 წელი	ქ. გორი, სტალინის გამზ. №16	არქიტექტურის
39	სასტუმრო "ინტურისტი"	1953 წელი	ქ. გორი, სტალინის გამზ. №26	არქიტექტურის
40	სამხატვრო სკოლა	1972 წელი	ქ. გორი, ფარნავაზის ქ. №1	არქიტექტურის
41	საცხოვრებელი სახლი	1838 წელი	ქ. გორი, შარტავას ქ. №6	არქიტექტურის
42	საცხოვრებელი სახლი	1898 წელი	ქ. გორი, შარტავას ქ. №7	არქიტექტურის
43	საცხოვრებელი სახლი	XIX ს-ის ბოლო	ქ. გორი, შარტავას ქ. №11	არქიტექტურის
44	საცხოვრებელი სახლი	XX ს-ის დასაწყისი	ქ. გორი, შარტავას ქ. №13	არქიტექტურის
45	საცხოვრებელი სახლი	1900 წელი	ქ. გორი, შარტავას ქ. №18	არქიტექტურის
46	საცხოვრებელი სახლი	XX ს-ის დასაწყისი	ქ. გორი, ჩიტაძის ქ. №3	არქიტექტურის
47	საცხოვრებელი სახლი	XIX ს-ის ბოლო	ქ. გორი, ჩიტაძის ქ. №8	არქიტექტურის
48	საცხოვრებელი სახლი	XIX ს-ის ბოლო	ქ. გორი, ჩიტაძის ქ. №10	არქიტექტურის
49	საბავშვო ბიბლიოთეკა	XX ს-ის დასაწყისი	ქ. გორი, წერეთლის ქ. №1	არქიტექტურის
50	საცხოვრებელი სახლი	1885 წელი	ქ. გორი, წერეთლის ქ. №6	არქიტექტურის
51	საცხოვრებელი სახლი	1898 წელი	ქ. გორი, წერეთლის ქ. №9	არქიტექტურის
52	საცხოვრებელი სახლი	1905 წელი	ქ. გორი, წერეთლის ქ. №11	არქიტექტურის
53	გიორგი ერისთავის სახელობის დრამატული თეატრი	1935 წელი	ქ. გორი, ჭავჭავაძის ქ. №20	არქიტექტურის

54	ეკონომიკური უნივერსიტეტი	1925 წელი	ქ. გორი, ჭავჭავაძის ქ. №53	არქიტექტურის
55	ყოფ. ქალაქის აფთიაქი	XX ს-ის დასაწყისი	ქ. გორი, ხერხეულიძის ქ. №2	არქიტექტურის
56	საცხოვრებელი სახლი	XIX ს-ის ბოლო	ქ. გორი, ხერხეულიძის ქ. №6	არქიტექტურის
57	საცხოვრებელი სახლი	XX ს-ის დასაწყისი	ქ. გორი, 9 აპრილის ქ. №2	არქიტექტურის
58	საცხოვრებელი სახლი, მარანი	XVI საუკუნის მარანი, XIX ს-ის ბოლო – II სართული	ქ. გორი, 25 თებერვლის ქ. №31	არქიტექტურის

წყარო: საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო, 2017